

**ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ**

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ, ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ
ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΘΕ ΜΟΡΦΗΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ**

Ιούλιος 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΜΕΡΟΣ 1 ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	4
1.1 ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ	4
1.1.1 Στρατηγική «Ευρώπη 2020»	4
1.1.1.1 Βασικές αρχές	4
1.1.1.2 Ο στόχος για τη φτώχεια	6
1.1.2 Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού	7
1.1.3 Υφιστάμενη κατάσταση σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης	8
1.2 ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ	12
1.2.1 Υφιστάμενη κατάσταση σε εθνικό επίπεδο	12
1.2.2 Η Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη	14
1.2.2.1 Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα	24
1.3 ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	28
1.3.1 Θεσμοθετημένοι Δημόσιοι Πόροι	28
1.3.2 Πόροι από τα Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ (ΣΕΣ) 2014-2020	29
1.3.2.1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»	30
1.3.2.2 ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου	33
1.3.3 Πόροι από Γενικά και Ειδικά Προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης	35
1.3.3.1 «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής»	35
1.3.3.2 Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης	36
1.3.3.3 Άλλα Ευρωπαϊκά Ταμεία	37
1.3.4 Άλλοι Διεθνείς Πόροι	38
1.3.4.1 Πόροι του Χρηματοδοτικού Μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου 2015-2020	38
1.3.5 Ιδιωτικοί Πόροι	38
ΜΕΡΟΣ 2 ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	39
2.1 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	39
2.1.1 Γεωγραφική θέση και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά	39
2.1.2 Διοικητική διαίρεση και βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά	40
2.1.3 Οικονομία και Απασχόληση	45
2.1.3.1 Περιφερειακό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)	45
2.1.3.2 Τομεακή Διάρθρωση της Οικονομίας της Περιφέρειας	48
2.1.3.3 Απασχόληση	50
2.2 ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΥ	56

2.2.1	Άτομα σε κατάσταση φτώχειας	61
2.2.2	Ευάλωτες ομάδες	66
2.2.3	Ειδικές ομάδες	73
2.2.4	Λοιπές ομάδες	85
2.3	ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΠΝΑ	92
2.3.1	Πολυνησιωτικότητα	93
2.3.2	Παραγωγική διάρθρωση	93
2.3.3	Μηχανισμοί	96
2.4	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT	103
ΜΕΡΟΣ 3 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ..		104
3.1	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ	104
3.2	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	106
3.2.1	Ο Ευρύτερος Αναπτυξιακός Σχεδιασμός	106
3.2.2	Πυλώνες και Γενικοί Στόχοι Περιφερειακής Στρατηγικής Ένταξης	107
3.2.3	Άξονες Προτεραιότητας	111
3.3	ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΕΩΝ	117
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΑΙΑΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ		118
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 1.1: ΠΑΡΟΧΕΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ		118
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 1.2: ΥΛΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ		119
ΑΞΟΝΑΣ 2: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ		121
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 2.1: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ .		121
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 2.2: ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ		126
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 2.3: ΔΡΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ		129
ΑΞΟΝΑΣ 3: ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ		130
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 3.1: ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ		130
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 3.2: ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΟΦΕΛΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ		133
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 3.3: ΔΡΑΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΡΟΜΑ		135
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 3.4: ΔΡΑΣΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ		136
3.4	ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	138
3.4.1	Σύνοψη της Περιφερειακής Στρατηγικής Ένταξης	138
3.4.2	Σύνδεση με την Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης	140
3.4.3	Μηχανισμοί Συντονισμού, Υλοποίησης και Παρακολούθησης	141
3.4.3.1	Συντονισμός και Υλοποίηση	142
3.4.3.2	Παρακολούθηση και αξιολόγηση	147
3.4.4	Ενδεικτικά εργαλεία υλοποίησης	149
3.5	ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ	151

ΑΞΟΝΑΣ 1: ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΑΙΑΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ.....	151
ΑΞΟΝΑΣ 2: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ.....	151
ΑΞΟΝΑΣ 3: ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ.....	152
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΚΕΝΤΡΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ – ONE-STOP SHOPS	153

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1: ΚΑΤΩΦΛΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΕΕΕ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΠΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΦΤΩΧΕΙΑΣ (2013) ...	27
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2: ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΕΕ ΒΑΣΕΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	27
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ ΑΝΑ ΑΠ.....	31
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.4: ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ 2014-2020 ΜΕ ΑΜΕΣΗ Η ΕΜΜΕΣΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΣΚΕ ΤΗΣ ΠΝΑ	32
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΠΕΠ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΝΑ ΑΠ ΚΑΙ ΑΝΑ ΘΣ.....	33
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	40
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΗΣ ΠΝΑ, ΑΝΑ ΝΟΜΟ, 2007- 2011 (ΣΕ ΕΚΑΤ. €)	48
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3: ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΝΕΡΓΩΝ, 2008-2014 (Γ' ΤΡΙΜΗΝΟ)	55
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4: ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ.....	59
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.5: ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΑ ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΑ ΚΛΙΜΑΚΙΑ, ΠΝΑ, 2010-2012	61
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.6: ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΑΡΙΘΜΟ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΧΑΜΗΛΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ (ΑΠΟΛΥΤΑ ΜΕΓΕΘΗ), ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΕΤΟΣ 2012 (ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑΚΟ 2011).....	62
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.7: ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΝΑ ΜΕ ΠΟΣΟΣΤΑ ΦΤΩΧΩΝ ΥΨΗΛΟΤΕΡΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΜΕΣΟΥ ΟΡΟΥ, ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΕΤΟΣ 2012 (ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑΚΟ 2011)	62
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.8: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΜΕ ΕΙΣΟΔΗΜΑ <3.000 € (ΟΙΚ. ΕΤΟΣ 2012), ΠΝΑ	64
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.9: ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑ ΆΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ, ΑΝΑ ΔΗΜΟ ΠΝΑ, 2014	67
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.10: ΔΟΜΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ, ΠΝΑ, 2014	68
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.11: ΛΗΠΤΕΣ ΕΠΙΔΟΜΑΤΟΣ ΑΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ, ΑΝΑ ΔΗΜΟ ΠΕ, 2014	70
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.12: ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΕΣ ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΕΛΕΣΗΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ, 2010	71
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.13: ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΠΝΑ, 2010.....	72
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.14: ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΙΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ ΚΩ ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ ΠΟΙΝΗΣ, 2008	73
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.15:: ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΩ ΤΩΝ 15 ΕΤΩΝ ΜΕ ΠΛΗΡΗ Η ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕΡΙΚΩΣ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ (Γ' ΤΡΙΜΗΝΟ 2013)	74
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.16: ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΚΑΙ ΜΕΛΗ ΑΥΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟ ΠΑΙΔΙΩΝ, 2011.....	77
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.17: ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΠΟΥ ΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΕΝΙΑΙΟ ΕΠΙΔΟΜΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΕΚΝΩΝ, ΠΝΑ, 2014	78
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.18: ΠΑΙΔΙΑ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ, ΠΝΑ, 2011	78
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.19: ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΕΝΔΟ-ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ, ΠΝΑ, 2011	79
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.20: ΆΔΕΙΕΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΣΕ ΙΣΧΥ, 2015	80
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.21: ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΔΕΙΩΝ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΣΤΗΝ ΠΝΑ, ΑΠΟΚ. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΑΙΓΑΙΟΥ, 2015.....	80

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.22: ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΜΕ ΞΕΝΗ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ, ΠΝΑ, 2011.....	81
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.23: ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΟ & ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΙΜΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ, 2013-2014	83
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.24: ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΑΣΥΛΟΥ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ, 2014	84
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.25: ΝΗΣΙΑ ΜΕ ΛΙΓΟΤΕΡΟΥΣ ΤΩΝ 3.000 ΜΟΝΙΜΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	84
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.26: ΠΥΡΗΝΙΚΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΚΑΤΑ ΑΡΙΘΜΟ ΜΕΛΩΝ, ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ ΚΑΙ ΠΝΑ, 2011	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.27: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ ΡΟΜΑ, ΠΝΑ, 2014	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.28: ΆΤΟΜΑ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΤΕΓΑΣΗ, ΠΝΑ, 2011	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.29: ΦΤΩΧΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ, ΠΝΑ 2011 (ΕΚΤΙΜΗΣΗ)	88
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.30: ΦΤΩΧΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΣ, ΠΝΑ 2011 (ΕΚΤΙΜΗΣΗ).....	88
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.31: ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΣΦΑΛΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	91
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.32: ΛΗΠΤΕΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΑΝΑΣΦΑΛΙΣΤΩΝ ΟΓΑ, 2009-2010	92
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.33: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΚΤ 2007-2013 – ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΜΕ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ “ΕΥΡΩΠΗ 2020”	101
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1: ΔΟΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΒΑΣΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΙΤΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ, ΠΝΑ, 2015	121
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2: ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ, 2015.....	133

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.1: ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ Ε2020 ΠΟΥ ΑΠΟΤΟΝΤΑΙ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ.....	4
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.2: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ) ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΟ (ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ) ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΕ ΚΙΝΔΥΝΟ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΕ 28, 2010-2013	8
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.3: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ) ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΟ (ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ) ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΕ ΚΙΝΔΥΝΟ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΕ 28, 2010-2013	9
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.4: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ) ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΟ (ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ) ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΟΒΑΡΗΣ ΥΛΙΚΗΣ ΥΣΤΕΡΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, 2010-2013	10
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.5: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ) ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΟ (ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ) ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΟΥ ΖΕΙ ΣΕ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΜΕ ΠΟΛΥ ΧΑΜΗΛΗΣ ΕΝΤΑΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, 2010-2013	11
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.6: ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ, 2010-2013	12
ΓΡΑΦΗΜΑ 1.7: ΆΤΟΜΑ ΣΕ ΚΙΝΔΥΝΟ ΦΤΩΧΕΙΑΣ, ΑΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ, ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, 2013.....	14
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.1: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΝΑ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ, 2011	43
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.2: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΝΑ ΑΝΑ ΦΥΛΟ, 2011	43
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.3: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΝΑ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ, 2011	44
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.4: ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΝΑ, 2011	44
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.5: ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ 2006-2012 (ΣΕ ΕΚ. €, ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ)	45
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.6: ΤΟ ΑΕΠ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ, 2012 (ΣΕ ΕΚ. €).....	46
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.7: ΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ (ΣΕ ΜΑΔ) ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ, 2011 (ΣΕ €)	47

ΓΡΑΦΗΜΑ 2.8: ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ ΣΕ ΜΑΔ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ 2007-2011 (ΣΕ ΕΚ. €).....	47
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.9: ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ ΣΕ ΜΑΔ ΑΝΑ ΝΟΜΟ ΤΗΣ ΠΝΑ, (€)	48
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.10: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ, 2007-2011 (%).....	49
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.11: ΕΞΕΛΙΞΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, 2007-2013 (ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ)	51
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.12: ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ (ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ) ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (%) ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, 2009-2013	52
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.13: ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΠΝΑ, 2013	53
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.14: ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, 2007-2013 (ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ)	53
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.15: ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (% ΗΛΙΚΙΕΣ 15 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ)	54
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.16: ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ 15-24 ΕΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	55
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.17: ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΝΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΠΝΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΚΑΤΑ ΤΑ ΤΡΙΑ ΠΡΩΤΑ ΤΡΙΜΗΝΑ ΤΟΥ 2014	56
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.18: ΚΑΤΩΦΛΙ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΦΤΩΧΕΙΑΣ (ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΕ €).....	58
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.19: ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΩΝ ΑΝΕΡΓΩΝ ΑΝΩ ΤΩΝ 45 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΠΝΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΚΑΤΑ ΤΑ ΤΡΙΑ ΠΡΩΤΑ ΤΡΙΜΗΝΑ ΤΟΥ 2014	75
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.20: ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΩΝ ΑΝΕΡΓΩΝ ΜΕ ΧΑΜΗΛΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ (ΕΤΩΝ 15-64) ΣΤΗΝ ΠΝΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΚΑΤΑ ΤΑ ΤΡΙΑ ΠΡΩΤΑ ΤΡΙΜΗΝΑ ΤΟΥ 2014.....	76
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.21: ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΩΝ, ΠΝΑ, 2011	81
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.22: ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟ ΓΕΝΝΗΣΗΣ (ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ ΚΑΙ ΠΝΑ, 2011)	82
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.23: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΜΙΣΘΩΤΩΝ ΑΝΑ ΚΛΙΜΑΚΙΟ ΜΗΝΙΑΙΩΝ ΚΑΘΑΡΩΝ ΑΠΟΔΟΧΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΠΝΑ, ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ Α΄ ΚΑΙ Γ΄ ΤΡΙΜΗΝΟΥ 2014.....	90
ΓΡΑΦΗΜΑ 2.24: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΣΕ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ, ΑΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ, ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ, 2011	94

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού βρίσκεται στο επίκεντρο της οικονομικής και κοινωνικής ατζέντας, αλλά και των προτεραιοτήτων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Η ύπαρξη και εφαρμογή Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου πολιτικής για τη μείωση της φτώχειας με στόχο την ενεργητική ένταξη των ατόμων που είναι αποκλεισμένα από την αγορά εργασίας, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση, αποτελεί μια εκ των Θεματικών Αιρεσιμοτήτων του νέου ΕΣΠΑ 2014-2020.

Στο πλαίσιο αυτό, η Χώρα εκπόνησε κι απέστειλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τον Δεκέμβριο του 2014, το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Πολιτικής για τη μείωση της φτώχειας, το οποίο εξειδικεύεται μέσω των Περιφερειακών Στρατηγικών Σχεδίων Κοινωνικής Ένταξης.

Όπως αναφέρεται στο νέο ΕΣΠΑ «Η Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης θα εξειδικεύεται έως τα τέλη του 2014 σε Περιφερειακά Στρατηγικά Σχέδια Κοινωνικής Ένταξης, τα οποία θα βασίζονται σε Τοπικά Σχέδια Κοινωνικής Ένταξης με έμφαση στις αγροτικές περιοχές. Τα εν λόγω Τοπικά Σχέδια θα προκύψουν από την χαρτογράφηση της εκάστοτε περιοχής αναφορικά με τα χαρακτηριστικά της φτώχειας, τις ομάδες –στόχο, τις παρεχόμενες υπηρεσίες και τις ανάγκες του πληθυσμού, ώστε να είναι εφικτή η ολιστική παρέμβαση που εμπεριέχει α) το στάδιο της προστασίας, β) την ενεργοποίηση και γ) την προώθηση στην απασχόληση και την κοινωνική ένταξη.»

Οι ειδικές αναπτυξιακές ανάγκες στο πεδίο της φτώχειας και της κοινωνικής ένταξης όπως ορίζονται στο ΕΣΠΑ 2014-2020 είναι οι ακόλουθες: **α)** η πρόσβαση στην απασχόληση και σε βασικά αγαθά ή υπηρεσίες, **β)** η κοινωνική ένταξη (στέγαση, εκπαίδευση, απασχόληση, κλπ), **γ)** η άρση της απομόνωσης σε όλες τις παραμέτρους (βελτίωση της προσβασιμότητας, πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, σε πολιτισμικά αγαθά, κλπ) και **δ)** η αντιμετώπιση φαινομένων που δυσχεραίνουν ή αναπαράγουν τα φαινόμενα φτώχειας (όπως η έλλειψη αναπτυξιακών ευκαιριών), ή παραμονής στην κατηγορία των Ευπαθών Ομάδων.

Βασική πολιτική επιλογή της **Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης**, που θα διέπει την προγραμματική περίοδο 2014-2020, θα είναι η **διαφύλαξη και αναζωογόνηση του κοινωνικού ιστού** με την ενδυνάμωση των δημόσιων πολιτικών πρόληψης / καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού των ευάλωτων και ειδικών ομάδων πληθυσμού που αντιμετωπίζουν αυξημένα προβλήματα λόγω της οικονομικής κρίσης. Οι κύριες διαστάσεις της στρατηγικής επικεντρώνονται στην ορθολογική ανάπτυξη ενός πλέγματος παρεμβάσεων που θα καλύπτουν όχι μόνο τις παραδοσιακές ομάδες-στόχους των προνοιακών πολιτικών (παιδιά, άτομα με αναπηρίες και ηλικιωμένοι με περιορισμένους πόρους), αλλά και άλλες κατηγορίες προσώπων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας παρά την ικανότητα και διαθεσιμότητά τους για άσκηση απασχόλησης (π.χ. μακροχρόνια άνεργοι, υπερχρεωμένα νοικοκυριά, απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας).

Τα Περιφερειακά Στρατηγικά Σχέδια Κοινωνικής Ένταξης επηρεάζουν την εξειδίκευση της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης και το αντίστροφο στο πλαίσιο δύο παράλληλων αλληλοδιαμορφούμενων διαδικασιών.

Η ολοκλήρωση των διαδικασιών αυτών θα επιτρέψει την ανάπτυξη ενός πλέγματος παρεμβάσεων, μέσω των οποίων θα υποστηρίζονται οι «**Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού**» και οι «**Ειδικές Ομάδες Πληθυσμού**», όπως έχουν οριστεί στο **Νόμο 4019/2011**, αλλά και τη διεύρυνσή τους στις οποίες **θα περιλαμβάνονται ομάδες, όπως νοικοκυριά χωρίς κανένα εργαζόμενο, ωφελούμενοι της πιλοτικής εφαρμογής του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, ανασφάλιστοι με χαμηλό εισόδημα κλπ.** Ειδικότερα στους ωφελούμενους της πιλοτικής εφαρμογής του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος θα παρέχεται περαιτέρω υποστήριξη μέσω της ενίσχυσης της πρόσβασής τους σε ποιοτικές υπηρεσίες και μέτρα ενίσχυσης της απασχολησιμότητας τους.

Οι παραπάνω παρεμβάσεις εντάσσονται στο Θεματικό Στόχο 9 «*Πρώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και οποιωνδήποτε διακρίσεων*» και αποτελούν συνισταμένη εθνικών στρατηγικών όπως η Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης, η Εθνική Στρατηγική για τους Ρομά, η Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών, το Στρατηγικό Σχέδιο την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας και η Πρωτοβουλία “Health in Action”, με κοινό χαρακτηριστικό της συνεκτικής και στοχευμένης εφαρμογής με βάση τις ανάγκες τόσο των επιμέρους ομάδων στόχου, όσο και των περιφερειακών και τοπικών συνθηκών, μόχλευσης δυνάμεων (social engineering) και συστηματικής μεταφοράς τεχνογνωσίας (capacity building). Συνέργειες θα αναζητηθούν και με τις δράσεις του Ταμείου Απόρων μεγιστοποιώντας την αποτελεσματικότητα των Περιφερειακών Στρατηγικών Κοινωνικής Ένταξης.

Υπό αυτό το πρίσμα, οι ανάγκες στο πεδίο της αντιμετώπισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού θα ιεραρχηθούν από τις Περιφέρειες στη βάση των τοπικών ιδιαιτεροτήτων και αναπτυξιακών αναγκών και σύμφωνα με το πλαίσιο και τις κατευθύνσεις των αναφερόμενων εθνικών και περιφερειακών στρατηγικών, και ειδικότερα:

- ❖ Ενεργές πολιτικές ένταξης με στόχο τη βελτίωση των ευκαιριών απασχόλησης
- ❖ Ενσωμάτωση των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων (όπως Ρομά, άστεγοι, μετανάστες, αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, κλπ.)
- ❖ Καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.
- ❖ Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας.
- ❖ Προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων.

- ❖ Τοπικά Αναπτυξιακά Προγράμματα (Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων).

Εντός του ανωτέρω πλαισίου η παρούσα Στρατηγική φιλοδοξεί να συμβάλει στο δημόσιο διάλογο σχετικά με το σχεδιασμό ενεργειών καταπολέμησης της φτώχειας, καθώς και προαγωγής της κοινωνικής ένταξης στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Πιο συγκεκριμένα, το περιεχόμενο της παρούσας Στρατηγικής εξειδικεύεται στα εξής βασικά σημεία:

- (i) Καταγραφή του Ευρωπαϊκού και Εθνικού Πλαισίου για την Κοινωνική Ένταξη συμπεριλαμβανομένης της αποτύπωσης των πηγών χρηματοδότησης
- (ii) Ανάλυση και αξιολόγηση των Περιφερειακών Αναγκών
- (iii) Αρχική διατύπωση πρότασης πλαισίου της Περιφερειακής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη, την Καταπολέμηση της Φτώχειας και κάθε Μορφής Διακρίσεων.

Ειδικότερα σε ότι αφορά το σημείο (iii), κρίνεται αναγκαία η συμμετοχή και διαβούλευση όλων των εμπλεκόμενων φορέων προκειμένου να μπορέσει να διατυπωθεί το πλήρες κείμενο της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης, Καταπολέμησης της Φτώχειας και κάθε Μορφής Διακρίσεων της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, εντός του Ιουνίου 2015.

Η Στρατηγική είναι διαρθρωμένη στις ακόλουθες Ενότητες:

ΜΕΡΟΣ 1: Ευρωπαϊκό και Εθνικό Πλαίσιο

ΜΕΡΟΣ 2: Συνθήκες στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

ΜΕΡΟΣ 3: Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

ΜΕΡΟΣ 1 ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1 ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

1.1.1 Στρατηγική «Ευρώπη 2020»

1.1.1.1 Βασικές αρχές

Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» (Ε2020) αποτελεί τη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ένωση με ορίζοντα το 2020 και έχει θέσει τις ακόλουθες τρεις αλληλο-ενισχυόμενες προτεραιότητες:

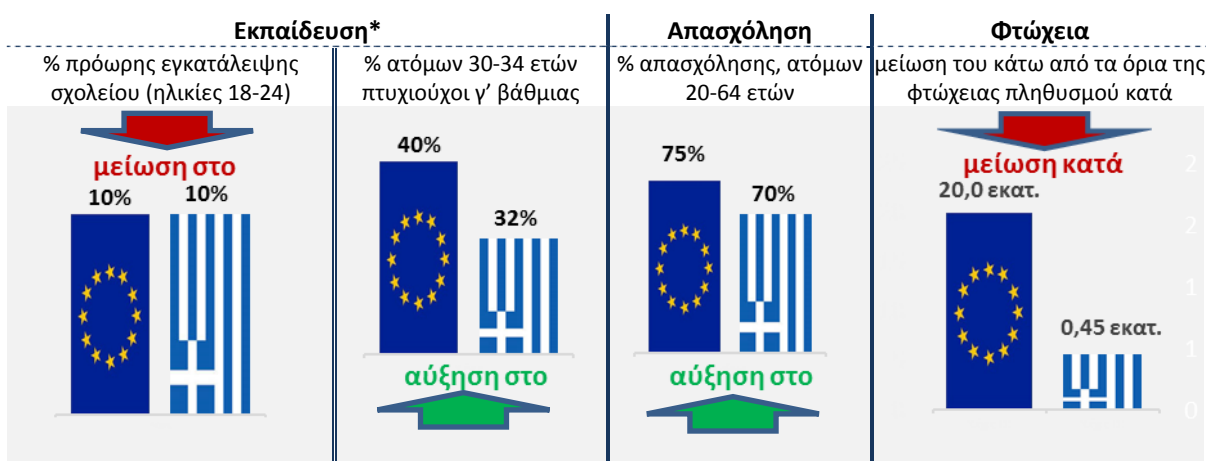
- «**Έξυπνη ανάπτυξη**» της οικονομίας που βασίζεται στη γνώση και την καινοτομία.
- «**Βιώσιμη ανάπτυξη**», προώθηση μιας αποδοτικότερης και πιο ανταγωνιστικής πράσινης οικονομίας, που θα συμβάλλει στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων.
- «**Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς**», με απόκτηση νέων δεξιοτήτων, καλλιέργεια της δημιουργικότητας και προσφορά θέσεων απασχόλησης, για την εδραίωση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.

Στο πλαίσιο της Στρατηγικής Ε2020 έχουν τεθεί **πέντε πρωταρχικοί** στόχοι οι οποίοι πρέπει να επιτευχθούν μέχρι το τέλος του 2020 και αφορούν:

- στην απασχόληση,
- στην έρευνα και την ανάπτυξη,
- στο κλίμα / την ενέργεια,
- στην εκπαίδευση και
- στην κοινωνική ένταξη και τη μείωση της φτώχειας.

Οι στόχοι της Ε2020 οι οποίοι αφορούν στη βελτίωση των συνθηκών για την απασχόληση και τη μείωση της φτώχειας, και όπως αυτοί εξειδικεύονται σε εθνικό επίπεδο στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, αποτυπώνονται στη συνέχεια.

Γράφημα 1.1: Πρωταρχικοί στόχοι της Ε2020 που άπτονται της απασχόλησης και της φτώχειας

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2014

* ο στόχος για την εκπαίδευση είναι διτλός

Για την επίτευξη των πρωταρχικών στόχων της Στρατηγικής Ε2020 απαιτείται η ανάληψη ενός μεγάλου φάσματος δράσεων σε εθνικό, ενωσιακό και διεθνές επίπεδο. Προς το σκοπό αυτό η Στρατηγική Ε2020 προκρίνει τις ακόλουθες επτά **εμβληματικές πρωτοβουλίες**, που θα ενεργήσουν ως καταλύτες για την επίτευξη προόδου σε κάθε βασική προτεραιότητα:

- Έξυπνη Ανάπτυξη
 - ✓ Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη
 - ✓ Ένωση Καινοτομίας
 - ✓ Νεολαία σε κίνηση
- Διατηρήσιμη οικονομική ανάπτυξη
 - ✓ Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους της
 - ✓ Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης
- Οικονομική ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς
 - ✓ Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας
 - ✓ Ευρωπαϊκή πλατφόρμα κατά της φτώχειας

Ειδικότερα για τους στόχους που αφορούν στην απασχόληση και τη φτώχεια, προωθούνται από την ΕΕ οι ακόλουθες εμβληματικές πρωτοβουλίες:

- **«Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας»**, για τον εκσυγχρονισμό των αγορών εργασίας και την παροχή δυνατοτήτων στους πολίτες μέσω της δια βίου ανάπτυξης δεξιοτήτων με σκοπό την αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας και την καλύτερη αντιστοίχιση προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων και μέσω της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού .
- **«Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού»**. Στόχος της πρωτοβουλίας αυτής είναι να διασφαλιστεί η οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, κατά τρόπον ώστε να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση και να αναγνωριστούν τα θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να ζουν αξιοπρεπώς και να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνία.

Στο επίπεδο της ΕΕ, η **Επιτροπή** θα εργαστεί με στόχο:

- Να μετασχηματίσει την ανοικτή μέθοδο συντονισμού για τον κοινωνικό αποκλεισμό και την κοινωνική προστασία σε πλατφόρμα συνεργασίας, αξιολόγησης από ομότιμους και ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών, και σε μέσο προώθησης της ανάληψης δεσμεύσεων από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς για μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού και ανάληψη συγκεκριμένης δράσης, χρησιμοποιώντας και στοχευμένες ενισχύσεις από τα διαρθρωτικά ταμεία και ιδίως το ΕΚΤ.

- Να καταρτίσει και να εφαρμόσει προγράμματα για την προώθηση της κοινωνικής καινοτομίας για τα πιο ευάλωτα άτομα παρέχοντας ιδίως καινοτόμες ευκαιρίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης σε ομάδες πληθυσμού που αντιμετωπίζουν στερήσεις, να καταπολεμήσει τις διακρίσεις (π.χ. άτομα με αναπηρίες) και να αναπτύξει ένα νέο πρόγραμμα ενσωμάτωσης των μεταναστών που θα τους παρέχει τη δυνατότητα να αξιοποιούν πλήρως το δυναμικό τους.
- Να αναλάβει την αξιολόγηση της καταλληλότητας και της βιωσιμότητας των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και συνταξιοδότησης και να προσδιορίσει τρόπους που διασφαλίζουν καλύτερη πρόσβαση στα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης.

Σε εθνικό επίπεδο, **τα κράτη μέλη** θα πρέπει:

- Να προάγουν την συλλογική και ατομική ευθύνη για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Να καθορίσουν και να εφαρμόσουν μέτρα για την αντιμετώπιση των ειδικών συνθηκών των ομάδων ιδιαίτερου κινδύνου (μονογονεϊκές οικογένειες, ηλικιωμένες γυναίκες, μειονότητες, Ρομ, άτομα με αναπηρίες και άστεγοι).
- Να αναπτύξουν πλήρως τα συστήματα κοινωνικής ασφάλειας και συνταξιοδότησης που διαθέτουν ώστε να διασφαλίσουν κατάλληλη ενίσχυση του εισοδήματος και πρόσβαση στο σύστημα υγείας.

1.1.1.2 Ο στόχος για τη φτώχεια

Ο στόχος της στρατηγικής της ΕΕ «Ευρώπη 2020» για τη φτώχεια, αλλά και των αντίστοιχων Εθνικών Στρατηγικών, θα αξιολογηθεί με βάση τον αριθμό των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο ως προς την κατάσταση φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού (πληθυσμός – στόχος), ο οποίος τροφοδοτείται από τους ακόλουθους τρεις επιμέρους δείκτες:

- ⇒ **Άτομα σε κίνδυνο φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις**, λαμβάνοντας ως όριο του κινδύνου φτώχειας το 60% του εθνικού μεσοσταθμισμένου διαθέσιμου εισοδήματος, μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις.
- ⇒ **Πληθυσμός (ηλικίας 0-59 ετών) ο οποίος διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας**, δηλαδή σε νοικοκυριά όπου οι ενήλικες (ηλικίες 18-59 ετών) απασχολήθηκαν λιγότερο από το 20% της συνολικής πλήρους διαθεσιμότητάς τους προς εργασία κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους.
- ⇒ **Πληθυσμός με υλικές στερήσεις**, οι οποίες αφορούν σε άτομα τα οποία αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες / αδυναμίες ικανοποίησης τουλάχιστον 4 από τον παρακάτω κατάλογο αγαθών και υπηρεσιών:
 - i) Δυσκολίες ανταπόκρισης στην πληρωμή πάγιων λογαριασμών όπως ενοίκιο ή δόση δανείου, πάγιοι λογαριασμοί (ηλεκτρικού ρεύματος, νερού, αερίου κλπ.), δόσεις

- πιστωτικών καρτών ή δόσεις δανείου για οικοσκευή, διακοπές κ.ά., ή αγορές με δόσεις κύριας κατοικίας,
- ii) Οικονομική αδυναμία για πληρωμή μιας εβδομάδας διακοπών,
 - iii) Οικονομική αδυναμία για διατροφή που να περιλαμβάνει κάθε δεύτερη ημέρα κοτόπουλο, κρέας, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας,
 - iv) Οικονομική αδυναμία για αντιμετώπιση έκτακτων, αλλά αναγκαίων δαπανών αξίας περίπου 540 ευρώ,
 - v) Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν τηλέφωνο (περιλαμβάνεται και το κινητό τηλέφωνο),
 - vi) Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν έγχρωμη τηλεόραση,
 - vii) Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν πλυντήριο ρούχων,
 - viii) Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν ΙΧ επιβατηγό αυτοκίνητο, και
 - ix) Οικονομική αδυναμία για ικανοποιητική θέρμανση.

1.1.2 Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

Η βασική εμβληματική πρωτοβουλία της στρατηγικής E2020 η οποία αφορά άμεσα στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι η **Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού**.

Η πλατφόρμα εκκίνησε τη λειτουργία της το 2010 και θα λειτουργεί μέχρι και το 2020, καλύπτοντας πέντε τομείς δράσης στο πλαίσιο της Στρατηγικής Ευρώπη 2020:

✚ **Ανάλυση δράσεων σε όλο το φάσμα των τομέων πολιτικής**, όπως στον τομέα της αγοράς εργασίας, της ελάχιστης στήριξης του εισοδήματος, της υγειονομικής περίθαλψης, της εκπαίδευσης, της στέγασης και της πρόσβασης σε βασικούς τραπεζικούς λογαριασμούς.

Καλύτερη χρήση των κονδυλίων της ΕΕ για προώθηση της κοινωνικής ένταξης, με τη διάθεση ενός ελάχιστου ποσού αποκλειστικά διατιθέμενου για τον σκοπό αυτό που θα ανέρχεται στο 20 % των συνολικών πόρων του ΕΚΤ για κάθε κράτος μέλος και την επιλογή περιορισμένου αριθμού επενδυτικών προτεραιοτήτων ανάλογα με τις ανάγκες και το επίπεδο ανάπτυξης των υποστηριζόμενων Περιφερειών.

✚ **Παρουσίαση** τεκμηριωμένων στοιχείων με σκοπό την εκτίμηση της αποτελεσματικότητας **καινοτόμων κοινωνικών πολιτικών**, προτού αυτές εφαρμοστούν σε ευρύτερη κλίμακα.

✚ **Συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών** για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων της κοινωνικής πολιτικής. Η συμμετοχή των ατόμων που αντιμετωπίζουν πρόβλημα φτώχειας αναγνωρίζεται σήμερα ως καταλυτικός παράγοντας σε κάθε στρατηγική κοινωνικής ένταξης.

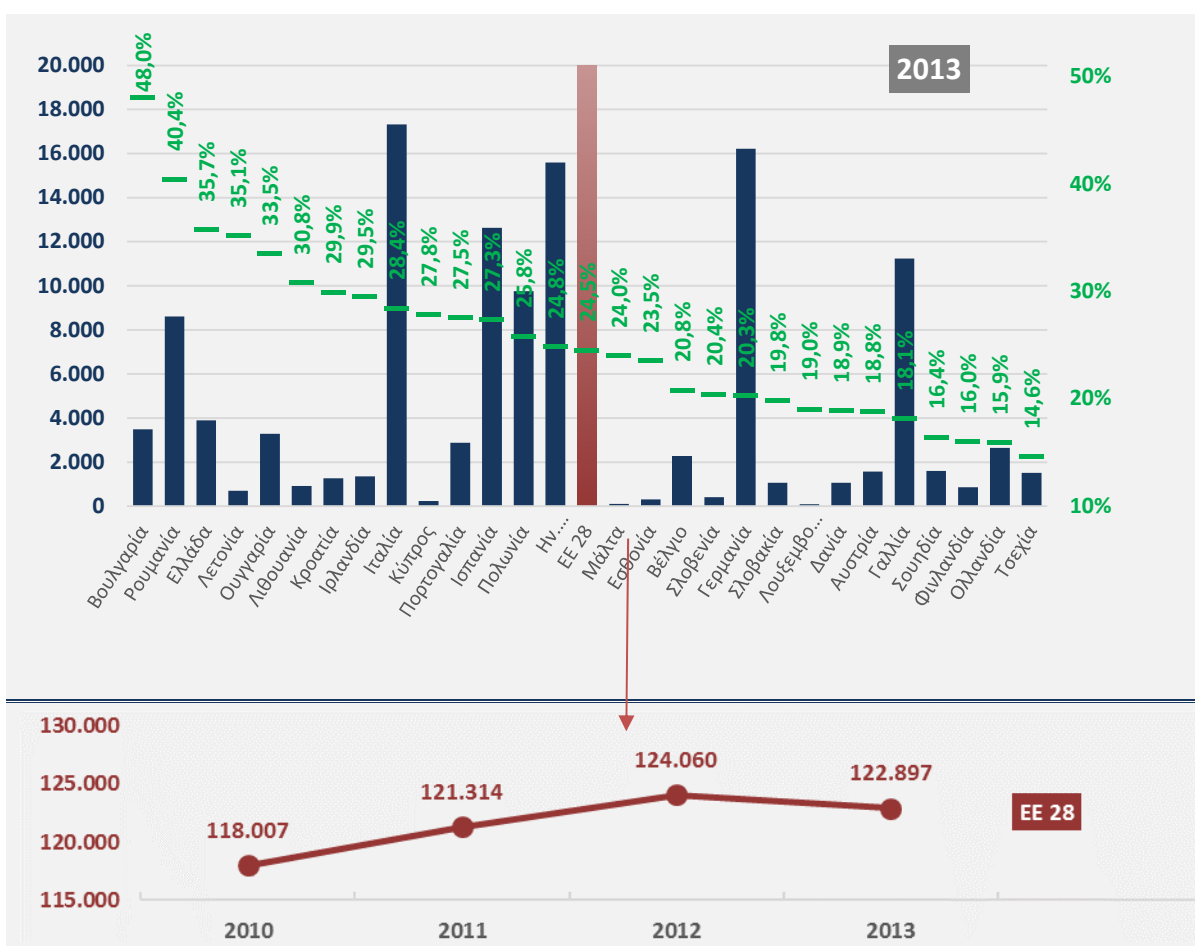
✚ **Καλύτερος συντονισμός των εθνικών πολιτικών των κρατών μελών** έχει επιτευχθεί με τη χρήση της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη ("κοινωνική ΑΜΣ") και, ιδίως, μέσω της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας.

1.1.3 Υφιστάμενη κατάσταση σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης και η συνακόλουθη ύφεση η οποία παρατηρήθηκε σχεδόν σε όλες της χώρες της ΕΕ των 28 προκάλεσε μία σημαντική αύξηση του αριθμού των ατόμων τα οποία κινδυνεύουν ή βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Όπως αποτυπώνεται στο ακόλουθο γράφημα, σε επίπεδο ΕΕ τα άτομα σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού έφτασαν το 2012 τα 124,060 εκατ. παρουσιάζοντας αύξηση της τάξης άνω του 5,0% από το 2010. Το 2013 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) ο αριθμός μειώθηκε στα 122,897 εκατ. άτομα το οποίο αναλογεί στο 24,5% του πληθυσμού της Ένωσης.

Γράφημα 1.2: Πληθυσμός (σε χιλιάδες) και ποσοστό (επί του συνόλου) του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας στην ΕΕ 28, 2010-2013

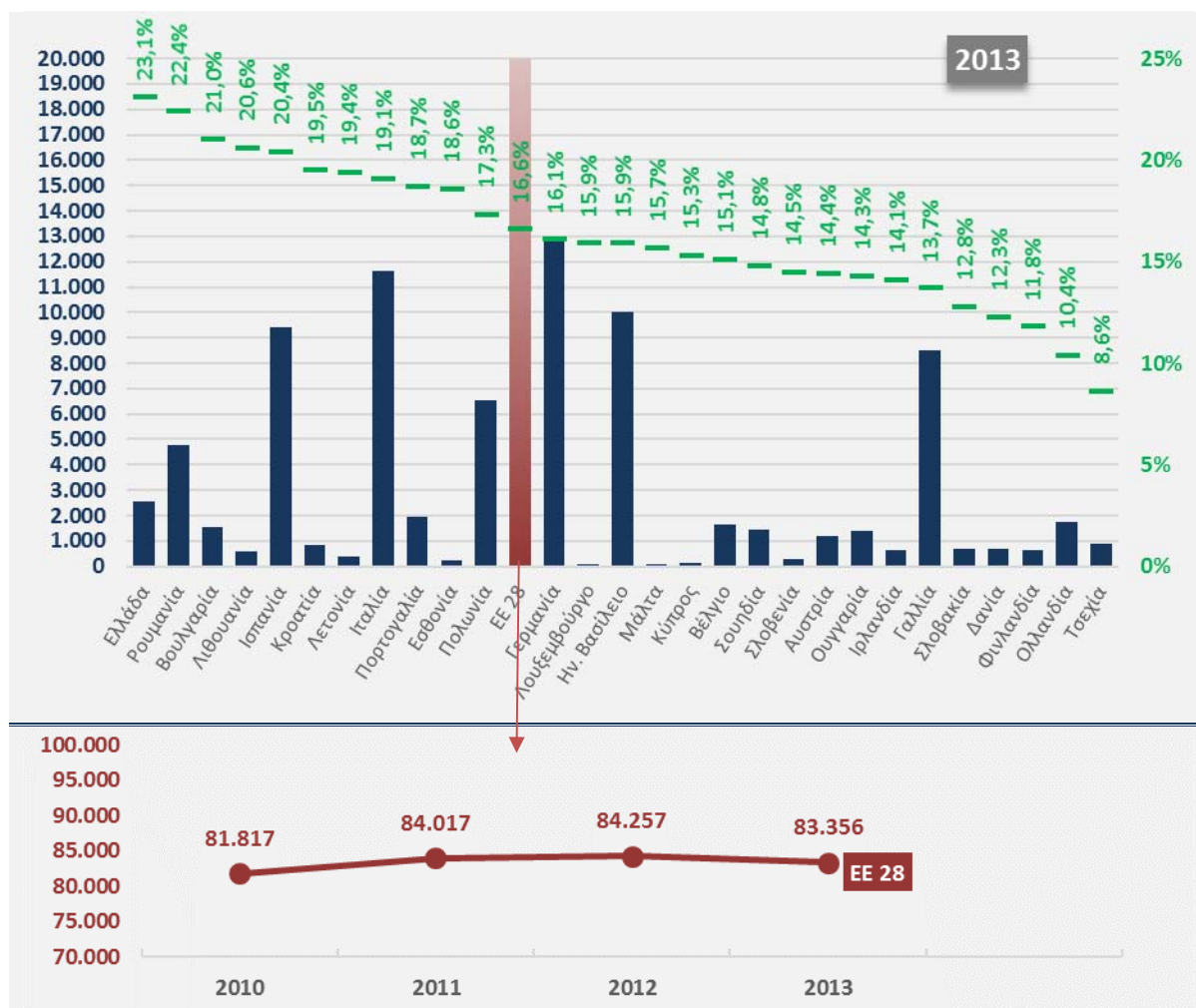

Πηγή: Eurostat, EU-SILC¹

¹ Η Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC) αποτελεί μέρος ενός κοινοτικού στατιστικού προγράμματος στο οποίο συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αντικατέστησε, από το 2013, το ευρωπαϊκό panel νοικοκυριών (European Community Household Panel, ECHP), προκειμένου να επιτευχθεί η ποιοτική βελτίωση των στατιστικών δεδομένων που αφορούν στη φτώχεια και στον κοινωνικό αποκλεισμό. Βασικός στόχος της έρευνας είναι η μελέτη, σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, των συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών σε σχέση, κυρίως, με το εισόδημά τους. Η έρευνα αποτελεί τη βασική πηγή αναφοράς των συγκριτικών στατιστικών για την κατανομή εισοδήματος και τον κοινωνικό αποκλεισμό σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η συγκρισιμότητα των στοιχείων θεωρείται

Οι χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας στο σύνολο του πληθυσμού το 2013 είναι η Βουλγαρία με 48,0% (3,493 εκατ. άτομα), η Ρουμανία με 40,4% (8,601 εκατ. άτομα) και η Ελλάδα με 35,7% (3,904 εκατ. άτομα). Στον αντίποδα, οι χώρες με τα μικρότερα ποσοστά είναι η Τσεχία (14,6%), η Ολλανδία (15,9%) και Φινλανδία (16,0%).

Γράφημα 1.3: Πληθυσμός (σε χιλιάδες) και ποσοστό (επί του συνόλου) του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις στην ΕΕ 28, 2010-2013

Πηγή: Eurostat, EU-SILC

Η κατάσταση είναι ανάλογη, αν και οι αυξομειώσεις είναι πιο ήπιες, αν εξετάσει κανείς τον πληθυσμό ο οποίος απειλείται η βρίσκεται σε **κατάσταση φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις**. Η αύξηση σε επίπεδο ΕΕ 28 από το 2010 στο 2012 είναι της τάξης του 3,0% και πιο συγκεκριμένα, αυξήθηκε από 81,817 εκατ. σε 84,257 εκατ. Το 2013 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) τα άτομα σε κίνδυνο φτώχειας σε επίπεδο Ένωσης ανήλθαν σε 83,356 εκατ., παρουσιάζοντας μικρή μείωση σε σχέση με το 2012. Παρατηρείται ότι η αύξηση του ποσοστού των ατόμων σε κίνδυνο

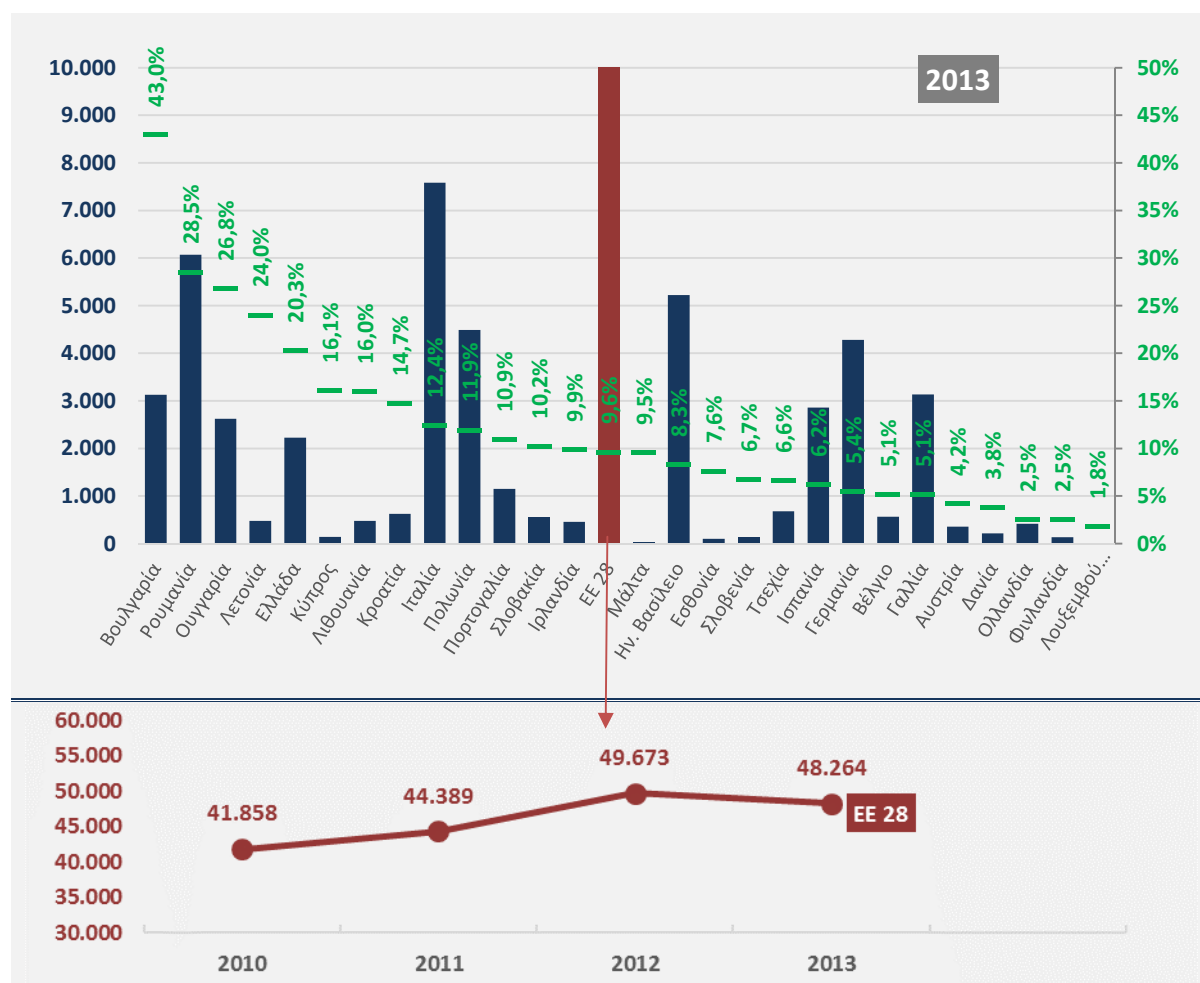
εξασφαλισμένη, αφού η έρευνα διενεργείται σε όλα τα κράτη μέλη, χρησιμοποιώντας κοινές μεταβλητές και ορισμούς. Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε Ενότητα Β.2.

φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις την περίοδο 2010-2013 είναι σαφώς μικρότερη του ποσοστού αύξησης των ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας χωρίς τον συνυπολογισμό των κοινωνικών μεταβιβάσεων, γεγονός το οποίο μπορεί να αποδοθεί στην ενίσχυση της έντασης των παρεμβάσεων και πολιτικών αντιμετώπισης της φτώχειας στο επίπεδο της ΕΕ.

Διαφοροποίηση σε σχέση με τον προηγούμενο δείκτη εμφανίζεται στη σειρά των επιμέρους χωρών οι οποίες καταλαμβάνουν τις θέσεις με τα υψηλότερα ποσοστά ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας επί του συνόλου του πληθυσμού. Τα υψηλότερα ποσοστά εμφανίζουν η Ελλάδα με 23,1% (2,529 εκατ. άτομα), η Ρουμανία με 22,4% (4,777 εκατ. άτομα) και η Βουλγαρία με 21,0% (1,528 εκατ. άτομα). Η επιδείνωση της θέσης της Ελλάδας σε σχέση με τον δείκτη που αφορά τα άτομα σε κίνδυνο φτώχειας χωρίς κοινωνικές μεταβιβάσεις μπορεί να αποδοθεί στη μη ανάλογη με τις άλλες χώρες ένταση της στόχευσης σε πληττόμενα στρώματα του πληθυσμού, τα εκτεταμένα δημοσιονομικά προβλήματα και το μέγεθος και την ένταση της ανθρωπιστικής κρίσης.

Στον αντίποδα, η σειρά των χωρών με τα χαμηλότερα ποσοστά παραμένει η ίδια, με την Τσεχία να παρουσιάζει ποσοστό 8,6%, την Ολλανδία 10,4% και την Φινλανδία 11,8%.

Γράφημα 1.4: Πληθυσμός (σε χιλιάδες) και ποσοστό (επί του συνόλου) του πληθυσμού σε κατάσταση σοβαρής υλικής υστέρησης στην Ευρώπη, 2010-2013

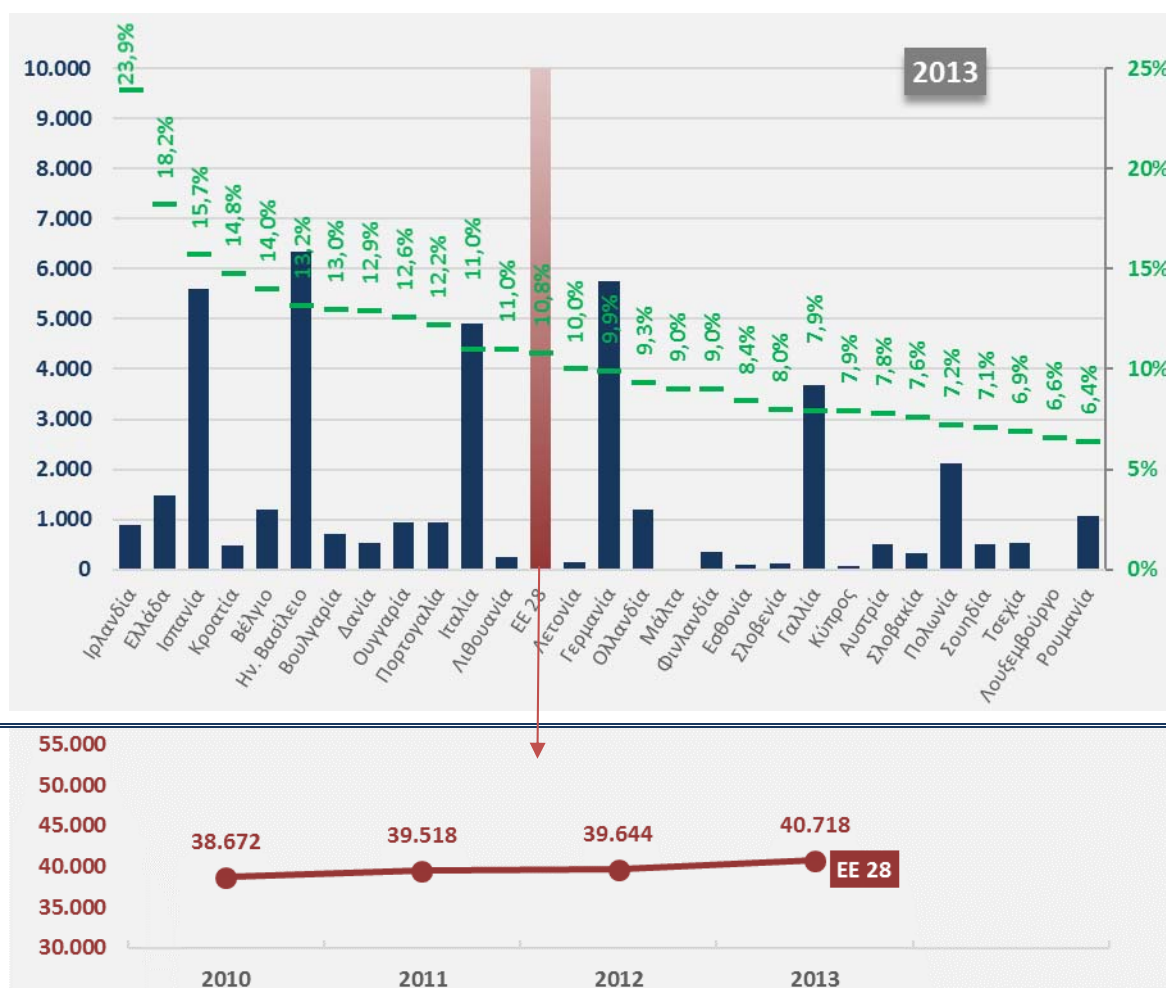

Πηγή: Eurostat, EU-SILC

Ο αριθμός των **ατόμων σε κατάσταση σοβαρής υλικής στέρησης** σε επίπεδο ΕΕ 28 παρουσιάζει ανάλογη εικόνα, αν και πρέπει να σημειωθεί ότι τα φαινόμενα είναι πολύ πιο έντονα. Πιο συγκεκριμένα, η αύξηση από το 2010 στο 2012 ξεπερνάει το 18,0%, ενώ η μικρή υποχώρηση το 2013 έφερε τον πληθυσμό σε κατάσταση σοβαρής υλικής στέρησης στα 48,264 εκατ. άτομα, το οποίο αναλογεί στο 9,6% του πληθυσμού της Ένωσης. Τα πιο έντονα φαινόμενα παρατηρούνται στη Βουλγαρία (43,0% του πληθυσμού) και ακολουθούν η Ρουμανία (28,5%) και η Ουγγαρία (26,8%).

Αυξητική τάση από το 2010 παρατηρείται και στον πληθυσμό ο οποίος ζει σε νοικοκυριά με χαμηλής έντασης εργασία σε επίπεδο ΕΕ 28.

Γράφημα 1.5: Πληθυσμός (σε χιλιάδες) και ποσοστό (επί του συνόλου) του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλής έντασης εργασία στην Ευρώπη, 2010-2013

Πηγή: Eurostat, EU-SILC

Πιο συγκεκριμένα, όπως παρατηρείται στο ανωτέρω γράφημα, η αύξηση των ατόμων που ζουν σε **νοικοκυριά με χαμηλής έντασης εργασία** από το 2010 στο 2013 είναι συνεχόμενη και ξεπερνάει το 5,0% σε επίπεδο ΕΕ 28. Οι χώρες οι οποίες το 2013 εμφανίζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού τους είναι η Ιρλανδία με 23,9% και ακολουθούν η Ελλάδα με 18,2%

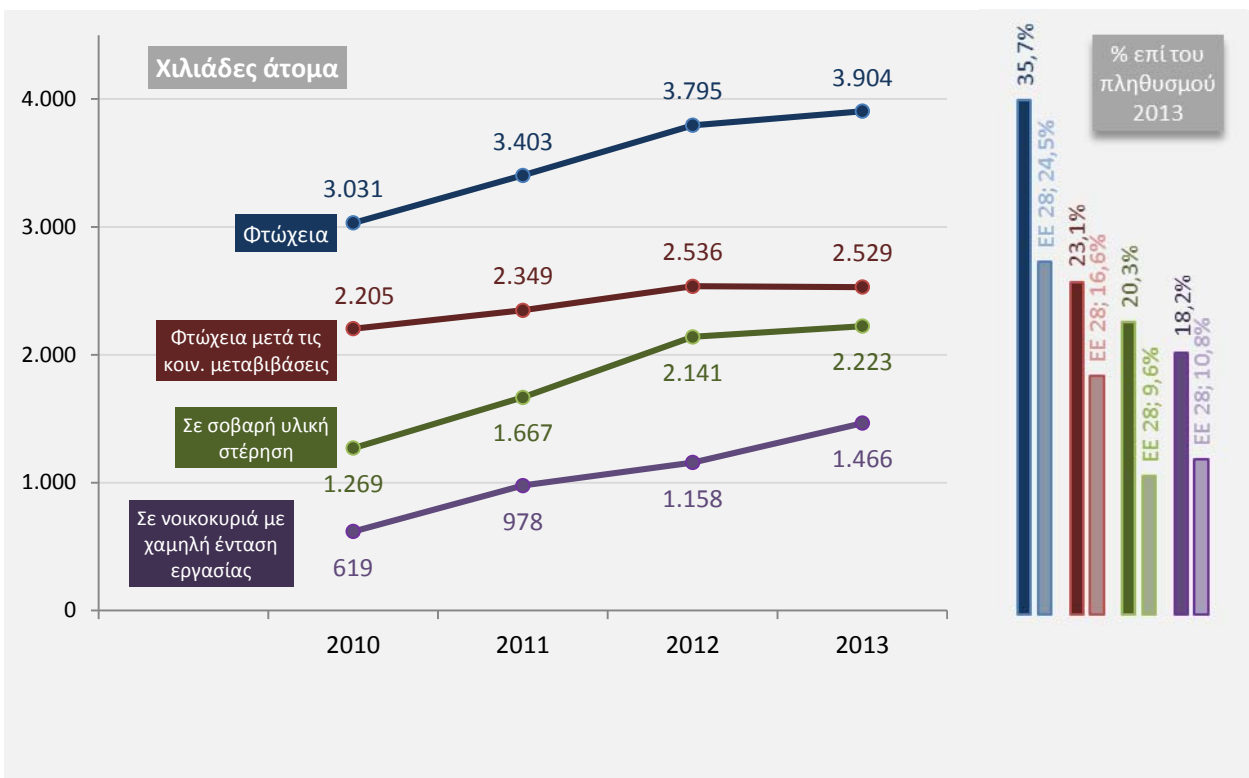
και η Ισπανία με 15,7%. Στον αντίποδα, τα χαμηλότερα ποσοστά εμφανίζουν η Ρουμανία με 6,4%, το Λουξεμβούργο με 6,6% και η Τσεχία με 6,9%.

1.2 ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ

1.2.1 Υφιστάμενη κατάσταση σε εθνικό επίπεδο

Είναι προφανές από τα στοιχεία τα οποία παρουσιάστηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο ότι η Ελλάδα βρίσκεται σε πολύ δεινή κατάσταση σε σχέση με τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε όλους τους δείκτες οι οποίοι αφορούν στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, καταλαμβάνοντας μία από τις χειρότερες θέσεις σε όλους τους δείκτες, εκτός αυτού που αφορά στη σοβαρή υλική στέρηση, ενώ βρίσκεται και στην 1^η χειρότερη στον δείκτη που αφορά στον κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Η χώρα βρίσκεται στην πρώτη ομάδα των χωρών με τα εντονότερα φαινόμενα φτώχειας, στην οποία βρίσκονται μόνο οι «νέες» χώρες της ΕΕ, το οποίο υπονοεί και δομικό πρόβλημα φτώχειας, αλλά και ότι το σύστημα εξομάλυνσης των ανισοτήτων και καταπολέμησης των φαινομένων φτώχειας είναι συγκριτικά με άλλες χώρες πιο αδύνατο γιατί ενώ στη γενική φτώχεια είναι 3^η μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις είναι 1^η. Οι επιδόσεις αυτές αποτυπώνονται συνοπτικά στο ακόλουθο γράφημα.

Γράφημα 1.6: Οι βασικοί δείκτες φτώχειας σε εθνικό επίπεδο, 2010-2013

Πηγή: Eurostat, EU-SILC

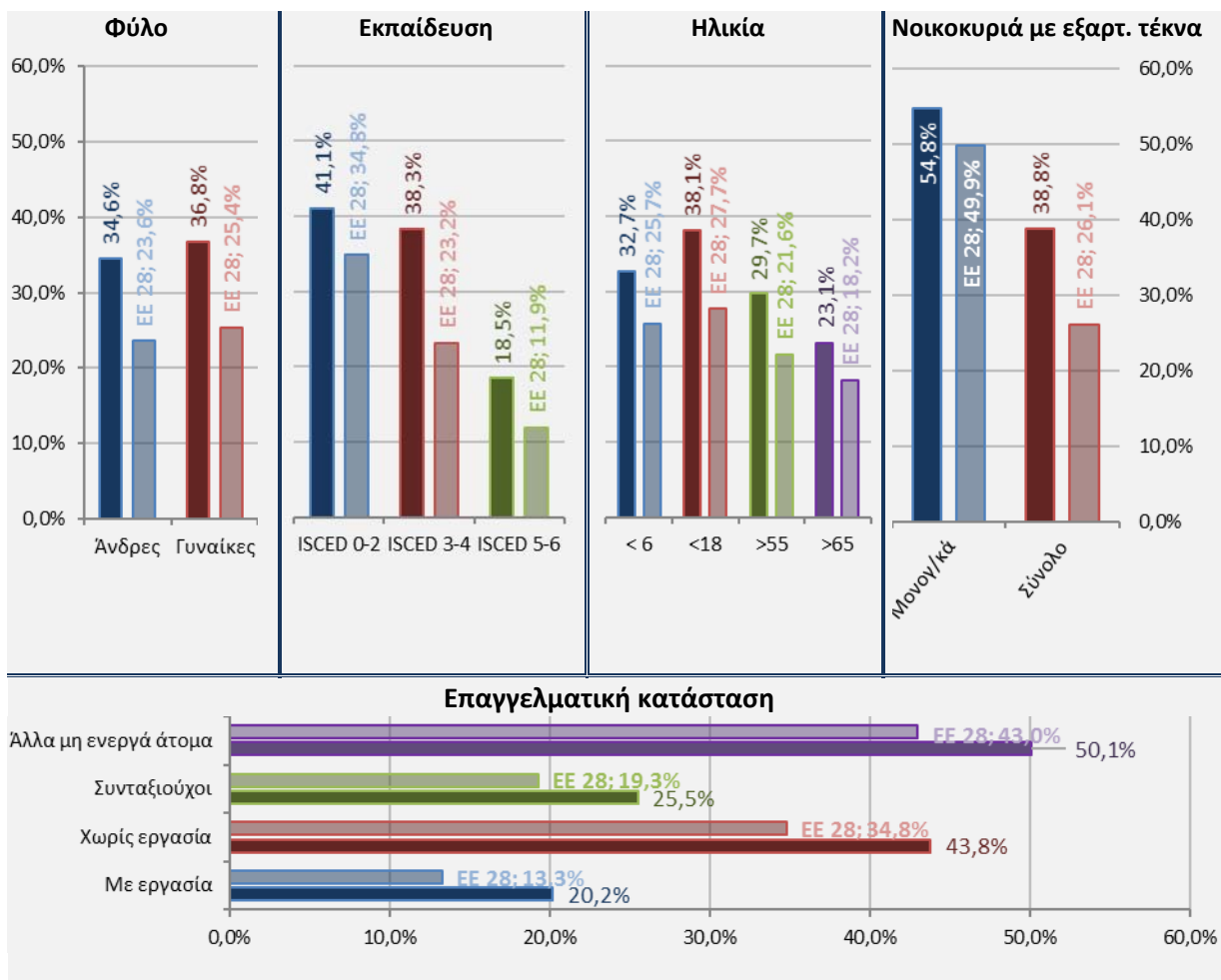
Είναι προφανές από τους δείκτες αποτύπωσης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ότι η κατάσταση στη χώρα ακολούθησε μία πολύ αρνητική πορεία από το 2010 μέχρι και το 2013, αποτέλεσμα της παρατεταμένης δημοσιονομικής, οικονομικής και ανθρωπιστικής κρίσης που χαρακτηρίζει τη χώρα τα τελευταία έτη. Ο μόνος δείκτης ο οποίος εμφάνισε μία σταθεροποίηση το τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία (2013) – βεβαίως σε ποσοστό πολύ υψηλό σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο – είναι η φτώχεια μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Παράλληλα, ο αριθμός των ατόμων που ζουν σε συνθήκες σοβαρής υλικής στέρησης παρουσίασε μία μικρή αύξηση κατά την ίδια περίοδο, το οποίο ίσως αποτελεί σημάδι σταθεροποίησης.

Σε κάθε περίπτωση, οι επιδόσεις της Ελλάδας στους δείκτες που αφορούν στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό βρίσκονται σε πολύ υψηλότερα επίπεδα από τους αντίστοιχους μέσους όρους της ΕΕ των 28, με διαφορές οι οποίες κυμαίνονται από τις 6,5 ποσοστιαίες μονάδες για τη φτώχεια μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, έως και τις 11,2 ποσοστιαίες μονάδες για τον δείκτη των ατόμων που ζουν ή απειλούνται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό.

Από τη φτώχεια πλήττονται περισσότερο ορισμένες δημογραφικές ή άλλες ομάδες του πληθυσμού, όπως οι γυναίκες έναντι των ανδρών με ποσοστά 36,8% έναντι 34,6% αντίστοιχα. Οι μονογονεϊκές οικογένειες απειλούνται από τη φτώχεια σε ποσοστό 54,8%, ενώ συνολικά τα νοικοκυριά με εξαρτώμενα τέκνα σε ποσοστό 38,8%. Ο κίνδυνος φτώχειας διευρύνεται στις νεότερες ηλικιακές ομάδες, καθώς για άτομα κάτω των 6 ετών φθάνει το 32,7%, ενώ για τους ανήλικους συνολικά ξεπερνά το 38,0%. Το εκπαιδευτικό επίπεδο είναι επίσης παράγοντας ο οποίος επηρεάζει τον κίνδυνο φτώχειας: για τα χαμηλότερα εκπαιδευτικά επίπεδα (ISCED 0-2) φτάνει το 41,1%, για τα μεσαία εκπαιδευτικά επίπεδα (ISCED 3 και 4) αγγίζει το 38,3%, ενώ για τα υψηλότερα επίπεδα είναι μόλις 18,5%.²

² Σύμφωνα με τη διεθνή πρότυπη ταξινόμηση της εκπαίδευσης (ISCED-7) διακρίνονται επτά εκπαιδευτικές βαθμίδες: προσχολική εκπαίδευση (επίπεδο 0) – πρωτοβάθμια εκπαίδευση (επίπεδο 1) – κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (επίπεδο 2) και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (επίπεδο 3) – μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση μη τριτοβάθμιου επιπέδου (επίπεδο 4) – τριτοβάθμια εκπαίδευση (πρώτο επίπεδο) (επίπεδο 5) και τριτοβάθμια εκπαίδευση (δεύτερο επίπεδο) (επίπεδο 6).

Γράφημα 1.7: Άτομα σε κίνδυνο φτώχειας, ανά κοινωνική ομάδα, στην Ελλάδα, 2013

Πηγή: Eurostat, EU-SILC

Ο κίνδυνος της φτώχειας πλήττει περισσότερο τα άτομα χωρίς εργασία για τους οποίους υπολογίζεται σε 43,8 %, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους εργαζόμενους φθάνει στο 20,2%. Παράλληλα, οι συνταξιούχοι σε κίνδυνο φτώχειας αποτελούν το 25,5%, ενώ για τα άλλα μη ενεργά στην αγορά εργασίας άτομα ξεπερνά το 50,0%.

1.2.2 Η Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη

Το Ιούλιο του 2013 ολοκληρώθηκε η λεγόμενη «Πράσινη Βίβλος» η εκπόνηση της οποία είχε ξεκινήσει τον Ιανουάριο του ίδιου έτους και διαβιβάστηκε στην αρμόδια Διυπουργική Επιτροπή για διαβούλευση και σχολιασμό. Το κείμενο αυτό αποτέλεσε πρόταση για το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη. Η Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας και Κοινωνικής Συνοχής του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, σε συνεργασία με την Ομάδα Εργασίας της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη επεξεργάστηκε, ολοκλήρωσε και απέστειλε προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τον Δεκέμβριο του 2014, το εν λόγω Στρατηγικό Πλαίσιο.

Η **Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης**, αποτελεί το πλαίσιο δημιουργίας «....**δικτύου ασφαλείας** για τις ομάδες του πληθυσμού που πλήττονται περισσότερο από τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης (άτομα και οικογένειες που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού), και «....θα χρησιμοποιηθεί ως **αναπτυξιακό εργαλείο** για την ορθολογική προώθηση κοινωνικών επενδύσεων μεγάλης κλίμακας».

Η υιοθέτηση της Εθνικής Στρατηγικής σηματοδοτεί μία αποφασιστική παρέμβαση για την αναπτυξιακά προσανατολισμένη μεταρρύθμιση του υπολειμματικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας, που εισάγει νέο Υπόδειγμα πολιτικών κοινωνικής δικαιοσύνης και αλληλεγγύης υπέρ των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, ως ακολούθως:

ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

«Ένα πλέγμα δημόσιων πολιτικών για την προάσπιση βασικών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων μέσω οργανωμένων θεσμικών, επιχειρησιακών και χρηματοδοτικών εργαλείων πρόληψης και καταπολέμησης της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων»

ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

*«Ένα οριζόντιο κοινό **πλαίσιο αρχών, προτεραιοτήτων και αξόνων δράσης** για τον συντονισμό, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των πολιτικών καταπολέμησης της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο»*

Αναλυτικότερα, το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη (ΕΣΚΕ):

- Θεσπίζει ένα κοινό πλαίσιο αρχών, προτεραιοτήτων και στόχων για **τον συντονισμό, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση όλων των παρεμβάσεων** καταπολέμησης της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.
- Ιεραρχεί **μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες** του συστήματος κοινωνικής προστασίας βάσει των στόχων της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής 2020 για μία «Έξυπνη, Βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς Ανάπτυξη»
- Κατοχυρώνει τα πεδία συνεργασίας και δικτύωσης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για την **πλήρη αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων υλικών και ανθρώπινων πόρων**
- Τυποποιεί τις **βασικές πηγές χρηματοδότησης** των δημόσιων πολιτικών κοινωνικής ένταξης την περίοδο 2015-2020
- Οριοθετεί τα πεδία αξιοποίησης του **Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης (νέο ΕΣΠΑ)** για την περίοδο 2014-2020 στον τομέα προαγωγής της ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας

Το όραμα της ΕΣΚΕ συνοψίζεται στο ακόλουθο τρίπτυχο:

Άμβλυνση των ανισοτήτων, με έμφαση στην αποτελεσματική προστασία των πλέον ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού

Εκσυγχρονισμός των δημόσιων πολιτικών ένταξης με έμφαση στον ενεργητικό χαρακτήρα των μέτρων και την αναπτυξιακή διάσταση των κοινωνικών δαπανών

Αναβάθμιση του πλαισίου συνεργασίας κράτους, κοινωνίας των πολιτών και αγοράς με έμφαση στην δημιουργία ισχυρών εταιρικών σχέσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού

Οι κύριες διαστάσεις της Στρατηγικής επικεντρώνονται στην ορθολογική ανάπτυξη ενός πλέγματος παρεμβάσεων, οι οποίες:

- ✚ Θα καλύπτουν όχι μόνο τις παραδοσιακές ομάδες στόχου των προνοιακών πολιτικών (ομάδες που αδυνατούν για αντικειμενικούς λόγους να ενταχθούν στην αγορά εργασίας), αλλά και άλλες κατηγορίες προσώπων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας παρά την ικανότητα και διαθεσιμότητα τους για άσκηση απασχόλησης (π.χ. μακροχρόνια άνεργοι)
- ✚ Θα στοχεύουν όχι μόνο στην κάλυψη άμεσων προτεραιοτήτων κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής, αλλά και στην εξασφάλιση μακροπρόθεσμου οικονομικού και κοινωνικού οφέλους
- ✚ Θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη των κοινωνικών διαστάσεων του νέου αναπτυξιακού υποδείγματος της χώρας, το οποίο δεν θα είναι προσανατολισμένο πλέον προς την εσωτερική κατανάλωση, αλλά θα στραφεί προς την εξωστρέφεια και προς εκείνους τους κλάδους, στους οποίους η χώρα παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα (όπως ο τουρισμός, η παραγωγή και η μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, η ενέργεια, το διαμετακομιστικό εμπόριο και οι συνδυασμένες μεταφορές, η έρευνα, τεχνολογία και καινοτομία, η ναυτιλία, η υγεία και οι εμπορεύσιμες υπηρεσίες).

Η Εθνική Στρατηγική φιλοδοξεί να προάγει την ισότιμη συμμετοχή όλων των πολιτών στην κοινωνική και οικονομική ζωή, επιβάλλοντας τον σχεδιασμό πολιτικών που ενθαρρύνουν και προάγουν την κοινωνικοποίηση των πλέον ευάλωτων ατόμων, ενισχύοντας τις ευκαιρίες ανάπτυξης εργασιακών δεξιοτήτων και καλλιέργειας κοινωνικών επαφών / διαπροσωπικών σχέσεων.

Η Στρατηγική δεν περιορίζεται στην παθητική υποστήριξη των ευάλωτων ατόμων αλλά προβλέπει παρεμβάσεις ενεργητικών μέτρων, που θα ενισχύσουν ουσιαστικά τους ενδιαφερόμενους να αντιμετωπίσουν καταστάσεις ανάγκης και να επαναφέρουν την ζωή τους σε φυσιολογικό ρυθμό.

Απώτερος στόχος των παρεμβάσεων είναι η σταδιακή αποκατάσταση της αυτοδυναμίας και του αυτοσεβασμού των εξυπηρετούμενων. Για τους επωφελούμενους, μάλιστα, που είναι ικανοί και διαθέσιμοι προς εργασία, η αποκατάσταση επιτυγχάνεται ιδίως μέσω της σταδιακής επανένταξης στην αγορά εργασίας, ενώ για τους υπόλοιπους (παιδιά, ηλικιωμένοι, μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός), η αποκατάσταση επιτυγχάνεται μέσω της κοινωνικής συμμετοχής και της διασύνδεσής τους με φορείς που παρέχουν φροντίδα κατάλληλη για τις ανάγκες τους.

Η Εθνική Στρατηγική Ένταξης εξασφαλίζει μέσω της ορθολογικής επένδυσης δημόσιων και ιδιωτικών πόρων (στρατηγικές κοινωνικών επενδύσεων) μακροπρόθεσμα σημαντικά αναπτυξιακά οφέλη, ιδίως όσον αφορά τις προοπτικές απασχόλησης των ευπαθών ομάδων και την ενίσχυση της καταναλωτικής τους ικανότητας / αγοραστικής δύναμης.

Η Στρατηγική αποδίδει ιδιαίτερη έμφαση:

- ✚ στην **κινητοποίηση όλων των τομέων της οικονομίας και της κοινωνίας** με στόχο την αξιοποίηση του συνόλου των διαθέσιμων πόρων,
- ✚ στον **συντονισμό μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών παρεμβάσεων** με στόχο την διασφάλιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητάς τους και
- ✚ στην **προώθηση της κοινωνικής καινοτομίας** με στόχο την ανάπτυξη νέων τεχνικών αντιμετώπισης των κοινωνικών προβλημάτων.

Οι βασικές αρχές της Στρατηγικής αφορούν τρία επίπεδα, τα οποία, μαζί με τις επιμέρους αρχές οι οποίες τα διακρίνουν αποτυπώνονται στο ακόλουθο σχήμα:

Σχήμα 1: Οι βασικές αρχές της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη

Θεσμικό Επίπεδο	Κοινωνικοπολιτικό Επίπεδο	Επιχειρησιακό Επίπεδο
<u>Αρχή της Αναδιανεμητικής Ισότητας</u> επιβάλλει την ισότιμη μεταχείριση όλων των ατόμων που αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο αποκλεισμού και τη λήψη θετικών μέτρων - σε σχέση με άλλες κατηγορίες του πληθυσμού - για την προώθηση της κοινωνικής και εργασιακής τους ένταξης	<u>Αρχή της Επικουρικότητας</u> τυποποιεί την παρέμβαση των προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης για την κάλυψη μόνο εκείνων των αναγκών, οι οποίες δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους	<u>Αρχή της Κοινωνικής Λογοδοσίας</u> επιβάλλει τη διατήρηση της επιτελικής αρμοδιότητας λήψης αποφάσεων στα όργανα του Κράτους (Κοινοβούλιο, Διοίκηση), που σχεδιάζουν και ρυθμίζουν το περιεχόμενο της Στρατηγικής. Από την άλλη πλευρά, η εφαρμογή των Πυλώνων της Στρατηγικής ανατίθεται τόσο σε δημόσιους φορείς (αποκεντρωμένα ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ, Περιφέρειες και Δήμοι), όσο και σε ιδιωτικούς και εθελοντικούς φορείς. Οι δράσεις όλων αυτών των φορέων διέπονται από ένα οριζόντιο θεσμικό πλαίσιο (ρυθμίζεται νομοθετικά και εξειδικεύεται μέσω κανονιστικών αποφάσεων της διοίκησης), που περιλαμβάνει μηχανισμούς διαβούλευσης, συντονισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης
<u>Αρχή της Κοινωνικής Δικαιοσύνης</u> επιβάλλει την παροχή ίσων ευκαιριών στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού για την οικονομική και κοινωνική τους ανέλιξη, όπως προωθούνται με βάση τις ειδικές αρχές της προσβασιμότητας των υπηρεσιών, της διαθεσιμότητας των υπηρεσιών, της πρόληψης των κοινωνικών αναγκών και της στόχευσης των διαθέσιμων πόρων	<u>Αρχή της Εξατομίκευσης</u> επιβάλλει την προσαρμογή των προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης σε σχέση με την εξειδίκευση των αναγκών των ενδιαφερομένων. Η εφαρμογή της συμβάλλει ουσιαστικά στην τυποποίηση της κοινωνικής και οικονομικής ανάγκης, ύστερα από την αντικειμενική στάθμιση των επιλογών του ενδιαφερόμενου αναφορικά με τη μορφή και την έκταση της κοινωνικής κάλυψης	<u>Αρχή της Δικτύωσης</u> επιβάλλει την διαμόρφωση μόνιμων δικτύων οριζόντιας και κάθετης συνεργασίας με «εταίρους» φορείς (stakeholders) που έχουν εύλογο ενδιαφέρον για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης. Βασικοί άξονες εστίασης της δικτύωσης είναι η επίτευξη προστιθέμενης αξίας και η εμπέδωση της «κοινής ευθύνης» των συμμετεχόντων
<u>Αρχή του σεβασμού της Ανθρώπινης Αξιοπρέπειας</u> επιβάλλει την αντιμετώπιση κάθε ατόμου όχι ως παθητικό αντικείμενο αλλά ως υπεύθυνο πολίτη που δικαιούται να επιλέγει και να διεκδικεί την μορφή προστασίας που χρειάζεται. Ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας παρουσιάζει αυξημένο ενδιαφέρον σε περιόδους οικονομικής ύφεσης	<u>Ενεργοποίηση των αποκλεισμένων ατόμων</u> απορρέει από την ανάγκη άμεσης ενσωμάτωσής τους στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό. Εξειδικεύεται μέσω διαφορετικών τεχνικών που ενθαρρύνουν τους δικαιούχους κοινωνικών παροχών / υπηρεσιών αφενός να απεγκλωβισθούν από ενδεχόμενες «παγίδες της φτώχειας», αφετέρου να ενδυναμώσουν τις δεξιότητες κοινωνικής συμμετοχής τους.	<u>Αρχή της πολυδιάστατης προσέγγισης της Κοινωνικής Καινοτομίας</u> επιβάλλει την υιοθέτηση σύνθετων μεθοδολογιών και εργαλείων για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων

Πρέπει να σημειωθεί ότι η Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης δεν υιοθετεί ως βιώσιμο σενάριο στόχευσης την καθολική κάλυψη του πληθυσμού, μέσω δημοσίων μη ανταποδοτικών μεταβιβάσεων και υπηρεσιών, ανεξάρτητα από την θέση του ατόμου στην αγορά εργασίας, την κοινωνικοασφαλιστική του προστασία και την εισοδηματική / περιουσιακή του κατάσταση.

Αντίθετα, επιλέγεται μία **στοχευμένη προσέγγιση**, ώστε να διοχετεύονται **πόροι και να δημιουργούνται ευκαιρίες** σε άτομα και οικογένειες που αντιμετωπίζουν **καταστάσεις κινδύνου** εξαιτίας της **αντικειμενικής αδυναμίας τους** να εξασφαλίσουν αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης:

- ✚ είτε από ίδιους πόρους (π.χ. κινητή και ακίνητη περιουσία),
- ✚ είτε από την αγορά εργασίας,
- ✚ είτε από το δημόσιο σύστημα της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης,
- ✚ είτε από το δημόσιο σύστημα υγείας.

Η επιλογή του μοντέλου της Στοχευμένης Στρατηγικής:

- 1) ενσωματώνει ισχυρές διαστάσεις κοινωνικής δικαιοσύνης και αλληλεγγύης,
- 2) εξασφαλίζει προϋποθέσεις θεσμικής, επιχειρησιακής και χρηματοδοτικής βιωσιμότητας των παρεμβάσεων και
- 3) εξυπηρετεί απόλυτα την σταδιακή πλήρωση των τριών εθνικών στόχων για την καταπολέμηση της φτώχειας (National Poverty Targets), όπως έχουν οριοθετηθεί και αποτυπώνονται στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων.

Οι επωφελούμενοι της Στοχευμένης Στρατηγικής αντιστοιχούν σε άτομα και οικογένειες που απειλούνται ή έχουν εγκλωβισθεί σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, με βάση την ακόλουθη τυπολογία:

- ✚ **πρόσωπα σε συνθήκες ακραίας φτώχειας**, εξαιτίας της έλλειψης πόρων που θα εξασφάλιζαν την κάλυψη κύριων αναγκών (διατροφή, στέγαση, υγιεινή, θέρμανση κλπ.).
- ✚ **παιδιά ηλικίας 0-17 ετών** που απειλούνται ή έχουν εγκλωβισθεί σε καταστάσεις αποκλεισμού
- ✚ **πρόσωπα με αυξημένους κινδύνους φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού** εξαιτίας συγκεκριμένων σωρευτικών ή διαζευκτικών παραγόντων (μακροχρόνια ανεργία, αναπηρία, επιβαρυμένη κατάσταση υγείας, εξάρτηση από τρίτα πρόσωπα για την άσκηση καθημερινών λειτουργιών, εξάρτηση από ψυχοτρόπες ουσίες, Διαβίωση σε περιοχές με πολλαπλά μειονεκτήματα, διαβίωση σε δομές κλειστής φροντίδας, ακατάλληλες συνθήκες στέγασης / έλλειψη στέγης, χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και αναλφαβητισμός, υπερχρέωση, διακρίσεις λόγω της ιδιότητας μέλους ομάδων με θρησκευτικές / πολιτιστικές ιδιαιτερότητες, διακρίσεις λόγω της ιδιότητας αιτούντος άσυλο, αναγνωρισμένου πολιτικού πρόσφυγα ή οικονομικού μετανάστη).

Συνολικότερα, οι ομάδες υψηλής προτεραιότητας της Εθνικής Στρατηγικής είναι οι ακόλουθες:

- ✚ **Μοναχικά ενήλικα άτομα** με ατομικό ετήσιο εισόδημα κάτω από το εγγυημένο όριο συντήρησης
- ✚ **Μακροχρόνια άνεργοι** με ατομικό ή οικογενειακό ετήσιο εισόδημα κάτω από το εγγυημένο όριο συντήρησης
- ✚ **Οικογένειες μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού** (μέλη που δεν εργάζονται ούτε αναζητούν εργασία) με ατομικό ή οικογενειακό ετήσιο εισόδημα κάτω από το εγγυημένο όριο συντήρησης
- ✚ **Ηλικιωμένοι άνω των 65 ετών** που δεν λαμβάνουν συντάξεις ή προνοιακά επιδόματα με ατομικό ή οικογενειακό ετήσιο εισόδημα κάτω από το εγγυημένο όριο συντήρησης
- ✚ **Παιδιά ηλικίας 0-17 ετών** σε καταστάσεις αποκλεισμού
- ✚ **Πρόσωπα με αυξημένους κινδύνους φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού**

Η Αρχιτεκτονική της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης

Για την εφαρμογή της, η Στρατηγική οργανώνεται σε **τρεις πυλώνες**, οι οποίοι οριοθετούν τις βασικές προτεραιότητες δράσης των πολιτικών κοινωνικής ένταξης. Βασικός οδηγός για τη διαμόρφωση των Πυλώνων αποτελούν οι βασικοί στόχοι της Ενεργητικής Ένταξης:

- 1) **Στήριξη του εισοδήματος** ώστε να διασφαλίζεται αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων χωρίς επαρκείς πόρους για την κάλυψη αναγκών
- 2) **Σύνδεση με την αγορά εργασίας** μέσω ενεργητικών μέτρων απασχόλησης
- 3) **Βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης σε υπηρεσίες**, ώστε να είναι δυνατή η παροχή συμβουλών, υγειονομικής περίθαλψης, φροντίδας, ψυχολογικής και κοινωνικής αποκατάστασης σε ανθρώπους που έχουν ιδιαίτερη ανάγκη από τέτοιου είδους υπηρεσίες και δεν έχουν τα μέσα ή τη γνώση να ωφεληθούν από αυτές

Σε αυτή τη λογική, οι Πυλώνες της Στρατηγικής είναι οι ακόλουθοι:

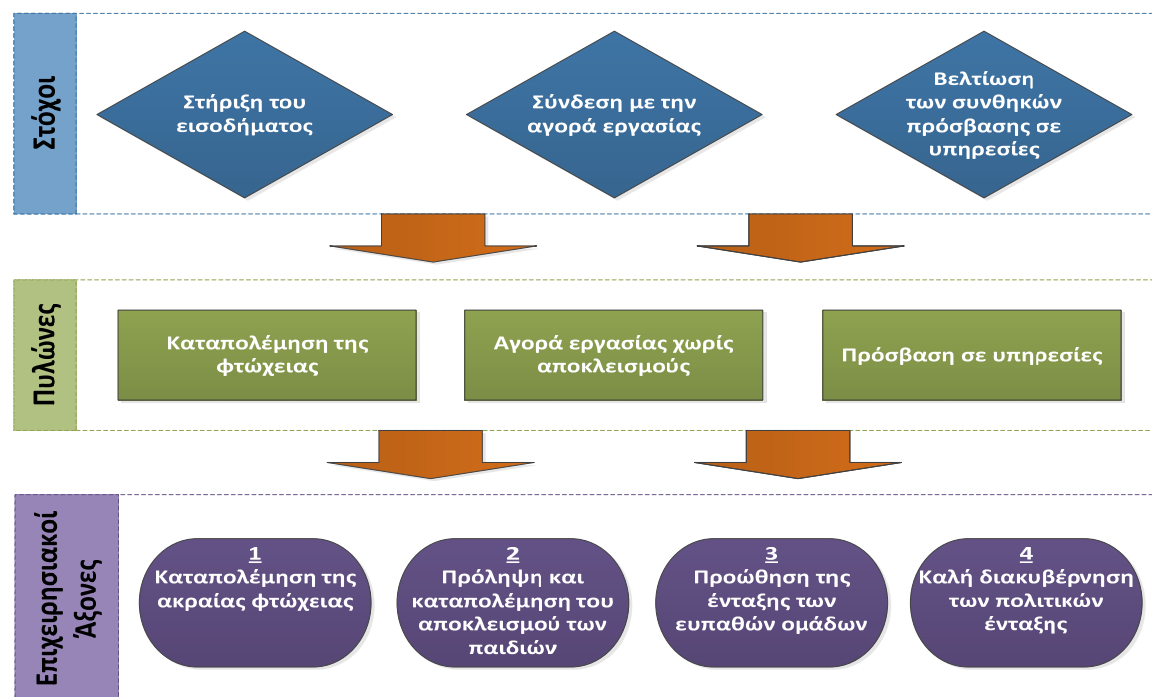
ΠΥΛΩΝΑΣ 1: «Καταπολέμηση της φτώχειας»

ΠΥΛΩΝΑΣ 2: «Πρόσβαση σε υπηρεσίες»

ΠΥΛΩΝΑΣ 3: «Αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς»

Οι τρεις Πυλώνες της Στρατηγικής εξειδικεύονται σε **Επιχειρησιακούς Άξονες**, οι οποίοι, στην ουσία αποτελούν τα βασικά εργαλεία εξυπηρέτησης των Στόχων της Στρατηγικής όπως παρουσιάζονται στο ακόλουθο σχήμα.

Σχήμα 2: Στόχοι, Πυλώνες, Επιχειρησιακοί Άξονες ΕΣΚΕ

Οι Επιχειρησιακοί Άξονες εξυπηρετούνται με συγκεκριμένες **Προτεραιότητες Πολιτικής**, οι οποίες εξειδικεύονται σε θεματικά **Μέτρα** ως ακολούθως:

Επιχειρησιακός Άξονας 1: Καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας

Ο Άξονας 1 της Στρατηγικής εστιάζει στην προστασία των ατόμων που βιώνουν συνθήκες ακραίας φτώχειας, και είτε βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης (π.χ. άστεγοι) είτε αδυνατούν να καλύψουν τις βασικές ανάγκες διαβίωσής τους.

Τα Μέτρα του Άξονα 1 διαρθρώνονται στις ακόλουθες δύο Προτεραιότητες Πολιτικών:

✚ Προτεραιότητα Πολιτικής 1.1 – Πρόσβαση σε Βασικά Αγαθά, με τα ακόλουθα μέτρα:

- ο 1.1.1. Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης
- ο 1.1.2. Πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη
- ο 1.1.3. Αντιμετώπιση κρίσεων
- ο 1.1.4. Πρόσβαση σε κατάλληλη στέγη
- ο 1.1.5. Πρόσβαση σε ενέργεια
- ο 1.1.6. Πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα
- ο 1.1.7. Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη
- ο 1.1.8. Πρόσβαση σε δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής

✚ Προτεραιότητα Πολιτικής 1.2 – Πρόσβαση σε Επαρκείς Πόρους, με τα ακόλουθα μέτρα:

- ο 1.2.1. Πιλοτική εφαρμογή ενός Γενικού Προγράμματος Ελαχίστου Εγγυημένου Εισοδήματος
- ο 1.2.2. Θεσμοθέτηση ενός Γενικού Συστήματος Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος
- ο 1.2.3. Επιδοματική κάλυψη αναγκών οικιακής θέρμανσης

Επιχειρησιακός Άξονας 2: Πρόληψη και καταπολέμηση του αποκλεισμού των παιδιών

Ο Άξονας 2 της Στρατηγικής εστιάζει στην προστασία των παιδιών από τις εξαιρετικά επικίνδυνες επιπτώσεις που έχει η φτώχεια στη σωματική, πνευματική και ψυχολογική τους ανάπτυξη και, συνεπώς, στη δυνατότητά τους να εξελιχθούν μελλοντικά σε υγιείς και αυτοδύναμους ενήλικες.

Τα Μέτρα του Άξονα διαρθρώνονται στις ακόλουθες Προτεραιότητες Πολιτικών:

✚ Προτεραιότητα Πολιτικής 2.1 – Πρόσβαση σε οικονομικούς πόρους, με τα ακόλουθα μέτρα:

- ο 2.1.1. Πρόσβαση στο επίδομα απροστάτευτων παιδιών
- ο 2.1.2. Πρόσβαση στο ενιαίο επίδομα στήριξης τέκνων
- ο 2.1.3. Πρόσβαση στο επίδομα στήριξης Τρίτεκνων και Πολύτεκνων

✚ Προτεραιότητα Πολιτικής 2.2 – Πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες, με τα ακόλουθα μέτρα:

- ο 2.2.1. Πρόσβαση σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής
- ο 2.2.2. Πρόσβαση σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και αναψυχής
- ο 2.2.3. Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας
- ο 2.2.4. Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας
- ο 2.2.5. Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης
- ο 2.2.6. Αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών κλειστής φροντίδας
- ο 2.2.7. Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες Νομικής Συνδρομής

✚ Προτεραιότητα Πολιτικής 2.3 – Πρόσβαση στην υποχρεωτική εκπαίδευση, με τα ακόλουθα μέτρα:

- ο 2.3.1. Πρόσβαση σε υπηρεσίες προσχολικής εκπαίδευσης
- ο 2.3.2. Πρόσβαση σε υπηρεσίες σχολικής εκπαίδευσης
- ο 2.3.3. Ειδική αγωγή των παιδιών με αναπηρία
- ο 2.3.4. Εκπαιδευτική Ένταξη παιδιών Ρομά
- ο 2.3.5. Καταπολέμηση της σχολικής διαρροής

Επιχειρησιακός Άξονας 3: Προώθηση της ένταξης των ευπαθών ομάδων

Ο Επιχειρησιακός Άξονας 3 της Στρατηγικής επικεντρώνεται στην προώθηση της ένταξης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, που συνδυάζει την ενίσχυση του εισοδήματος, την προώθηση στην απασχόληση χωρίς αποκλεισμούς και την πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες.

Τα Μέτρα του Άξονα διαρθρώνονται στις ακόλουθες Προτεραιότητες Πολιτικών:

✚ Προτεραιότητα Πολιτικής 3.1 – Ενίσχυση εισοδηματικών πόρων των ανέργων, με τα ακόλουθα μέτρα:

- ο 3.1.1. Πρόσβαση στο Επίδομα Μακροχρονίως Ανέργων
- ο 3.1.2. Πρόσβαση σε ειδικά επιδόματα για ευάλωτες ομάδες ανέργων χαμηλού εισοδήματος

✚ Προτεραιότητα Πολιτικής 3.2 – Πρόσβαση των ανέργων σε υπηρεσίες ενεργοποίησης για την ένταξη στην αγορά εργασίας, με τα ακόλουθα μέτρα:

- ο 3.2.1. Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε προγράμματα μη τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης

- ο 3.2.2. Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε προγράμματα ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης
- ο 3.2.3. Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε δράσεις Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας
- ✚ Προτεραιότητα Πολιτικής 3.3 – Πρόσβαση ανέργων με σωρευτικά χαρακτηριστικά αποκλεισμού και άλλων ομάδων σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες, με τα ακόλουθα μέτρα:
 - ο 3.3.1. Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας
 - ο 3.3.2. Πρόσβαση σε υπηρεσίες κατ' οίκον φροντίδας
 - ο 3.3.3. Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας
 - ο 3.3.4. Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης
 - ο 3.3.5. Αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών κλειστής φροντίδας
 - ο 3.3.6. Πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης της φερεγγυότητας των φτωχών νοικοκυριών

Επιχειρησιακός Άξονας 4: Καλή διακυβέρνηση των πολιτικών ένταξης.

Ο Άξονας 4 της Στρατηγικής περιέχει οριζόντια μέτρα που στοχεύουν στην ενίσχυση του συστήματος διακυβέρνησης των πολιτικών ένταξης και στην διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής της Στρατηγικής.

- ✚ Προτεραιότητα Πολιτικής 4.1 – Συντονισμός των πολιτικών ένταξης, με τα ακόλουθα μέτρα:
 - ο 4.1.1. Εθνικός Μηχανισμός για τον συντονισμό των πολιτικών ένταξης
 - ο 4.1.2. Περιφερειακά Παρατηρητήρια Ένταξης
 - ο 4.1.3. Παρατηρητήριο Φορέων Κοινωνικής Φροντίδας και Αλληλεγγύης
- ✚ Προτεραιότητα Πολιτικής 4.2 – Ποιότητα των πολιτικών ένταξης, με τα ακόλουθα μέτρα:
 - ο 4.2.1. Χάρτης Ποιότητας Κοινωνικών Υπηρεσιών
 - ο 4.2.2. Δίκτυα Κοινωνικής Καινοτομίας
- ✚ Προτεραιότητα Πολιτικής 4.3 – Αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών ένταξης, με τα ακόλουθα μέτρα:
 - ο 4.3.1. Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού του δημόσιου τομέα
 - ο 4.3.2. Ανάπτυξη του Κοινωνικού Πλουραλισμού
 - ο 4.3.3. Ανάπτυξη της Βασικής και Εφαρμοσμένης Έρευνας στο πεδίο των πολιτικών ένταξης

1.2.2.1 Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα

Το Ελάχιστο Εγγυημένο εισόδημα έχει δεσπόζουσα θέση και την Εθνική Στρατηγική αποτελώντας αντικείμενο του πρώτου άξονα προτεραιότητας, για την καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας. Η εφαρμογή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος θεσμοθετήθηκε με τον Νόμο 4093/2012³ ενώ η προβλεπόμενη ΚΥΑ καθορισμού των όρων και προϋποθέσεων εφαρμογής του εκδόθηκε το Νοέμβριο του 2014⁴.

Συμπληρωματικά, οι σχετικές κατευθύνσεις εκπόνησης Περιφερειακών Στρατηγικών Κοινωνικής Ένταξης, Καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε μορφής διακρίσεων ορίζουν ρητά ότι οι περιφερειακές στρατηγικές θα πρέπει να εμπεριέχουν «σαφή σύνδεση με τους δικαιούχους του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος και τις προτεινόμενες παρεμβάσεις (π.χ. συμβουλευτική υποστήριξη, προώθηση στην κοινωνική ένταξη και στην απασχόληση, κ.λ.π)».

Η πιλοτική εφαρμογή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος υλοποιείται μέσω του Προγράμματος «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα», το οποίο περιλαμβάνει:

1. την εισοδηματική ενίσχυση των δικαιούχων.
2. την προώθηση και διασφάλιση της πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες και αγαθά.
3. την υποστήριξη των δικαιούχων για την ένταξη ή την επανένταξη τους στην αγορά εργασίας.

Αν και η αρμοδιότητα για την καταβολή της εισοδηματικής ενίσχυσης αφορά κεντρικούς φορείς⁵, η αρχιτεκτονική του Προγράμματος είναι τέτοια που προβλέπει αυξημένο ρόλο για την Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση. Ειδικότερα (Άρθρο 7, σημείο Ζ), κάθε Δήμος στον οποίο εφαρμόζεται το πιλοτικό πρόγραμμα έχει την ευθύνη για τα ακόλουθα:

➤ Συμπράττει και υπογράφει Πρωτόκολλο Συνεργασίας

α) με όλους τους φορείς της περιοχής του (ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που παρέχουν υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας ή υλοποιούν δράσεις για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και για την ένταξη στην αγορά εργασίας) με σκοπό την πληρέστερη ενημέρωση των πολιτών για το πρόγραμμα, την ενεργοποίηση της τοπικής κοινωνίας, τον εντοπισμό και τη στήριξη των δυνητικά ωφελομένων τόσο για την ένταξη τους στο πρόγραμμα «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα» όσο και για την (επαν) ένταξή τους στην εργασία,

³ Παράγραφος ΙΑ, υποπαράγραφο ΙΑ.3. του Ν. 4093/2012 «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016» (222/ Α'), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.

⁴ Κ.Υ.Α. 39892/ΓΔ1.2/7.11.2014 (ΦΕΚ Β' 3018/07-11-2014) Καθορισμός των όρων και των προϋποθέσεων εφαρμογής του πιλοτικού προγράμματος Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα.

⁵ Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων και η Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων του Υπουργείου Οικονομικών, η ΗΔΙΚΑ Α.Ε.

β) με επαγγελματικούς και επιχειρηματικούς φορείς και ενώσεις της περιοχής με σκοπό την αποτύπωση των αναγκών εργασίας της περιοχής και την ευαισθητοποίηση τους για την ένταξη των δικαιούχων στην απασχόληση.

- Ορίζει σημείο επαφής για το πρόγραμμα και το προσωπικό που θα εργαστεί για την εφαρμογή του

Η Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου:

- Συνεργάζεται με την μονάδα προγράμματος «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα» και την ΗΔΙΚΑ Α.Ε. για την υποβολή, έλεγχο και επιβεβαίωση του πίνακα δικαιούχων, την τήρηση των απαιτούμενων φακέλων, την υποβολή αναφορών και την επεξεργασία ενστάσεων
- τηρεί μητρώο κοινωνικών λειτουργών
- προωθεί τη διαδικασία κοινωνικής ενσωμάτωσης και εργασιακής επανένταξης
- παρέχει στήριξη στους δυνητικά ωφελούμενους προκειμένου να ενημερωθούν και να υποβάλλουν αίτηση ένταξης.

Συνεπώς, το Ελάχιστο Κοινωνικό εισόδημα περιλαμβάνει μία σχετικά νέα για τη Δημόσια Διοίκηση προσέγγιση στην αντιμετώπιση της φτώχειας, η οποία προβλέπει τη:

- ✚ σύναψη τοπικών πρωτοκόλλων συνεργασίας με επιχειρήσεις, οργανώσεις και άλλους φορείς.
- ✚ τήρηση μητρώου κοινωνικών λειτουργών και ενεργοποίησή των λειτουργών για την καταγραφή προβλημάτων (κοινωνική έρευνα⁶) και την εκπόνηση ατομικών σχεδίων δράσης κοινωνικής ένταξης ή εργασιακής ένταξης/επανένταξης
- ✚ διμηνιαία αναφορά της προόδου υλοποίησής σχεδίων δράσης κοινωνικής ένταξης προς κεντρικούς φορείς.

Ουσιαστικά, η αρχιτεκτονική του Προγράμματος είναι τέτοια ώστε το μεν επίδομα να καταβάλλεται κεντρικά, αλλά **ο Δήμος** μέσω συνεργασιών και εποπτείας των κοινωνικών λειτουργών και των ατομικών σχεδίων ένταξης να **αναλαμβάνει αυξημένο ρόλο** στην κοινωνική ένταξη σε ότι αφορά τη **διασφάλιση της πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες** και αγαθά και την **ένταξη / επανένταξη στην εργασία**.

Σε ότι αφορά την **Πρωώθηση και διασφάλιση της πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες και αγαθά**, οι δικαιούχοι του ΕΕΕ, στο πλαίσιο του Σχεδίου Ένταξης που εκπονείται από την Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου, προωθούνται, κατά περίπτωση, για ένταξη σε προγράμματα, δράσεις, παροχές και υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα, όπως:

⁶ Η κοινωνική έρευνα είναι η διαδικασία της διερεύνησης των συνθηκών διαβίωσης των ωφελούμενων μονάδων, η οποία διενεργείται από Κοινωνικό Λειτουργό και μπορεί να περιλαμβάνει επιτόπιες επισκέψεις όπου απαιτείται. Επιπρόσθετα, η κοινωνική έρευνα αποτελεί τμήμα του σχεδίου δράσης κοινωνικής ένταξης ή και εργασιακής ένταξης/επανένταξης όπου απαιτείται.

- Ενημέρωση, πληροφόρηση και ατομική συμβουλευτική υποστήριξη των δικαιούχων της εισοδηματικής ενίσχυσης ή /και των μελών της οικογένειας τους.
- Παραπομπή και ένταξη σε δομές και υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας και υποστήριξης.
- Χορήγηση βιβλιαρίου ανασφάλιστου (εφόσον απαιτείται)
- Κοινωνικό Οικιακό Τιμολόγιο της ΔΕΗ ή άλλου φορέα παροχής ενέργειας
- Κοινωνικό τιμολόγιο ΕΥΔΑΠ, ΕΥΑΘ, ΔΕΥΑ
- Κοινωνικό τιμολόγιο Δήμων και Δημοτικών Επιχειρήσεων
- Χορήγηση επιδόματος θέρμανσης
- Ένταξη σε πρόγραμμα Κοινωνικού Παντοπωλείου
- Ένταξη στα προγράμματα του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας για του Άπορους (FEAD)
- Ένταξη σε άλλα προγράμματα αντιμετώπισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

Σε ότι αφορά την **ένταξη και επανένταξη στην εργασία**, οι δικαιούχοι, εφόσον ανήκουν στον ενεργό πληθυσμό και δύνανται να εργαστούν και είναι κάτω των 67 ετών, προωθούνται σε δράσεις που στοχεύουν στην ένταξη ή επανένταξή τους στην αγορά εργασίας, μέσω προγραμμάτων που υλοποιούνται μεταξύ άλλων από τον ΟΑΕΔ, το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (ΕΙΕΑΔ), τη Γενική Γραμματεία Διαχείρισης Κοινοτικών και Άλλων Πόρων του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης κ.α. και περιλαμβάνουν:

- Νέες Θέσεις Εργασίας
- Προγράμματα κοινωφελούς εργασίας
- Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης,
- Προγράμματα πρακτικής άσκησης και απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας
- Ένταξη ή επανένταξη στο εκπαιδευτικό σύστημα
- Προγράμματα συμβουλευτικής, κατάρτισης και προώθησης στην εργασία προσαρμοσμένα στις ανάγκες των ενταγμένων στο πρόγραμμα, οι οποίοι δύνανται να εργαστούν.

Σύμφωνα με τη σχετική ΚΥΑ, η εισοδηματική ενίσχυση περιλαμβάνει **βασική εισοδηματική ενίσχυση** (μέχρι 100 € ανά μήνα για κάθε ωφελούμενη μονάδα) και **αναλογική εισοδηματική ενίσχυση** (μέχρι 100 € ανά μήνα για κάθε ενήλικα και 50 € για κάθε ανήλικο εξαρτώμενο μέλος ή 100 € για το πρώτο εξαρτώμενο ανήλικο μέλος σε μονογονεϊκή οικογένεια).

Πρέπει να σημειωθεί ότι το κατώφλι που ισχύει στην πιλοτική εφαρμογή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος είναι αισθητά χαμηλότερο από το κατώφλι που προκύπτει στο πλαίσιο

της μεθοδολογίας της EU-SILC. Επιπλέον, η εισαγωγή του κριτηρίου της αντικειμενικής αξίας ιδιόκτητης οικίας αποκλείει σημαντικό αριθμό ατόμων με εξαιρετικά χαμηλά εισοδήματα από τη λήψη στήριξης.

Πίνακας 1.1: Κατώφλι εισοδήματος στο πιλοτικό ΕΕΕ και διαφορά από κατώφλι φτώχειας (2013)

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΜΗΝΙΑΙΟ (€)*	ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΠΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΦΤΩΧΕΙΑΣ 2013	ΕΤΗΣΙΟ (€)*	ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΠΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΦΤΩΧΕΙΑΣ 2013
Άγαμος χωρίς παιδιά	200	-219	2.400	-2.623
Ζευγάρι χωρίς παιδιά	300	-119	3.600	-6.446
Ζευγάρι με 1 ανήλικο παιδί	350	-69	4.200	-5.846
Ζευγάρι με 2 ανήλικα παιδιά	400	-19	4.800	-5.246
Ζευγάρι με 3 ανήλικα παιδιά	450	31	5.400	-4.646
Ζευγάρι με 4 ανήλικα παιδιά	500	81	6.000	-4.046
Ζευγάρι με 1 ενήλικο παιδί	400	-19	4.800	-5.246
Ζευγάρι με 1 ενήλικο και 1 ανήλικο παιδί	450	31	5.400	-4.646
Ζευγάρι με 2 ενήλικα παιδιά	500	81	6.000	-4.046
Ζευγάρι με 2 ενήλικα παιδιά και 1 ανήλικο παιδί	500	81	6.000	-4.046
Μονογονεϊκή οικογένεια με 1 ανήλικο/ενήλικο παιδί	300	-119	3.600	-1.423
Μονογονεϊκή οικογένεια με 2 ανήλικα παιδιά	350	-69	4.200	-823
Μονογονεϊκή οικογένεια με 2 ενήλικα παιδιά	400	-19	4.800	-223

* Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 2014

** Υπολογισμός REMACO Α.Ε.

Πίνακας 1.2: Διαμόρφωση ΕΕΕ βάσει οικογενειακής κατάστασης και ακίνητης περιουσίας

Ετήσιο δηλωθέν εισόδημα (€)	Οικογενειακή κατάσταση	Κριτήρια ακίνητης περιουσίας (€)	Μηνιαίο Κατώφλι
0	Μεμονωμένο άτομο	Έως 25.000	200
1.500	Άγαμος	Έως 90.000	75
3.000	Έγγαμος	Έως 105.000	50
4.500	Με 1 ανήλικο παιδί	Έως 115.000	0
0	Με 2 ανήλικα παιδιά	Έως 125.000	400
4.000	Με 2 ανήλικα παιδιά	Έως 125.000	67
5.000	Με 3 παιδιά (1 ανήλικο)	Έως 145.000	133
5.500	Με 2 παιδιά (1 γονέας)	Έως 120.000	0
5.000	Με 4 παιδιά (2 ανήλικα)	Έως 155.000	83
7.000	Με 5 παιδιά (2 ανήλικα)	Έως 170.000	116

Πηγή: ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ, ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ (Σεπτέμβριος 2014) ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΛΑΧΙΣΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΜΙΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ: Ενδιάμεση Έκθεση για τα μέλη των αρμόδιων Κοινοβουλευτικών Επιτροπών της Βουλής των Ελλήνων

1.3 ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Όπως και στο εθνικό επίπεδο, έτσι και στο περιφερειακό, η ανάπτυξη των πολιτικών κοινωνικής προστασίας υπέρ των ευπαθών ομάδων αξιοποιεί κυρίως δημόσιους πόρους, μέσω της άμεσης και έμμεσης φορολογίας, αλλά και των πόρων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Εντούτοις είναι προφανές ότι, δεδομένης και της οικονομικής συγκυρίας, είναι απαραίτητη η αξιοποίηση πόρων στο πλαίσιο διεθνών οργανισμών και, κατά κύριο λόγο, των πόρων οι οποίοι είναι διαθέσιμοι από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ), τόσο στο πλαίσιο των Τομεακών και Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020, όσο και άλλων Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων. Επιπλέον, σημαντικό ρόλο καλούνται να διαμορφώσουν και ιδιωτικοί πόροι στο πλαίσιο ανάπτυξης δράσεων τόσο κοινωνικών επενδύσεων, όσο και οργανωμένης κοινωνικής προσφοράς, ήτοι δωρεών και χορηγιών.

Με βάση τα ανωτέρω, η χρηματοδότηση της Περιφερειακής Στρατηγικής μπορεί να προέλθει από τις πηγές που περιγράφονται αμέσως παρακάτω.

1.3.1 Θεσμοθετημένοι Δημόσιοι Πόροι

Βασική πηγή χρηματοδότησης της Στρατηγικής αποτελεί το σύνολο των εθνικών δημόσιων πόρων για την άσκηση των αρμοδιοτήτων των οργάνων της Κεντρικής Κυβέρνησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης.

Εδώ υπάγονται:

- ✚ οι σχετικοί Πόροι του Κρατικού Προϋπολογισμού (προϋπολογισμός της Κεντρικής Διοίκησης που περιλαμβάνει τον Τακτικό Προϋπολογισμό και τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων),
- ✚ οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι υπέρ των ΟΤΑ,
- ✚ έσοδα των ΟΤΑ από ανταποδοτικά τέλη,
- ✚ ειδικοί πόροι των Δ.Ε.Κ.Ο. και των Ν.Π.Ι.Δ. του Κεφαλαίου Α' του Ν. 3429/2005,
- ✚ ειδικοί πόροι των ΝΠΔΔ/ΝΠΙΔ του κοινωνικού τομέα.

Ειδικό ρόλο στον εθνικό σχεδιασμό κατέχει η πολιτική της ενοποίησης των προνοιακών επιδομάτων, μέσω του **Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος**, όπως αυτή περιγράφεται παραπάνω.

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα εφαρμόζεται πιλοτικά για 6 (έξι) μήνες σε 13 (δεκατρείς) Δήμους μεταξύ των οποίων ο **Δήμος Σύρου της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου**. Το κόστος της πιλοτικής εφαρμογής έχει προϋπολογιστεί σε 20 εκ. €. Η εφαρμογή του προγράμματος στο σύνολο της χώρας αναμένεται να κοστίσει περί τα 800 εκ. € ετησίως.

1.3.2 Πόροι από τα Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ (ΣΕΣ) 2014-2020

Σημαντική συνεισφορά στην Περιφερειακή Στρατηγική θα αποτελέσουν οι πόροι από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία. Το εγκεκριμένο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ελληνικό Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (νέο ΕΣΠΑ) για την περίοδο 2014-2020 έχει υιοθετήσει το σύνολο των Θεματικών Στόχων που προβλέπονται από τους Κανονισμούς της ΕΕ, επιλογή απόλυτα συμβατή με τις ανειλημμένες θεσμικές και οργανωτικές μεταρρυθμίσεις και τη στρατηγική επικέντρωση της αναπτυξιακής προσπάθειας σε επιλεγμένους στόχους και αντίστοιχους τομείς και δράσεις, δεδομένου ότι είναι ανάγκη να αντιμετωπισθούν ταυτόχρονα προβλήματα οικονομικά, κοινωνικά, υποδομών, ποιότητας ζωής, κλπ.

Ο **Θεματικός Στόχος 9 «Πρώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης»** ενσωματώνει δράσεις που θα υλοποιηθούν, κατά κύριο λόγο, στο πλαίσιο των 13 Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΣΕΣ 2014-2020 και, δευτερευόντως, στο πλαίσιο του τομεακού Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», τα οποία παρουσιάζονται λεπτομερώς στη συνέχεια. Σε αυτά μπορούν να προστεθούν και οι ακόλουθες παρεμβάσεις εκτός τους ΘΣ 9:

- ✚ Σύσταση Εθνικού Οργανισμού Μικροπιστώσεων.
- ✚ Συγκρότηση δικτύων μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και φορέων κοινωνικής επιχειρηματικότητας.
- ✚ Δημιουργία δικτύων επιχειρήσεων κοινωνικής φροντίδας (ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»).
- ✚ Ανάπτυξη της κοινωνικής και ανθρωπιστικής έρευνας στα πεδία της κοινωνικής ένταξης, της καταπολέμησης της φτώχειας και της άμβλυνσης κάθε διάκρισης (ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»).
- ✚ Ανάπλαση περιοχών με υψηλές διαστάσεις χωρικού αποκλεισμού (ΕΠ «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη»).
- ✚ Φυσική Προσβασιμότητα δημόσιων υπηρεσιών από ευπαθείς ομάδες (ΕΠ «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη»).
- ✚ Ενδυνάμωση των συνθηκών μετακίνησης ευπαθών ομάδων (ΕΠ «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη»).
- ✚ Εξοικονόμηση ενέργειας σε οικίες ευπαθών ομάδων (ΕΠ «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη»).
- ✚ Διοικητική και οργανωτική μεταρρύθμιση των επιτελικών φορέων κοινωνικής ένταξης (ΕΠ «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»).

- Δημιουργία ηλεκτρονικής Πλατφόρμας Κοινωνικής Ένταξης (ΕΠ «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»).

1.3.2.1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση»

Το ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ είναι Πρόγραμμα πολυτομεακό και μονοτομειακό, συγχρηματοδοτούμενο από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και εθνικούς πόρους και αποτελεί το κύριο υποστηρικτικό «εργαλείο» της χώρας για την «ανάπτυξη και την αξιοποίηση ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού-ενεργό κοινωνική ενσωμάτωση» (δεύτερη χρηματοδοτική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ 2014-2020) και καλείται να αντιμετωπίσει τις πλέον αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης και της ύφεσης, την ανεργία και τη φτώχεια. Περιλαμβάνει ολοκληρωμένες πολιτικές για τη στήριξη της δημιουργίας βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, την προώθηση της ενεργητικής ένταξης στην αγορά εργασίας συμπεριλαμβανομένης της ένταξης ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, την ισχυροποίηση της σύνδεσης της εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης με την αγορά εργασίας, με βασικό στόχο τον περιορισμό ή/και την εξάλειψη των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης, ή/και την ελαχιστοποίηση του κόστους που προκαλείται από την υψηλή ανεργία.

Το Πρόγραμμα στοχεύει στην αντιμετώπιση της ανεργίας, τη δημιουργία βιώσιμης απασχόλησης, τη διαμόρφωση ποιοτικών δυνατοτήτων εκπαίδευσης, τη σύνδεση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την υποστήριξη της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας.

Η στρατηγική αυτή θα υλοποιηθεί μέσα από εννέα (9) Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ), πλέον των Αξόνων της Τεχνικής Βοήθειας του Προγράμματος, οι οποίοι περιλαμβάνουν δράσεις απόλυτα εναρμονισμένες με τους Θεματικούς Στόχους (ΘΣ) 8, 9 και 10 του Κανονισμού ΕΚΤ για τη Προγραμματική Περίοδο 2014-2020:

- ΑΠ 1 Συστημικές Παρεμβάσεις των Θεσμών της αγοράς εργασίας και της πρόνοιας
- ΑΠ 2 Βελτίωση Προοπτικών Απασχόλησης και Ανάπτυξης Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Δυναμικού
- ΑΠ 3 Διευκόλυνση της Πρόσβασης στην Απασχόληση των Νέων έως 29 ετών
- ΑΠ 4 Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας
- ΑΠ 5 Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
- ΑΠ 6 Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος
- ΑΠ 7 Ανάπτυξη της Διά Βίου Μάθησης και Βελτίωση της Συνάφειας της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας

- ΑΠ 8 Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος και της Διά Βίου Μάθησης - σύνδεση με την αγορά εργασίας (Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας)
- ΑΠ 9 Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος και της Διά Βίου Μάθησης - σύνδεση με την αγορά εργασίας (Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου)

Όπως παρατηρείται, οι ΑΠ 4 & 5 εισάγονται στο Ε.Π. ως διακριτοί Α.Π., προκειμένου να εξυπηρετηθεί η ανάγκη εφαρμογής διαφορετικού ποσοστού συγχρηματοδότησης για τις Περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας και Νοτίου Αιγαίου αντίστοιχα. Οι ΑΠ 4 και 5, περιλαμβάνουν το σύνολο των Επενδυτικών Προτεραιοτήτων που έχουν επιλεγεί για τους ΘΣ 8 και 9 για την κάλυψη των διαπιστωμένων αναγκών του τομέα της αγοράς εργασίας.

Αναλόγως και οι ΑΠ 8 & 9 εισάγονται στο Ε.Π. ως διακριτοί Α.Π., προκειμένου να εξυπηρετηθεί η ανάγκη εφαρμογής διαφορετικού % συγχρηματοδότησης για τις περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας και Νοτίου Αιγαίου αντίστοιχα και περιλαμβάνουν το σύνολο των επενδυτικών προτεραιοτήτων που έχουν επιλεγεί για το ΘΣ 10 για την κάλυψη των διαπιστωμένων αναγκών του τομέα της εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης.

Η χρηματοδοτική κατανομή του ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ αποτυπώνεται στον ακόλουθο Πίνακα, ανά Άξονα Προτεραιότητας.

Πίνακας 1.3: Χρηματοδοτική Βαρύτητα του ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ ανά ΑΠ

Άξονας Προτεραιότητας	ΤΑΜΕΙΟ	ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΕ	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	% ΧΡΗΜ/ΣΗΣ
		€			
ΑΠ 1. Συστημικές παρεμβάσεις των θεσμών της αγοράς εργασίας και της προνοίας	EKT	24.241.680	6.060.421	30.302.101	80,00%
ΑΠ 2. Βελτίωση προοπτικών απασχόλησης και ανάπτυξης δεξιοτήτων ανθρωπίνου δυναμικού	EKT	711.265.487	177.816.373	889.081.860	80,00%
ΑΠ 3. Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση των νέων έως 29 ετών	EKT	47.262.520	11.815.632	59.078.152	80,0%
	ΠΑΝ	343.034.058	49.685.038	392.719.096	87,35%
	ΣΥΝΟΛΟ	390.296.578	61.500.670	451.797.248	86,39%
ΑΠ 4. Ανάπτυξη ανθρωπίνου δυναμικού στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	EKT	34.324.135	34.324.135	68.648.270	50,00%
ΑΠ 5. Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	EKT	11.024.402	11.024.402	22.048.804	50,00%
ΑΠ 6. Βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος	EKT	486.064.634	121.516.159	607.580.793	80,00%

Άξονας Προτεραιότητας	ΤΑΜΕΙΟ	ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΕ	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	% ΧΡΗΜ/ΣΗΣ
		€			
ΑΠ 7. Ανάπτυξη της δια βίου μάθησης και βελτίωση της συνάφειας της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας	EKT	362.876.582	90.719.146	453.595.728	80,00%
ΑΠ 8. Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	EKT	37.184.848	37.184.849	74.369.697	50,00%
ΑΠ 9. Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	EKT	12.063.969	12.063.969	24.127.938	50,00%
ΑΠ 10. Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής του Επιχειρησιακού Προγράμματος	EKT	33.634.628	8.408.658	42.043.286	80,00%
ΑΠ 11. Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής του ΕΠ-ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	EKT	1.507.824	1.507.824	3.015.648	50,00%
ΑΠ 12. Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής του ΕΠ -ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	EKT	441.771	441.772	883.543	50,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ Ε.Π.		2.104.926.538	562.568.378	2.667.494.916	78,91%

Αναλυτικότερα, οι συνολικοί πόροι που διατίθενται για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου στο πλαίσιο των Αξόνων Προτεραιότητας 5 και 9 του ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒ και οι οποίοι μπορούν να έχουν άμεση ή έμμεση συνεισφορά στη Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης της ΠΝΑ αποτυπώνονται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 1.4: Προϋπολογισμένοι πόροι ανά Κατηγορία Παρέμβασης του ΕΠ ΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ 2014-2020 με άμεση ή έμμεση συνεισφορά στην ΕΣΚΕ της ΠΝΑ

Άξονας Προτεραιότητας	ΤΑΜΕΙΟ	ΘΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ (€)
ΑΠ 5.	EKT	8	Πρόσβαση στην απασχόληση για τους ανέργους και αέργους, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και των ατόμων που έχουν απομακρυνθεί από την αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων μέσω πρωτοβουλιών για την απασχόληση και στήριξης της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού	14.717.972,00
			Ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στην απασχόληση, της επαγγελματικής σταδιοδρομίας, του συνδυασμού επαγγελματικού και οικογενειακού βίου και της προώθησης της ίσης αμοιβής για όμοια εργασία	4.502.534,00

Άξονας Προτεραιότητας	ΤΑΜΕΙΟ	ΘΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ (€)	
		9	Ενεργητική ένταξη, μεταξύ άλλων και με σκοπό την προώθηση των ίσων ευκαιριών και της δραστηρίας συμμετοχής και τη βελτίωση της απασχολησιμότητας	358.852,00	
			Προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ενσωμάτωσης σε κοινωνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική και αλληλέγγυο οικονομία ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση	1.021.312,00	
		ΣΥΝΟΛΟ			20.600.670,00
		ΑΠ 9	ΕΚΤ	10	Μείωση και πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε καλής ποιότητας προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων (τυπικών, άτυπων και μη τυπικών) δυνατοτήτων μάθησης για την επανένταξη στην εκπαίδευση και κατάρτιση
10	Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης στη διά βίου μάθηση για όλες τις ηλικιακές ομάδες σε τυπική, άτυπη και μη τυπική μορφή, αναβάθμιση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων του εργατικού δυναμικού και προώθηση ευέλικτων δυνατοτήτων μάθησης, μεταξύ άλλων μέσω του επαγγελματικού προσανατολισμού και της πιστοποίησης των αποκτώμενων προσόντων				1.478.542,00
ΣΥΝΟΛΟ				11.655.632,00	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ Κ.Π.				32.256.302,00	

1.3.2.2 ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου

Βασική πηγή χρηματοδότησης της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης αποτελεί το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου 2014-2020.

Ο συνολικός προϋπολογισμός (σε επίπεδο Δημόσιας Δαπάνης) του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου ανέρχεται σε 168.170.562 € (84.085.281 € κοινοτική συνδρομή). Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η χρηματοδοτική κατανομή του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου ανά Άξονα Προτεραιότητας και Θεματικό Στόχο.

Πίνακας 1.5: Χρηματοδοτική Βαρύτητα ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου ανά ΑΠ και ανά ΘΣ

Άξονας Προτεραιότητας	Ταμείο	ΘΣ	Κοινοτική Συμμετοχή	Εθνική Συμμετοχή	Συνολική Δ/Δ	% επί του Π/Υ του ΠΕΠ	% επί του Π/Υ του ΑΠ
ΑΠ1: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας	ΕΤΠΑ	1	2.238.221	2.238.221	4.476.442	2,66%	20,00%
		2	2.238.221	2.238.221	4.476.442	2,66%	20,00%

Άξονας Προτεραιότητας	Ταμείο	ΘΣ	Κοινοτική Συμμετοχή	Εθνική Συμμετοχή	Συνολική Δ/Δ	% επί του Π/Υ του ΠΕΠ	% επί του Π/Υ του ΑΠ
και της καινοτομίας		3	6.714.661	6.714.661	13.429.322	7,99%	60,00%
ΑΠ 1 Σύνολο			11.191.103	11.191.103	22.382.206	13,31%	100,00%
ΑΠ2: Αειφορική ανάπτυξη και διαχείριση των πόρων	ΕΤΠΑ	4	5.897.189	5.897.189	11.794.378	7,01%	35,18%
		5	3.503.851	3.503.851	7.007.702	4,17%	20,90%
		6	7.363.855	7.363.855	14.727.710	8,76%	43,92%
ΑΠ 2 Σύνολο			16.764.895	16.764.895	33.529.790	19,94%	100,00%
ΑΠ3: Βελτίωση βασικών υποδομών	ΕΤΠΑ	7	9.516.723	9.516.723	19.033.446	11,32%	46,26%
		9	6.062.544	6.062.544	12.125.088	7,21%	29,47%
		10	4.992.545	4.992.545	9.985.090	5,94%	24,27%
ΑΠ 3 Σύνολο			20.571.812	20.571.812	41.143.624	24,47%	100,00%
ΑΠ4: Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης	ΕΚΤ	8	1.635.348	1.635.348	3.270.696	1,94%	7,60%
		9	19.874.542	19.874.542	39.749.084	23,64%	92,40%
ΑΠ 4 Σύνολο			21.509.890	21.509.890	43.019.780	25,58%	100,00%
ΑΠ5: Ενίσχυση της περιφερειακής συνοχής	ΕΤΠΑ	6	4.500.000	4.500.000	9.000.000	5,35%	36,00%
		7	4.000.000	4.000.000	8.000.000	4,76%	32,00%
		9	1.500.001	1.500.001	3.000.002	1,78%	12,00%
		10	2.499.999	2.499.999	4.999.998	2,97%	20,00%
ΑΠ 5 Σύνολο			12.500.000	12.500.000	25.000.000	14,87%	100,00%
ΑΠ6: Τεχνική Βοήθεια (ΕΤΠΑ)	ΕΤΠΑ		1.144.271	1.144.271	2.288.542	1,36%	100,00%
ΑΠ 6 Σύνολο			1.144.271	1.144.271	2.288.542	1,36%	100,00%
ΑΠ7: Τεχνική Βοήθεια (ΕΚΤ)	ΕΚΤ		403.310	403.310	806.620	0,48%	0,48%
ΑΠ 7 Σύνολο			403.310	403.310	806.620	0,48%	0,48%
ΕΤΠΑ			62.172.081	62.172.081	124.344.162	73,94%	-
ΕΚΤ			21.913.200	21.913.200	43.826.400	26,06%	-
Σύνολο			84.085.281	84.085.281	168.170.562	100,00%	

Σε ότι αφορά τα ζητήματα της καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, καθοριστική πηγή χρηματοδότησης αποτελεί ο Άξονας Προτεραιότητας 4 «Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης», στον οποίο έχουν κατανεμηθεί, συνολικά, σχεδόν 40 εκατ. € (39.749.084 €) σε όρους δημόσιας δαπάνης, στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου 9 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων».

Έμμεση συνεισφορά στη μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού μπορούν να έχουν οι πόροι του ΘΣ 8 «Πρωτόθση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας της εργασίας», του ίδιου ΑΠ (3,2 εκατ. €) εφόσον λειτουργήσουν σε συνέργεια με τους πόρους του ΘΣ9.

Επίσης, πρέπει να ληφθούν υπόψη και πόροι οι οποίοι έχουν κατανεμηθεί στο πλαίσιο των Αξόνων Προτεραιότητας 3 «Βελτίωση βασικών υποδομών» και 5 «Ενίσχυση της περιφερειακής συνοχής». Στον ΑΠ 3 έχουν κατανεμηθεί, συνολικά, 12,1 εκατ. € σε όρους δημόσιας δαπάνης στο πλαίσιο του ΘΣ 9, ενώ το αντίστοιχο ποσό για τον ίδιο ΘΣ στο πλαίσιο του ΑΠ 5 είναι 3,0 εκατ. €. Οι πόροι αυτοί προορίζονται για έργα υποδομών στην υγεία και την πρόνοια και αναμένεται να συνεισφέρουν έμμεσα στους στόχους της ΕΣΚΕ, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τους κατοίκους των μικρών νησιών της Περιφέρειας (ΑΠ5). Επιπλέον, έχουν κατανεμηθεί σχεδόν 10 εκατ. € και σχεδόν 5 εκατ. € στο πλαίσιο του ΘΣ 10 για τον ΑΠ 3 και ΑΠ 5 αντίστοιχα, οι οποίοι προορίζονται για υποδομές εκπαίδευσης και αναμένεται να συνεισφέρουν έμμεσα στους στόχους της Εθνικής Στρατηγικής, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τους κατοίκους των μικρών νησιών της Περιφέρειας (ΑΠ5).

1.3.3 Πόροι από Γενικά και Ειδικά Προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εκτός από τους σχετικούς πόρους των εγκεκριμένων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2014-2020, επιπλέον πηγές χρηματοδότησης μπορούν να αποτελέσουν οι ακόλουθοι διακριτοί πόροι των Ευρωπαϊκών Πολιτικών για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020.

1.3.3.1 «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής».

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής (ΕΠ-Ι) χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους και έχει συνολικό προϋπολογισμό 330.555.921,0 € για την περίοδο 2014-2020, τα οποία θα χρηματοδοτήσουν τη διανομή υλικής βοήθειας, καθώς και συνοδευτικές δράσεις στήριξης και ενδυνάμωσης για τις ομάδες πληθυσμού που βρίσκονται σε συνθήκες μορφές φτώχειας. Πιο συγκεκριμένα, αντικείμενο του ΕΠ-Ι αποτελούν τα ακόλουθα:

- **Τρόφιμα** (μακράς διάρκειας και φρέσκα καθώς και ειδικά τρόφιμα για βρέφη), η διανομή των οποίων θα γίνεται σε πακέτα τροφίμων ή ως έτοιμα γεύματα μέσω συσσιτίων. Η ομάδα στόχος για τα τρόφιμα είναι άτομα άπορα και οικογένειες απόρων με παιδιά, με έμφαση σε μονογονεϊκές και πολυμελείς οικογένειες, καθώς και οι άστεγοι.
- **Βασικές υλικές στερήσεις** (μεταξύ άλλων, ρουχισμός, είδη καθαρισμού και προσωπικής υγιεινής, παιδικά είδη και βιβλία, παιχνίδια, βρεφικό εξοπλισμός) με ειδική ομάδα στόχος τις οικογένειες απόρων με παιδιά, έμφαση σε μονογονεϊκές και πολυμελείς οικογένειες, καθώς και οι άστεγοι.
- **Συνοδευτικά μέτρα**, τα οποία αφορούν

- ο υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης, ενδυνάμωσης και κοινωνικής ένταξης παιδιών ατομικά αλλά και σε επίπεδο οικογένειας,
- ο διατροφικές συμβουλές,
- ο συμβουλές διαχείρισης οικογενειακού προϋπολογισμού,
- ο υπηρεσίες κοινωνικοποίησης παιδιών,
- ο κοινωνικά φροντιστήρια για διδακτική υποστήριξη και παροχή χώρων για μελέτη,
- ο υλοποίηση πολιτιστικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων απασχόλησης για παιδιά,
- ο εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές εκδρομές,
- ο παροχή χώρων για παιχνίδια, συναντήσεις και εκδηλώσεις για παιδιά χωρίς σχετικής πρόσβαση.

Το Πρόγραμμα αναμένεται να υλοποιηθεί σε τοπικό επίπεδο μέσω «Τοπικών Κοινωνικών Συμπράξεων», οι οποίες θα έχουν την ευθύνη ταυτοποίησης των ωφελουμένων και διανομής – παρακολούθησης της υλικής βοήθειας και παροχής των συνοδευτικών υπηρεσιών. Παράλληλα, στοχεύεται η αξιοποίηση δωρεών από πολίτες, επιχειρήσεις και φορείς, μέσω ενός ενιαίου μηχανισμού συντονισμού, καταγραφής και αξιολόγησης των Δωρεών, το οποίο θα αναλάβουν οι Κοινωνικοί Εταίροι, με τη μορφή «Συστήματος Συντονισμού Δωρεών» (ΣΣΔ).

Οι ακριβείς πόροι από το Πρόγραμμα οι οποίοι θα είναι διαθέσιμοι στο επίπεδο της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου δεν είναι επακριβώς προσδιορισμένοι, αλλά εκτιμάται ότι θα είναι της τάξης των 10 εκατ. €.

1.3.3.2 Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης

Ο γενικός στόχος του Ταμείου είναι να συμβάλει στην αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και στην υλοποίηση, ενδυνάμωση και ανάπτυξη της κοινής πολιτικής στα θέματα ασύλου, επικουρικής προστασίας και προσωρινής προστασίας καθώς και την κοινή μεταναστευτική πολιτική, ενώ παράλληλα θα υπάρχει πλήρης σεβασμός προς τα δικαιώματα και αρχές που έχουν κατοχυρωθεί με βάση τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Ταμείο αυτό αποτελεί συνέχεια και συνένωση των τριών Ταμείων Αλληλεγγύης: του Ταμείου Ένταξης Υπηκόων Τρίτων Χωρών, του Ταμείου Προσφύγων και του Ταμείου Επιστροφής. Μέσω του Ταμείου θα διατεθούν πόροι ύψους 3,9 δισ. €.

Το σημαντικότερο μέρος των διαθέσιμων πόρων του Ταμείου θα διατίθεται μέσω εθνικών προγραμμάτων των κρατών μελών έχοντας τους ακόλουθους **εθνικούς στόχους**:

- ✚ Ενδυνάμωση της εγκαθίδρυσης του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου μέσα από τη διασφάλιση αποτελεσματικής και ενιαίας εφαρμογής του Κοινοτικού κεκτημένου στα θέματα ασύλου και τη σωστή λειτουργία του Κανονισμού του Δουβλίνου.
- ✚ Σύσταση και ανάπτυξη στρατηγικών ένταξης, περιλαμβάνοντας διάφορες όψεις της αμφίδρομης δυναμικής διαδικασίας για εφαρμογή σε εθνικό/ τοπικό /περιφερειακό επίπεδο, όπου αυτό θεωρείται κατάλληλο, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των υπηκόων τρίτων χωρών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.
- ✚ Ανάπτυξη προγράμματος επιστροφής του οποίου ένα μέρος του θα περιλαμβάνει στοιχεία υποβοηθούμενης εθελούσιας επιστροφής, και, όπου κριθεί κατάλληλο, και στοιχεία επανένταξης.

Μέσω του Ταμείου θα χρηματοδοτηθούν ενδεικτικά:

- ✚ Παροχή υλικής βοήθειας και ιατρικής ή ψυχολογικής περίθαλψης,
- ✚ Μέτρα που εστιάζονται στην εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένης της γλωσσικής κατάρτισης,
- ✚ Δράσεις που ενθαρρύνουν τις επωφελείς επαφές και τον εποικοδομητικό διάλογο μεταξύ υπηκόων τρίτων χωρών και της κοινωνίας υποδοχής,
- ✚ Δράσεις που προάγουν την αποδοχή από την κοινωνία υποδοχής, και με τη συμμετοχή των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Μέχρι στιγμής δεν έχει υπάρξει πρόβλεψη για συγκεκριμένες δράσεις στην ΠΝΑ, παρότι έχουν δρομολογηθεί Κέντρα Υποδοχής και Κινητές Μονάδες Πρώτης Υποδοχής στο Βόρειο Αιγαίο.

1.3.3.3 Άλλα Ευρωπαϊκά Ταμεία

Επιπλέον, μπορούν να αξιοποιηθούν πόροι από τα ακόλουθα ευρωπαϊκά Ταμεία:

- ✚ Το **Ταμείο Αλληλεγγύης** ως μηχανισμός άμεσης συνδρομής των Κρατών Μελών που αντιμετωπίζουν έκτακτες ανάγκες εξαιτίας απρόβλεπτων συμβάντων και φυσικών καταστροφών.
- ✚ Το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση** (συνολικού προϋπολογισμού για τα Κράτη Μέλη 150.000.000 ευρώ) ως μηχανισμός στήριξης ατόμων που χάνουν τη θέση εργασίας τους είτε εξαιτίας σημαντικών διαρθρωτικών αλλαγών στο παγκόσμιο εμπόριο λόγω παγκοσμιοποίησης, είτε εξαιτίας της παγκόσμιας οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης.
- ✚ Τα **Ευρωπαϊκά Ταμεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας** (συνολικού προϋπολογισμού για τα Κράτη Μέλη 2 δις. ευρώ), ως μηχανισμός στήριξης των κοινωνικών επιχειρήσεων, βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα της συγκέντρωσης κεφαλαίων από επενδυτικά ταμεία που επιθυμούν να διαθέσουν πόρους στις επιχειρήσεις αυτές.

αλλά και τα ακόλουθα Ευρωπαϊκά Προγράμματα:

- ✚ Προγράμματα της **Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων** για τη δανειοδότηση σχεδίων στους τομείς α) της συνοχής και σύγκλισης και β) της στήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της κοινωνικής φροντίδας
- ✚ Το Πρόγραμμα «**Για την Κοινωνική Αλλαγή και την Καινοτομία**» (συνολικού προϋπολογισμού για τα Κράτη Μέλη 958.000.000. ευρώ) ως μηχανισμός στήριξης κοινωνικών πρωτοβουλιών των Κρατών Μελών, αντικαθιστώντας τις συναφείς δράσεις της περιόδου 2007-2013: α) το Πρόγραμμα *Progress*, β) το Πρόγραμμα *EURES* και γ) τον *Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Μικροχρηματοδοτήσεων Progress* για την Απασχόληση και την Κοινωνική Ένταξη.
- ✚ Το Πρόγραμμα «**Ορίζων 2020**» (συνολικού προϋπολογισμού για τα Κράτη Μέλη 70 δις. ευρώ) ως μηχανισμός υποστήριξης δραστηριοτήτων έρευνας και καινοτομίας στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης (σε εθνικό και διακρατικό επίπεδο).

1.3.4 Άλλοι Διεθνείς Πόροι

1.3.4.1 Πόροι του Χρηματοδοτικού Μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου 2015-2020

Ο **Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος** (ΕΟΧ) καθιερώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 με στόχο την επέκταση της εσωτερικής αγοράς της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ώστε να συμπεριλάβει έναν αριθμό χωρών της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), οι οποίες δεν επιθυμούν ή δεν είναι ακόμα έτοιμες να προσχωρήσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Προβλέπει τη λειτουργία του **Χρηματοδοτικού Μηχανισμού ΕΟΧ** ως ειδικού Ταμείου εισφορών που δημιουργήθηκε το 1994 από τα τρία Κράτη Μέλη του ΕΖΕΣ (Ισλανδία, Λιχτενστάιν, Νορβηγία) στο πλαίσιο της Συμφωνίας μεταξύ των χωρών του ΕΟΧ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Ταμείο δεν διαθέτει αυτόνομη νομική προσωπικότητα και χορηγεί χρηματοδοτήσεις για περιόδους πέντε ετών σε συγκεκριμένα Κράτη Μέλη της ΕΕ με σκοπό τη μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των Περιφερειών του ΕΟΧ.

1.3.5 Ιδιωτικοί Πόροι

Ιδιωτικοί πόροι μπορούν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο ανάπτυξης δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης από επαγγελματικές ενώσεις και επιχειρήσεις, στο πλαίσιο ανάπτυξης δράσεων κοινωνικών επενδύσεων, καθώς και στο πλαίσιο ανάπτυξης δράσεων οργανωμένης κοινωνικής προσφοράς, όπως οι χορηγίες και οι δωρεές.

ΜΕΡΟΣ 2 ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

2.1 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

2.1.1 Γεωγραφική θέση και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Η **Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου** εκτείνεται στη θαλάσσια ζώνη από τις ακτές της Αττικής, έως και τα νότια παράλια της Τουρκίας και αποτελείται από 79 νησιά, εκ των οποίων τα 48 κατοικούνται, και 178 βραχονησίδες. Η συνολική έκτασή της είναι 5.286 Km², το οποίο αποτελεί το 4% της συνολικής επιφάνειας της χώρας.

Η Περιφέρεια αποτελείται από δύο συμπλέγματα νησιών (τα οποία αντιστοιχούν στους πρώην Νομούς) ανάλογης έκτασης:

✚ Τα **Δωδεκάνησα** έχουν έκταση 2,714 Km². Αποτελείται από τα παρακάτω κατά τάξη μεγέθους νησιά: Ρόδος, Κάρπαθος, Κως, Αστυπάλαια, Κάλυμνος, Κάσος, Τήλος, Σύμη, Λέρος, Νίσυρος, Πάτμος, Χάλκη, Λειψοί, Μεγίστη ή Καστελόριζο και Αγαθονήσι. Υπάρχουν και άλλα νησάκια από τα οποία ξεχωρίζουν τα νησιά : Ψέριμος, Λέβιθα, Αλιμιά και Αρκοί, Σαριά, Τέλενδος, Κίναρος, Οφιούσσα, Σύρνα, Αρμαθιά, Φαρμακονήσι, Κουνούποι, Νίμος, Ρω, Αστακίδα, Σέσκλιο και άλλα πολύ μικρότερα. Η Ρόδος είναι και το μεγαλύτερο νησί της Περιφέρειας.

✚ Οι **Κυκλάδες** έχουν έκταση 2,572 Km². Τα κυριότερα νησιά του νομού, κατά σειρά μεγέθους είναι τα ακόλουθα: Νάξος, Άνδρος, Πάρος, Τήνος, Μήλος, Κέα, Αμοργός, Ίος, Κύθνος, Μύκονος, Σύρος, Θήρα, Σέριφος, Σίφνος, Σίκινος, Ανάφη, Κίμωλος, Αντίπαρος, Φολέγανδρος,

Ηρακλειά, Θηρασιά, Σχοινούσα και Κουφονήσια. Υπάρχουν και άλλα νησιά και νησίδες όπως: Μακρόνησος, Γυάρος, Δεσποτικό, Δήλος, Πολύαιγος, Καίρος, Ρήνεια, Δονούσα, Αννάνες, Φαλκονέρα, Άνυδρος, Στρογγυλό, Τραγονήσι, Σεριοπούλα, Καράβι, Παλαιά και Νέα Καμένη, κ.α.

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου χαρακτηρίζεται από υψηλής ποιότητας φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, καλό κλίμα, σχετικά μικρές διανησιωτικές αποστάσεις, ενώ βρίσκεται σε μία ευνοϊκή θέση στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου. Εντούτοις, προβλήματα αποτελούν η γεωγραφική ασυνέχεια, λόγω του νησιωτικού της χαρακτήρα και η λεγόμενη διπλή νησιωτικότητα, δηλαδή η απομόνωση μικρότερων νησιών τόσο από τα κέντρα της Περιφέρειας (διοικητικά και οικονομικά), όσο και από τα κέντρα της χώρας.

Σε κάθε περίπτωση, η Περιφέρεια απολαμβάνει της αναγνώρισης σε παγκόσμιο επίπεδο ως τουριστικός προορισμός, διαθέτοντας σημαντικούς πολιτιστικούς πόρους εθνικής και διεθνούς εμβέλειας και σημαντικές τουριστικές υποδομές στα μεγάλα νησιά. Η χωρική υπερσυγκέντρωση, βέβαια, της τουριστικής κίνησης και της οικονομικής δραστηριότητας και η έλλειψη υψηλής ποιότητας τουριστικών υπηρεσιών σε μικρότερα νησιά αποτελούν αδύνατα σημεία της Περιφέρειας.

Ο πολυ-νησιωτικός χαρακτήρας της και οι αποστάσεις μεταξύ των νησιών, καθώς και από το μητροπολιτικό κέντρο της χώρας, σε συνδυασμό με τα άλλα μειονεκτήματα της ασυνέχειας του χώρου σε ότι αφορά και την οικονομική δραστηριότητα, αδυνατίζουν τη χωρική, οικονομική και κοινωνική συνοχή, και οδηγούν σε έντονες ενδοπεριφερειακές ανισότητες.

2.1.2 Διοικητική διαίρεση και βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια χωρίζεται διοικητικά σε 13 Περιφερειακές Ενότητες. Η διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, καθώς και η αντίστοιχη κατανομή του πληθυσμού της αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 2.1: Διοικητική διαίρεση και πληθυσμιακή κατανομή στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Διοικητική μονάδα	Μόνιμος Πληθυσμός	επί του συνολικού πληθυσμού
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	308.975	100,0%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΥΡΟΥ	21.507	7,0%
ΔΗΜΟΣ ΣΥΡΟΥ - ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	21.507	7,0%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΔΡΟΥ	9.221	3,0%
ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ	9.221	3,0%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΘΗΡΑΣ	18.883	6,1%
ΔΗΜΟΣ ΘΗΡΑΣ	15.550	5,0%
ΔΗΜΟΣ ΑΝΑΦΗΣ	271	0,1%
ΔΗΜΟΣ ΙΗΤΩΝ	2.024	0,7%
ΔΗΜΟΣ ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	765	0,2%
ΔΗΜΟΣ ΣΙΚΙΝΟΥ	273	0,1%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	29.452	9,5%
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	16.179	5,2%
ΔΗΜΟΣ ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ	1.334	0,4%
ΔΗΜΟΙ ΛΕΙΨΩΝ ΚΑΙ ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	975	0,3%
ΔΗΜΟΣ ΛΕΡΟΥ	7.917	2,6%
ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΜΟΥ	3.047	1,0%

Διοικητική μονάδα	Μόνιμος Πληθυσμός	επί του συνολικού πληθυσμού
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	308.975	100,0%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	7.310	2,4%
ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	6.226	2,0%
ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΟΥ	1.084	0,4%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΑΣ-ΚΥΘΝΟΥ	3.911	1,3%
ΔΗΜΟΣ ΚΕΑΣ	2.455	0,8%
ΔΗΜΟΣ ΚΥΘΝΟΥ	1.456	0,5%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΩ	34.396	11,1%
ΔΗΜΟΣ ΚΩ	33.388	10,8%
ΔΗΜΟΣ ΝΙΣΥΡΟΥ	1.008	0,3%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΗΛΟΥ	9.932	3,2%
ΔΗΜΟΣ ΜΗΛΟΥ	4.977	1,6%
ΔΗΜΟΣ ΚΙΜΩΛΟΥ	910	0,3%
ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΙΦΟΥ	1.420	0,5%
ΔΗΜΟΣ ΣΙΦΝΟΥ	2.625	0,8%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΥΚΟΝΟΥ	10.134	3,3%
ΔΗΜΟΣ ΜΥΚΟΝΟΥ	10.134	3,3%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΝΑΞΟΥ	20.837	6,7%
ΔΗΜΟΣ ΑΜΟΡΓΟΥ	1.973	0,6%
ΔΗΜΟΣ ΝΑΞΟΥ ΚΑΙ ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	18.864	6,1%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΡΟΥ	14.926	4,8%
ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΟΥ	13.715	4,4%
ΔΗΜΟΣ ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	1.211	0,4%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΟΔΟΥ	119.830	38,8%
ΔΗΜΟΣ ΡΟΔΟΥ	115.490	37,4%
ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΙΣΤΗΣ	492	0,2%
ΔΗΜΟΣ ΣΥΜΗΣ	2.590	0,8%
ΔΗΜΟΣ ΤΗΛΟΥ	780	0,3%
ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΗΣ	478	0,2%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΗΝΟΥ	8.636	2,8%
ΔΗΜΟΣ ΤΗΝΟΥ	8.636	2,8%

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών – ΕΛΣΤΑΤ-Απογραφή Πληθυσμού 2011

Ο πολυπληθέστερος Δήμος της Περιφέρειας είναι ο **Δήμος Ρόδου**, ο οποίος συγκεντρώνει το 37,4% του πληθυσμού, με 115.490 μόνιμους κατοίκους. Ακολουθούν, σε μεγάλη απόσταση, οι Δήμοι Κω (33.388 κάτοικοι) με 10,8% και Σύρου-Ερμούπολης (21.507 κάτοικοι) με 7,0% του πληθυσμού της Περιφέρειας. Στον αντίποδα, συνολικά 20 Δήμοι έχουν πληθυσμό μικρότερο του 1,0% του πληθυσμού της Περιφέρειας, ενώ οι υπόλοιποι 12 Δήμοι συγκεντρώνουν από 1,0% έως 7,0% του πληθυσμού.

Σε αυτό το σημείο, πρέπει να σημειωθεί ότι πολλοί από τους μικρότερους Δήμους, παρουσιάζουν ελλείψεις σε διοικητική και διαχειριστική ικανότητα, γεγονός το οποίο μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στην ωρίμανση, διεκδίκηση και υλοποίηση τοπικών μηχανισμών αντιμετώπισης φαινομένων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, πρόβλημα το οποίο επιτείνεται λόγω της απόστασής τους από τα διοικητικά κέντρα της Περιφέρειας και της χώρας.

Συνδυάζοντας τα χωρικά και πληθυσμιακά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας, το ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου υιοθετεί συγκεκριμένη τυπολογία για την κατάταξη των νησιών προκειμένου να υλοποιηθούν αναπτυξιακές παρεμβάσεις στο πλαίσιο της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου. Οι κατηγορίες αυτές συνεκτιμούν τον πληθυσμό, αλλά και τη θέση κάθε νησιού στο παραγωγικό σύστημα της Περιφέρειας, λαμβάνοντας ιδιαιτέρως υπόψη τον εθνικό και περιφερειακό χωροταξικό σχεδιασμό. Οι κατηγορίες αυτές είναι

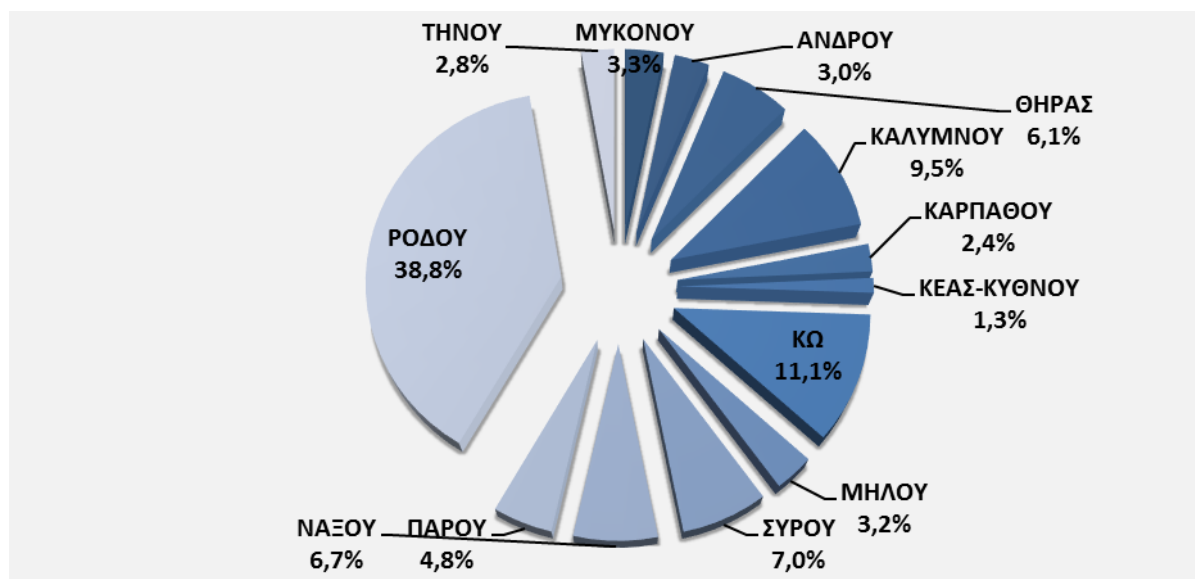
ΟΜΑΔΑ I: Ακατοίκητα νησιά / βραχονησίδες που περιλαμβάνει 336 νησιά. Στην πλειοψηφία τους καλύπτονται από χερσαίες ζώνες NATURA 2000 και συγκεντρώνουν 10 υγροβιότοπους. Στη λογική αυτή προσφέρονται για θαλάσσιες διαδρομές, οικοτουριστικο-πολιτιστικές, ενώ μόνο στα Γλαρόνησια της Λέρου, εντοπίζονται σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης υδατοκαλλιεργειών. Περιλαμβάνονται 327 ακατοίκητα νησιά και βραχονησίδες και 9 νησιά με ελάχιστους μόνιμους κατοίκους.

ΟΜΑΔΑ II: Νησιά με ελλείψεις σε υποδομές και μικρό βαθμό αξιοποίησης πόρων, που περιλαμβάνει 30 νησιά με πληθυσμό μικρότερο των 3.000 κατοίκων. Περιλαμβάνονται τα εξής νησιά: Αγαθονήσι, Ανάφη, Αρκοί, Δονούσα, Ηρακλεία, Θηρασιά, Κίμωλος, Κύθνος, Λειψοί, Μεγίστη, Νίσυρος, Σίκινος, Σχοινούσα, Τέλενδος, Τήλος, Φαρμακονήσι, Φολέγανδρος, Χάλκη, Ψέριμος. Αναπτυσσόμενα τουριστικά είναι τα ακόλουθα: Αμοργός, Αντίπαρος, Αστυπάλαια, Ίος, Κάσος, Κέα, Πάτμος, Σέριφος, Σίφνος, Σύμη. Ανεπτυγμένο τουριστικά νησί είναι το Άνω Κουφονήσι.

ΟΜΑΔΑ III: Νησιά του βασικού παραγωγικού πυρήνα, που περιλαμβάνει 13 νησιά με πληθυσμό άνω των 3.000 κατοίκων. Στα νησιά αυτής της ομάδας η προτεραιότητα είναι διττή. Πρέπει αφενός να εντοπιστούν οι πιέσεις από την ανάπτυξη του τουρισμού, τόσο στο περιβάλλον όσο και στην δομή της απασχόλησης και αφετέρου να ενισχυθεί η ελκυστικότητα τους, με εμπλουτισμό και διαφοροποίηση του προσφερόμενου

τουριστικού προϊόντος, στο πλαίσιο της εφαρμογής της έξυπνης εξειδίκευσης, για την σύνδεση του τουρισμού με την εμπειρία, την αγροδιατροφή, την αλιεία και τις υδατοκαλλιέργειες. Περιλαμβάνονται τα αναπτυσσόμενα τουριστικά νησιά: Άνδρος, Κάλυμνος, Κάρπαθος, Λέρος, Μήλος, Νάξος, Τήνος και τα ανεπτυγμένα Θήρα, Κως, Μύκονος, Πάρος, Ρόδος, Σύρος.

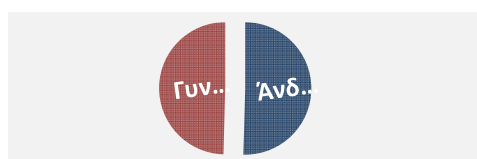
Γράφημα 2.1: Κατανομή του πληθυσμού της ΠΝΑ ανά Περιφερειακή Ενότητα, 2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή Πληθυσμού 2011

Αξίζει να σημειωθεί ότι, σε αντίθεση με την τάση σε εθνικό επίπεδο, ο πληθυσμός της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει αύξηση μεταξύ των δύο τελευταίων απογραφών (2001, 2011) σε ποσοστό 3,5%, ενώ η κατανομή μεταξύ των δύο φύλων, όπως φαίνεται και στο ανωτέρω γράφημα, είναι περίπου ισόποση.

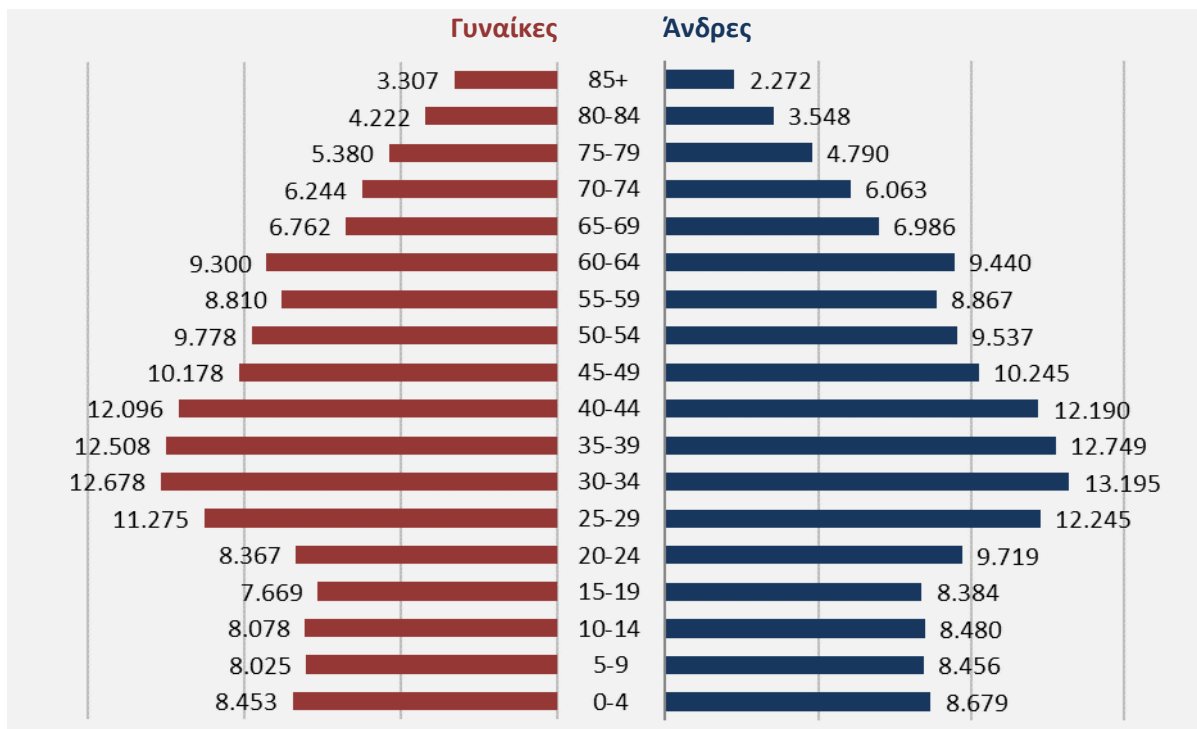
Γράφημα 2.2: Κατανομή του πληθυσμού της ΠΝΑ ανά φύλο, 2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή Πληθυσμού 2011

Η αναλυτική κατανομή του πληθυσμού ανά ηλικιακή ομάδα και φύλο στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου αποτυπώνεται στο παρακάτω γράφημα.

Γράφημα 2.3: Κατανομή του πληθυσμού της ΠΝΑ ανά ηλικιακή ομάδα και φύλο, 2011

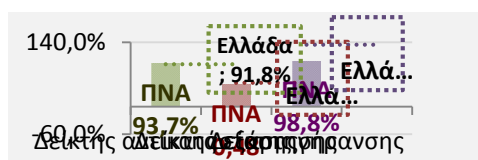
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή Πληθυσμού 2011

Δημογραφικοί Δείκτες της Περιφέρειας

Οι δημογραφικοί δείκτες της Περιφέρειας παρουσιάζουν εικόνα επιδείνωσης την τελευταία δεκαετία 2001-2011.

Ο δείκτης γήρανσης, ο λόγος δηλαδή του ηλικιωμένου πληθυσμού (65+ ετών) προς τον παιδικό πληθυσμό (0-14 ετών), δείχνει επιδείνωση, παρουσιάζοντας τιμή 79,9% το 2001 και 98,81 το 2011. Σε κάθε περίπτωση, η τιμή είναι σε πολύ καλύτερα επίπεδα από το σύνολο της χώρας, ο δείκτης γήρανσης της οποίας ανέρχεται σε 134,4%.

Γράφημα 2.4: Βασικοί δημογραφικοί δείκτες ΠΝΑ, 2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Απογραφή Πληθυσμού 2011

Παράλληλα, ανάλογη είναι η πορεία του δείκτη εξάρτησης, ο οποίος εκφράζει την εξάρτηση του συντηρούμενου πληθυσμού (παιδιά ηλικίας 0-15 ετών και ηλικιωμένοι ηλικίας άνω των 65) από τον ενεργό πληθυσμό (ηλικίες από 15 έως 65), και ο οποίος επιδεινώθηκε από 0,46 το 2001 σε 0,48 το 2011, παραμένοντας ωστόσο σε αισθητά χαμηλότερο επίπεδο από αυτό της χώρας (0,52).

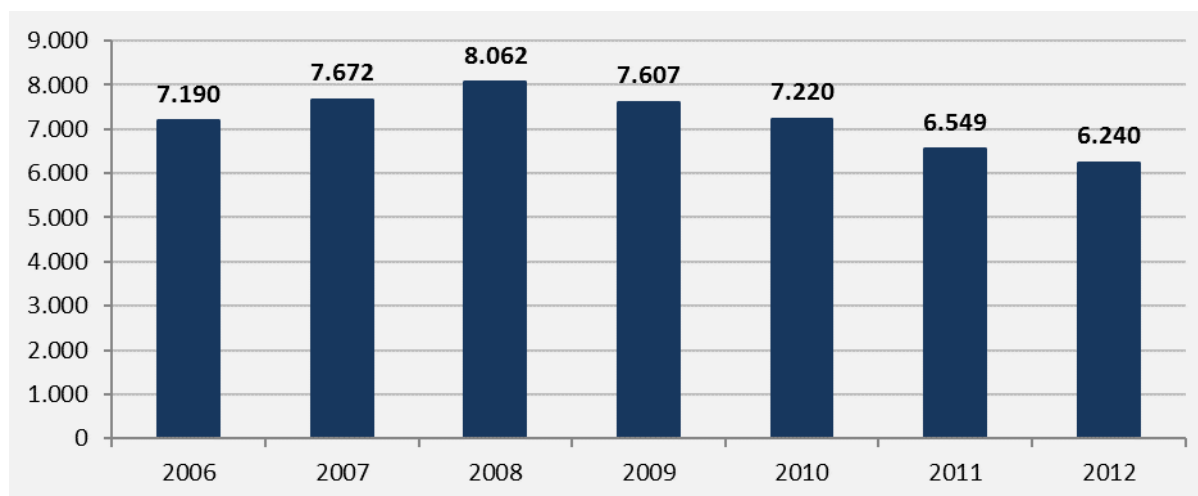
Τέλος, η εναλλαγή μεταξύ των ηλικιών που μετέχουν στην παραγωγική διαδικασία, δηλαδή ο λόγος αυτών που εισέρχονται σε αυτήν (άτομα ηλικίας 15-25 ετών) προς αυτούς οι οποίοι εξέρχονται αυτής (άτομα ηλικίας 55-65 ετών), παρουσίασε εντυπωσιακή επιδείνωση, με τον σχετικό δείκτη (δείκτης αντικατάστασης) να μειώνεται από το 156,5% στο 93,7%, παραμένοντας, οριακά, σε επίπεδα καλύτερα του συνόλου της χώρας. Αυτό σημαίνει ότι για κάθε 100 άτομα τα οποία εξέρχονταν από την παραγωγική διαδικασία, το 2001 εισέρχονταν 156, ενώ το 2011 λιγότεροι από 94.

2.1.3 Οικονομία και Απασχόληση

2.1.3.1 Περιφερειακό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)

Η εξέλιξη του ΑΕΠ της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου αποτυπώνεται στο ακόλουθο γράφημα.

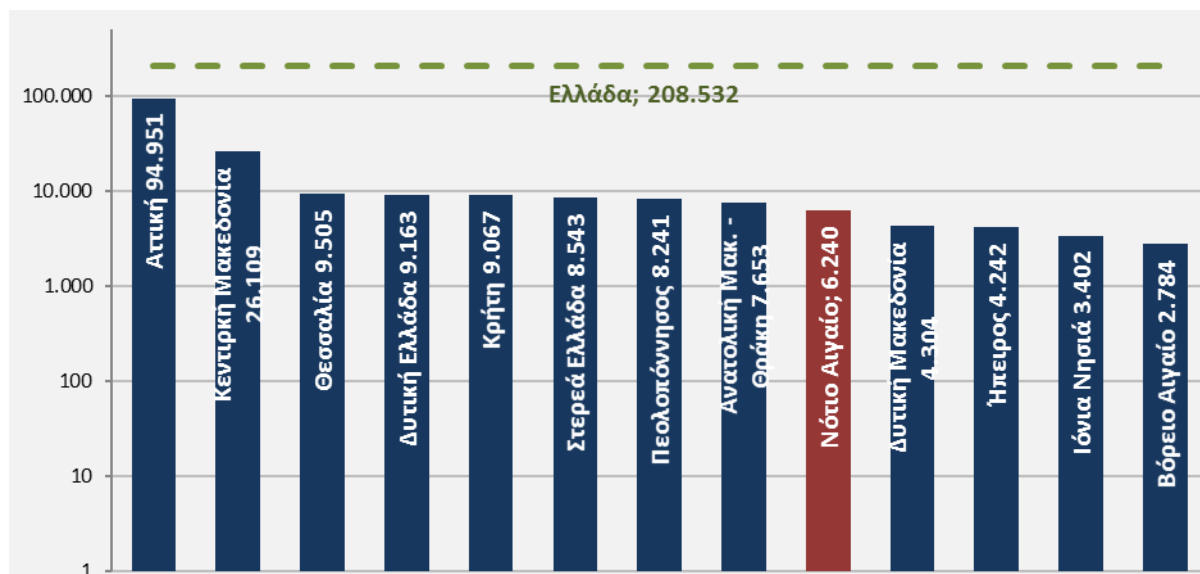
Γράφημα 2.5: Εξέλιξη ΑΕΠ Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου 2006-2012 (σε εκ. €, τρέχουσες τιμές)

Πηγή: ΕΣΛΤΑΤ – Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό (προσωρινά στοιχεία)

Όπως παρατηρείται η ανοδική τάση του ΑΕΠ της ΠΝΑ διεκόπη το 2009, με το έτος αυτό να είναι η απαρχή συνεχούς καθοδικής πορείας μέχρι και το 2012 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία). Την περίοδο 2008-2012 το Περιφερειακό ΑΕΠ μειώθηκε κατά 22,6% και διαμορφώθηκε στα 6.240 εκ. € (στα ίδια περίπου επίπεδα με αυτά του έτους 2004), με τη μεγαλύτερη ετήσια μείωση του ΑΕΠ να εντοπίζεται στο έτος 2011 (9,29% έναντι του 2010). Τέλος στο εσωτερικό της Περιφέρειας την περίοδο 2008-2012 σημαντικά μεγαλύτερη μείωση υπέστη το ΑΕΠ του Ν. Κυκλάδων (25,9% έναντι 19,9% του Ν. Δωδεκανήσου).

Γράφημα 2.6: Το ΑΕΠ της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου σε σχέση με τις άλλες Περιφέρειες, 2012 (σε εκ. €)

Πηγή: ΕΣΛΤΑΤ – Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό (προσωρινά στοιχεία)

Ως προς το μέγεθος του ΑΕΠ, η ΠΝΑ, κατατάσσεται στην ένατη θέση μεταξύ των Περιφερειών της χώρας. Το ΑΕΠ της Περιφέρειας την περίοδο 2008-2011 υποχωρεί με γρηγορότερους ρυθμούς από αυτούς της χώρας, ενώ ως ποσοστό του συνολικού ΑΕΠ της χώρας ανακάμπτει ελαφρά το 2012. Το 2012 το ΑΕΠ της ΠΝΑ αποτελεί το 3,21% του συνολικού της χώρας, έναντι 3,33% το 2008.

Με βάση το κκ. ΑΕΠ σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ)⁷ του έτους 2011, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου βρίσκεται στη δεύτερη θέση μεταξύ των 13 Περιφερειών της χώρας (μετά την Περιφέρεια Αττικής). Το κκ ΑΕΠ σε ΜΑΔ ανήρθε σε 22.300 €, αρκετά υψηλότερα από αυτό της χώρας (20.000 €). Με βάση τα στοιχεία του κκ ΑΕΠ σε ΜΑΔ των ετών 2007-2009, η ΠΝΑ κατατάσσεται στις περισσότερο ανεπτυγμένες Περιφέρειες της ΕΕ (Περιφέρειες με κατά κεφαλήν ΑΕΠ $\geq 90\%$ του μέσου όρου της ΕΥ-27), κατάταξη που θα χαρακτηρίζει την Περιφέρεια καθ' όλη την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Σημειώνεται, όμως, ότι το συνολικό επίπεδο στήριξης που παρέχεται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΤΠΑ και ΕΚΤ) της ΕΕ στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» πρόκειται να υποβληθεί σε αναθεώρηση το 2016. Η αναθεώρηση αυτή θα λάβει υπόψη της τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα περιφερειακά στοιχεία.

⁷ Με βάση το κκ. ΑΕΠ σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης αποτελεί και το κριτήριο κατάταξης των Περιφερειών, με βάση το οποίο η ΠΝΑ κατατάσσεται στις περισσότερο ανεπτυγμένες Περιφέρειες της ΕΕ κατά κεφαλήν ΑΕΠ $>90\%$ του μέσου όρου της ΕΕ). Η Μονάδα Αγοραστικής Δύναμης αποτελεί μία μεθοδολογία αντιστοίχισης οικονομικών μεγεθών, όπως το κκ ΑΕΠ, οι μισθοί κτλ, μεταξύ διαφορετικών χωρών, λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως οι συναλλαγματικές διαφορές, οι τιμές των προϊόντων, κα.

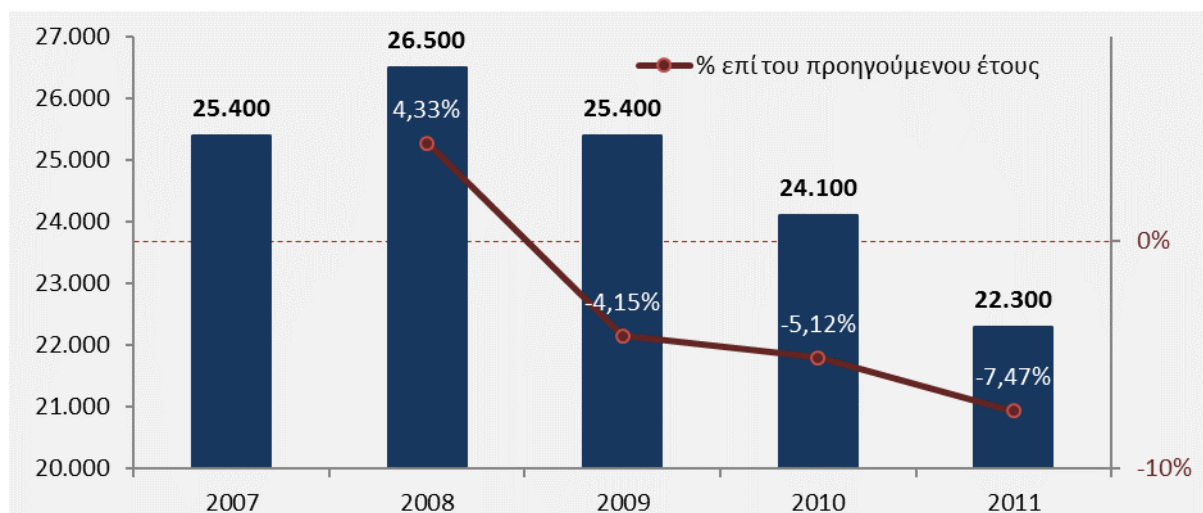
Γράφημα 2.7: Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σε ΜΑΔ) της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου σε σχέση με τις άλλες Περιφέρειες, 2011 (σε €)

Πηγή: Eurostat – Regional gross domestic product (million EUR), by NUTS 2 regions

Η πορεία του κκ ΑΕΠ σε ΜΑΔ της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου δεν ακολουθεί τα τελευταία χρόνια επακριβώς την πορεία του ΑΕΠ της Περιφέρειας. Πιο συγκεκριμένα, η πτώση του κκ ΑΕΠ έκανε την εμφάνισή της από το 2009, οπότε και κινήθηκε στις 25.400 € έναντι 26.500 € που ήταν το 2008 (μείωση 4,15%). Η πτώση συνεχίστηκε με εντονότερους ρυθμούς τα επόμενα έτη, σημειώνοντας πτώση 5,12% το 2010 και, ακόμα μεγαλύτερη, το 2011 (μείωση 7,47%), φτάνοντας τα 22.000 €. Η πτωτική αυτή πορεία του κκ ΑΕΠ από το 2009 έως το 2011 ακολουθεί αυτήν της χώρας, αν και με διαφορετικούς ετήσιους ρυθμούς.

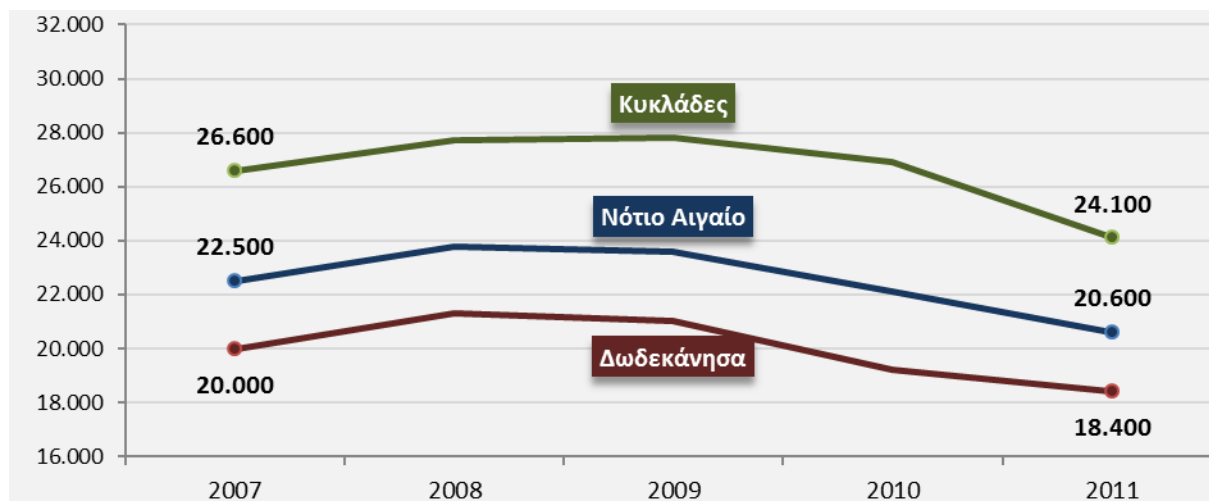
Γράφημα 2.8: Εξέλιξη κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου 2007-2011 (σε εκ. €)

Πηγή: Eurostat – Regional gross domestic product (million EUR), by NUTS 2 regions

Σε ότι αφορά την κατανομή του ΑΕΠ εντός της Περιφέρειας, διαθέσιμα στοιχεία υπάρχουν μόνο σε επίπεδο πρώην Νομών.

Γράφημα 2.9: Κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε ΜΑΔ ανά Νομό της ΠΝΑ, (€)

Πηγή: Eurostat - Regional gross domestic product (million EUR), by NUTS 3 regions

Είναι εμφανής από το ανωτέρω Γράφημα η διαφορά μεταξύ του κκ ΑΕΠ των δύο Νομών της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Οι Κυκλάδες, καθ' όλη τη διάρκεια της πενταετίας 2007-2011, είχαν σταθερά υψηλότερο κκ ΑΕΠ, με μία διαφορά η οποία κυμάνθηκε, κατά μέσο όρο στις 6.600 € (σε ΜΑΔ). Παρατηρείται, δε, ότι ενώ η τάση ήταν αυξητική μέχρι το 2010 (7.700 €), το 2011 η διαφορά αυτή μειώθηκε στα 5.700 €, το οποίο σημαίνει ότι το κκ ΑΕΠ των Κυκλάδων ήταν κατά 31% υψηλότερο του αντίστοιχου των Δωδεκανήσων. Σε κάθε περίπτωση, το 2011, το κκ ΑΕΠ ήταν και για τους δύο Νομούς αντίστοιχα μειωμένο σε σχέση με την υψηλότερη τιμή του.

2.1.3.2 Τομεακή Διάρθρωση της Οικονομίας της Περιφέρειας

Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat, η Περιφέρεια Νοτίου παρήγαγε το 2011 το 3,4% της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας της χώρας, συνεισφέροντας 6,214 δις. €. Ακολουθώντας ανάλογη πορεία με το ΑΕΠ, η ΑΠΑ της Περιφέρειας παρουσίασε άνοδο μέχρι το 2009 και πτώση το 2010 και το 2011, κατά 6,5% και 5,5%, αντίστοιχα.

Πίνακας 2.2: Διαχρονική εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας της ΠΝΑ, ανά Νομό, 2007-2011 (σε εκατ. €)

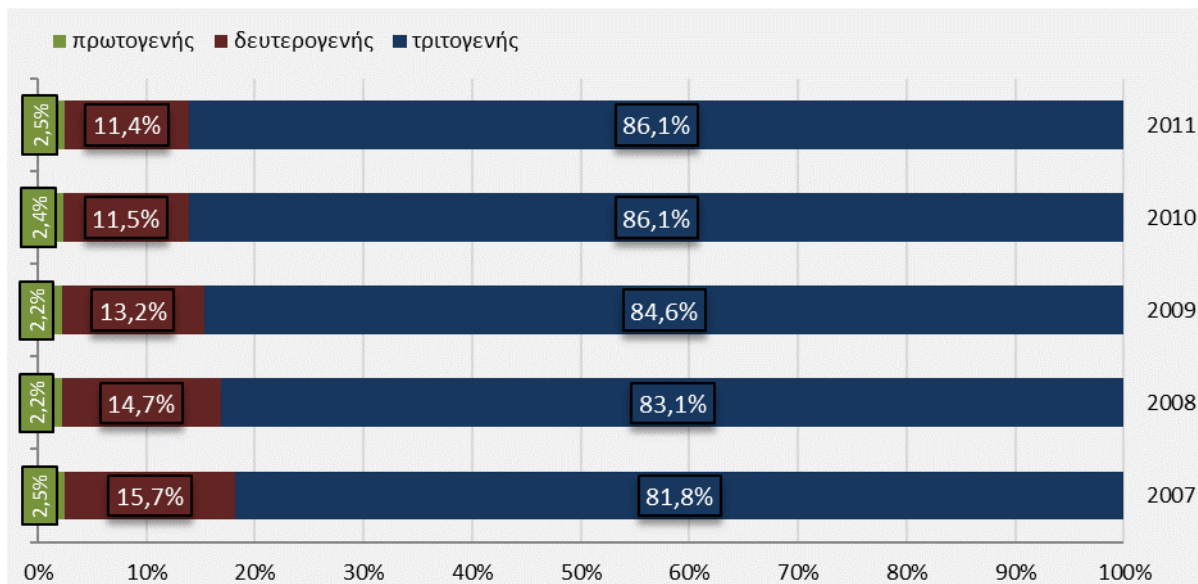
Έτος Γεωγραφική Ενότητα	2007	2008	2009	2010	2011
Ελλάδα	195.622	205.035	205.901	195.222	183.137
Νότιο Αιγαίο	6.479	6.922	7.039	6.580	6.215

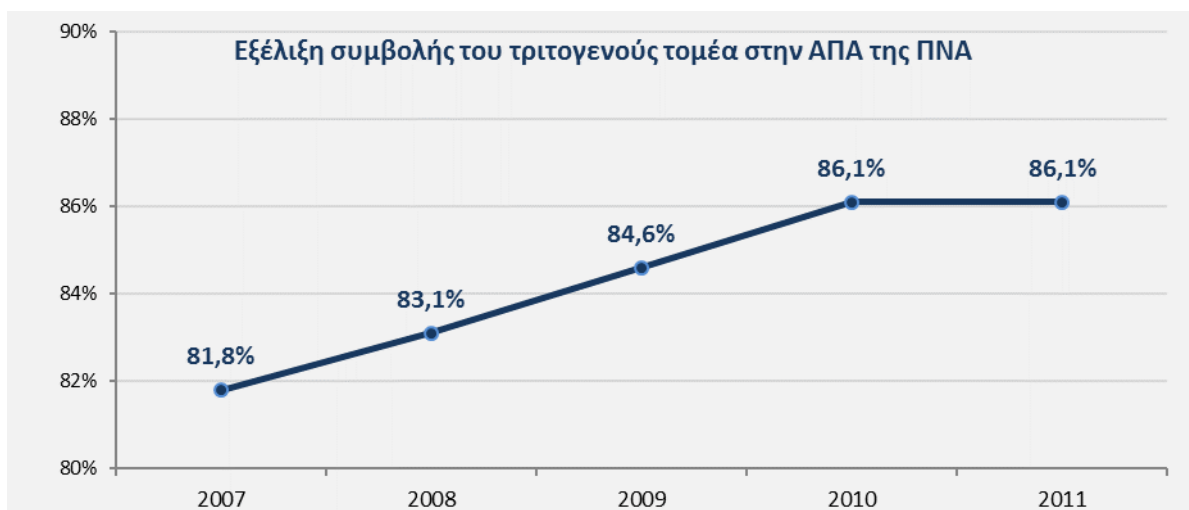
Έτος Γεωγραφική Ενότητα	2007	2008	2009	2010	2011
Δωδεκάνησα	3.558	3.844	3.875	3.530	3.439
Κυκλάδες	2.922	3.078	3.164	3.049	2.776

Πηγή: Eurostat - Regional gross value added (million EUR), by NUTS 3 regions

Όπως αποτυπώνεται στο ακόλουθο γράφημα, η συμμετοχή του τριτογενούς τομέα στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου το 2011 κινείται στο 86,1%. Ακολουθεί ο δευτερογενής τομέας με 11,4% ενώ ο πρωτογενής τομέας συμμετέχει σε ποσοστό 2,5%. Το μέγεθος της συμβολής του τριτογενούς τομέα στην ΑΠΑ της Περιφέρειας παρουσιάζει σταθερά ανοδική τάση, από 81,8% το 2007 σε 86,1% το 2011. Η αύξηση αυτή στη συμβολή στην περιφερειακή ΑΠΑ είναι σε βάρος του δευτερογενούς τομέα, ο οποίος έχει σημειώσει τη σημαντικότερη μείωση την πενταετία 2007-2011, ενώ ο πρωτογενής τομέας διατήρησε περίπου σταθερή τη συμβολή του στην ΑΠΑ της ΠΝΑ, παρά το γεγονός ότι η συμβολή του στην απασχόληση παρουσιάζει αύξηση κατά το ίδιο διάστημα, όπως θα δούμε παρακάτω.

Γράφημα 2.10: Διαχρονική εξέλιξη της συμμετοχής ανά τομέα στη συνολική ΑΠΑ της Περιφέρειας, 2007-2011 (%)

Πηγή: Eurostat – Regional gross value added (million EUR), by NUTS 2 regions

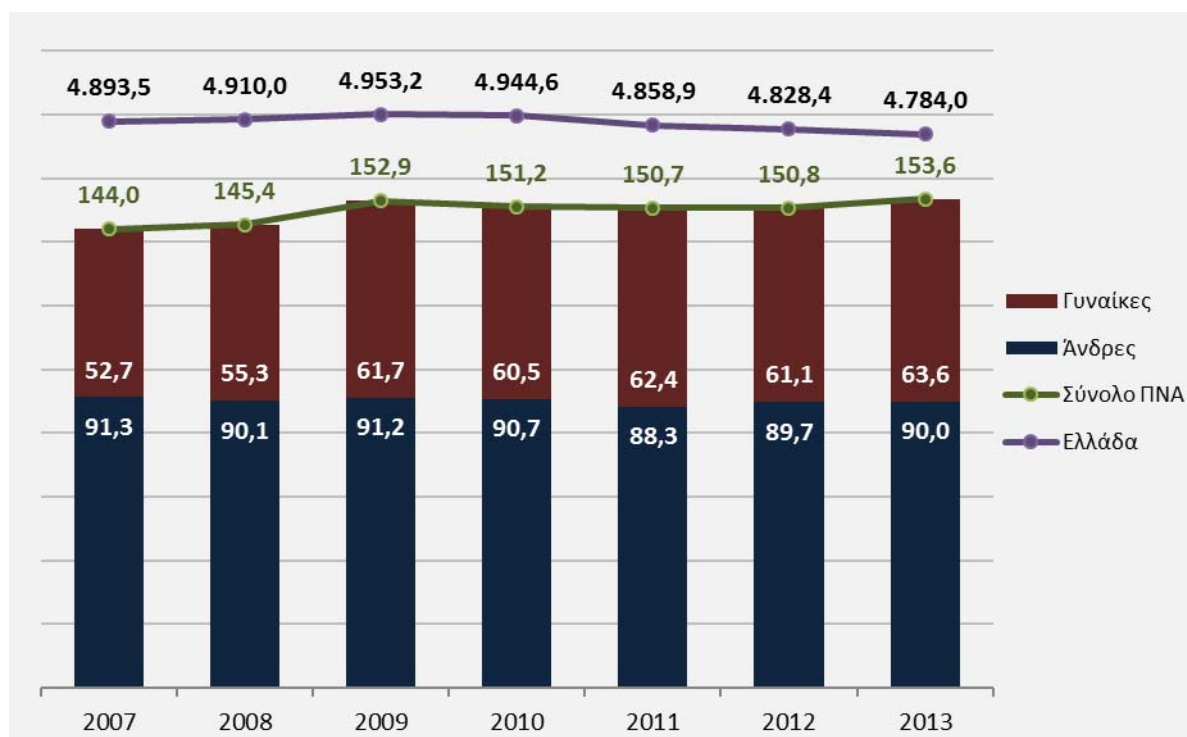
2.1.3.3 Απασχόληση

Η αγορά εργασίας στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου επηρεάστηκε αρνητικά από την οικονομική κρίση, όπως και το σύνολο της χώρας. Εντούτοις, πρέπει να σημειωθεί ότι σε βασικούς δείκτες εντοπίζονται, σε σύγκριση με τη χώρα, σημαντικές διαφορές τόσο σε ότι αφορά την ένταση όσο και την έκταση των φαινομένων.

Όπως διακρίνεται και στο ακόλουθο Γράφημα, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου μετά την υποχώρηση των ετών 2010 και 2011, το 2013 ανήλθε στα 153,6 χιλιάδες άτομα, επίπεδο υψηλότερο από την ανώτερη προηγούμενη τιμή (2009 – 152,9 χιλ.). Αντίθετα, σε επίπεδο χώρας, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός παρουσιάζει μία σταθερή μείωση μετά το 2009, σε επίπεδο που κινείται σωρευτικά στο 3,4%.

Σε ότι αφορά την κατά φύλο διάρθρωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, προκύπτει από το 2007 σαφής τάση αύξησης του ποσοστού των γυναικών στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, τάση η οποία είναι εμφανής και σε επίπεδο χώρας.

Γράφημα 2.11: Εξέλιξη Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου και της Ελλάδας, 2007-2013 (σε χιλιάδες)

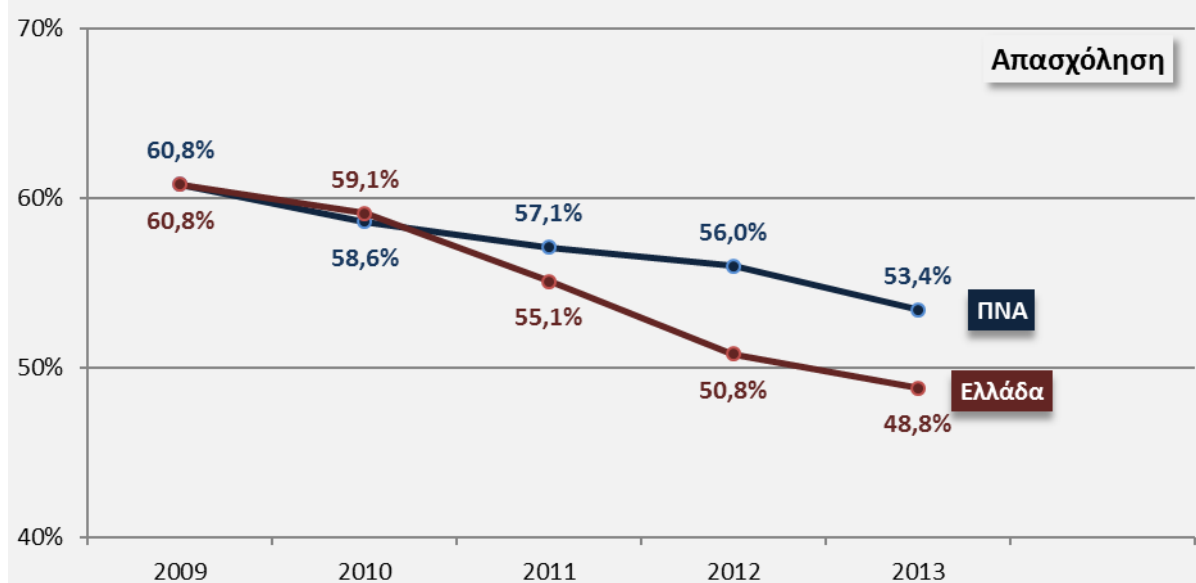
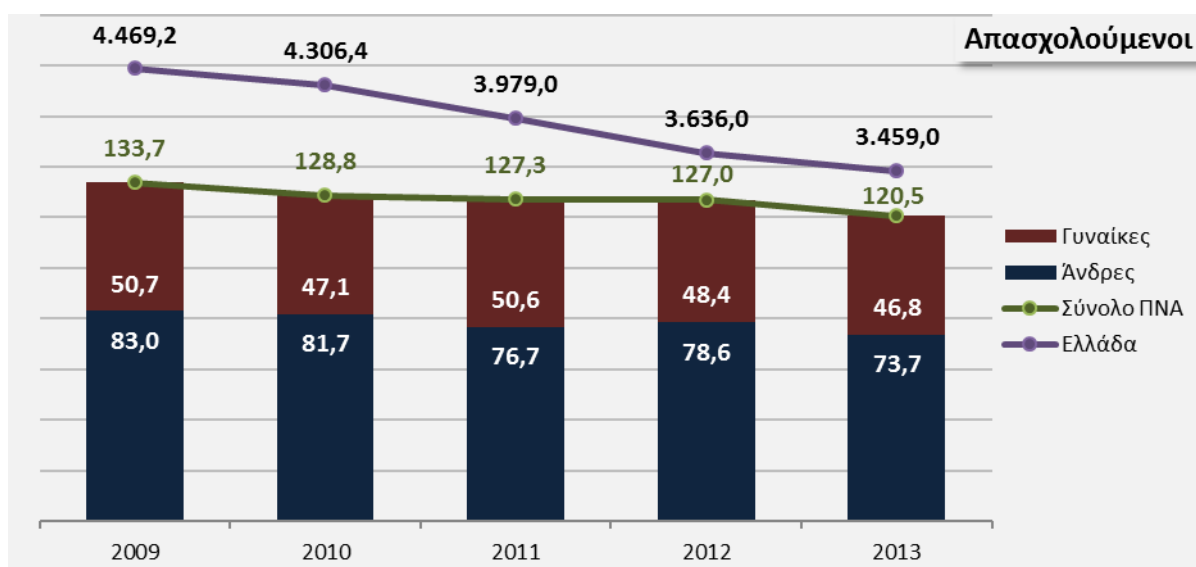

Πηγή: Eurostat 2013 – Regional Statistics

Τα συμπεράσματα σε ότι αφορά τους απασχολούμενους είναι διαφορετικά. Στον συγκεκριμένο τομέα η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει τάση ανάλογη με αυτήν της χώρας, παρότι τα φαινόμενα δεν είναι εξίσου έντονα. Πιο συγκεκριμένα, την πενταετία 2009-2013 οι απασχολούμενοι στην ΠΝΑ μειώθηκαν σε ποσοστό 10% περίπου, από 133,7 χιλιάδες σε 120,5 χιλιάδες. Στο σύνολο της χώρας, κατά την αντίστοιχη περίοδο η μείωση ξεπέρασε το 22%.

Τα ποσοστά απασχόλησης παρουσιάζουν μία ανάλογη εικόνα, αν και οι διαφορές είναι λιγότερο έντονες. Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου η μείωση του ποσοστού απασχόλησης μεταξύ των ετών 2009-2013 από την ανώτερη τιμή (60,8% το 2009) ανήλθε στο 12,2% (60,8% έναντι 53,4%), ενώ για τη χώρα από το 2008 που σημειώθηκε η ανώτερη τιμή του δείκτη (61,4%), το ποσοστό μείωσης μέχρι το 2013 ανήλθε σε 20,5%. Η διαφορά στα ποσοστά της απασχόλησης μεταξύ της χώρας και της ΠΝΑ για το 2013 ανέρχεται στις 4,6 ποσοστιαίες μονάδες.

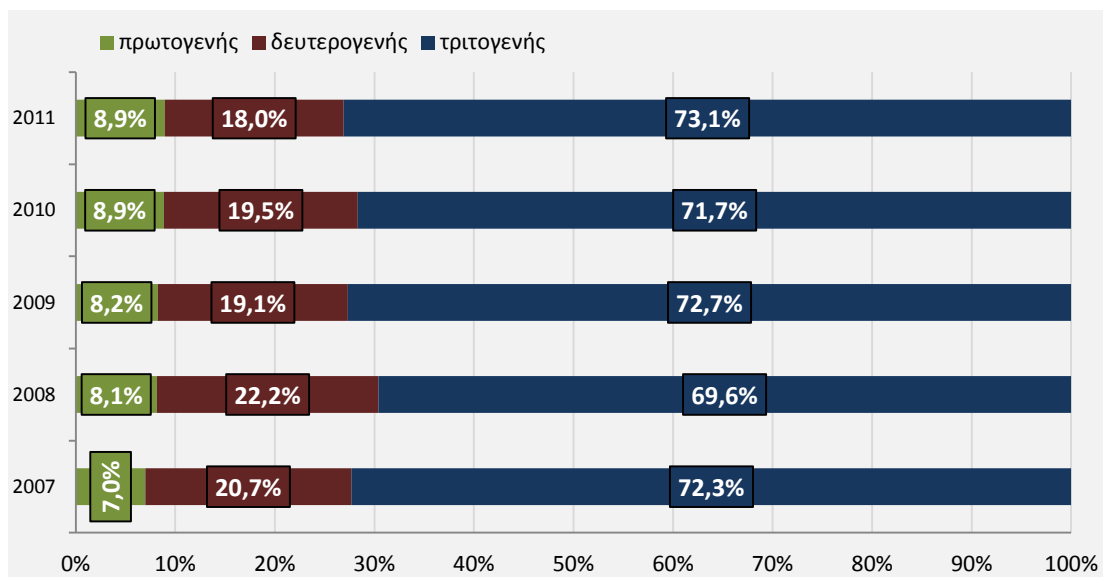
Γράφημα 2.12: Εξέλιξη αριθμού απασχολούμενων (σε χιλιάδες) και απασχόλησης (%) στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και την Ελλάδα, 2009-2013

Πηγή: Eurostat 2013 – Regional Statistics

Από το 2007 έως το 2011, τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, η κατανομή των απασχολούμενων ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας παρουσιάζει αλλαγές. Η βασική αλλαγή είναι η σταθερή μείωση της συμμετοχής του δευτερογενούς τομέα στους απασχολούμενους από το 2008, η οποία έπεσε από το 22,2% των απασχολούμενων στο 18,0%. Παράλληλα και ο πρωτογενής και τριτογενής τομέας αύξησαν τα ποσοστά τους κατά την ίδια περίοδο, τα οποία το 2011 ανέρχονταν σε 8,9% και 73,1% επί των απασχολούμενων της Περιφέρειας.

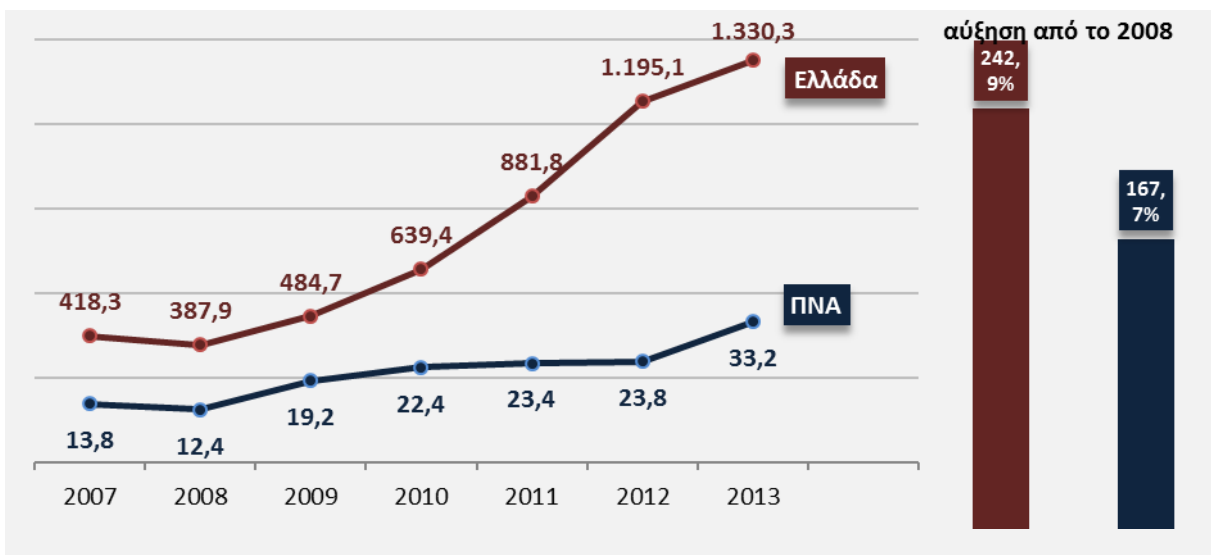
Γράφημα 2.13: Ποσοστό ανά τομέα επί των απασχολούμενων στην ΠΝΑ, 2013

Πηγή: Eurostat 2014 – Regional Statistics

Οι αρνητικοί δείκτες της απασχόλησης αποτυπώνουν παρόμοια συνολική εικόνα για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και την Ελλάδα συνολικά, και σε αυτήν την περίπτωση, όμως, η ένταση των φαινομένων είναι διαφορετική και εμφανίζεται σε διαφορετικούς χρόνους.

Γράφημα 2.14: Εξέλιξη αριθμού Ανέργων στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και την Ελλάδα, 2007-2013 (σε χιλιάδες)

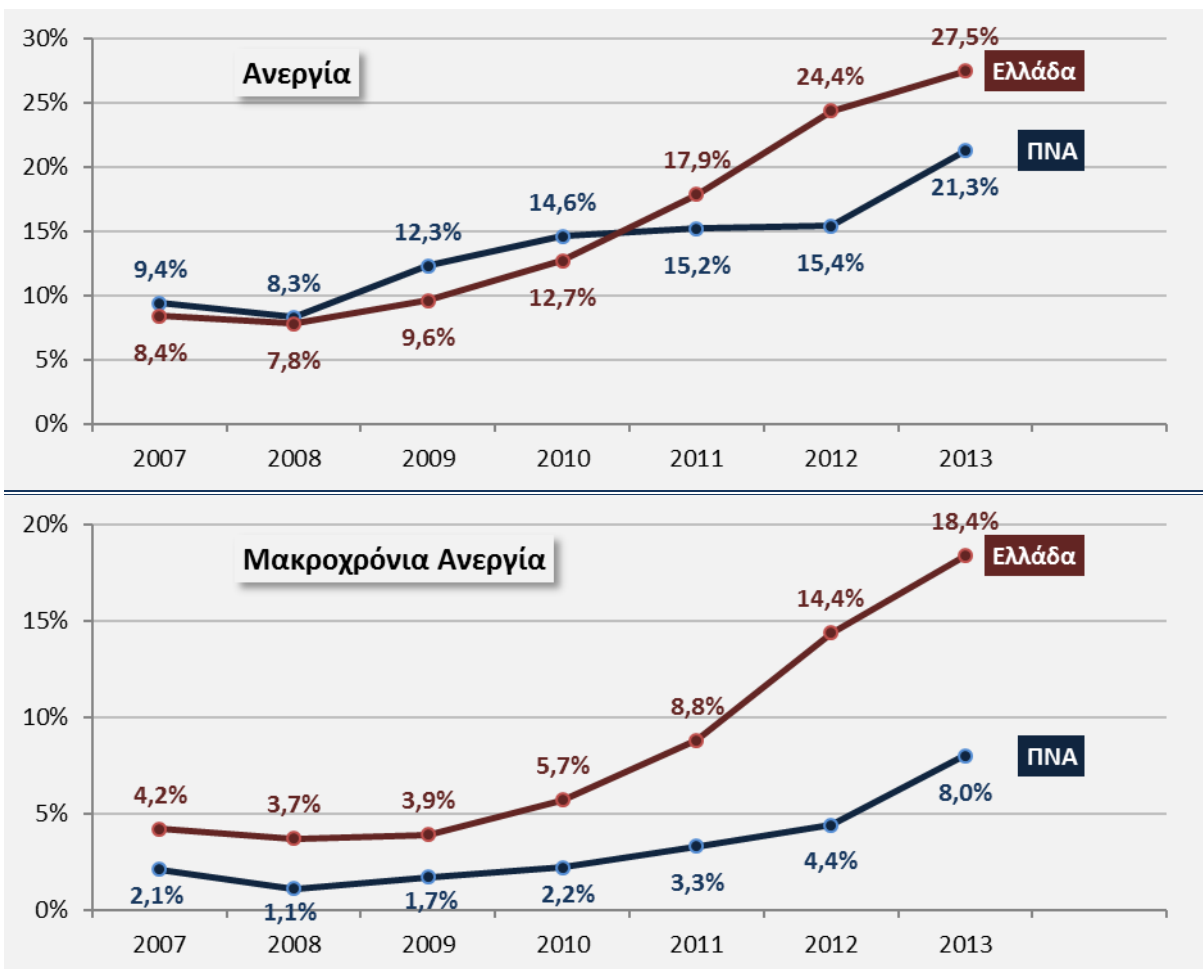

Πηγή: Eurostat 2013 – Regional Statistics

Πιο συγκεκριμένα, ο αριθμός των ανέργων στο Νότιο Αιγαίο παρουσίασε δύο μεγάλες ποσοστιαίες αυξήσεις, το 2009 σε σχέση με το 2008 (54,8%) και το 2013 σε σχέση με το 2012 (39,5%). Αντίθετα, στο σύνολο της χώρας ο αριθμός των ανέργων παρουσίασε μία σταθερά αυξητική τάση από το

2009 μέχρι το 2012, η οποία κινήθηκε με μέση ετήσια αύξηση 32,6%, ενώ ο ρυθμός αύξησης μειώθηκε αισθητά το 2013 (11,3%). Συνολικά, από την κατώτερη τιμή την οποία παρουσίασε ο αριθμός των ανέργων (2008), η συνολική αύξηση έφτασε στο 242,9% για το σύνολο της χώρας και 167,7% για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.

Γράφημα 2.15: Εξέλιξη των δεικτών ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου και της Ελλάδας (% ηλικίες 15 ετών και άνω)

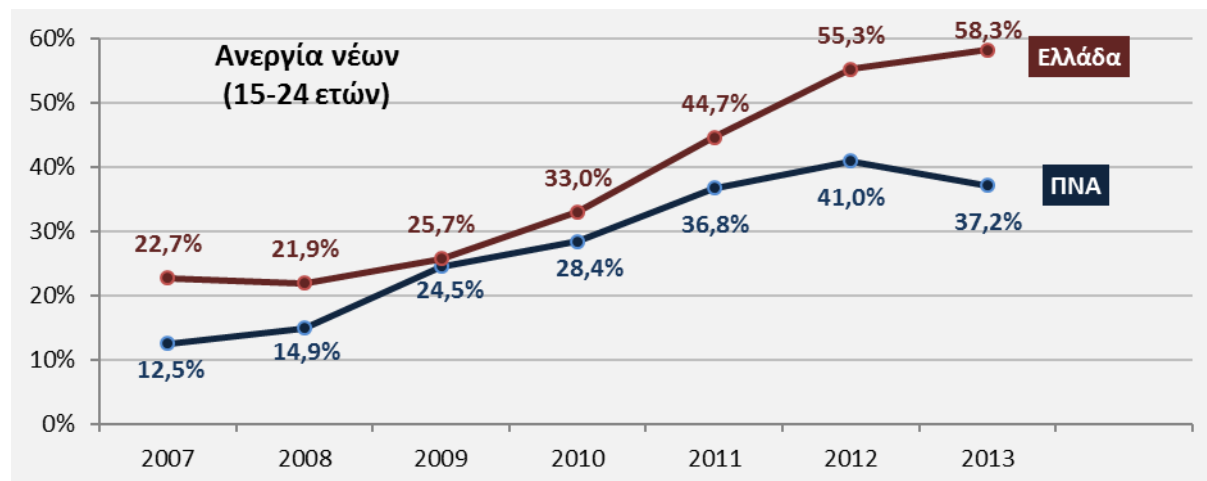
Πηγή: Eurostat 2013 – Regional Statistics

Οι ανωτέρω περιγραφείσες διαφορές αποτυπώνονται και στον δείκτη της ανεργίας. Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό ανεργίας στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου κινήθηκε υψηλότερα από το σύνολο της χώρας από το 2007 έως και το 2010, με την τάση αύξησης να αποτυπώνεται πρώτη φορά το 2009, τάση η οποία παρουσίασε ύφεση μεταξύ 2011 και 2012. Το 2013, το ποσοστό ανεργίας εκτινάχθηκε στο 21,3% από 15,4% το 2012. Αντιθέτως, το ποσοστό ανεργίας σε επίπεδο χώρας παρουσίασε μία σταθερά ανοδική πορεία από το 2008 (κατώτερη τιμή) έως και το 2013, οπότε και ανήλθε στο πολύ υψηλό 27,5%.

Σημαντικός, όμως, δείκτης είναι και το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας. Το ποσοστό αυτό σε επίπεδο χώρας, κινείται σταθερά υψηλότερα από την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Αναλυτικότερα,

το 2013 έφτασε στο 18,4%, ενώ στην ΠΝΑ κυμαίνεται στο 8,0%, παρουσιάζοντας αύξηση 3,6 ποσοστιαίων μονάδων σε σχέση με το 2012.

Γράφημα 2.16: Εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας των νέων 15-24 ετών της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου και της Ελλάδας

Πηγή: Eurostat 2014 – Regional Statistics, ΕΛΣΤΑΤ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Το φαινόμενο της ανεργίας είναι πολύ έντονο στους νέους. Πιο συγκεκριμένα, στις ηλικίες 15-24, για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου η αύξηση του ποσοστού ξεκίνησε από το 2008 (14,9%) και παρουσίασε σταθερή άνοδο μέχρι το 2012, οπότε και ανήλθε στο 41,0%, για να μειωθεί το 2013 στο 37,2%. Στη χώρα η αύξηση της ανεργίας στις ίδιες ηλικίες ξεκίνησε το 2009 (25,7%) για να υπερδιπλασιαστεί μέχρι το 2013 και να φτάσει το 58,3%.

Πρέπει να σημειωθεί, ότι στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, λόγω της έντονης τουριστικής δραστηριότητας, η οποία κλιμακώνεται κατά τους τουριστικούς μήνες, υπάρχει έντονο το φαινόμενο της εποχικότητας του αριθμού ανέργων και απασχολούμενων.⁸

Η δυναμική αυτή αποτυπώνεται και στη σύνθεση της ανεργίας μεταξύ μακροχρόνια ανέργων και ανέργων για λιγότερους από 12 μήνες. Για παράδειγμα κατά το Γ Τρίμηνο (2014) η μακροχρόνια ανεργία παρουσιάζει μικρή μόνο μείωση κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, ενώ η συνολική ανεργία μειώνεται δραστικά. Φαίνεται λοιπόν ότι υπάρχει ένας «σκληρός πυρήνας μακροχρόνιας ανεργίας» ο οποίος δεν επηρεάζεται από την περιοδική αύξηση της απασχόλησης. Επιπλέον, το μέγεθος της ομάδας αυτής φαίνεται να έχει αυξηθεί δραματικά από το 2008 και μετά.

Πίνακας 2.3: Εξέλιξη αριθμού μακροχρόνια ανέργων, 2008-2014 (Γ' Τρίμηνο)

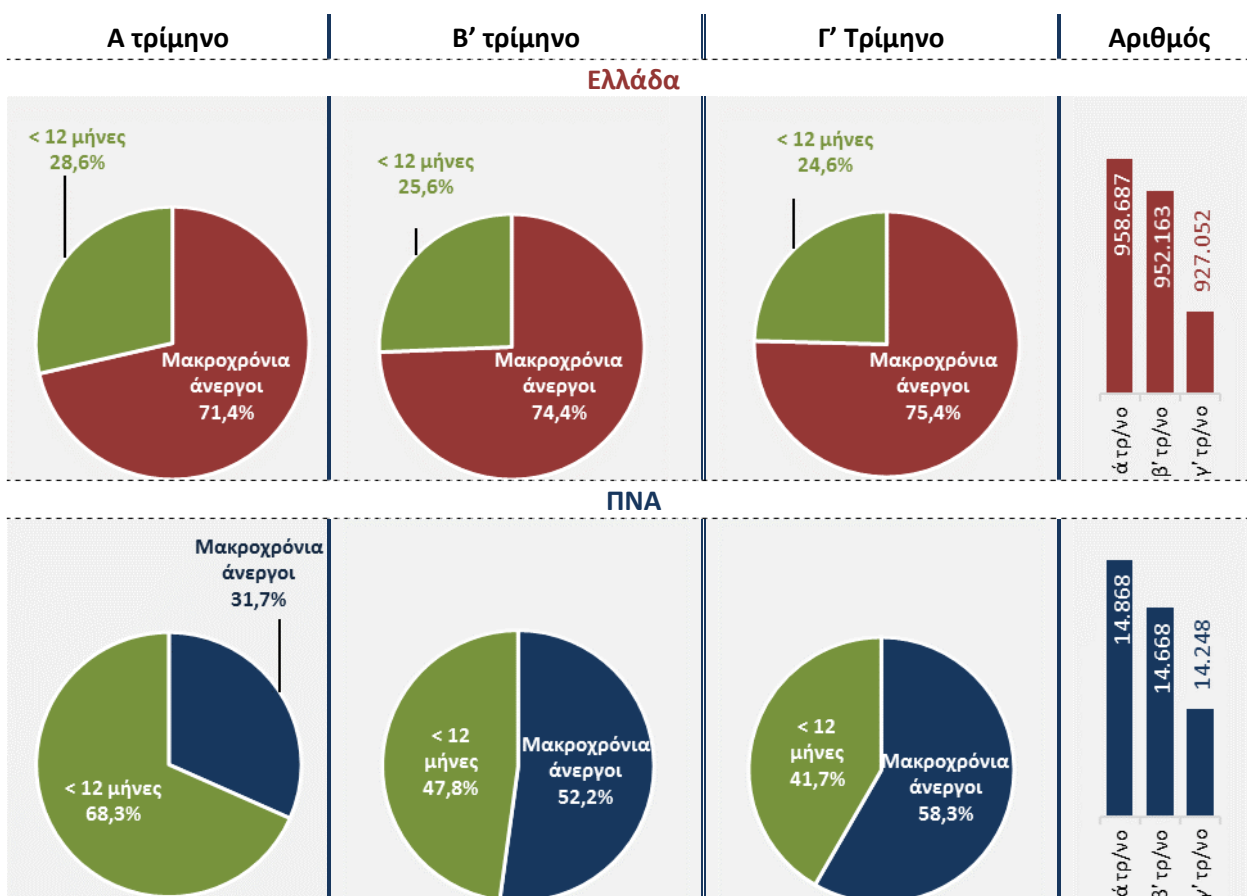
ΕΤΟΣ	2008Γ	2009Γ	2010Γ	2011Γ	2012Γ	2013Γ	2014Γ
ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΝΕΡΓΟΙ	1.377	2.754	2.745	5.498	7.582	12.210	14.248
ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ		+100%	-0%	+100%	+38%	+61%	+17%
ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2008-2014							+935%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2014, Επεξεργασία REMACO Α.Ε.

⁸ Βλέπε και ενότητα Β.2.

Ο αριθμός ανέργων που κατά το Γ τρίμηνο βρισκόταν στην ανεργία για διάστημα μεγαλύτερο των δώδεκα μηνών έχει σχεδόν δεκαπλασιαστεί μεταξύ 2008 και 2014 από 1.377 άτομα σε 14.248 άτομα. Διευκρινίζεται ότι η ραγδαία αυτή αύξηση είναι πιθανό να εμπερικλείει σημαντικά ποσοστά αδήλωτης/ ανασφάλιστης εργασίας.

Γράφημα 2.17: Εξέλιξη του αριθμού των μακροχρόνια ανέργων και σε σχέση με το σύνολο των ανέργων στην ΠΝΑ και την Ελλάδα, κατά τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2014

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2014, Επεξεργασία REMACO Α.Ε.

2.2 ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΥ

Για τον προσδιορισμό των δυνητικά ωφελούμενων της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης (Ομάδες Στόχου) αξιοποιήθηκαν διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία της Eurostat και της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) που αποτυπώνουν το κοινωνικό και οικονομικό προφίλ του πληθυσμού της Περιφέρειας, στοιχεία φορολογίας εισοδήματος, καθώς και στοιχεία που τηρούνται από διάφορες δημόσιες αρμόδιες (ΟΑΕΔ, υπηρεσίες μετανάστευσης, Υπ. Εσωτερικών)

Ειδικές πληροφορίες αξιοποιήθηκαν από στοιχεία Ερωτηματολογίων που διακινήθηκαν μεταξύ των ΟΤΑ πρώτου βαθμού της Περιφέρειας στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, καθώς και εκείνων που διακινήθηκαν από την Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (Μάιος 2014) και στο πλαίσιο της συγκρότησης Κοινωνικών Συμπράξεων της Περιφέρειας για τις ανάγκες

των παρεμβάσεων που προβλέπεται να υποστηριχθούν μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Άπορους (TEBA/FEAD)»).

Με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, έτσι όπως προκύπτουν από την επεξεργασία των παραπάνω στοιχείων και πληροφοριών, εντοπίζονται οι ακόλουθες συγκεντρώσεις/γενικές κατηγορίες Ομάδων Στόχου της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης.

- Στην πρώτη κατηγορία κατατάσσονται τα άτομα που βρίσκονται σε κατάσταση ή σε κίνδυνο φτώχειας (Ενότητα Β.2.1).
- Στη δεύτερη κατηγορία κατατάσσονται οι ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού και ειδικά τα άτομα με διάφορες μορφές αναπηρίας, οι οροθετικοί, τα εξαρτημένα ή απεξαρτημένα άτομα και οι φυλακισμένοι και αποφυλακισμένοι. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται και άτομα τα φέρουν τη φροντίδα των μελών αυτών των ομάδων (Ενότητα Β.2.2).
- Στην τρίτη κατηγορία, ειδικές ομάδες, περιλαμβάνονται εξειδικευμένες ομάδες όπως οι διάφορες κατηγορίες ανέργων, οι πολύτεκνοι, οι κάτοικοι μικρών νησιών και οι μετανάστες (Ενότητα Β.2.3).
- Στην τέταρτη κατηγορία κατατάσσονται τα παιδιά ηλικίας 0-17 ετών σε κατάσταση αποκλεισμού.
- Τέλος, στην κατηγορία των λοιπών ομάδων κατατάσσονται διάφορες υπο-ομάδες του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας περιλαμβάνοντας τους φτωχούς εργαζόμενους και συνταξιούχους, τα άτομα χωρίς ασφάλιση υγείας, τους αστέγους και τους Ρομά ή άλλες περιθωριοποιημένες κοινότητες (Ενότητα Β.2.4).

Για τον προσδιορισμό των επιμέρους ομάδων γίνεται χρήση διαφορετικών στοιχείων και μεθοδολογιών, κατά περίπτωση.

Ειδικότερα, σε ότι αφορά τον κίνδυνο φτώχειας, σε Ευρωπαϊκό επίπεδο το βασικό εργαλείο καταγραφής της φτώχειας και του κινδύνου κοινωνικού αποκλεισμού είναι η Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC). Η ως άνω Έρευνα αποτελεί τη βασική πηγή αναφοράς των συγκριτικών στατιστικών για την κατανομή εισοδήματος και τον κοινωνικό αποκλεισμό σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς η Έρευνα διενεργείται σε όλα τα κράτη μέλη, χρησιμοποιώντας κοινές μεταβλητές και ορισμούς.

Τα βασικά ευρήματα της Έρευνας σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο έχουν ήδη παρουσιαστεί στην Ενότητα Α.1.3. Η Έρευνα βασίζεται σε σύνθετες μεθοδολογίες και δείκτες οι οποίοι επικεντρώνονται στα παρακάτω:

- **Κίνδυνος της φτώχειας μετά τα κοινωνικά επιδόματα (risk of poverty after social transfers),** που ορίζεται ως το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά των οποίων το συνολικό

διαθέσιμο εισόδημα είναι χαμηλότερο του ορίου της φτώχειας, το οποίο ορίζεται στο 60% του εθνικού διάμεσου εισοδήματος, όπως αυτό διαμορφώνεται κάθε έτος. Το όριο (κατώφλι) της φτώχειας στην Ελλάδα για το 2013 υπολογίζεται σε 419€ το μήνα για ένα άτομο ενώ κατά περίπτωση μπορεί να εκτελούνται και πιο σύνθετοι υπολογισμοί συνυπολογίζοντας τον αριθμό μελών ανά νοικοκυριό, δανειακές υποχρεώσεις και άλλες μεταβλητές. Σημειώνεται ότι στην περίπτωση αυτή εφαρμόζεται το Ισοδύναμο διαθέσιμο ατομικό εισόδημα, ήτοι το συνολικό διαθέσιμο εισόδημα του νοικοκυριού μετά τη διαίρεσή του με το ισοδύναμο μέγεθος του νοικοκυριού.

Πίνακας 2.18: Κατώφλι κινδύνου φτώχειας (εισόδημα σε €)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΕΤΗΣΙΟ	4.741	5.300	5.650	5.910	6.120	6.480	6.897	7.178	6.591	5.708	5.023
ΜΗΝΙΑΙΟ	395	442	471	493	510	540	575	598	549	476	419

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2015), Συνθήκες Διαβίωσης στην Ελλάδα

- **Σοβαρές υλικές στερήσεις (severe material deprivation):** Ο δείκτης μετρά το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν σοβαρές οικονομικές δυσκολίες με αποτέλεσμα να στερούνται τεσσάρων τουλάχιστον βασικών αγαθών και υπηρεσιών. Στις 9 κατηγορίες βασικών αγαθών και υπηρεσιών περιλαμβάνονται:
 1. Δυσκολίες ανταπόκρισης στην πληρωμή πάγιων λογαριασμών όπως ενοίκιο ή δόση δανείου, πάγιοι λογαριασμοί (ηλεκτρικού ρεύματος, νερού, αερίου κλπ.), δόσεις πιστωτικών καρτών ή δόσεις δανείου για οικοσκευή, διακοπές κ.ά., ή αγορές με δόσεις κύριας κατοικίας,
 2. Οικονομική αδυναμία για πληρωμή μιας εβδομάδας διακοπών,
 3. Οικονομική αδυναμία για διατροφή που να περιλαμβάνει κάθε δεύτερη ημέρα κοτόπουλο, κρέας, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας,
 4. Οικονομική αδυναμία για αντιμετώπιση έκτακτων, αλλά αναγκαίων δαπανών αξίας περίπου 600 ευρώ,
 5. Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν τηλέφωνο (περιλαμβάνεται και το κινητό τηλέφωνο),
 6. Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν έγχρωμη τηλεόραση,
 7. Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν πλυντήριο ρούχων,
 8. Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν ΙΧ επιβατηγό αυτοκίνητο, και
 9. Οικονομική αδυναμία για ικανοποιητική θέρμανση.
- **Χαμηλή ένταση εργασίας (low work intensity):** ο δείκτης μετρά τα άτομα που ζουν σε νοικοκυριά ανέργων, τα οποία ορίζονται ως τα νοικοκυριά όπου τα ενήλικα άτομα (ηλικίας 18

έως 59 ετών) εργάστηκαν λιγότερο από το 20% της πλήρους διαθεσιμότητάς τους προς εργασία κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους.

Εντούτοις για την Ελλάδα, η σχετική έρευνα δε διενεργείται σε περιφερειακό επίπεδο και τα σχετικά στοιχεία και δείκτες υπολογίζονται από την ΕΛΣΤΑΤ μόνο για το σύνολο της χώρας. Ως εκ τούτου, ο προσδιορισμός των ατόμων ή/και νοικοκυριών σε κατάσταση φτώχειας σε περιφερειακό επίπεδο αντιμετωπίζει ανυπέρβλητες δυσκολίες.

Μέχρι την έκδοση της σχετικής μεθοδολογίας από την ΕΛΣΤΑΤ⁹, και για τους σκοπούς του παρόντος γίνεται χρήση των τελευταίων διαθέσιμων στοιχείων δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων¹⁰. Τα στοιχεία δεν εξετάζουν το σύνολο της περιουσιακής κατάστασης, αλλά μόνο τα ετήσια δηλωμένα εισοδήματα. Ο γεωγραφικός προσδιορισμός των στοιχείων ακολουθεί τον ταχυδρομικό κωδικό (ΤΚ) των δηλούντων (φορολογούμενων), οι οποίοι κατατάσσονται σε 10 κλιμάκια και έξι επαγγελματικές κατηγορίες ως εξής:

Πίνακας 2.4: Κλιμάκια εισοδήματος και επαγγελματικές κατηγορίες

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (€)	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ*
< 2.934,70	Εισοδηματίες (εισόδημα από ακίνητα ή κινητές αξίες)
2.934,70 έως 5.869,41	Έμποροι - βιομήχανοι - βιοτέχνες - επιτηδευματίες
5.869,41 έως 8.804,11	Γεωργοί - κτηνοτρόφοι - αλιείς - εκμεταλλευτές δασών
8.804,11 έως 11.738,81	Μισθωτοί
11.738,81 έως 14.673,51	Ελεύθεροι επαγγελματίες
14.673,51 έως 17.608,22	Συνταξιούχοι
17.608,22 έως 23.477,62	
23.477,62 έως 29.347,03	
29.347,03 έως 44.020,54	
> 44.020,54	

*Κατάταξη με βάση «την επικρατέστερη πηγή εισοδήματος μεταξύ των μελών της φορολογικής δήλωσης». Στην πράξη, συνταξιούχος έχει περισσότερα εισοδήματα από κινητές αξίες παρά από την σύνταξη καταγράφεται ως εισοδηματίας. Αντίστοιχα, ως εισοδηματίες καταγράφονται και οι άνεργοι με εισοδήματα από επιδόματα.

Για τους σκοπούς του παρόντος και μόνο, ως «φτωχοί» κάτοικοι της ΠΝΑ λογίζονται όσοι εμπίπτουν στα πρώτα τρία κλιμάκια εισοδήματος ως εξής:

⁹ Βλ ΕΥΣΕΚΤ, ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ 24.02.2015: **Στατιστικά στοιχεία για την φτώχεια σε Περιφερειακό επίπεδο / Δείκτες**. Η ΕΛΣΤΑΤ έχει ενημερώσει για την διεύρυνση του δείγματος της έρευνας EU SILK 2015, ώστε να καλύπτει μεγαλύτερο ποσοστό πληθυσμού για να είναι στατιστικά αξιόπιστα τα στοιχεία ανά περιφέρεια. Αναμένεται η σχετική μεθοδολογία από την ΕΛΣΤΑΤ.

¹⁰ Υπουργείο Οικονομικών, Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων. Στατιστικά Δελτία Φορολογικών Δεδομένων 2010, 2011, 2012.

- ✚ όσοι εμπίπτουν στο κλιμάκιο μέχρι 2.935€ (χάριν συντομίας 3.000€), οι οποίοι λογίζεται ότι βιώνουν ακραία φτώχεια
- ✚ όσοι εμπίπτουν στο κλιμάκιο μεταξύ 2.935 € και 5.869 € (χάριν συντομίας 6.000€)
- ✚ όσα ζευγάρια (υπόχρεος-σύζυγος) εμπίπτουν στο κλιμάκιο μεταξύ 5.869 € και 8.800€ (οι ατομικές δηλώσεις αποκλείονται).

Σημειώνεται ότι αν και το ανωτέρω κατώφλι είναι και κατά 14,4% υψηλότερο από το αντίστοιχο εθνικό κατώφλι φτώχειας για το 2014, το οποίο είναι 5.023€¹¹, η επιλογή χρήσης του εξυπηρετεί πλήρως τους σκοπούς της Περιφερειακής Στρατηγικής καθώς ακολουθεί τις οδηγίες του Ερωτηματολογίου που διακινήθηκε το 2014 από την Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Παρακολούθησης Δράσεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΥΣΕΚΤ) για την προετοιμασία των δράσεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου 2014-2020, το οποίο αναφέρεται σε φτωχούς εργαζόμενους/συνταξιούχους με ατομικό εισόδημα μέχρι 5.900€.

Η θέσπιση των ορίων της ομάδας στόχου αντισταθμίζεται επίσης από τα εξής:

- ✚ το μέγεθος της ομάδας στόχου είναι βέβαιο ότι έχει αυξηθεί από το 2011 καθώς τα εισοδήματα φυσικών προσώπων έχουν μειωθεί περαιτέρω.
- ✚ η (πιλοτική) εφαρμογή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, με το οποίο η Εθνική και η Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης είναι άρρηκτα συνδεδεμένες, βασίζεται, εκτός των εισοδηματικών κριτηρίων, και σε στοιχεία περιουσιακής κατάστασης (βλ. και Ενότητα Α.2.2.1). Με το σκεπτικό αυτό, είναι επίσης βέβαιο ότι σημαντικός αριθμός ατόμων πολύ χαμηλού εισοδήματος δεν θα καταταχθούν εν τέλει στους δικαιούχους του ΕΕΕ, λόγω των πρόσθετων κριτηρίων υπαγωγής τους (ύπαρξη ακίνητης περιουσίας ή άλλων περιουσιακών στοιχείων).

Με βάση τα παραπάνω, θεωρείται πως η χρήση των στοιχείων εισοδημάτων επιτρέπει μία σχετικά ασφαλή προσέγγιση του μεγέθους της Ομάδας Στόχου των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση ή σε κίνδυνο φτώχειας για τους σκοπούς της εκπόνησης της Περιφερειακής Στρατηγικής. Βασικότερη αδυναμία τους παραμένει η μη αποτύπωση της οικογενειακής κατάστασης των νοικοκυριών (ειδικά σε ότι αφορά τον αριθμό παιδιών).

Σε κάθε περίπτωση, όπως θα φανεί και παρακάτω, οι διαθέσιμοι πόροι από διάφορες πηγές, και με κυριότερη μέχρι στιγμής την κατανομή πόρων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου μέσω του ΠΕΠ, επαρκούν για την κάλυψη τμήματος μόνο των αναγκών των Ομάδων Στόχου.

¹¹ Ελληνική Στατιστική Αρχή (13.10.14) ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ: ΈΡΕΥΝΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ 2013. «Το κατώφλι της φτώχειας ανέρχεται στο ποσό των 5.023 € ετησίως ανά άτομο και σε 10.547€ για νοικοκυριά με δύο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά ηλικίας κάτω των 14 ετών».

2.2.1 Άτομα σε κατάσταση φτώχειας

Το σύνολο των φορολογούμενων φυσικών προσώπων στην ΠΝΑ το 2012 ήταν 247.347 (σε σύνολο μόνιμου πληθυσμού περίπου 309.000 κατοίκων). Από αυτούς:

- ✚ 12.601 φορολογούμενοι (5% του συνόλου) είχαν εισόδημα κάτω των 3.000€ (9.889 δηλώσεις νοικοκυριών),
- ✚ 31.529 φορολογούμενοι (13% του συνόλου) είχαν εισόδημα μεταξύ 3.000€ και 6.000€ (29.992 δηλώσεις νοικοκυριών),
- ✚ 11.926 φορολογούμενοι σε ζευγάρια (5% του συνόλου) είχαν εισόδημα μεταξύ 6.000€ και 9.000€ (5.963 δηλώσεις νοικοκυριών).

Πίνακας 2.5: Αριθμός φορολογουμένων στα χαμηλότερα κλιμάκια, ΠΝΑ, 2010-2012

Κατηγορία Εισοδήματος	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ			ΚΥΚΛΑΔΕΣ			ΣΥΝΟΛΟ ΠΝΑ		
	2010*	2011	2012	2010*	2011	2012	2010*	2011	2012
Σύνολο Φορολογούμενων	149.665	148.720	148.647	97.362	99.293	98.700	247.027	248.013	247.347
<i>Εκ των οποίων φτωχοί</i>									
<2.935€	18.934	3.529	7.624	9.701	2.490	4.977	28.635	6.019	12.601
2.935€< και <5.870€	14.985	20.413	19.460	9.693	11.904	12.069	24.678	32.317	31.529
5.870< και <8.800 (ζευγάρια μόνο)	8.070	7.788	7.566	4.876	4.446	4.360	12.946	12.234	11.926
Υποσύνολο (προσέγγιση φτώχειας)	41.989	31.730	34.650	24.270	18.840	21.406	66.259	50.570	56.056
%	28,1%	21,3%	23,5%	24,9%	19,0%	21,7%	26,8%	20,4%	22,8%
<i>Σε κίνδυνο φτώχειας</i>									
8.800€< και <11.740€ (ζευγάρια μόνο)	18.550	11.284	11.896	11.974	7.124	8.202	30.524	18.408	20.098

Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012 (Επεξεργασία REMACO Α.Ε.) *Λόγω ριζικών αλλαγών στη φορολογία εισοδήματος μεταξύ 2010- 2011 τα στοιχεία δεν είναι συγκρίσιμα. Παρατίθενται ενδεικτικά και μόνο.

Συνολικά, υπολογίζεται ότι 56.056 κάτοικοι της ΠΝΑ (μη συμπεριλαμβανομένων παιδιών) ζουν σε συνθήκες φτώχειας, όπως ορίζονται από την ΕΛΣΤΑΤ καθώς και τις παραδοχές που προηγήθηκαν. Συνολικά, στην Ομάδα-Στόχου περιλαμβάνεται το 22,8% του πληθυσμού καταναμεμένο σε σχεδόν 45.000 νοικοκυριά.

Συμπληρωματικά, μπορεί να θεωρηθεί ότι **20.098 επιπλέον φυσικά πρόσωπα βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας** (8% του πληθυσμού ή 10.049 νοικοκυριά). Πρόκειται για όσα ζευγάρια (υπόχρεος-σύζυγος) βρίσκονται στο εισοδηματικό κλιμάκιο μεταξύ 8.804€ και 11.739.

Η γεωγραφική κατανομή της ομάδας στόχου ακολουθεί εν πολλοίς την αντίστοιχη πληθυσμιακή κατανομή εντός της Περιφέρειας. Οι υψηλότερες συγκεντρώσεις πληθυσμού φτώχειας καταγράφονται σε Ρόδο, Κάλυμνο, Κω, Νάξο και Σύρο. Συνολικά, 14 περιοχές με πάνω από 1.000

άτομα στα χαμηλότερα φορολογικά κλιμάκια περιλαμβάνουν 41.500 άτομα, ήτοι το 74% της Ομάδας Στόχου. Το 38% της Ομάδας βρίσκεται στις Κυκλάδες ενώ το 62% στα Δωδεκάνησα, με το νησί της Ρόδου να συγκεντρώνει το 30% των φτωχών της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (περίπου 17.000 άτομα).

Πίνακας 2.6: Περιοχές ΠΝΑ με τον μεγαλύτερο αριθμό ατόμων με χαμηλά εισοδήματα (απόλυτα μεγέθη), Φορολογικό έτος 2012 (ημερολογιακό 2011)

ΠΕΡΙΟΧΗ (ανά ΤΚ)	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΤΩΧΕΙΑΣ	% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΦΤΩΧΩΝ ΤΗΣ ΠΝΑ
ΡΟΔΟΣ (πόλη)	48.762	9.470	16,89%
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	14.017	5.359	9,56%
ΚΩΣ	19.707	4.843	8,64%
ΝΑΞΟΣ	13.332	3.318	5,92%
ΣΥΡΟΣ	17.454	3.089	5,51%
ΠΑΡΟΣ	9.505	2.657	4,74%
ΘΗΡΑ	10.941	2.169	3,87%
ΜΥΚΟΝΟΣ	8.493	1.758	3,14%
ΚΑΡΠΑΘΟΣ	5.348	1.649	2,94%
ΛΕΡΟΣ	5.577	1.631	2,91%
ΠΑΡΑΔΕΙΣΙ (Ρόδου)	8.850	1.554	2,77%
ΙΑΛΥΣΟΣ (Ρόδου)	8.418	1.456	2,60%
ΤΗΝΟΣ	6.699	1.403	2,50%
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ (Ρόδου)	5.808	1.142	2,04%

Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012, επεξεργασία REMACO Α.Ε.

Από την άλλη πλευρά δε μπορεί να αγνοηθεί η **διασπορά της Ομάδας Στόχου**, η οποία είναι άμεσα συνυφασμένη με τη νησιωτικότητα της Περιφέρειας και την πρόσθετη γεωγραφική απομόνωση των μικρότερων νησιών. Στις περιοχές με τη μεγαλύτερη ποσοστιαία παρουσία φτωχών επί του συνόλου περιλαμβάνονται πολλά από τα μικρότερα νησιά ειδικά των Δωδεκανήσων. Τα υψηλότερα ποσοστά καταγράφονται στους Λειψούς (σχεδόν 60%), σε Νίσυρο, Κάρπαθο, Λέρο, Πάτμο, Χάλκη αλλά και τη Σίκινο (μεταξύ 30 και 32%). Από τα μεγαλύτερα νησιά, στα Δωδεκάνησα υψηλότερα ποσοστά καταγράφονται στην Κάλυμνο (38%) και την Κάρπαθο (31%). Στις Κυκλάδες, υψηλότερα είναι τα ποσοστά φτώχειας στην Νότια και Δυτική Άνδρο (σε Κόρθι, Γαύριο και Μπατοί ξεπερνούν το 27%), αλλά και σε Πάρο και Ίο (περίπου 27%), καθώς και στη Νάξο (περίπου 25%).

Πίνακας 2.7: Περιοχές ΠΝΑ με ποσοστά φτωχών υψηλότερα του περιφερειακού μέσου όρου, Φορολογικό έτος 2012 (ημερολογιακό 2011)

ΠΕΡΙΟΧΗ (ανά ΤΚ)	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΤΩΧΕΙΑΣ	% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΦΤΩΧΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
ΛΕΙΨΟΙ	811	482	59,43%

ΠΕΡΙΟΧΗ (ανά ΤΚ)	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΤΩΧΕΙΑΣ	% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΦΤΩΧΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	14.017	5.359	38,23%
ΝΙΣΥΡΟΣ	751	242	32,22%
ΠΑΤΜΟΣ	2.829	897	31,71%
ΚΑΡΠΑΘΟΣ	5.348	1.649	30,83%
ΚΟΡΘΙΟ (Άνδρου)	1.399	429	30,66%
ΧΑΛΚΗ	252	77	30,56%
ΛΕΡΟΣ	5.577	1.631	29,25%
ΜΠΑΤΣΙ (Άνδρου)	1.263	366	28,98%
ΣΙΚΙΝΟΣ	229	65	28,38%
ΠΑΡΟΣ	9.505	2.657	27,95%
ΕΜΠΟΡΕΙΟ (Σαντορίνης)	1.228	335	27,28%
ΝΑΟΥΣΑ ΠΑΡΟΥ	2.655	718	27,04%
ΙΟΣ	1.591	430	27,03%
ΓΑΥΡΙΟ (Άνδρου)	1.359	360	26,49%
ΤΗΛΟΣ	416	108	25,96%
ΣΥΜΗ	2.070	533	25,75%
ΓΕΝΝΑΔΙ	3.191	816	25,57%
ΛΙΝΔΟΣ	1.240	317	25,56%
ΚΟΡΩΝΙΔΑ (Νάξου)	238	60	25,21%
ΝΑΞΟΣ	13.332	3.318	24,89%
ΑΝΤΙΜΑΧΕΙΑ	3.459	851	24,60%
ΚΩΣ	19.707	4.843	24,58%
ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑ	1.208	293	24,25%
ΧΑΛΚΕΙΟ	953	231	24,24%
ΑΝΤΙΠΑΡΟΣ	1.050	253	24,10%
ΚΡΗΤΗΝΙΑ	1.577	375	23,78%
ΚΑΣΟΣ	890	210	23,60%
ΑΜΟΡΓΟΣ	1.484	344	23,18%
ΜΕΓΙΣΤΗ	232	53	22,84%

Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012, επεξεργασία REMACO A.E.

Ακραία φτώχεια – Σύνδεση με ΕΕΕ

Ελλείπει του προσδιορισμού της ακραίας υλικής στέρησης σε περιφερειακό επίπεδο, για τον υπολογισμό της ακραίας φτώχειας στο πλαίσιο του παρόντος γίνεται χρήση των στοιχείων εισοδημάτων μέχρι 3.000€. Με βάση την προσέγγιση αυτή, γίνεται μια κατά το δυνατόν ασφαλέστερη προσέγγιση στο συνολικό **μέγεθος** της Ομάδας Στόχου. Διευκρινίζεται ότι δεν προκύπτει ότι τα άτομα/ νοικοκυριά με τα εν λόγω εισοδήματα ταυτίζονται ως ωφελούμενοι

παρεμβάσεων του ΕΚΤ (ή του ΤΕΒΑ), αλλά η παραδοχή υιοθετείται βάσιμη για λόγους προγραμματισμού και μόνο.

Με βάση την ανωτέρω παραδοχή, τα υψηλότερα ποσοστά ακραίας φτώχειας (άνω του 9%) καταγράφονται στις Περιφερειακές Ενότητες **Καλύμνου** (Κάλυμνος, Αστυπάλαια, Λειψοί, Αγαθονήσι, Λέρος, Πάτμος), **Καρπάθου** (Κάρπαθος, Κάσος) και **Πάρου** (Πάρος, Αντίπαρος). Αριθμητικά, οι συγκεντρώσεις παρατηρούνται στις Περιφερειακές Ενότητες **Ρόδου** (περίπου 3.500 άτομα, εκ των οποίων 3.300 στη Ρόδο), **Καλύμνου** (σχεδόν 2.800 άτομα εκ των οποίων πάνω από το 50% στον Δήμο Καλυμνίων), **Πάρου** (περίπου 1.200 άτομα) και **Νάξου** (σχεδόν 1.000 άτομα).

Συνολικά, με βάση την παραπάνω παραδοχή, εκτιμάται ότι στην κατηγορία της ακραίας φτώχειας στην ΠΝΑ εμπίπτουν περίπου 12.600 άτομα ή σχεδόν 9.900 νοικοκυριά. Το ποσοστό αυτό είναι το 6% των φορολογούμενων νοικοκυριών ή το 5% του ενήλικου πληθυσμού. Σημειώνεται ότι το ποσοστό αυτό είναι αντίστοιχο και με την τιμή-στόχο των ωφελουμένων των παρεμβάσεων του ΤΕΒΑ (165.000 νοικοκυριά ή το 5,5% των νοικοκυριών σε εθνικό επίπεδο). Ιδιαίτερως πρέπει να τονιστεί με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, δεν είναι δυνατή η προσέγγιση του αριθμού των ανήλικων παιδιών που διαβιούν στα νοικοκυριά αυτά χωρίς περαιτέρω παραδοχές.

Η πιλοτική εφαρμογή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος στο Δήμο Σύρου-Ερμούπολης επιβεβαιώνει τη βασιμότητα των ανωτέρω εκτιμήσεων. Ειδικότερα, μέχρι τις 20 Μαρτίου 2015 αίτηση για το ΕΕΕ είχαν υποβάλει 646 δημότες Σύρου, ενώ από αυτές είχαν εγκριθεί οι 359 και 81 βρίσκονταν σε εκκρεμότητα. Μεταξύ των αιτήσεων οι 70 περίπου το (10%) προέρχονταν από μετανάστες. Πρέπει να σημειωθεί ότι βασική αιτία αποκλεισμού των αιτούντων από την καταβολή της εισοδηματικής ενίσχυσης αποτελεί η ύπαρξη ιδιόκτητου ακινήτου καθώς η περιουσιακή κατάσταση συνυπολογίζεται κατά την εξέταση των αιτήσεων.

Αναλυτικά η εκτίμηση του ποσοστού της ακραίας φτώχειας στην ΠΝΑ παρατίθεται στον Πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 2.8: Πληθυσμός με εισόδημα <3.000 € (οικ. έτος 2012), ΠΝΑ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ / ΔΗΜΟΣ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ ΜΕ ΕΙΣΟΔΗΜΑ <3.000€ *	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ* (όλα τα κλιμάκια)	% ΑΚΡΑΙΑΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ	% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΣΤΗΝ ΠΝΑ
ΣΥΡΟΥ	754	17.454	4,3%	3,0%
ΑΝΔΡΟΥ	455	7.727	5,9%	1,8%
ΘΗΡΑΣ	466	16.336	2,9%	1,8%
ΘΗΡΑΣ	405	13.745	2,9%	1,6%
ΑΝΑΦΗΣ	4	204	2,0%	0,0%
ΙΗΤΩΝ	39	1.591	2,5%	0,2%
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	6	567	1,1%	0,0%

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ / ΔΗΜΟΣ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ ΜΕ ΕΙΣΟΔΗΜΑ <3.000€ *	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ* (όλα τα κλιμάκια)	% ΑΚΡΑΙΑΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ	% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΣΤΗΝ ΠΝΑ
ΣΙΚΙΝΟΥ	12	229	5,2%	0,0%
ΚΑΛΥΜΝΟΥ	2.757	25.106	11,0%	10,9%
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	1.591	14.017	11,4%	6,3%
ΑΣΤΥΠΑΛΛΕΙΑΣ	110	1.208	9,1%	0,4%
ΛΕΙΨΩΝ & ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	264	841	31,4%	1,0%
ΛΕΡΟΥ	541	6.211	8,7%	2,1%
ΠΑΤΜΟΥ	251	2.829	8,9%	1,0%
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	581	6.238	9,3%	2,3%
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	543	5.348	10,2%	2,2%
ΚΑΣΟΥ	38	890	4,3%	0,2%
ΚΕΑΣ-ΚΥΘΝΟΥ	93	3.410	2,7%	0,4%
ΚΕΑΣ	75	1.979	3,8%	0,3%
ΚΥΘΝΟΥ	18	1.431	1,3%	0,1%
ΚΩ	816	25.970	3,1%	3,2%
ΚΩ	771	25.219	3,1%	3,1%
ΝΙΣΥΡΟΥ	45	751	6,0%	0,2%
ΜΗΛΟΥ	326	9.074	3,6%	1,3%
ΜΗΛΟΥ	168	4.299	3,9%	0,7%
ΚΙΜΩΛΟΥ	19	925	2,1%	0,1%
ΣΕΡΙΦΟΥ	46	1.253	3,7%	0,2%
ΣΙΦΝΟΥ	93	2.597	3,6%	0,4%
ΜΥΚΟΝΟΥ	236	8.493	2,8%	0,9%
ΝΑΞΟΥ	943	16.007	5,9%	3,7%
ΑΜΟΡΓΟΥ	94	1.484	6,3%	0,4%
ΝΑΞΟΥ-ΜΙΚ. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	849	14.523	5,8%	3,4%
ΠΑΡΟΥ	1.264	13.210	9,6%	5,0%
ΠΑΡΟΥ	1.146	12.160	9,4%	4,5%
ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	118	1.050	11,2%	0,5%
ΡΟΔΟΥ	3.470	91.333	3,8%	13,8%
ΡΟΔΟΥ	3.299	88.363	3,7%	13,1%
ΜΕΓΙΣΤΗΣ	8	232	3,4%	0,0%

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ / ΔΗΜΟΣ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ ΜΕ ΕΙΣΟΔΗΜΑ <3.000€ *	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ* (όλα τα κλιμάκια)	% ΑΚΡΑΙΑΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ	% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΣΤΗΝ ΠΝΑ
ΣΥΜΗΣ	134	2.070	6,5%	0,5%
ΤΗΛΟΥ	13	416	3,1%	0,1%
ΧΑΛΚΗΣ	16	252	6,3%	0,1%
ΤΗΝΟΥ	440	6.989	6,3%	1,7%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΝΑ	12.601	247.347	5,1%	

Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012, επεξεργασία REMACO Α.Ε.

*Υπόχρεος-Σύζυγος, δεν περιλαμβάνονται ανήλικα τέκνα

Σημειώνεται ότι ο ως άνω πληθυσμός ατόμων σε ακραία φτώχεια στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου αφορά στο έτος 2011 (οικ. έτος 2012). Με βάση το γεγονός ότι τα έτη 2012-2014 οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης επηρέασαν αρνητικά έτι περαιτέρω τα εισοδήματα και την απασχόληση, ο αριθμός των ατόμων σε ακραία φτώχεια εκτιμάται βάσιμα ότι έχει περαιτέρω αυξηθεί.

2.2.2 Ευάλωτες ομάδες

Άτομα με αναπηρία

Στην Ομάδα Στόχου των ατόμων με αναπηρία περιλαμβάνονται άτομα με σωματικές ή/και ψυχικές ή/και νοητικές ή/και αισθητηριακές αναπηρίες. Μεθοδολογικά, το εύρος της ομάδας αποτελεί συνάρτηση των παθήσεων οι οποίες συμπεριλαμβάνονται ή όχι στην κατηγορία της αναπηρίας ή το «ποσοστό» στο οποίο η ύπαρξη ασθένειας ή/και δυσκολίας θεωρείται αναπηρία. Για παράδειγμα, η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ) τείνει να συμπεριλαμβάνει άτομα με καρδιοπάθεια ή ασθένειες του μεταβολισμού στα άτομα με αναπηρία.

Για τις ανάγκες του παρόντος, υιοθετείται κατ' αρχήν ένας «στενός» ορισμός της Ομάδας Στόχου, όπως αυτός εφαρμόζεται από τη διοίκηση για την τήρηση του Εθνικού Μητρώου δικαιούχων των κοινωνικών και προνοιακών επιδομάτων, η εγγραφή στο οποίο συνδέεται με την καταβολή επιδομάτων ατόμων με αναπηρίες μέσω της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει την αντικειμενική επαλήθευση του μεγέθους της ομάδας-στόχου. Με αυτόν τον τρόπο καταγράφονται 5.109 λήπτες προνοιακών επιδομάτων μέσω της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης.

Εντούτοις η αντικειμενική αυτή καταγραφή υποτιμά το πραγματικό μέγεθος της ομάδας-στόχου ως προς τα εξής:

- ✚ κάποιοι –κυρίως μικροί- Δήμοι δεν ανταποκρίθηκαν στα σχετικά Ερωτηματολόγια.
- ✚ δεν καταγράφονται λήπτες επιδομάτων μέσω των ασφαλιστικών ταμείων (ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, ΟΑΕΕ, ΟΓΑ κλπ) καθώς τα τελευταία δεν δημοσιοποιούν τα σχετικά στοιχεία ληπτών αναπηρικών συντάξεων

✚ υπάρχουν ενδείξεις ότι άτομα με διάφορες μορφές αναπηρίας δεν εγγράφονται σε μητρώα, ειδικά στα μικρότερα νησιά της Περιφέρειας, καθώς:

- ο η εγγραφή και καταβολή επιδομάτων συνδέεται με φυσική παρουσία σε Υγειονομικές Επιτροπές, οι οποίες βρίσκονται στα μεγαλύτερα νησιά (ενδεικτικά το σύνολο των κατοίκων των Κυκλάδων εξυπηρετείται από Επιτροπές που εδρεύουν στην Ερμούπολη). Οι δυσκολίες απόκρισης στις απαιτήσεις μετακίνησης και πρόσβασης σε υπηρεσίες μεταφορών ή/και κατ' οίκον επισκέψεων των Επιτροπών, εκτιμάται ότι λειτουργεί υπέρ της ελλιπούς καταγραφής των δικαιούχων των επιδομάτων),
- ο συχνά ως αποτέλεσμα του παραπάνω παράγοντα, αλλά και σε συνδυασμό με ανάγκες πρόσβασης των ΑμεΑ και των οικογενειών τους σε υπηρεσίες κοινωνικής ή άλλης φροντίδας γίνεται η επιλογή της μετεγκατάστασης στα αστικά κέντρα της Περιφέρειας και της Αττικής, όπου αυτές οι ανάγκες καλύπτονται με πληρέστερο τρόπο (παρουσία δομών στήριξης, εξειδικευμένα σχολεία, ειδικές ιατρικές ανάγκες, ιδρύματα).

Με βάση, και τα παραπάνω θεωρείται πως το πραγματικό μέγεθος της Ομάδας Στόχου βρίσκεται αρκετά υψηλότερα σε σχέση με τους καταγεγραμμένους λήπτες επιδομάτων. Για παράδειγμα στο Δήμο Ρόδου, όπου το σχετικό Ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε με βάση τα στοιχεία του Συλλόγου Ατόμων με Αναπηρία, το ποσοστό της Ομάδας Στόχου ανέρχεται στο 2,87% αντί του πιο κοινού 0,5-1% που συναντάται και έχει καταγραφεί στους λοιπούς Δήμους της Περιφέρειας.

Υιοθετώντας την παραδοχή ότι το πραγματικό ποσοστό των ΑμεΑ επί του συνόλου του πληθυσμού βρίσκεται πλησιέστερα στα ποσοστά των μεγάλων νησιών, **ο πραγματικός πληθυσμός αυτής της κατηγορίας εκτιμάται στα 9.000 άτομα περίπου (8.868).**

Πίνακας 2.9: Καταγεγραμμένα Άτομα με Αναπηρία, ανά Δήμο ΠΝΑ, 2014

α/α	ΠΕ	ΔΗΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑμεΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΑμεΑ ΠΕ	% ΠΛΗΘ.	ΕΚΤΙΜΗΣΗ(3%)	
1	ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	322*	322	1,50%	617	617
2	ΑΝΔΡΟΥ	ΑΝΔΡΟΥ	51*	51	0,55%	265	265
3	ΘΗΡΑΣ	ΘΗΡΑΣ	86**	101	0,55%	446	542
4		ΑΝΑΦΗΣ	1*		0,37%	8	
5		ΙΗΤΩΝ	14**		0,6%	58	
6		ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΣΙΚΙΝΟΥ	-		-	30	
7	ΚΑΛΥΜΝΟΥ	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	390**	558	2,41%	464	845
8		ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ	8 ⁺		0,60%	38	
9		ΛΕΙΨΩΝ ΚΑΙ ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	10 ⁺		1,03%	28	
10		ΛΕΡΟΥ	130**		1,64%	227	
11		ΠΑΤΜΟΥ	20**		0,66%	87	
12	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	-	-	-	179	210
13		ΚΑΣΟΥ	-		0,00%	31	
14	ΚΕΑΣ-ΚΥΘΝΟΥ	ΚΕΑΣ	8**	11	0,33%	70	112
15		ΚΥΘΝΟΥ	3*		0,21%	42	
16	ΚΩ	ΚΩ	304	304	0,91%	958	987
17		ΝΙΣΥΡΟΥ	-		-	29	

α/α	ΠΕ	ΔΗΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑμεΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΑμεΑ ΠΕ	% ΠΛΗΘ.	ΕΚΤΙΜΗΣΗ(3%)	
18	ΜΗΛΟΥ	ΜΗΛΟΥ	29**	38	0,58%	143	285
19		ΚΙΜΩΛΟΥ*	4*		0,44%	26	
20		ΣΕΡΙΦΟΥ*	-		-	41	
21		ΣΙΦΝΟΥ*	5*		0,19%	75	
22	ΜΥΚΟΝΟΥ	ΜΥΚΟΝΟΥ*	28*	28	0,28%	291	291
23	ΝΑΞΟΥ	ΑΜΟΡΓΟΥ*	33**	174	1,67%	57	598
24		ΝΑΞΟΥ/ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ*	141**		0,75%	541	
25	ΠΑΡΟΥ	ΠΑΡΟΥ*	89**	101	0,65%	394	428
26		ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ*	12*		0,99%	35	
27	ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΥ+	3.311	3.338	2,87%	3.315	3.439
28		ΜΕΓΙΣΤΗΣ	-		0,00	14	
29		ΣΥΜΗΣ	24**		0,93%	74	
30		ΤΗΛΟΥ	-		-	36	
31		ΧΑΛΚΗΣ	3**		0,63%	-	
32	ΤΗΝΟΥ	ΤΗΝΟΥ*	83*	83	0,96%	248	248
ΣΥΝΟΛΟ			5.109	5.109	(1,65%)	(8.868)	(8.868)

Πηγές: * Στοιχεία ληπτών επιδομάτων, μέσω Δήμου Σύρου-Ερμούπολης

** Ερωτηματολόγιο προς Δήμο στο πλαίσιο του παρόντος

* Ερωτηματολόγιο στο πλαίσιο του 1ου Σταδίου Διαβούλευσης για τη διαμόρφωση κοινωνικής σύμπραξης υλοποίησης του ΕΠ «Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Άπορους (TEBA/FEAD)» για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020

++ Στοιχεία συνόλου ΑΜΕΑ από Κέντρο Εκπαίδευσης Κοινωνικής Υποστήριξης και Κατάρτισης Ατόμων με Αναπηρία Ρόδου (ΚΕΚΥΚΑΜΕΑ)

Σημειώνεται επίσης ότι **στα πέντε Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρίες (ΚΔΑΠ-ΜΕΑ) που λειτουργούν στην ΠΝΑ (Σύρος, Κάλυμνος, Κως, Ρόδος) φιλοξενήθηκαν 143 παιδιά με αναπηρία.**

Πίνακας 2.10: Δομές Δημιουργικής Απασχόλησης παιδιών με Αναπηρία, ΠΝΑ, 2014

α/α	Δήμος	Δομές Δήμου	Πλήθος Εξυπηρετούμενων
1	ΣΥΡΟΥ - ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	1	25
7	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	1	35
6	ΚΩ	1	25
27	ΡΟΔΟΥ	2	58

Πηγή: Ερωτηματολόγιο προς Δήμους ΠΝΑ στο πλαίσιο του παρόντος

Εξαρτημένα ή απεξαρτημένα από ουσίες άτομα

Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών στο γενικό πληθυσμό (ΕΠΙΨΥ 2004)¹² καταδεικνύουν πως σε εθνικό επίπεδο σχεδόν ένα στα 11 άτομα ηλικίας 15-64 ετών ανέφεραν χρήση παράνομης εξαρτησιογόνου ουσίας (κυρίως κάνναβης) έστω και μία φορά στη ζωή τους, 4% δοκίμασαν 1-2 φορές, ενώ το 5% επανέλαβαν τη χρήση τουλάχιστον 3 φορές. Τα

¹² Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής (ΕΠΙΨΥ), 2004, Πανελλήνια έρευνα στο γενικό πληθυσμό για την ψυχοκοινωνική υγεία και τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών, η οποία αφορούσε δείγμα n = 4.774, πληθυσμού 12-64 ετών με προσωπική συνέντευξη στο νοικοκυριό.

υψηλότερα ποσοστά χρήσης παρατηρήθηκαν στους άνδρες (13% έναντι 4% των γυναικών), στις ηλικιακές ομάδες 25-34, 18-24 και 35-44 ετών (περίπου 12%), στα άτομα με υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο (15%) και στην Αθήνα (12%), έναντι της Θεσσαλονίκης (8%) και των λοιπών αστικών περιοχών (7%).

Σε ότι αφορά την εξάρτηση από ουσίες, ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στους προβληματικούς χρήστες, όπου «ως προβληματική χρήση νοείται η συστηματική ενέσιμη ή μακράς διάρκειας χρήση οπιούχων, κοκαΐνης και αμφεταμινών». Σύμφωνα με εκτιμήσεις, η προβληματική χρήση ναρκωτικών στην Ελλάδα φτάνει σε 2,6/1000 κατοίκους, αναλογία από τις χαμηλότερες στην Ευρώπη¹³¹⁴.

Ο εντοπισμός των εξαρτημένων από ουσίες άτομα, κυρίως από τα οπιούχα, αποτελεί πρόβλημα με μεθοδολογικές αλλά και κοινωνικές προεκτάσεις. Χρησιμοποιώντας διεθνώς αναγνωρισμένες μεθοδολογίες το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά (ΕΚΤΕΠΝ) εκτιμά κάθε χρόνο το μέγεθος του συνολικού πληθυσμού προβληματικών χρηστών ηρωίνης, χρησιμοποιώντας ως βάση τον αριθμό χρηστών που ζητούν τη βοήθεια θεραπευτικών υπηρεσιών για τη χρήση της. Με βάση τους υπολογισμούς αυτούς οι εξαρτημένοι από την ηρωίνη χρήστες στον σύνολο της χώρας για το 2012 ήταν 20.429 με 95% διάστημα εμπιστοσύνης (18.232 – 22.968 άτομα), στη συντριπτική πλειοψηφία τους άνδρες (>70%) και σε μεγάλο ποσοστό συγκεντρωμένων στην Αθήνα (περίπου 45%). Από αυτούς, οι προβληματικοί χρήστες που έχουν κάνει ενέσιμη χρήση κατά τον τελευταίο μήνα (πριν τη διεξαγωγή της έρευνας είναι 7.651 (95% δ.ε. 6.616 – 8.914). Η ηλικιακή κατηγορία 25-34 ετών αποτελεί τη μεγαλύτερη ομάδα χρηστών σε όλη τη διάρκεια της περιόδου 2008-2012, ωστόσο μετά το 2008 η ηλικιακή κατηγορία των 35 ετών και άνω έχει αυξήσει σημαντικά τα ποσοστά της. Τέλος, στην πλειονότητά τους οι χρήστες αναφέρουν σταθερή στέγη, αλλά την τελευταία δεκαετία το ποσοστό των χρηστών που αναφέρουν «μη σταθερή στέγη» ή είναι «άστεγοι» παρουσιάζει αυξανόμενη τάση (ΕΚΤΕΠΝ, 2014).

Με δεδομένο ότι στην ΠΝΑ δεν λειτουργούν κέντρα υποκατάστασης προκειμένου να εφαρμοστεί η ανωτέρω μεθοδολογία γίνεται η εφαρμογή του εθνικού ποσοστού 2,6‰ επί του συνόλου του πληθυσμού μεταξύ 20 και 59 ετών, από τον οποίο προκύπτει **συνολικός αριθμός εξαρτημένων (από οπιούχα) 454 ατόμων**, στους οποίους δεν συμπεριλαμβάνονται χρήστες που είναι ήδη φυλακισμένοι και χρήστες μέχρι 20 ετών ή άνω των 60 ετών.

¹³ Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ναρκωτικά, 2008-2012 (Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, 2008)

¹⁴ European Drug Report 2014: Trends and developments. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), Lisbon, May 2014

Στα ερωτηματολόγια προς τους Δήμους της ΠΝΑ καταγράφονται **23 εξαρτημένα άτομα στη Κω, 162 άτομα στη Ρόδο** (εκ των οποίων οι 145 άνδρες) και **30 εξαρτημένα άτομα στη Σύρο** (εκ των οποίων 25 άνδρες). Στα υπόλοιπα νησιά δεν καταγράφονται χρήστες με την εξαίρεση της **Καλύμνου**, όπου ανεπίσημες πηγές καταγράφουν έξαρση της χρήσης ουσιών καθώς και συνδεδεμένης με αυτήν εγκληματικότητας. Την τελευταία διετία έχει καταγραφεί πλήθος συλλήψεων διακινητών, ενώ και η τοπική κοινωνία διατυπώνει το αίτημα της αντιμετώπισης του προβλήματος καθώς και ίδρυσης τοπικής μονάδας του ΚΕΘΕΑ¹⁵.

Πρόσθετα στοιχεία από εκτενή έρευνα για τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών μεταξύ μαθητών καταδεικνύουν ότι γενικά η χρήση των ουσιών από μαθητές στην ΠΝΑ βρίσκονται στα επίπεδα του εθνικού δείγματος.¹⁶ Εντούτοις, στα Δωδεκάνησα καταγράφονται υψηλά ποσοστά συχνής και υπερβολικής κατανάλωσης αλκοόλ μεταξύ των μαθητών 15-19 ετών (11,3% και 45,3% αντίστοιχα). Ιδιαίτερα συχνή είναι η χρήση ηρεμιστικών ή υπνωτικών χωρίς τη σύσταση γιατρού (5^η θέση πανελληνίως σε επίπεδο νομού), ενώ στις Κυκλάδες καταγράφονται από τα υψηλότερα ποσοστά στη χώρα στη χρήση κάνναβης και εισπνεόμενων ουσιών, μεταξύ μαθητών. Το 8,7% των αγοριών και το 6,6% των κοριτσιών ανέφεραν χρήση ηρεμιστικών ή υπνωτικών χωρίς τη σύσταση γιατρού, στις ηλικίες 13 έως 19 ετών.

Οροθετικοί

Η ομάδα στόχου των οροθετικών αποτελεί ίσως και την πλέον δύσκολη να καταγραφεί, μεταξύ των υπό εξέταση ευπαθών ομάδων, καθώς η προσβολή από τον ιό HIV συχνά συνδέεται με έντονο κοινωνικό στιγματισμό. Για τις ανάγκες του παρόντος γίνεται χρήση στοιχείων των οργανισμών πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης μέσω των οποίων γίνεται καταβολή επιδομάτων προς οροθετικούς. Τα στοιχεία αυτά επιτρέπουν μεν την **αντικειμενική επαλήθευση** του μεγέθους της Ομάδας Στόχου, σημειώνεται όμως ότι, πέραν του στίγματος, και το χαμηλό ύψος του επιδόματος αιματολογικών νοσημάτων δεν αποτελεί ισχυρό κίνητρο για εγγραφή στα σχετικά μητρώα.

Με βάση τα στοιχεία των Δήμων, το 2014 στην ΠΝΑ καταγράφονται 93 οροθετικοί (στοιχεία φύλου δεν είναι διαθέσιμα), εκ των οποίων οι 48 στη Ρόδο.

Πίνακας 2.11: Λήπτες επιδόματος αιματολογικών νοσημάτων, ανά Δήμο ΠΕ, 2014

ΠΕ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ
ΣΥΡΟΥ	4
ΑΝΔΡΟΥ	2
ΘΗΡΑΣ	4

¹⁵ Βλ. ενδεικτικά: Φορείς και σωματεία περπάτησαν την Κάλυμνο κατά των Ναρκωτικών <http://www.dimokratiki.gr/09-02-2015/foris-ke-somatia-perpatisan-tin-kalimno-kata-ton-narkotikon-vinteo/> (πρόσβαση 30/3/2015).

¹⁶ Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής, Έκθεση αποτελεσμάτων πανελλήνιας έρευνας για τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών στους μαθητές –Έρευνα ESPAD 2011. Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής. Αθήνα. Μάρτιος 2012

ΠΕ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ
ΚΑΛΥΜΝΟΥ	5
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	0
ΚΕΑΣ - ΚΥΘΝΟΥ	0
ΚΩ	5
ΜΗΛΟΥ	2
ΜΥΚΟΝΟΥ	2
ΝΑΞΟΥ	5
ΠΑΡΟΥ	3
ΡΟΔΟΥ	48
ΤΗΝΟΥ	3
ΣΥΝΟΛΟ	83

Πηγή: Ερωτηματολόγιο προς Δήμους ΠΝΑ στο πλαίσιο του παρόντος

Φυλακισμένοι / αποφυλακισμένοι – ανήλικοι παραβάτες

Ανήλικοι παραβάτες

Η παραβατικότητα των ανηλίκων στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου είναι σχετικά υψηλή αναλογικά με τον πληθυσμό της. Το 2010, οι καταδικασθέντες για τελεσθέντα στην ΠΝΑ αδικήματα ανήλικοι ανήλθαν σε 254 (5% του εθνικού συνόλου), εκ των οποίων οι 22 ήταν κάτω των 18 ετών και η συντριπτική πλειοψηφία μεταξύ 19 και 21 ετών. Τα σχετικά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 2.12: Καταδικασθέντες ανήλικοι κατά φύλο και περιφέρεια τέλεσης αδικήματος, 2010

Περιφέρεια	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	% χώρας
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	671	51	722	13%
Κεντρική Μακεδονία	1.001	45	1.046	19%
Δυτική Μακεδονία	1.034	17	1.051	19%
Θεσσαλία	395	24	419	8%
Ήπειρος	140	6	146	3%
Ιόνια Νησιά	67	6	73	1%
Δυτική Ελλάδα	89	7	96	2%
Στερεά Ελλάδα	149	5	154	3%
Πελοπόννησος	345	14	359	6%
Αττική	496	43	539	10%
Βόρειο Αιγαίο	267	35	302	5%
Νότιο Αιγαίο	224	30	254	5%

Περιφέρεια	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	% χώρας
Κρήτη	340	30	370	7%
Σύνολο Καταδικασθέντων	5.218	313	5.531	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2014, Επεξεργασία REMACO Α.Ε.

Συμπληρωματικά, ο Δήμος Ρόδου αναφέρει την παρουσία 47 ανήλικων παραβατών το 2014 με βάση την τελευταία δικάσιμο ενώ ο Δήμος Κω αναφέρει, αντίστοιχα, την παρουσία 100 ανήλικων παραβατών.

Πίνακας 2.13: Ηλικία και κατηγορία αδικήματος καταδικασθέντων ανηλίκων ΠΝΑ, 2010

ΗΛΙΚΙΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΤΑΔ/ΝΤΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΤΑΔ/ΝΤΩΝ	% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΤΑΔ/ΝΤΩΝ	
Μέχρι 13 ετών	0	0%	Παραβάσεις ειδικών ποινικών νόμων	175	69%
14-18 ετών	22	9%	Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας	30	12%
19-21 ετών	232	91%	Εγκλήματα περί τα υπομνήματα	22	9%
ΣΥΝΟΛΟ	254	100%	Σωματικές βλάβες	14	6%
			Κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα	3	1%
			Επαιτεία και αλητεία	3	1%
			Προσβολές κατά της πολιτειακής εξουσίας	3	1%
			Επιβουλή θρησκευτικής ειρήνης	1	
			Εγκλήματα κατά περιουσιακών δικαιών	1	
			Αδικήματα στρατιωτικού ποινικού κώδικα	1	
			Εγκλήματα κατά της ζωής	1	
			ΣΥΝΟΛΟ	254	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2014, Επεξεργασία REMACO Α.Ε.

Φυλακισμένοι/Αποφυλακισμένοι

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου λειτουργεί ένα σωφρονιστικό κατάστημα, οι Δικαστικές Φυλακές Κω. Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα επίσημα στοιχεία (ΕΛΣΤΑΤ), ο πληθυσμός των φυλακών στο τέλος του 2008, ήταν 104 κρατούμενοι, ενώ κατά τη διάρκεια του έτους ο συνολικός αριθμός κρατουμένων που διέμεινε στις φυλακές ήταν 203 κρατούμενοι. Αξίζει να σημειωθεί ότι η χωρητικότητα της φυλακής ανέρχεται σε 45 άτομα και σύμφωνα με απάντηση του Υπ. Δικαιοσύνης σε σχετικό κοινοβουλευτικό έλεγχο, ο αριθμός των κρατουμένων το 2013 ήταν 161.¹⁷

Ο αριθμός των αποφυλακισθέντων κατά τη διάρκεια του 2008 ήταν 153. Εντούτοις, ο τρόπος τήρησης στοιχείων δεν επιτρέπει τον ασφαλή προσδιορισμό της συγκεκριμένης Ομάδας Στόχου. Με δεδομένο ότι οι φυλακές εξυπηρετούν το σύνολο της χώρας και ταυτόχρονα φιλοξενούν και σημαντικό αριθμό αλλοδαπών ή/και διακινητών αλλοδαπών, είναι αδύνατο να προσδιοριστεί ο

¹⁷ Βλέπε <http://www.skai.gr/news/greece/article/257934/tragikes-oi-sunthikes-kratisis-stis-ellinikes-fulakes-/#ixzz3GlynG6nc> (πρόσβαση 24/01/2015) και άλλα δημοσιεύματα των ημερών.

αριθμός των αποφυλακισθέντων που παραμένουν στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, και κατά αντιστοιχία των αποφυλακισθέντων από άλλες φυλακές της χώρας που επιστρέφουν στην ΠΝΑ. Τα σχετικά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πρόσθετα στοιχεία παρασχέθηκαν από το Δήμο Ρόδου. Σε εφαρμοζόμενο πρόγραμμα κοινωνικής εργασίας συμμετείχαν το 2014 εκτίοντας την ποινή τους 50 άτομα (εκ των οποίων 48 άνδρες).

Πίνακας 2.14: Κρατούμενοι στις δικαστικές φυλακές Κω ανά είδος ποινής, 2008

ΕΙΔΟΣ ΠΟΙΝΗΣ	ΚΡΑΤΗΘΕΝΤΕΣ ΚΑΤΑΔΙΚΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ	ΑΠΟΦ/ΘΕΝΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ	ΠΑΡΕΜΕΙΝΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΛΗΞΗ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ	ΜΕΤΗΧΩΗΣΑΝ
<1 μήνα	5	5	0	1
1-6 μήνες	29	29	0	1
6-12 μήνες	40	38	2	1
1-3 χρόνια	35	33	2	5
>3 χρόνια	58	34	24	9
Πρόσκαιρη κάθειρξη	35	14	21	13
Ισόβια κάθειρξη	1	0	1	0
Σύνολο	203	153	50	30

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2014, Επεξεργασία REMACO Α.Ε.

2.2.3 Ειδικές ομάδες

Άνεργοι

Η εξέλιξη της ανεργίας στο επίπεδο της Περιφέρειας παρουσιάστηκε και αναλύθηκε στην Ενότητα Β.1.3, μέχρι και το 2013, το τελευταίο έτος για το οποίο είναι διαθέσιμα συνολικά στατιστικά στοιχεία σε επίπεδο έτους.

Ειδικά για το 2014, ο αριθμός των ανέργων το Α' τρίμηνο ήταν 46.972, μειώθηκε σε 28.113 κατά το Β' τρίμηνο και έφτασε στο ετήσιο χαμηλό των 24.419 ανέργων κατά το Γ' τρίμηνο, το οποίο θα πρέπει να θεωρείται και η περίοδος μέγιστης απασχόλησης στην Περιφέρεια.

Είναι σαφής η έντονη εποχικότητα της αγοράς εργασίας στα νησιά του Νοτίου Αιγαίου, η οποία επηρεάζεται θετικά κατά τους μήνες της τουριστικής περιόδου, η οποία με βάση τους βασικούς δείκτες εποχικότητας κινείται από τον Μάιο μέχρι και τον Οκτώβριο (δείκτης CR6, με βάση τον οποίο η ΠΝΑ κατατάσσεται στην 3^η θέση ανάμεσα στις Περιφέρειες της χώρας) ή από τον Ιούνιο μέχρι τον Σεπτέμβριο (δείκτης CR4, με βάση τον οποίο η ΠΝΑ κατατάσσεται στην 2^η θέση ανάμεσα στις Περιφέρειες της χώρας).

Μακροχρόνια άνεργοι

Όπως αναλύθηκε και στην Ενότητα Β.1.3.3, στην ΠΝΑ καταγράφεται ένας διογκούμενος πυρήνας μακροχρόνια ανέργων ο οποίος παραμένει ανεπηρέαστος από την περιοδική αύξηση της απασχόλησης. Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ (Έρευνα Εργατικού Δυναμικού) ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων ήταν 14.868 το Α τρίμηνο του 2014 και ελαφρά μειωμένος σε 14.248 το Γ τρίμηνο του 2014.

Υπενθυμίζεται ότι στην εν λόγω καταγραφή ενδέχεται να περιλαμβάνεται σημαντικό ποσοστό αδήλωτης/ ανασφάλιστης εργασίας.

Απασχολούμενοι με μερική απασχόληση

Το ποσοστό μερικής απασχόλησης στην ΠΝΑ είναι αισθητά χαμηλότερο έναντι αυτού της χώρας, 5% σε σχέση με 9,5% (ΕΛΣΤΑΤ, ΕΕΔ, 2013-2014). Σύμφωνα με την έρευνα εργατικού δυναμικού, **σε σύνολο 6.587 μερικώς απασχολούμενων** το Γ τρίμηνο του 2013, το 57% ήταν γυναίκες. Επιπλέον, και σύμφωνα με την ίδια έρευνα, επί του συνόλου των μερικώς απασχολούμενων, ως κυριότερη αιτία μη πλήρους απασχόλησης είναι η αδυναμία εξεύρεσης σχετικής εργασίας (περίπου 3.809 άτομα ή ποσοστό 58%). Άλλοι **σημαντικοί λόγοι που εμποδίζουν την πλήρη απασχόληση είναι προσωπικοί/ οικογενειακοί λόγοι (464 άτομα), η φροντίδα μικρών παιδιών ή εξαρτώμενων ενηλίκων (179 άτομα) και η ασθένεια ή ανικανότητα (158 άτομα)**. Το υψηλότερο ποσοστό μερικής απασχόλησης καταγράφεται στους απασχολούμενους κάτω των 45 ετών.

Πίνακας 2.15:: Απασχολούμενοι άνω των 15 ετών με πλήρη ή μερική απασχόληση και λόγοι που απασχολούνται μερικώς κατά ομάδες ηλικιών (Γ' τρίμηνο 2013)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	15-19	20-24	25-29	30-44	45-64	65+	ΣΥΝΟΛΟ
Πλήρης απασχόληση	2.323	7.867	11.763	59.280	43.960	1.792	126.985
Μερική απασχόληση	298	1.074	931	2.019	2.002	264	6.587
Εκ των οποίων							
Φροντίζουν παιδιά ή εξαρτώμενους ενήλικες	-	-	-	-	179	-	179
Παρακολουθούν μαθήματα ή εκπαιδεύονται	298	-	-	174	180	-	652
Έχουν ασθένεια ή ανικανότητα	-	-	-	-	158	-	158
Δεν μπορούσαν να βρουν πλήρη απασχόληση	-	1.074	645	1.377	713	-	3.809
Άλλοι προσωπικοί ή οικογενειακοί λόγοι	-	-	-	286	179	-	464
Άλλοι λόγοι	-	-	-	182	595	264	1.040

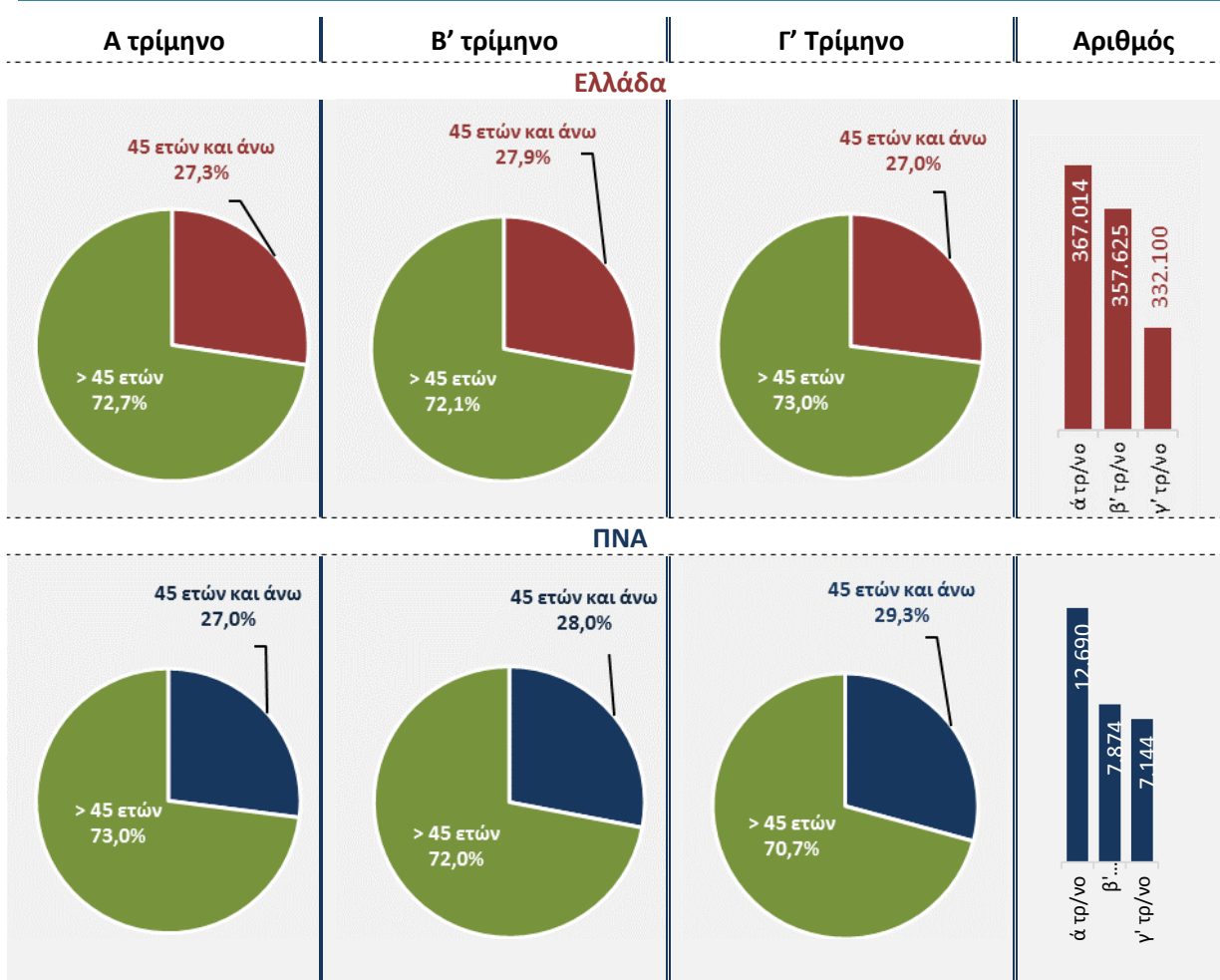
Δεν δήλωσαν λόγο	-	-	286	-	-	-	286
Σύνολο	2.621	8.941	12.694	61.299	45.961	2.056	133.572

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2014, Επεξεργασία REMACO Α.Ε.

Άνεργοι άνω των 45 ετών

Σε ότι αφορά τους ανέργους άνω των 55 ετών, τα στοιχεία δεν είναι διαθέσιμα για το 2014, υπάρχουν, όμως, στοιχεία για την ηλικιακή ομάδα άνω των 45. Η συνολική εικόνα για τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2014 φαίνεται να ακολουθούν παρόμοια πορεία με το σύνολο των ανέργων.

Γράφημα 2.19: Εξέλιξη του αριθμού των ανέργων άνω των 45 ετών και σε σχέση με το σύνολο των ανέργων στην ΠΝΑ και την Ελλάδα, κατά τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2014

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2014, Επεξεργασία REMACO Α.Ε.

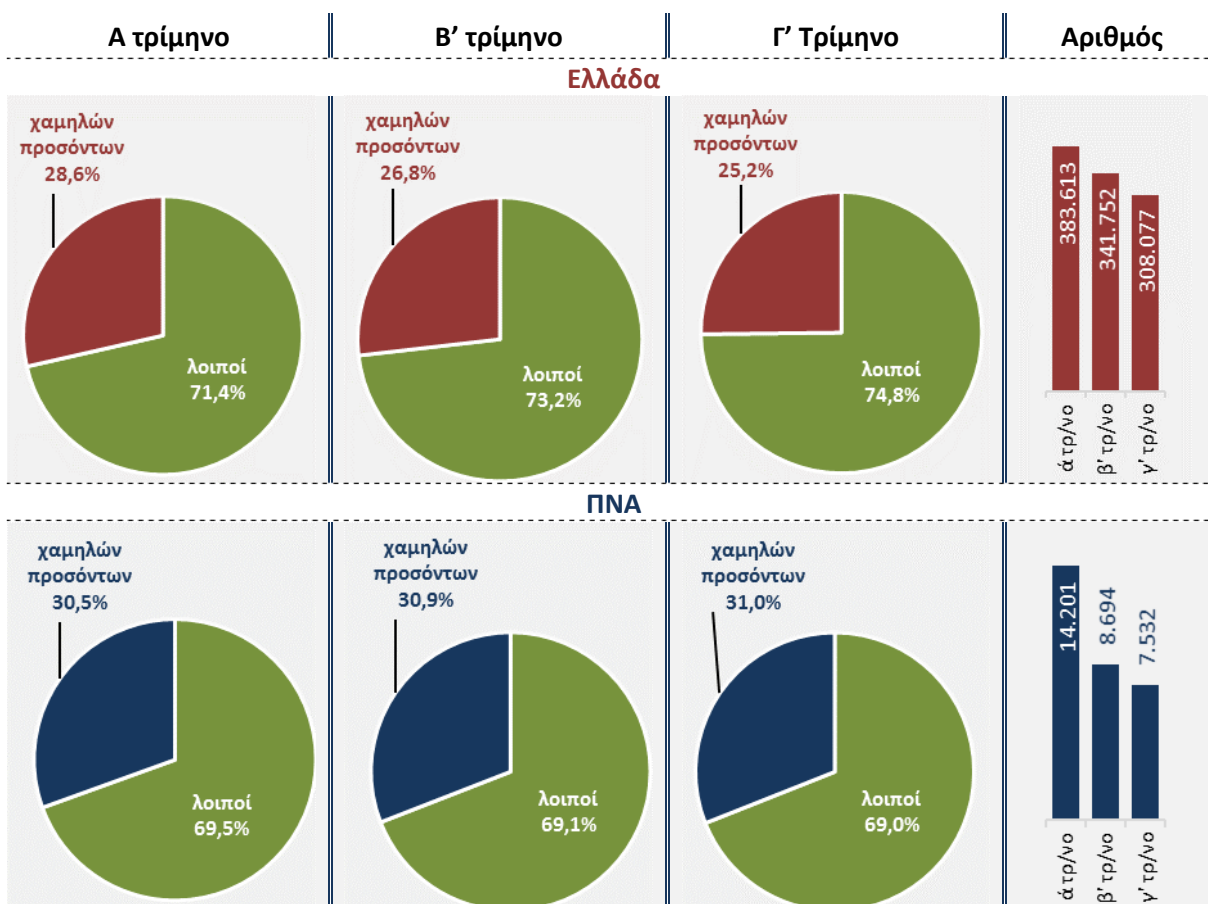
Όπως παρατηρείται στο ανωτέρω γράφημα, ο αριθμός των ανέργων 45 ετών και άνω το γ' τρίμηνο (Ιούλιος-Σεπτέμβριος) του 2014 ανέρχεται στους **7.144**. Ο αριθμός αυτός αποτελεί το 29,3% του συνόλου των ανέργων στην Περιφέρεια, ποσοστό όχι πολύ μεγαλύτερο από το α' τρίμηνο του ίδιου έτους, όταν και ο αριθμός των ανέργων 45 ετών και άνω ανερχόταν σε **12.690** (27,0% επί του συνόλου των ανέργων). Η πτώση αυτή παρατηρείται ήδη από το β' τρίμηνο του έτους κατά το οποίο οι άνεργοι ανέρχονταν στους **7.874**.

Συμπερασματικά, παρατηρείται ότι ο αριθμός των ανέργων 45 ετών και άνω επηρεάζεται σε περίπου ανάλογο βαθμό με το σύνολο των ανέργων από την εποχικότητα στην αγορά εργασίας η οποία χαρακτηρίζει την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.

Άνεργοι με χαμηλά προσόντα

Οι άνεργοι με χαμηλά προσόντα (επίπεδα ISCED 0-2, ηλικίας 15-64), αποτελούν ένα σταθερό ποσοστό του συνόλου των ανέργων, τόσο στο επίπεδο της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, όσο και σε επίπεδο χώρας συνολικά. Πιο συγκεκριμένα, τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2014, το ποσοστό του αριθμού των ανέργων με χαμηλά προσόντα σε σχέση με το σύνολο των ανέργων κυμαίνεται μεταξύ 30,5% και 31,0% στην ΠΝΑ και μεταξύ 27,2% και 28,6% στο σύνολο της χώρας.

Γράφημα 2.20: Εξέλιξη του αριθμού των ανέργων με χαμηλά προσόντα (ετών 15-64) στην ΠΝΑ και την Ελλάδα, κατά τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2014

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2014, Επεξεργασία REMACO A.E.

Πιο συγκεκριμένα, οι άνεργοι με χαμηλά προσόντα μειώνονται από **14.201 το α' τρίμηνο** του 2014 σε **7.532 το γ' τρίμηνο** του ίδιου έτους, πτώση ανάλογη με την πτώση του αριθμού του συνόλου των ανέργων. Το β' τρίμηνο η πτώση ήταν ήδη σημαντική, με τους ανέργους με χαμηλά προσόντα να είναι 8.694. Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι η εποχικότητα επηρεάζει με τον ίδιο τρόπο τους ανέργους με χαμηλά προσόντα σε σχέση με το σύνολο των ανέργων. Αξίζει να σημειωθεί ότι,

επίσης, ότι οι άνεργοι με χαμηλά προσόντα αποτελούν μεγαλύτερο ποσοστό επί του συνόλου των ανέργων στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου απ' ότι στη χώρα.

Μέλη πολύτεκνων οικογενειών με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα

Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ και της ΓΓΠΣ δεν καθίσταται δυνατός ο ακριβής συσχετισμός μεγέθους οικογένειας και οικογενειακού εισοδήματος στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Εντούτοις, έχει καταγραφεί ότι το 2011, ο αριθμός των οικογενειών με τρία παιδιά ήταν 5.218 και ο αριθμός των οικογενειών με τέσσερα ή περισσότερα παιδιά ήταν 1.141. Ο αριθμός των μελών των νοικοκυριών με περισσότερα από 4 παιδιά ήταν σχεδόν 7.000, εκ των οποίων περίπου 4.800 παιδιά (συμπεριλαμβανομένων και των ενηλίκων).

Ως ενδεικτικό στοιχείο προσέγγισης της φτώχειας των πολύτεκνων νοικοκυριών μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο αριθμός των (μελών) νοικοκυριών χωρίς απασχολούμενα μέλη. Ο αριθμός των νοικοκυριών με τέσσερα παιδιά και πάνω χωρίς κανένα απασχολούμενο μέλος ανέρχεται σε 99 (σχεδόν 10%), περιλαμβάνοντας 418 παιδιά, εκ των οποίων τα 131 σε μονογονεϊκές οικογένειες.

Σε κάθε περίπτωση, ο αριθμός των φτωχών πολύτεκνων νοικοκυριών αποτελεί μέρος του συνόλου των φτωχών νοικοκυριών όπως έχει ήδη υπολογιστεί.

Πίνακας 2.16: Νοικοκυριά και μέλη αυτών σύμφωνα με τον αριθμό παιδιών, 2011

Περιγραφή / Τύπος πυρηνικών οικογενειών και αριθμός των απασχολούμενων μελών	ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΑΝΑ ΑΡΙΘΜΟ ΠΑΙΔΙΩΝ					ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΜΕ ΤΕΣΣΕΡΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΠΑΝΩ		
	1	2	3	4	5+	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ
Παντρεμένα ζευγάρια	20.472	19.130	4.600	850	173	1.023	6357	4.311
<i>Εκ των οποίων χωρίς απασχολούμενο μέλος</i>	2.325	899	234	55	13	68	423	287
Συμβιούντες	313	104	14	2	0	2	12	8
<i>Εκ των οποίων χωρίς απασχολούμενο μέλος</i>	43	7	3	0	0	0	0	0
Μόνος πατέρας	1.460	465	121	11	7	18	98	80
<i>Εκ των οποίων χωρίς απασχολούμενο μέλος</i>	410	63	13	3	1	4	22	18
Μόνη Μητέρα	6.791	2.437	483	82	16	98	509	411
<i>Εκ των οποίων χωρίς απασχολούμενο μέλος</i>	2.340	628	124	22	5	27	140	113
ΣΥΝΟΛΟ ΠΝΑ	29.036	22.136	5.218	945	196	1.141	6.976	4.810
<i>Εκ των οποίων χωρίς απασχολούμενο μέλος</i>	5.118	1.597	374	80	19	99	585	418

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2011 (επεξεργασία REMACO)

Συμπληρωματικά, παρατίθενται τα αριθμητικά στοιχεία από 9 (εννέα) Δήμους της οι οποίοι απάντησαν στο σχετικό ερώτημα.

Πίνακας 2.17: Αριθμός μελών πολύτεκνων οικογενειών που λαμβάνουν ενιαίο επίδομα στήριξης τέκνων, ΠΝΑ, 2014

α/α	ΠΕ	Δήμοι	Σύνολο
1	ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ - ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	230 (οικογένειες)
3	ΘΗΡΑΣ	ΘΗΡΑΣ	156
5		ΙΗΤΩΝ	13
16	ΚΩ	ΚΩ	263
23	ΝΑΞΟΥ	ΑΜΟΡΓΟΥ	60
25	ΠΑΡΟΥ	ΠΑΡΟΥ	190
29	ΡΟΔΟΥ	ΣΥΜΗΣ	138
32	ΤΗΝΟΥ	ΤΗΝΟΥ	160

Πηγή: Ερωτηματολόγιο προς Δήμους ΠΝΑ στο πλαίσιο του παρόντος

Μονογονεϊκές οικογένειες

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Απογραφή 2011), 7.285 ανήλικα παιδιά ζουν με τον ένα γονέα. Πρόκειται για ποσοστό σχεδόν 12% επί του συνόλου των ανηλίκων της ΠΝΑ.

Πίνακας 2.18: Παιδιά πυρηνικών οικογενειών κατά ομάδες ηλικιών, ΠΝΑ, 2011

Θέση στην πυρηνική οικογένεια και οικογενειακή κατάσταση	Ομάδες ηλικιών		ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΗΛΙΚΩΝ
	0-9	10-19	
Παιδιά που ζουν και με τους δύο γονείς (άγαμα)	29.853	25.214	55.067
Παιδιά που ζουν με τον ένα γονέα (άγαμα)	2.782	4.503	7.285
ΣΥΝΟΛΟ	32.635	29.717	62.352
% παιδιών σε μονογονεϊκές	8,5%	15,2%	11,68%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού 2011

Στοιχεία για την γεωγραφική κατανομή των μονογονεϊκών οικογενειών δεν είναι διαθέσιμα.

Θύματα κακοποίησης – Γυναίκες και παιδιά

Η υποστήριξη γυναικών θυμάτων βίας αποτελεί αυτοτελές πεδίο των παρεμβάσεων του Υπουργείου Εσωτερικών στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης, που θεσμοθετήθηκε με το άρθρο 21 του Ν. 3500/2006 «Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις» και προωθείται από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (αρμόδιος κυβερνητικός φορέας για τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση της εφαρμογής των πολιτικών ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών σε όλους τους τομείς) μέσω της λειτουργίας των Συμβουλευτικών Κέντρων για τη Βία κατά των Γυναικών. Τα Συμβουλευτικά Κέντρα της ΓΓΙΦ στελεχώνονται από ειδικό επιστημονικό προσωπικό συμβούλων εξειδικευμένων στην προσέγγιση των γυναικών με την οπτική του φύλου (ψυχολόγους, κοινωνικές/ούς λειτουργούς και νομικούς) και παρέχουν δωρεάν υπηρεσίες πληροφόρησης και συμβουλευτικής στις ενδιαφερόμενες γυναίκες.

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου λειτουργούν τρία Συμβουλευτικά Κέντρα, στη Κω, στη Σύρο και στη Ρόδο. Στη Ρόδο λειτουργεί επίσης Ξενώνας φιλοξενίας γυναικών θυμάτων βίας, ενώ η Κως διαθέτει ειδικά διαμορφωμένο χώρο προσωρινής παραμονής. Αν και η λειτουργία των δομών είναι πρόσφατη (από το 2013) τα καταγεγραμμένα περιστατικά είναι πολλά και διαρκώς αυξανόμενα. Συνολικά, κατά τους τελευταίους 18 μήνες 105 γυναίκες έχουν λάβει συστηματική κοινωνικο-ψυχολογική στήριξη από τα εν λόγω κέντρα ή τις προνοιακές υπηρεσίες των Δήμων.

Τα Συμβουλευτικά Κέντρα είναι αποδέκτες εκατοντάδων τηλεφωνημάτων ή μεμονωμένων επισκέψεων από γυναίκες, οι οποίες ωστόσο δεν αναζητούν τελικά συστηματική στήριξη. Ειδική μνεία έχει γίνει στον σημαντικό αριθμό τηλεφωνημάτων από την Κάλυμνο προς Συμβουλευτικά Κέντρο Υποστήριξης Γυναικών Θυμάτων Βίας. Σημειώνεται ότι το Συμβουλευτικό Κέντρο της Ρόδου αναπτύσσει και ευρύτερη ενημερωτική δράση στο πλαίσιο της οποίας έχει ενημερώσει / ευαισθητοποιήσει περίπου 1.000 άτομα.

Πέραν του κοινωνικού στιγματισμού που συνοδεύει το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας, εξαιρετικά αποτρεπτικά προς την αναζήτηση βοήθειας λειτουργούν αγκυλώσεις του σωφρονιστικού και προνοιακού συστήματος σε σχέση με τα παιδιά των κακοποιημένων γυναικών. Ειδική μνεία, στο πλαίσιο αυτό γίνεται στην αδυναμία φιλοξενίας εφήβων σε ξενώνες, οι δυσκολίες στην παροχή νομικής υποστήριξης και η κρισιμότητα της προώθησης στην απασχόληση.

Πίνακας 2.19: Καταγεγραμμένα περιστατικά ενδο-οικογενειακής βίας, ΠΝΑ, 2011

α/α	ΠΕ	Δήμοι	Γυναίκες θύματα βίας που έχουν λάβει κοινωνικο-ψυχολογική υποστήριξη	Παιδιά θύματα βίας
1	ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ - ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	19	
3	ΘΗΡΑΣ	ΘΗΡΑΣ	10	
10	ΚΑΛΥΜΝΟΥ	ΛΕΡΟΥ	4	6
16	ΚΩ	ΚΩ	31	55
18	ΜΗΛΟΥ	ΜΗΛΟΥ	17	12
29	ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΥ (ξενώνας θυμάτων)	15	13
		ΡΟΔΟΥ (συμβουλευτική)	39	
32	ΤΗΝΟΥ	ΤΗΝΟΥ	1	5
ΣΥΝΟΛΟ			136	91

Πηγή: Ερωτηματολόγιο προς Δήμους ΠΝΑ στο πλαίσιο του παρόντος

Μετανάστες

Τα πλέον αξιόπιστα και πρόσφατα στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των νομίμων μεταναστών προέρχονται από το Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης (Γεν. Δ/ση Μεταναστευτικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ένταξης). Σύμφωνα με δημοσιευμένα στατιστικά στοιχεία του ΥΠΕΣ, στις 23/01/2015, ο αριθμός των νόμιμων μεταναστών των οποίων οι σχετικές

άδειες παραμονής είχαν εκδοθεί από υπηρεσίες της Αποκεντρωμένης Διοίκησης (Τμήματα Αδειών Διαμονής Ρόδου και Ερμούπολης της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αιγαίου) ανήλθε σε 22.195 εκ των οποίων οι 16.803 (76%) Αλβανοί υπήκοοι. Διευκρινίζεται ότι στα εν λόγω στοιχεία δεν καταγράφονται (οικονομικοί) μετανάστες με χώρα προέλευσης εντός της ΕΕ, όπως η Βουλγαρία και η Ρουμανία. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι μικρό μόνο ποσοστό των αδειών αφορά σε απασχόληση (13%) ενώ υψηλότατο ποσοστό (44%) αφορά οικογενειακή επανένωση, δηλαδή προστατευόμενα μέλη οικογενειών με μειωμένη πιθανώς πρόσβαση στην αγορά εργασίας, θέματα γλωσσομάθειας κλπ.

Πίνακας 2.20: Άδειες διαμονής σε ισχύ, 2015

	ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ ΑΔΕΙΑΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
	ΡΟΔΟΣ	ΚΥΚΛΑΔΕΣ		
ΑΔΕΙΕΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΣΕ ΙΣΧΥ (23/01/2015)	11.009	11.186	22.195	
Εκ των οποίων (κύριες χώρες προέλευσης)				%
ΑΛΒΑΝΙΑ	8.084	8.719	16.803	75,7%
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	481	458	939	4,2%
ΡΩΣΙΑ	465	222	687	3,1%
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	264	303	567	2,6%
ΓΕΩΡΓΙΑ	147	242	389	1,8%
ΠΑΚΙΣΤΑΝ	115	116	231	1,0%
ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	158	57	215	1,0%
ΚΙΝΑ	96	69	165	0,7%

Πηγή: ΥΠΕΣ&ΔΑ, 2015, Επεξεργασία REMACO Α.Ε.

Πρέπει να σημειωθεί πως δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι ο αριθμός των αδειών διαμονής που έχουν εκδοθεί από τις υπηρεσίες Ρόδου και Ερμούπολης συμπίπτει με τον αριθμό των νομίμων μεταναστών στην Περιφέρεια. Απεναντίας, θα πρέπει να θεωρείται ότι σημαντικός αριθμός μεταναστών που κατοικεί στην περιφέρεια έχει άδεια η οποία έχει εκδοθεί σε άλλη περιφέρεια αλλά εδρεύει στην ΠΝΑ για λόγους εργασίας.

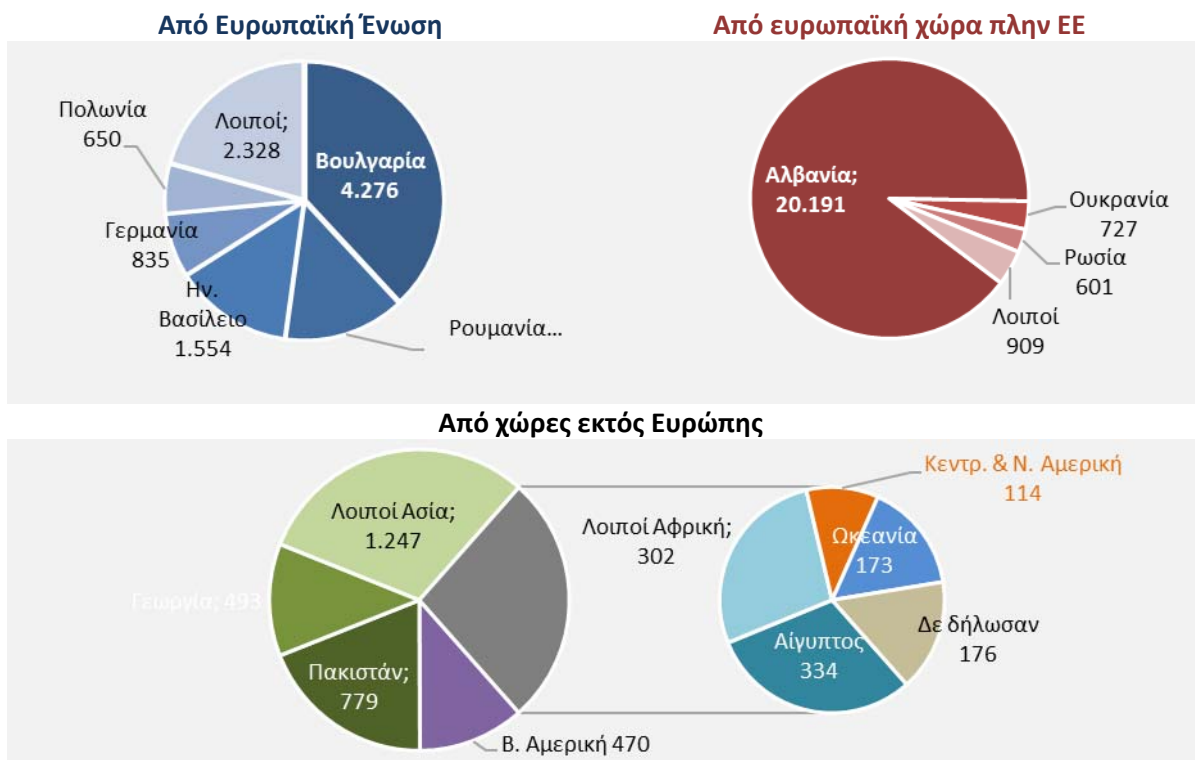
Πίνακας 2.21: Κατηγορίες αδειών διαμονής στην ΠΝΑ, Αποκ. Διοίκηση Αιγαίου, 2015

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΔΕΙΑΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	2.857	13%
ΛΟΙΠΑ	9.611	43%
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΕΠΑΝΕΝΩΣΗ	9.693	44%
ΣΠΟΥΔΕΣ	34	0%
ΣΥΝΟΛΟ	22.195	100%

Πηγή: ΥΠΕΣ&ΔΑ, 2015, Επεξεργασία REMACO Α.Ε.

Ως εκ τούτου, συμπληρωματικά προς τα στοιχεία του ΥΠΕΣ, παρατίθενται και στοιχεία της Εθνικής Απογραφής σχετικά με το μόνιμο πληθυσμό ανά υπηκοότητα και τόπο γέννησης (χώρα εξωτερικού). Ο μόνιμος πληθυσμός της ΠΝΑ με υπηκοότητα πλην της ελληνικής αγγίζει τους 38.000 (70% περισσότερο από τις άδειες που έχουν εκδοθεί) ενώ ο μόνιμος πληθυσμός που έχει γεννηθεί σε χώρα πλην της Ελλάδας ξεπερνά τις 43.000 (σχεδόν διπλάσιος από τις άδειες διαμονής).

Γράφημα 2.21: Μόνιμος Πληθυσμός, κατά ομάδες υπηκοοτήτων, ΠΝΑ, 2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2014, Επεξεργασία REMACO Α.Ε.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Απογραφής 2011 (ΕΛΣΤΑΤ, 2014), **37.746 μόνιμοι κάτοικοι της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου έχουν υπηκοότητα άλλη πλην της ελληνικής**: Πρόκειται για το **12,2% του μόνιμου πληθυσμού**, ποσοστό σχεδόν κατά 4 μονάδες υψηλότερο του αντίστοιχου εθνικού. Το 53,5% εξ αυτών (άνω των 20.000 ατόμων) έχει αλβανική υπηκοότητα, το 11,3% βουλγαρική (2.790 άτομα), και από 4,2% ρουμανική (1.587 άτομα) και βρετανική υπηκοότητα (1.554 άτομα). Σχεδόν 2.500 είναι οι μόνιμοι κάτοικοι από πλουσιότερες χώρες της ΕΕ (Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία κλπ).

Πίνακας 2.22: Μόνιμος πληθυσμός με ξένη υπηκοότητα, ΠΝΑ, 2011

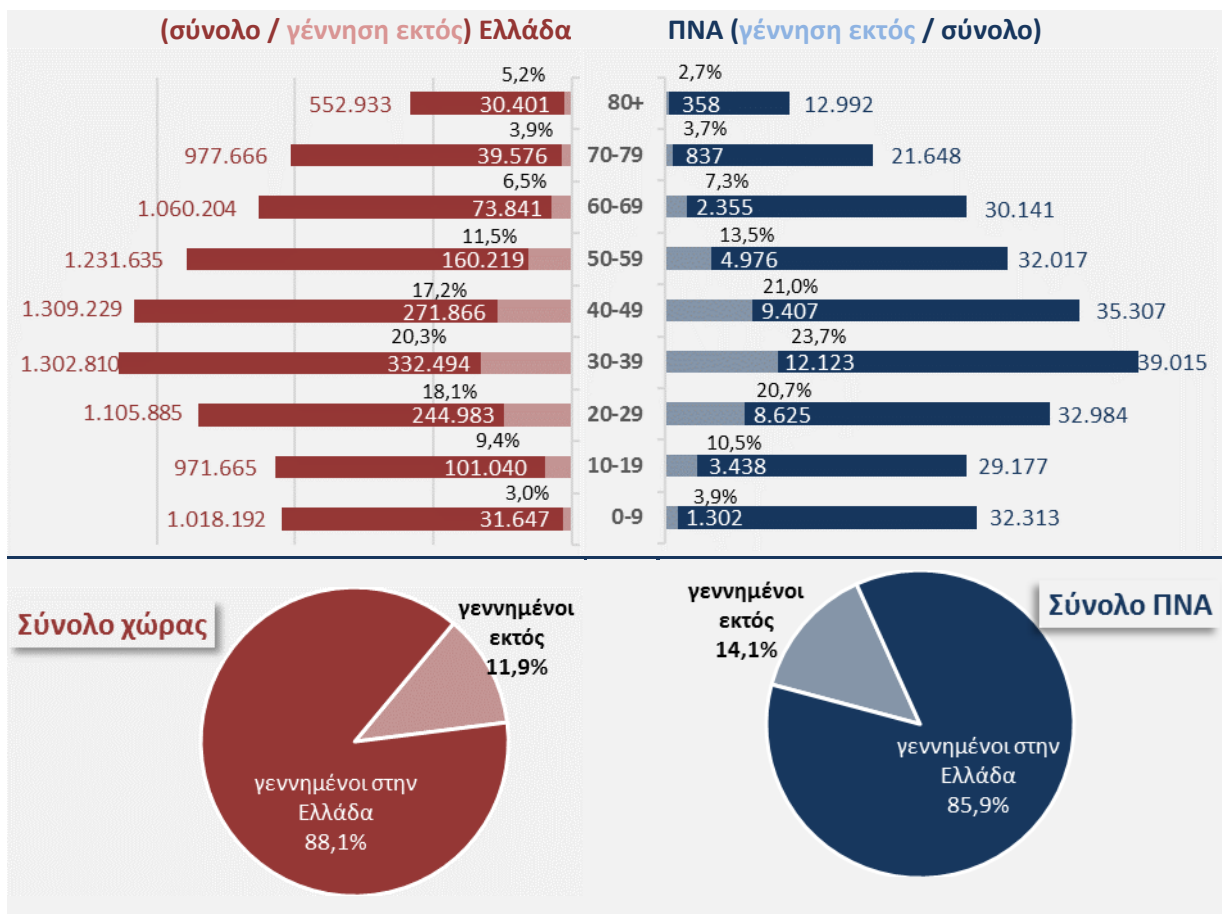
Προέλευση	Πληθυσμός		Προέλευση	Πληθυσμός		Προέλευση	Πληθυσμός	
	Αριθ.	%		Αριθ.	%		Αριθ.	%
Αλβανία	20.191	53,50%	Γερμανία	835	2,20%	Β. Αμερική	470	1,20%
Βουλγαρία	4.276	11,30%	Πακιστάν	779	2,10%	Αίγυπτος	334	0,90%
Λοιποί ΕΕ	2.328	6,20%	Ουκρανία	727	1,90%	Λοιποί-Αφρική	302	0,80%
Ρουμανία	1.587	4,20%	Πολωνία	650	1,70%	Ωκεανία	173	0,50%
Ην. Βασίλειο	1.554	4,10%	Ρωσία	601	1,60%	Κεντρ. & Ν. Αμερική	114	0,30%
Λοιποί-Ασία	1.247	3,30%	Γεωργία	493	1,30%	Δεν δήλωσαν	176	0,50%
Λοιποί-Ευρώπη	909	2,40%				ΣΥΝΟΛΟ	37.746	

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2014, Επεξεργασία REMACO Α.Ε.

Στοιχεία του ίδιου έτους αναφοράς (2011), ανεβάζουν τον αριθμό των μόνιμων κατοίκων που έχουν γεννηθεί σε χώρα του εξωτερικού σε 43.421 άτομα. Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, η

συγκεκριμένη ομάδα του πληθυσμού βρίσκεται ως επί το πλείστον σε παραγωγική ηλικία: 60% αυτών έχει ηλικία μέχρι 40 ετών.

Γράφημα 2.22: Μόνιμος πληθυσμός κατά ομάδες ηλικιών και τόπο γέννησης (σύνολο χώρας και ΠΝΑ, 2011)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2014 (Επεξεργασία REMACO)

Αιτούντες άσυλο / Πρώτη υποδοχή

Η καταγραφή των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο παρουσιάζει εγγενείς δυσκολίες οι οποίες προκύπτουν από τη φύση των μεταναστευτικών ροών αλλά και τη διοικητική δομή του συστήματος υποδοχής, το οποίο υπέστη ριζική αναδιοργάνωση την περίοδο 2010-2011 και βρίσκεται ακόμη σε στάδιο ανάπτυξης. Στις σχετικές υπηρεσίες συγκαταλέγονται:

- ✚ η Υπηρεσία Ασύλου και
- ✚ η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής – ΥΠΥ
- ✚ το Λιμενικό Σώμα (ΛΣ)
- ✚ η Ελληνική Αστυνομία (ΕΛΑΣ)- Γενική Περιφερειακή Αστυνομική Διεύθυνση Ν. Αιγαίου

Επιπλέον, στα στοιχεία του ΛΣ και της ΕΛΑΣ, στα οποία αποτυπώνονται ευκρινώς οι γενικότερες μεταναστατευτικές ροές, γίνεται γενική χρήση του όρου «λαθρομετανάστες» χωρίς να αποτυπώνεται μετέπειτα κατάταξη η οποία μπορεί να προκύπτει από καταγραφή των διαφορών κατηγοριών άδειας διαμονής ή/και αίτησης για άσυλο. Κατά αντιστοιχία, τα στοιχεία τα στοιχεία των Υπηρεσιών Ασύλου και Πρώτης Υποδοχής βασίζονται στην υφιστάμενη δομή τους με επίκεντρο Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Έβρο-Λέσβο χωρίς να καταγράφονται αναλυτικά τα σημεία πραγματικής εισόδου στη χώρα. Συνεπώς για την προσέγγιση της ομάδας-στόχου απαιτείται συνδυαστική ανάγνωση των διαθέσιμων στοιχείων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΑΣ και του ΛΣ, το Νότιο Αιγαίο (και ειδικά τα Δωδεκάνησα) παραμένουν ένα από τα βασικά σημεία εισόδου στη χώρα. Το 2013 καταγράφηκε παράνομη είσοδος 2.525 ατόμων (6% του συνόλου στη χώρα). Ο αριθμός αυτός εκτοξεύθηκε σε 16.313 άτομα (21%) το 2014. Αντιστοίχως, ο αριθμός των συλληφθέντων διακινητών σε Δωδεκάνησα και Κυκλάδες εκτινάχθηκε από 62 σε 171.

Πίνακας 2.23: Συλληφθέντες για παράνομη είσοδο & παραμονή από τις Αστυνομικές και Λιμενικές Αρχές, 2013-2014

ΣΗΜΕΙΟ ΕΙΣΟΔΟΥ	2013		2014		ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2013-2014
	Αριθμός	%	Αριθμός	%	
ΕΛΛΗΝΟ-ΑΛΒΑΝΙΚΗ ΜΕΘΟΡΙΟΣ	10.411	24,2%	9.290	12,0%	-10,8%
ΕΛΛΗΝΟ-ΣΚΟΠΙΑΝΗ ΜΕΘΟΡΙΟΣ	1.041	2,4%	1.216	1,6%	16,8%
ΕΛΛΗΝΟ-ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΜΕΘΟΡΙΟΣ	505	1,2%	780	1,0%	54,5%
ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΧΕΡΣΑΙΑ ΣΥΝΟΡΑ	1.122	2,6%	1.914	2,5%	70,6%
ΛΕΣΒΟΣ	3.793	8,8%	12.187	15,8%	221,3%
ΣΑΜΟΣ	3.233	7,5%	7.633	9,9%	136,1%
ΧΙΟΣ	1.560	3,6%	6.518	8,4%	317,8%
Α' ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	1.034	2,4%	6.594	8,5%	537,7%
Β' ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	1.375	3,2%	9.458	12,3%	587,9%
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	116	0,3%	261	0,3%	125,0%
ΚΡΗΤΗ	2.557	5,9%	3.093	4,0%	21,0%
ΛΟΙΠΗ ΧΩΡΑ	16.255	37,8%	18.219	23,6%	12,1%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	43.002	100,0%	77.163	100,0%	79,4%

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία, 2015 (Α.Ε.Α / Κ.Α.Π.Σ/ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΥΝΟΡΩΝ)

Από την άλλη πλευρά, με βάση τα στοιχεία της Υπηρεσίας Ασύλου, σε σύνολο σχεδόν 9.500 αιτήσεων ασύλου το 2014, λιγότερο από το 5% των αιτήσεων έγινε στη Ρόδο (454 αιτήσεις), ενώ η υποδοχή του 67% των αιτήσεων (6.357 αιτήσεις) έγινε στην Αθήνα.

Πίνακας 2.24: Αιτήσεις χορήγησης ασύλου ανά περιφέρεια, 2014

Καταγραφή	Ιαν	Φεβ	Μαρ	Απρ	Μαΐ	Ιουν	Ιουλ	Αυγ	Σεπτ	Οκτ	Νοε	Δεκ	Σύνολο	%
ΑΤΤΙΚΗ	611	622	528	553	589	516	573	251	475	599	478	562	6.357	67,4%
ΑΜΥΓΔΑΛΕΖΑ	14	55	54	45	58	50	61	50	46	62	48	63	606	6,4%
Β.ΕΒΡΟΣ	34	33	38	34	37	29	45	24	20	30	29	46	399	4,2%
Ν.ΕΒΡΟΣ	49	59	86	123	68	68	108	89	64	84	32	111	941	10%
ΛΕΣΒΟΣ	5	8	11	9	24	11	14	19	24	29	18	30	202	2,1%
ΡΟΔΟΣ	37	77	42	34	35	22	33	30	25	42	26	51	454	4,8%
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	8	34	37	42	34	25	32	29	14	37	37	83	412	4,4%
ΠΑΤΡΑ	-	-	-	-	-	7	10	17	6	4	1	9	54	0,6%
ΧΙΟΣ	-	-	-	-	-	-	4	-	-	1	-	2	7	0,1%
ΣΥΝΟΛΟ	758	888	796	840	845	728	880	509	674	888	669	957	9.432	100%

Πηγή: Υπηρεσία Ασύλου, 2015

Παρά το μέγεθος των μεταναστευτικών ροών μέσω Δωδεκανήσου, στις κατά καιρούς εξαγγελίες για ίδρυση κέντρων υποδοχής μεταναστών δεν έχουν συμπεριληφθεί τα Δωδεκάνησα.

Σε αντίθεση με τα παραπάνω, σε απάντηση σχετικών ερωτηματολογίων της ΕΥΣΣΕΚΤ (Ιούλιος 2014), ο Δήμος Κω αναφέρει την παρουσία 57 προσφύγων/αιτούντων άσυλο και ο Δήμος Καρπάθου ενός ατόμου. Οι άλλοι Δήμοι δεν διαθέτουν / παρέδωσαν σχετικά στοιχεία.

Η μέχρι σήμερα αντιμετώπιση της πρώτης υποδοχής τα Δωδεκάνησα βασίζεται στην άμεση προώθηση νεοεισερχομένων προς την Αθήνα. Στη Ρόδο και τη Λέρο η προσπάθεια δημιουργίας οργανωμένων κέντρων υποδοχής συνάντησε έντονες αντιδράσεις. Θετική στην προοπτική δημιουργίας δομών πρώτης υποδοχής εμφανίζεται η Τήλος¹⁸.

Κάτοικοι μικρών νησιών

Ο Ν. 4019/2011 (άρθρο 1) ορίζει και κατηγοριοποιεί τις **ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού** σε «ευάλωτες» και «ειδικές». Μεταξύ των ειδικών ομάδων περιλαμβάνονται οι κάτοικοι απομακρυσμένων νησιωτικών περιοχών. Υπό την έννοια αυτοί το σύνολο των κατοίκων των μικρών νησιών της ΠΝΑ αποτελεί «ειδική ομάδα πληθυσμού» η οποία καταγράφεται ως διακριτή ομάδα στόχου στο πλαίσιο του παρόντος. Στους κατοίκους μικρών νησιών περιλαμβάνεται το σύνολο των κατοίκων των 30 νησιών της περιφέρειας με πληθυσμό κάτω των 3.000 ατόμων (Ομάδα II στην κατηγοριοποίηση του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου 2014-2020).

Πίνακας 2.25: Νησιά με λιγότερους των 3.000 μόνιμων κατοίκων

Περιφερειακή Ενότητα	Δήμος	Νησί	Κάτοικοι
ΘΗΡΑΣ	ΙΗΤΩΝ	Ίος	2.024
	ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	Φολέγανδρος	765

¹⁸ Απευθείας επικοινωνία με τη Δημοτική Αρχή στο πλαίσιο προετοιμασίας του παρόντος.

Περιφερειακή Ενότητα	Δήμος	Νησί	Κάτοικοι
	ΘΗΡΑΣ	Θηρασιά	319
	ΣΙΚΙΝΟΥ	Σίκινος	273
	ΑΝΑΦΗΣ	Ανάφη	271
ΚΑΛΥΜΝΟΥ	ΠΑΤΜΟΥ	Πάτμος	2.998 (+5 Μάραθος)
		Αρκοί	44
	ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ	Αστυπάλαια	1.334
	ΛΕΙΨΩΝ	Λειψοί	790
	ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	Αγαθονήσι	185
	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	Τέλενδος	94
	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	Ψέριμος	80
	ΛΕΡΟΥ	Φαρμακονήσι	10
ΡΟΔΟΥ	ΣΥΜΗΣ	Σύμη	2.590
	ΤΗΛΟΥ	Τήλος	780
	ΜΕΓΙΣΤΗΣ	Μεγίστη	492
	ΧΑΛΚΗΣ	Χάλκη	478
ΝΑΞΟΥ	ΑΜΟΡΓΟΥ	Αμοργός	1.971 (+2 Κάτω Αντικέρι)
	ΝΑΞΟΥ ΚΑΙ ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Άνω Κουφονήσι	391 (+8 Φοίνικας)
		Σχοινούσα	227
		Δονούσα	167
		Ηρακλεία	141
ΚΕΑΣ - ΚΥΘΟΥ	ΚΕΑΣ	Κέα	2.446(+9 Μακρόνησος)
	ΚΥΘΟΥ	Κύθνος	1.456
ΜΗΛΟΥ	ΣΙΦΝΟΥ	Σίφνος	2.625
	ΣΕΡΙΦΟΥ	Σέριφος	1.420
	ΚΙΜΩΛΟΥ	Κίμωλος	908 (+2 Πολύαιγος)
ΠΑΡΟΥ	ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	Αντίπαρος	1.211
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΚΑΣΟΥ	Κάσος	1.084
ΚΩ	ΝΙΣΥΡΟΥ	Νίσυρος	987 (+21 το Γυαλί)
ΣΥΝΟΛΟ			28.561 (+47 υπόλοιπα)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή πληθυσμού 2011 (Επεξεργασία REMACO)

2.2.4 Λοιπές ομάδες

Νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο

Σύμφωνα με τα στοιχεία Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 (ΕΛΣΤΑΤ, 2014) τα νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο στην ΠΝΑ ήταν 23.276, αποτελώντας το 27% του συνόλου των νοικοκυριών, αρκετά χαμηλότερο του αντίστοιχου εθνικού. Τα μέλη των νοικοκυριών χωρίς εργαζόμενο ήταν 56.404 εκ των οποίων 8.391 παιδιά¹⁹. Το ίδιο έτος τα νοικοκυριά με παιδιά χωρίς εργαζόμενο αλλά ήταν 7.188, εκ των οποίων το 50% σε μονογονεϊκές οικογένειες²⁰. Κατανομή των νοικοκυριών ανά Δήμο/Περιφερειακή Ενότητα δεν είναι διαθέσιμη.

Σημειώνεται ότι, δεν διατίθεται συσχετισμός μεταξύ απασχολούμενων μελών του νοικοκυριού και ηλικιακής ομάδας αυτών προκειμένου να διαπιστωθεί πόσα νοικοκυριά έχουν ανήλικα παιδιά.

¹⁹ Η κατηγορία «παιδιά» στην περίπτωση αυτή περιλαμβάνει και ενήλικους που διαμένουν ακόμα με τον/την αρχηγό του νοικοκυριού.

²⁰ Βλ. προηγούμενη σημείωση.

Πίνακας 2.26: Πυρηνικές οικογένειες κατά αριθμό μελών, σύνολο χώρας και ΠΝΑ, 2011

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ ΤΥΠΟΣ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ	ΠΥΡΗΝΙΚΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΚΑΤΑ ΑΡΙΘΜΟ ΜΕΛΩΝ									ΣΥΝΟΛΟ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ
	2	3	4	5	6	7	8	9	10+	
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ										
Σύνολο νοικοκυριών	1.306.067	834.842	700.979	144.545	28.039	4.809	1.457	389	298	3.021.425
Εκ των οποίων χωρίς απασχολούμενο μέλος	746.063	145.694	60.272	13.022	3.042	771	322	76	55	969.317
%	57,12%	17,45%	8,60%	9,01%	10,85%	16,03%	22,10%	19,54%	18,46%	32,08%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ										
Σύνολο νοικοκυριών	36.605	23.687	19.838	4.707	871	141	28	6	2	85.885
Εκ των οποίων χωρίς απασχολούμενο μέλος	18.838	3.059	1.043	262	60	12	2	0	0	23.276
% επί του συνόλου	51,46%	12,91%	5,26%	5,57%	6,89%	8,51%	7,14%			27,10%
Εκ των οποίων με παιδιά	5.118	1.597	374	80	19					7.188

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 (επεξεργασία REMACO)

Περιθωριοποιημένες κοινότητες – Ρομά

Ο πληθυσμός των Ρομά στην ΠΝΑ βρίσκεται συγκεντρωμένος στη Ρόδο και στην Κω. Στο πλαίσιο της εκπόνησης του *Επιχειρησιακού Σχεδίου Δράσης για την Ένταξη των Ρομά Νοτίου Αιγαίου* από τη ΜΟΔ Α.Ε., οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας των δύο Δήμων προχώρησαν στην αναλυτική καταγραφή του πληθυσμού των Ρομά και των αναγκών τους. Σύμφωνα με την έρευνα, στην Κω καταγράφονται 127 άτομα σε δύο οικισμούς ενώ στην Ρόδο 335 άτομα σε δύο (2) οικισμούς. Χαρακτηριστικό της ομάδας είναι η αυξημένη παρουσία ανηλίκων σε ποσοστό 55% (59 παιδιά στην Κω και 195 στη Ρόδο). Ο συνολικός πληθυσμός των Ρομά είναι 462 άτομα σε 104 οικογένειες. Τα σχετικά στοιχεία παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 2.27: Πληθυσμός και κατοικίες Ρομά, ΠΝΑ, 2014

Δήμος/ Θέση	Κατοικίες	Οικογένειες	Σύνολο Πληθυσμού	Ενήλικοι	Ανήλικοι	Κινητικότητα Πληθυσμού
ΚΩ						
Οικ. Αγίου Βασιλείου	13	13	46	24	22	Μόνιμος μη μετακινούμενος πληθυσμός, με ασχολία το γεωλογικό εμπόριο
Εντός αστικού ιστού	5 ενοικιαζόμενες 1 εγκαταλ/μμένη 1 υπαίθρια	7	30	14	16	Μόνιμος μη μετακινούμενος πληθυσμός πλην ενός ζευγαριού που μετακινείται ανά εξάμηνο

Δήμος/ Θέση	Κατοικίες	Οικογένειες	Σύνολο Πληθυσμού	Ενήλικοι	Ανήλικοι	Κινητικότητα Πληθυσμού
Δημοτική κοινότητα Πυλίου	12 ενοικιαζόμενες	12	51	30	21	Μόνιμος μη μετακινούμενος πληθυσμός πλην δύο οικογενειών που μετακινούνται ανά εξάμηνο
ΣΥΝΟΛΟ ΚΩ		32	127	68	59	
ΡΟΔΟΥ						
Αγ. Απόστολοι, Κρεμαστή, Αμπέλια ΚΑΪΡ	3 μόνιμες (Κρεμαστή) 12 σε παραπήγματα και λυόμενα στις άλλες περιοχές.	17	85	40	45	Κυρίως μόνιμος πληθυσμός Αύξηση οικογενειών / ατόμων Ρομά από το 2010 έως 2013 περίπου 37%
Καρακόνερο, θέση Καρνάγιο Ρόδου	45 παραπήγματα και λυόμενα Ανάπτυξη επεκτάσεων και συγκατοίκηση οικογενειών	55	250	100	150	Κυρίως μόνιμος πληθυσμός Αύξηση οικογενειών / ατόμων Ρομά από το 2008 έως 2014 περίπου 37%
ΣΥΝΟΛΟ ΡΟΔΟΥ		72	335	140	195	
ΣΥΝΟΛΟ ΠΝΑ		104	462	208	254	

Πηγή: ΜΟΔ ΑΕ (Φεβρουάριος, 2015), Επιχειρησιακό Σχέδιο Δράσης για την Ένταξη των Ρομά Νοτίου Αιγαίου

Άστεγοι ή άτομα που έχουν αποκλειστεί από τη στέγαση

Ο αποκλεισμός από τη στέγη καταγράφεται ως περιορισμένο πρόβλημα με εξάρσεις στην Κω, την Κάλυμνο και τη Ρόδο. Στα υπόλοιπα νησιά μεμονωμένα περιστατικά αντιμετωπίζονται κατά περίπτωση με τη συνδρομή της τοπικής κοινωνίας. Τα στοιχεία που παρασχέθηκαν από τους Δήμους παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 2.28: Άτομα αποκλεισμένα από τη στέγαση, ΠΝΑ, 2011

α/α	ΠΕ	Δήμοι	Άστεγοι / Άτομα που έχουν αποκλειστεί από τη στέγαση
1	ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ - ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	2
7	ΚΑΛΥΜΝΟΥ	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	10
16	ΚΩ	ΚΩ	30
25	ΠΑΡΟΥ	ΠΑΡΟΥ	2
29	ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΥ	15
32	ΤΗΝΟΥ	ΤΗΝΟΥ	1
ΣΥΝΟΛΟ			45

Πηγή: Ερωτηματολόγιο προς Δήμους ΠΝΑ στο πλαίσιο του παρόντος

Φτωχοί συνταξιούχοι με χαμηλό εισόδημα

Ακριβή στοιχεία για τους φτωχούς εργαζόμενους και συνταξιούχους δεν είναι άμεσα διαθέσιμα. Προκειμένου να προσδιοριστεί η ομάδα στόχου χρησιμοποιούνται κατ' αρχάς τα στοιχεία εισοδήματος της ΓΓΠΣ (2012 με αναφορά στο οικονομικό έτος 2011) με τα χαρακτηριστικά και τις επιφυλάξεις που διατυπώθηκαν στην εισαγωγή της Ενότητας Β.2. Σημειώνεται ότι, στα στοιχεία της ΓΓΠΣ η κατανομή του πληθυσμού στις 6 «επαγγελματικές» κατηγορίες γίνεται με βάση μόνο τον

αριθμό δηλώσεων, χωρίς αναφορά σε αριθμό υπόχρεων φυσικών προσώπων, οι οποίοι παρατίθενται μόνο στο επίπεδο του φορολογικού κλιμακίου. Για την αντιμετώπιση της ανωτέρω αδυναμίας και τον όσο το δυνατόν ακριβέστερο προσδιορισμό του μεγέθους της ομάδας στόχου, **υιοθετείται η παραδοχή ότι ο λόγος «δηλώσεων/ φυσικών προσώπων» ανά επαγγελματική κατηγορία είναι ο ίδιος με αυτόν του αντίστοιχου φορολογικού κλιμακίου.** Οι σχετικοί υπολογισμοί παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 2.29: Φτωχοί συνταξιούχοι, ΠΝΑ 2011 (εκτίμηση)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΓΠΣ 2012 (σύνολο ΠΝΑ)			ΥΠΟΛ. ΜΕΛΕΤΗΣ	ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ		
Κλιμάκια φορολογούμενου οικογενειακού εισοδήματος (από -εώς)	Αριθμός φορολ. δηλώσεων	Αριθμός ατόμων που περ/νται στις δηλώσεις	Δηλώσεις/ φυσικά πρόσωπα»	Αριθμός φορολ. δηλώσεων	ΑΤΟΜΑ (εκτίμηση)	Εκ των οποίων με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα (εκτίμηση)
0 -2.935	9.889	12.601	1,3	362	362	362
2.935-5.869	29.124	31.529	1,1	5.201	5.201	5.201
5.869-8.804	26.283	32.246	1,2	7.161	8.786	5.536
8.804-11.739	22.214	32.263	1,5	5.625	8.170	3.080
ΣΥΝΟΛΟ						14.180

Πηγή: ΓΓΠΣ, 2012 (επεξεργασία REMACO)

Με βάση τα παραπάνω, ο αριθμός των συνταξιούχων με ατομικό εισόδημα κάτω των 6.000€ υπολογίζεται σε 5.563. Περίπου 8.617 άτομα έχουν οικογενειακό εισόδημα (δύο τουλάχιστον ατόμων) μεταξύ 6.000 και 12.000€. **Με βάση τους ανωτέρω ορισμούς και παραδοχές, 14.180 άτομα ή το 25% των συνταξιούχων θεωρούνται φτωχοί.**

Φτωχοί αγρότες, κτηνοτρόφοι και αλιείς

Ακολουθώντας αντίστοιχες παραδοχές, ο αριθμός των αγροτών, κτηνοτρόφων και αλιέων με ατομικό εισόδημα κάτω των 6.000€ υπολογίζεται σε σχεδόν 2.000 άτομα. Περίπου 2.100 άτομα έχουν οικογενειακό εισόδημα (δύο τουλάχιστον ατόμων) μεταξύ 6.000 και 12.000€. Με βάση τους ανωτέρω ορισμούς και παραδοχές το 29% των αγροτών, κτηνοτρόφων και αλιέων θεωρούνται φτωχοί.

Πίνακας 2.30: Φτωχοί αγρότες, κτηνοτρόφοι και αλιείς, ΠΝΑ 2011 (εκτίμηση)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΓΠΣ 2012 (σύνολο ΠΝΑ)			ΥΠΟΛ. ΜΕΛΕΤΗΣ	ΑΓΡΟΤΕΣ. ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ, ΑΛΙΕΙΣ		
Κλιμάκια φορολογούμενου οικογενειακού εισοδήματος (από -εώς)	Αριθμός φορολ. δηλώσεων	Αριθμός ατόμων που περ/νται στις δηλώσεις	Δηλώσεις/ φυσικά πρόσωπα»	Αριθμός φορολ. δηλώσεων	ΑΤΟΜΑ (εκτίμηση)	Εκ των οποίων με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα (εκτίμηση)
0 -2.935	9.889	12.601	1,3	248	248	248
2.935-5.869	29.124	31.529	1,1	1672	1.672	1.672
5.869-8.804	26.283	32.246	1,2	1568	1.924	1.212

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΠΣ 2012 (σύνολο ΠΝΑ)			ΥΠΟΛ. ΜΕΛΕΤΗΣ	ΑΓΡΟΤΕΣ. ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ, ΑΛΙΕΙΣ		
Κλιμάκια φορολογούμενου οικογενειακού εισοδήματος (από -εώς)	Αριθμός φορολ. δηλώσεων	Αριθμός ατόμων που περ/νται στις δηλώσεις	Δηλώσεις/ φυσικά πρόσωπα»	Αριθμός φορολ. δηλώσεων	ΑΤΟΜΑ (εκτίμηση)	Εκ των οποίων με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα (εκτίμηση)
8.804-11.739	22.214	32.263	1,5	1673	2.430	916
ΣΥΝΟΛΟ						4.048

Πηγή: ΓΠΣ, 2012 (επεξεργασία REMACO)

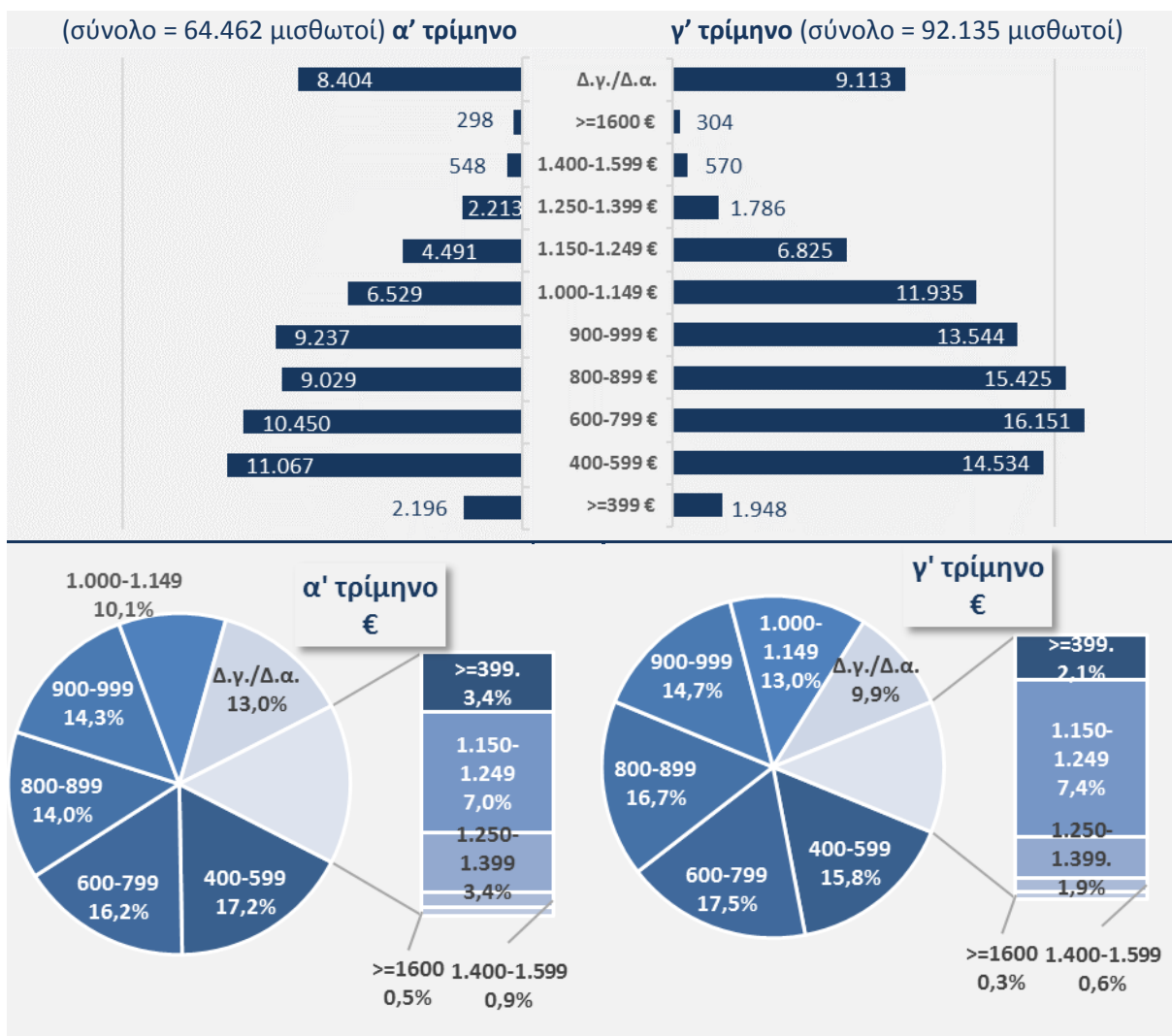
Φτωχοί εργαζόμενοι με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα

Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το 2014, στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου αποτυπώθηκαν το α' τρίμηνο του έτους (Ιανουάριος-Μάρτιος), κατά το οποίο, υπενθυμίζεται ότι ο αριθμός των ανέργων βρίσκεται στο υψηλότερο επίπεδο, 64.462 μισθωτοί όλων των κλιμακίων. 8.404 μισθωτοί είτε δε γνώριζαν είτε δεν απάντησαν στην έρευνα σχετικά με το σε πιο μισθολογικό κλιμάκιο κατατάσσονται. Από του απομείναντες, περίπου 2.195 μισθωτοί δήλωσαν ότι έχουν εισόδημα χαμηλότερο των 400€ τον μήνα, ενώ 11.067 δήλωσαν ότι έχουν εισόδημα από 400€ έως 599€ τον μήνα.

Ακολουθώντας την έντονη εποχικότητα της απασχόλησης στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, κατά το γ' τρίμηνο του 2014 (Ιούλιος-Σεπτέμβριος) ο αριθμός των μισθωτών αυξήθηκε κατά σχεδόν 43,0% σε 92.135. Από αυτούς 1.948 είχαν εισόδημα μικρότερο των 400€ τον μήνα, ενώ 14.534 μισθωτοί ανήκαν στο κλιμάκιο 400€ έως 599€. Σημειώνεται ότι 9.113 δήλωσαν ότι δε γνώριζαν ή δεν απάντησαν σχετικά με το μισθολογικό κλιμάκιο στο οποίο ανήκουν.

Αναλυτικά ο αριθμός των μισθωτών στο κάθε μισθολογικό κλιμάκιο αποτυπώνεται στο ακόλουθο γράφημα, για το πρώτο και το τρίτο τρίμηνο του 2014.

Γράφημα 2.23: Κατανομή μισθωτών ανά κλιμάκιο μηνιαίων καθαρών αποδοχών από την κύρια απασχόληση στην ΠΝΑ, συγκριτικά α' και γ' τριμήνου 2014

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2014 (Επεξεργασία REMACO)

Όπως παρατηρείται και στο ανωτέρω γράφημα, τα μισθολογικά κλιμάκια έως 399€ αποτελούν το 3,4% και το 2,1% των μισθωτών κατά το πρώτο και τρίτο τρίμηνο του 2014, αντίστοιχα. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το κλιμάκιο 400€ έως 599€ 17,2% για το πρώτο τρίμηνο και 15,8% για το τρίτο τρίμηνο. Παράλληλα εμφανίζεται και μία ανακατανομή στα ποσοστά των κλιμακίων μεταξύ των δύο τριμήνων. Πιο συγκεκριμένα, τα μεγαλύτερα ποσοστά μεταξύ των μισθωτών εμφανίζουν κατά το πρώτο τρίμηνο τα κλιμάκια 400€ έως 599€ (17,2%), 600€ έως 799€ (16,2%) και 900€ έως 999€ (14,3%) κι κατά το τρίτο τρίμηνο αυτά των 600€ έως 799€ (17,5%), 800€ έως 899€ (16,7) και 400€ έως 599€ (15,8%). Στον αντίποδα, τα χαμηλότερα ποσοστά εμφανίζουν τα κλιμάκια 1.600€ και άνω (0,5% το πρώτο τρίμηνο και 0,3% το τρίτο) και 1.400€ έως 1.599€ (0,9% και 0,6% αντίστοιχα).

Άτομα χωρίς ασφάλιση υγείας

Ελλείπει ακριβούς καταγραφή, ο προσδιορισμός της ομάδας-στόχου των ανασφάλιστων γίνεται με βάση τις γενικές κατευθύνσεις του Υπουργείου Υγείας. Το σύνολο των ανασφάλιστων υπολογίζεται ως ποσοστό του γενικού πληθυσμού (25%) και το μέγεθος της ομάδας στόχου στο πλαίσιο του ΣΕΣ 2014-2020 ως ποσοστό επί του εκτιμώμενου συνόλου των ανασφάλιστων (22%).

Με βάση τις ανωτέρω παραδοχές **το συνολικό μέγεθος της ομάδας στόχου ανέρχεται σε σχεδόν 17.000 άτομα, εκ των οποίων το 40% στη Ρόδο.** Η σχετική εκτίμηση παρατίθεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 2.31: Εκτίμηση ανασφάλιστων στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

α/α	ΠΕ	Δήμοι	ΓΕΝ. ΠΛΗΘΥΣ ΜΟΣ 2011	ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΣΥΝΟΛΟΥ ΑΝΑΣΦ/ΣΤΩΝ ¹	ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ ΣΤΟΧΟΥ ²	ΟΜΑΔΑ ΣΤΟΧΟΥ ΑΝΑ ΠΕ	% ΠΕ ΕΠΙ ΣΥΝΟΛΟΥ ΠΙΝΑ
1	ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ - ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	21.507	5.377	1.183	1.183	7%
2	ΑΝΔΡΟΥ	ΑΝΔΡΟΥ	9.221	2.305	507	507	3%
3	ΘΗΡΑΣ	ΘΗΡΑΣ	15.550	3.888	855	1.039	6%
4		ΑΝΑΦΗΣ	271	68	15		
5		ΙΗΤΩΝ	2.024	506	111		
6		ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ /ΣΙΚΙΝΟΥ	1.038	260	57		
7	ΚΑΛΥΜΝΟΥ	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	16.179	4.045	890	1.620	10%
8		ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ	1.334	334	73		
9		ΛΕΙΨΩΝ ΚΑΙ ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	975	244	54		
10		ΛΕΡΟΥ	7.917	1.979	435		
11		ΠΑΤΜΟΥ	3.047	762	168		
12	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	6.226	1.557	342	402	2%
13		ΚΑΣΟΥ	1.084	271	60		
14	ΚΕΑΣ - ΚΥΘΝΟΥ	ΚΕΑΣ	2.455	614	135	215	1%
15		ΚΥΘΝΟΥ	1.456	364	80		
16	ΚΩ	ΚΩ	33.388	8.347	1.836	1.892	11%
17		ΝΙΣΥΡΟΥ	1.008	252	55		
18	ΜΗΛΟΥ	ΜΗΛΟΥ	4.977	1.244	274	546	3%
19		ΚΙΜΩΛΟΥ	910	228	50		
20		ΣΕΡΙΦΟΥ	1.420	355	78		
21		ΣΙΦΝΟΥ	2.625	656	144		
22	ΜΥΚΟΝΟΥ	ΜΥΚΟΝΟΥ	10.134	2.534	557	557	
23	ΝΑΞΟΥ	ΑΜΟΡΓΟΥ	1.973	493	109	1.146	7%
24		ΝΑΞΟΥ/ΜΙΚ.ΚΥ ΚΛΑΔΩΝ	18.864	4.716	1.038		
25	ΠΑΡΟΥ	ΠΑΡΟΥ	13.715	3.429	754	821	5%

α/α	ΠΕ	Δήμοι	ΓΕΝ. ΠΛΗΘΥΣ ΜΟΣ 2011	ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΣΥΝΟΛΟΥ ΑΝΑΣΦ/ΣΤΩΝ ¹	ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ ΣΤΟΧΟΥ ²	ΟΜΑΔΑ ΣΤΟΧΟΥ ΑΝΑ ΠΕ	% ΠΕ ΕΠΙ ΣΥΝΟΛΟΥ ΠΝΑ
26		ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	1.211	303	67		
27	ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΥ	115.490	28.873	6.352	6.591	39%
28		ΜΕΓΙΣΤΗΣ	492	123	27		
29		ΣΥΜΗΣ	2.590	648	142		
30		ΤΗΛΟΥ	780	195	43		
31		ΧΑΛΚΗΣ	478	120	26		
32	ΤΗΝΟΥ	ΤΗΝΟΥ	8.636	2.159	475	475	3%
	ΣΥΝΟΛΟ		308.975	77.244	16.994	16.994	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού 2011 (επεξεργασία REMACO σε συνάρτηση με την κατάρτιση του ΠΕΠ ΠΝΑ)

¹ Υπολογίζεται ως ποσοστό 25% του γενικού πληθυσμού

² Υπολογίζεται ως ποσοστό 22% του εκτιμώμενου αριθμού των ανασφάλιστων

Στους ανωτέρω περιλαμβάνονται και οι ανασφάλιστοι ηλικιωμένοι (άνω των 65 ετών) ως μία από τις πλέον ευάλωτες ομάδες-στόχου. Συμπληρωματικά παρατίθενται στοιχεία του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ), ο οποίος είναι αρμόδιος για την καταβολή των σχετικών συντάξεων. Από τα στοιχεία του ΟΓΑ προκύπτει ότι το 2010 στην ΠΝΑ υπήρχαν 1.161 λήπτες της σύνταξης ανασφάλιστων, εκ των οποίων το 77% στα Δωδεκάνησα και το 23% στις Κυκλάδες. Πιο πρόσφατα στοιχεία δεν είναι διαθέσιμα, ενώ δεν διατίθεται περαιτέρω ανάλυση σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας.

Πίνακας 2.32: Λήπτες σύνταξης ανασφάλιστων ΟΓΑ, 2009-2010

Νομός	2010	2009
Δωδεκανήσου	889	873
Κυκλάδων	272	264
ΣΥΝΟΛΟ	1.161	1.137

ΠΗΓΗ: ΟΓΑ, Στατιστικό Δελτίο 2011

2.3 ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΠΝΑ

Από την έρευνα και ανάλυση που αποτυπώθηκε στις αμέσως προηγούμενες Ενότητες, προκύπτουν γενικά και ειδικά χαρακτηριστικά τα οποία αποτελούν και θεμελιώδεις παραμέτρους για τον παρόντα σχεδιασμό αλλά και για την μετέπειτα υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης Περιφερειακής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη.

Στην παρούσα Ενότητα γίνεται προσπάθεια να συγκεντρωθούν και να ομαδοποιηθούν τα ως άνω χαρακτηριστικά προκειμένου να υπάρξει ενσωμάτωσή τους στο γενικό πλαίσιο της στρατηγικής. Εν πολλοίς τα χαρακτηριστικά αυτά είναι εγγενή και αφορούν:

α. την **πολυνησιωτικότητα**

β. την **παραγωγική διάρθρωση, και ειδικά την κυριαρχία του τουρισμού**

γ. την -προκύπτουσα και από τα παραπάνω- **οργάνωση της δημόσιας διοίκησης**

Οι ειδικότερες συνθήκες που προκύπτουν από τα παραπάνω χαρακτηριστικά σε ότι αφορά την κοινωνική ένταξη αναλύονται αμέσως παρακάτω.

2.3.1 Πολυνησιωτικότητα

Η πολυνησιωτικότητα ως θεμελιώδες χαρακτηριστικό της ΠΝΑ, αποκτά ειδικό βάρος σε ότι αφορά την κοινωνική ένταξη και την καταπολέμηση των διακρίσεων.

Σε πρώτο επίπεδο, η πολυνησιωτικότητα αποτελεί αφ' εαυτού παράγοντα αποκλεισμού. Το γεγονός αυτό αναγνωρίζεται ήδη από πληθώρα νομοθετικών και άλλων ειδικών ρυθμίσεων οι οποίες προσδίδουν κοινωνικό χαρακτήρα σε σειρά πολιτικών, οι οποίες περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τις μεταφορές, τις αγροτικές ενισχύσεις και ειδικό φορολογικό καθεστώς. Στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής, με το νόμο 4019/2011, οι κάτοικοι απομακρυσμένων νησιωτικών περιοχών έχουν αναγνωριστεί ως ευπαθής ομάδα του πληθυσμού, η οποία αποτελεί Ομάδα Στόχου της κοινωνικής πολιτικής, ανεξάρτητα από την πλήρωση εισοδηματικών ή άλλων κριτηρίων.

Στο πλαίσιο αυτό, το ίδιο το ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου 2014-2020, υιοθετεί μια ανάλογη αναπτυξιακή στόχευση στην οποία τα μικρά νησιά, με λιγότερους από 3.000 κατοίκους, αποτελούν διακριτό πεδίο παρέμβασης. Για τον σκοπό αυτό προβλέπεται ο ειδικός **Άξονας Προτεραιότητας 5 ΑΠ5: Ενίσχυση της περιφερειακής συνοχής**, συνολικής δημόσιας δαπάνης 25 εκ. €, με χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης Το ποσό αυτό αντιστοιχεί στο 20% των επενδύσεων του ΕΤΠΑ ή το 15% του συνόλου του ΠΕΠ.

Οι σχεδόν 30.000 κάτοικοι μικρών νησιών (Ομάδα II στο πλαίσιο του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου) αποτελούν το 9,5% του πληθυσμού τις Περιφέρειας. Κατά αντιστοιχία με την κατανομή των πόρων του ΕΤΠΑ (Άξονες 1, 2, 3 και 5 του ΠΕΠ), οι ανάγκες της ειδικής αυτής Ομάδας οφείλουν να ληφθούν υπόψη και κατά το σχεδιασμό των παρεμβάσεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, είτε μέσω του Άξονα 4 του ΠΕΠ είτε μέσω των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Επιπλέον, η πολυνησιωτικότητα, συμπεριλαμβανομένων και των μεγάλων νησιών (Ομάδα I του ΠΕΠ) δημιουργεί ειδικές συνθήκες για την παραγωγική διάρθρωση και τη δημόσια διοίκηση οι οποίες επηρεάζουν άμεσα την υπό διαμόρφωση στρατηγική. Οι παράμετροι αυτοί εξετάζονται αμέσως παρακάτω.

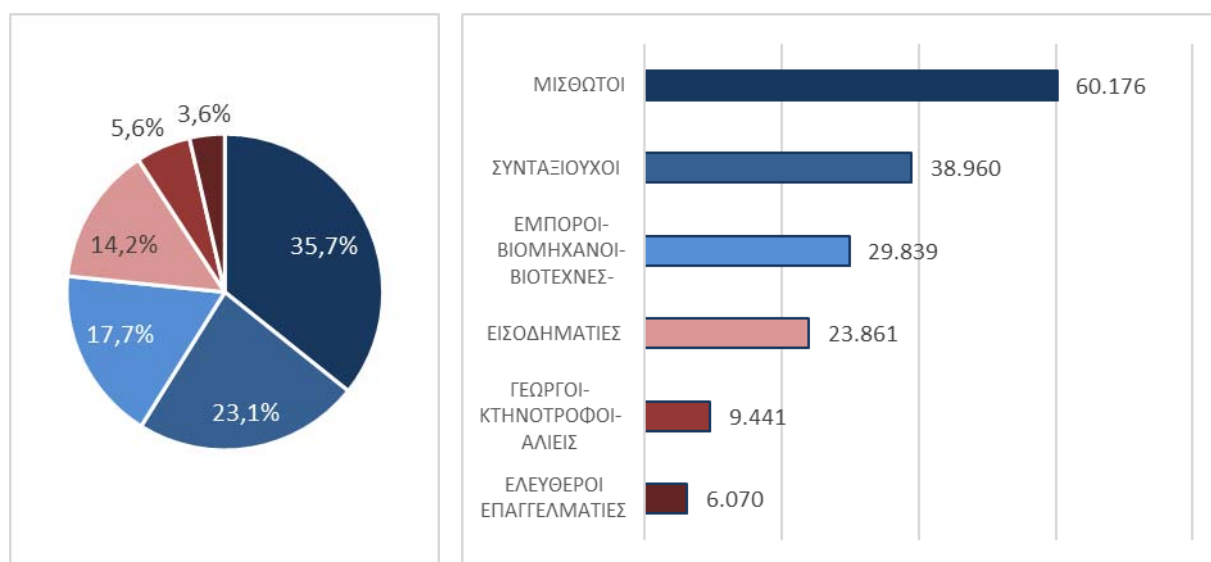
2.3.2 Παραγωγική διάρθρωση

Όπως έχει αναφερθεί πολλάκις, ο τουρισμός είναι κυρίαρχη παραγωγική δραστηριότητα στην ΠΝΑ. Ο τομέας των υπηρεσιών συνεισφέρει άνω του 85% της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας του Περιφερειακού προϊόντος και απασχολεί το 73% των εργαζομένων στην ΠΝΑ. Από την άλλη πλευρά, ο πρωτογενής τομέας (γεωργία-κτηνοτροφία-αλιεία) αν και συνεισφέρει μόνο το 2,5% της ΑΠΑ απασχολεί δυσανάλογα μεγάλο ποσοστό του ενεργού πληθυσμού, σχεδόν 9%. Αντίστοιχα, ο

δευτερογενής τομέας, συμπεριλαμβανομένων των εξορυκτικών δραστηριοτήτων οι οποίες αποτελούν και σημαντική πηγή πλήρους απασχόλησης για την Περιφέρεια, συμβάλλει στο 11,4% της ΑΠΑ, απασχολώντας όμως το 18% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (με έντονα πτωτική τάση).

Συμπληρωματικά, επισημαίνεται ότι με βάση τα στοιχεία του έτους 2011 το 36% των φορολογουμένων ήταν μισθωτοί, με μέσο εισόδημα σχεδόν 15.000€ και το 18% έμποροι και βιοτέχνες με μέσο εισόδημα περί τα 19.500€. Ήδη, το 14% φορολογουμένων ενέπιπταν στην κατηγορία των εισοδηματιών με μέσο εισόδημα κάτω των 7.000€, ποσοστό που σύμφωνα με όλες τις εκτιμήσεις έχει αυξηθεί, ενώ έχει μειωθεί και το μέσο εισόδημα. Διευκρινίζεται ότι στους εισοδηματίες περιλαμβάνονται και άνεργοι οι οποίοι έχουν εισοδήματα από επιδόματα, εφόσον δεν εμπίπτουν σε καμία από τις υπόλοιπες 5 κατηγορίες.

Γράφημα 2.24: Κατανομή σε επαγγελματικές ομάδες, ανά επαγγελματική κατηγορία, φορολογικών δηλώσεων, 2011

Οι ανωτέρω βασικές συνθήκες επηρεάζουν άμεσα την **αγορά εργασίας** ποικιλοτρόπως και έμμεσα διαμορφώνουν το πλαίσιο για την κοινωνική ένταξη. Ειδικότερα, η οργάνωση της **τουριστικής αγοράς** επηρεάζεται άμεσα και καθοριστικά από την οικονομική και δημοσιονομική κρίση των τελευταίων ετών. Σε πρώτο επίπεδο, η εποχικότητα σε συνδυασμό με τη συμπίεση των εισοδημάτων απασχολούμενων και αυτοαπασχολούμενων (κατά κανόνα πολύ μικρές επιχειρήσεις), οδηγεί σε σημαντική αύξηση της καταγραφόμενης φτώχειας. Δευτερευόντως, οι σημαντικές αλλαγές στον τρόπο καταβολής επιδομάτων και ειδικά περιορισμοί στον τρόπο λήψης του επιδόματος ανεργίας για εποχική απασχόληση στον τουρισμό, έχουν αφαιρέσει μία προϋπάρχουσα πηγή συντήρησης και στήριξης του οικογενειακού εισοδήματος. Ως συνδυαστικό αποτέλεσμα των παραπάνω, κατά τη διάρκεια συγγραφής του παρόντος έγινε λόγος για το έντονο πρόβλημα της ανασφάλιστης εργασίας, ιδιαίτερα στον τουριστικό τομέα της οικονομίας, και ο

οποίος συχνά συνδυάζεται με την έλλειψη ή/και κατάργηση διοικητικών και ελεγκτικών δόμων (π.χ. κλείσιμο υποκαταστημάτων του ΙΚΑ). Η ανασφάλιστη εργασία φαίνεται να είναι ιδιαίτερα αυξημένη μεταξύ των νέων κάτω των 30, όπου και οι απαιτήσεις για παροχές υγείας δεν αποτελούν προσωπική προτεραιότητα.

Είναι σαφές ότι η διόρθωση της ανωτέρω δυναμικής αποτελεί ευρύτερο εθνικό ζήτημα, το οποίο δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί από τα περιορισμένα μέσα της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης. Εντούτοις, στο μέτρο του δυνατού κρίνεται αναγκαίο να εισαχθούν δύο βασικές σχεδιαστικές παράμετροι:

- ⇒ η εισαγωγή δικλίδων προκειμένου να αποφευχθούν **στρεβλώσεις κατά τον εντοπισμό ωφελουμένων και την παροχή υπηρεσιών**. Ειδικότερα, ο αριθμός των ανασφαλιστών ή και των ληπτών άλλων επιδομάτων (συμπεριλαμβανομένου του ΕΕΕ) μπορεί κατά περίπτωση να είναι δυσανάλογα υψηλός (στις μεγαλύτερες ηλικίες) ή εξαιρετικά υποτιμημένος (στις νεότερες ηλικιακές ομάδες).
- ⇒ οι **δράσεις συμφιλίωσης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής** μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά στη διαμόρφωση μιας υγιούς αγοράς εργασίας, προσφέροντας κίνητρα για απασχολούμενους γονείς ή/ και απασχολούμενα άτομα που έχουν φροντίδα εξαρτώμενων μελών (ηλικιωμένων, ΑμεΑ κλπ). Στο πεδίο αυτό θα πρέπει να εξεταστούν και οι πιθανότητες συνεργασιών με οργανωμένους φορείς του τουριστικού τομέα (εκπροσώπησης ή/ και μεμονωμένες επιχειρήσεις).

Αν και ο μέχρι σήμερα προγραμματισμός παρεμβάσεων για την **προώθηση στην απασχόληση** παραμένει στη δικαιοδοσία της κεντρικής διοίκησης (Υπ. Εργασίας, ΟΑΕΔ), ήδη διαφαίνεται η ανάγκη για περαιτέρω αποκέντρωσή τους. Για παράδειγμα, η πιλοτική εφαρμογή του ΕΕΕ προβλέπει την παροχή τοπικών υπηρεσιών ενεργοποίησης μέσω της πρωτοβάθμιας Αυτοδιοίκησης. Συμπληρωματικά, όλοι οι συμμετέχοντες φορείς, εντός και εκτός ΠΝΑ, στα σχήματα τοπικών συμπράξεων για την απασχόληση την περίοδο 2007-2013 (ΤΟΠΣΑ, ΤΟΠΕΚΟ) έχουν επισημάνει την αδυναμία του σχεδιασμού ως προς την έλλειψη διασύνδεσης με τα κατά τόπους παρατήματα ΟΑΕΔ ή/και προβλέψεων για την προώθηση στην απασχόληση. Στο πλαίσιο αυτό, η περαιτέρω εξειδίκευση και στοχευμένη υλοποίηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης απαιτεί συσχετισμό τόσο με την **τοπική διάγνωση αναγκών της αγοράς εργασίας** όσο και με τη **διασύνδεση ωφελουμένων με τοπικές επιχειρήσεις ή/και αναδυόμενους κλάδους**, ως τα βασικά μέσα που μπορούν να διασφαλίσουν αποτελεσματικότητα ως προς την αξιοποίηση της απασχόλησης ως βασικού μέσου κοινωνικής ένταξης. Οι ίδιες παράμετροι θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στο σχεδιασμό και υλοποίηση παρεμβάσεων υπέρ της κοινωνικής καινοτομίας και επιχειρηματικότητας, οι οποίες αποτελούν και εθνική προτεραιότητα στο πλαίσιο της προτεραιότητας πολιτικής 3.2 του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου για την Κοινωνική Ένταξη.

Επιπλέον, σε συνδυασμό με τα ανωτέρω, κρίσιμη θα είναι η επίτευξη συνεργειών με την Στρατηγική «Έξυπνης Εξειδίκευσης» της Περιφέρειας η οποία εστιάζει στην ανάπτυξη των παρακάτω κλάδων:

- ⇒ Τουρισμός της εμπειρίας
- ⇒ Αγροδιατροφή
- ⇒ Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια
- ⇒ Ανάπτυξη δραστηριοτήτων σε αρμονία με το φυσικό περιβάλλον – χρήση πράσινων τεχνολογιών, εξοικονόμηση και παραγωγή ενέργειας

Η διατύπωση των κλάδων έξυπνης εξειδίκευσης φέρνει στο προσκήνιο και την **πολυεπίπεδη σχέση της περιφερειακής ανάπτυξης, του κοινωνικού αποκλεισμού και της πρωτογενούς παραγωγής**. Όπως έχει ήδη διαπιστωθεί, η ενασχόληση με τη γεωργία και την αλιεία αποτελεί σημαντική πηγή απασχόλησης στην ΠΝΑ, όπου παρατηρείται ποσοστιαία αύξηση στη συμμετοχή στο σύνολο των απασχολούμενων και μικρή μόνο μείωση σε απόλυτα μεγέθη. Επιπλέον, ο κλάδος αποτελεί πηγή μόνιμου, πλην όμως ιδιαίτερα χαμηλού εισοδήματος, ενώ η πλειοψηφία των απασχολούμενων στον κλάδο μπορεί να θεωρηθεί εκ προοιμίου ως υποομάδα προτεραιότητας της στρατηγικής καθώς εμφανίζει σωρευτικά χαρακτηριστικά κοινωνικού αποκλεισμού συνδυάζοντας φτώχεια, γεωγραφικό αποκλεισμό και κατά περίπτωση άλλα χαρακτηριστικά.

Στο πλαίσιο αυτό κρίνεται αναγκαίο οι παρεμβάσεις της Περιφερειακής Στρατηγικής (ΕΚΤ) να λειτουργήσουν συνδυαστικά με παρεμβάσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), μέρος της διαχείρισης των οποίων θα γίνει επίσης σε περιφερειακό επίπεδο.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι στο πλαίσιο των Κανονισμών των διαρθρωτικών Ταμείων προκρίνεται έντονα η συνδυαστική χρήση των πόρων του ΕΓΤΑΑ ή του ΕΤΘΑ με το ΕΚΤ²¹. Ειδικότερα, ενθαρρύνεται η ενσωμάτωση δράσεων ΕΚΤ στο πλαίσιο υλοποίησης τοπικών σχεδίων δράσεων της προσέγγισης LEADER (CLLD-ΤΑΠΤοΚ στην επόμενη περίοδο). Οι παράμετροι αυτοί εξετάζονται και στην επόμενη ενότητα.

2.3.3 Μηχανισμοί

Σε ότι αφορά τη δημόσια διοίκηση και τους διάφορους μηχανισμούς ικανούς να υλοποιήσουν στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο δράσεις κοινωνικής ένταξης καταγράφεται μία κατ' αρχήν μεικτή και ανισοβαρής εικόνα, που επηρεάζεται από τη νησιωτικότητα και την διοικητική διάρθρωση της Περιφέρειας αλλά και από κατά τόπους ειδικές συνθήκες και περιστάσεις.

²¹ βλ. άρθρα 32-25 του ΚΑΝ. 1303/2013 περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας κλπ

Η Καλλικρατική διοικητική διάρθρωση, όπως παρουσιάστηκε και νωρίτερα, περιλαμβάνει 32 Δήμους σε 13 Περιφερειακές Ενότητες, εκ των οποίων οι εννέα αντιστοιχούν στη γεωγραφική ενότητα των Κυκλάδων και οι τέσσερις στη γεωγραφική ενότητα Δωδεκανήσου. Οι μεγαλύτερες σε πληθυσμό Περιφερειακές Ενότητες είναι η ΠΕ Ρόδου, Κω και Καλύμνου. Στις Κυκλάδες, οι Περιφερειακές Ενότητες είναι μικρότερες και σε ορισμένες περιπτώσεις περιλαμβάνουν ένα μόνο νησί-Δήμο (π.χ. Άνδρος, Μύκονος, Σύρος, Τήνος). Από την άλλη μεριά, και με εξαίρεση τους Δήμους Κω και Ρόδου, οι λοιποί μεγαλύτεροι σε πληθυσμό Δήμοι βρίσκονται στις Κυκλάδες (Σύρου-Ερμούπολης, Πάρου, Νάξου/Μικρών Κυκλάδων, Θήρας).

Συνεπώς, η **διοικητική οργάνωση όπως υπαγορεύεται από τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά, χαρακτηρίζεται από διασπορά και σημαντικές διακυμάνσεις**: από τους Δήμους Σικίνου και Ανάφης που έχουν από 270 περίπου κατοίκους μέχρι το Δήμο Ρόδου με πληθυσμό που ξεπερνά τους 115.000 (το 37% της περιφέρειας). Κατά κανόνα το πληθυσμιακό μέγεθος των Δήμων της Περιφέρειας είναι σε ευθεία αντιστοίχιση με το βαθμό και επίπεδο οργάνωσης, στελέχωσης, διοικητικής και διαχειριστικής ικανότητάς τους, καθώς και στο εύρος των παρεχόμενων υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας και δικτύων και δομών αντιμετώπισης των απειλών φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Με δεδομένο ότι η κοινωνική έρευνα και πρόνοια εμπίπτει στις αρμοδιότητες των Δήμων γίνεται κατανοητό ότι η παροχή των σχετικών υπηρεσιών προς τους πολίτες στους μικρούς Δήμους ή/ και τα μικρά νησιά που έχουν ενσωματωθεί διοικητικά σε μεγαλύτερους Δήμους καθίσταται εξαιρετικά δυσχερής. Αλλά ακόμα και στα πιο «μεγάλα» νησιά (Σύρος, Πάρος, Νάξος, Θήρα, Κάλυμνος, Μύκονος) παρουσιάζονται σημαντικές ελλείψεις σε προσωπικό ή άλλα μέσα για τις κοινωνικές υπηρεσίες, όπου υπάρχουν.

Κατά αντιστοιχία παρουσιάζεται **διασπορά και ανομοιογένεια στην παρουσία των κρατικών υπηρεσιών**. Στο πλαίσιο της στρατηγικής για την ένταξη ιδιαίτερης σημασίας είναι η ελλείψεις σε υποδομές αλλά κυρίως σε ιατρικό, νοσηλευτικό και διοικητικό προσωπικό στα Κέντρα Υγείας. Αντίστοιχα, και με ιδιαίτερη σημασία για τις ευπαθείς Ομάδες Στόχου στις οποίες απευθύνεται η στρατηγική, είναι αισθητή η έλλειψη παρουσίας ασφαλιστικών φορέων ή ανταποκριτών αυτών στην Περιφέρεια: τόσο για την εγγραφή όσο και τους προβλεπόμενους ελέγχους, οι υποψήφιοι προνοιακών επιδομάτων καλούνται να μεταβούν στη Σύρο (για τις Κυκλάδες) ή κατά περίπτωση σε άλλα μεγαλύτερα νησιά.

Οι ανωτέρω δυσχερείς συνθήκες έχουν επιδεινωθεί κατά τα έτη της οικονομικής και δημοσιονομικής κρίσης και έχουν επεκταθεί και στα μεγαλύτερα νησιά: στην Κω, για παράδειγμα, το νέο Κέντρο Υγείας παραμένει κλειστό λόγω έλλειψης προσωπικού. Το πλήγμα είναι ιδιαίτερα οξύ και στην πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση σε επίπεδο προσωπικού και διαθέσιμων οικονομικών ή άλλων πόρων.

Τα ανωτέρω δημιουργούν μία διπλή έλλειψη η οποία αφορά εν πολλοίς το σύνολο των Δήμων της ΠΝΑ με εξαίρεση τη Ρόδο, την Κω και τη Λέρο:

- ⇒ **Απουσία μηχανισμών καταγραφής ευπαθών ομάδων και κοινωνικής έρευνας.** Αν και το πρόβλημα της καταγραφής ευπαθών ομάδων και της έγκαιρης διάγνωσης των αναγκών τους αφορά τη χώρα συνολικά, στην ΠΝΑ επιτείνεται λόγω και των ειδικών παραγόντων που έχουν αναλυθεί νωρίτερα (νησιωτικότητα, αδύναμες ή/και ελλειπείς διοικητικές δομές, εποχικότητα κλπ). Η απουσία των σχετικών μηχανισμών έγινε αισθητή και κατά τη διάρκεια ετοιμασίας του παρόντος, κατά την οποία στα σχετικά Ερωτηματολόγια αποκρίθηκαν μόνο 16 από τους 32 Δήμους της ΠΝΑ, συχνά όμως χωρίς και αυτοί να μπορούν να παράσχουν στοιχεία για τις Ομάδες Στόχου (π.χ. ΑμεΑ, άνεργοι κλπ).
- ⇒ **Σχετική έλλειψη μηχανισμών υλοποίησης δράσεων κοινωνικής ένταξης.** Κατ' αναλογία, αντίστοιχες είναι οι ελλείψεις στην ύπαρξη μηχανισμών υλοποίησης δράσεων ένταξης. Μέχρι στιγμής, το βάρος έχει επικεντρωθεί στην ενεργοποίηση των ΟΤΑ στο πλαίσιο του ΕΚΤ κατά τις προηγούμενες περιόδους με έμφαση κυρίως στην ανάπτυξη και λειτουργία δομών φροντίδας (βρεφονηπιακοί σταθμοί, παροχή Βοήθειας στο Σπίτι, δομές φροντίδα ηλικιωμένων. Και στην περίπτωση αυτή παρατηρείται έντονη ανισορροπία: για παράδειγμα, στην ΠΝΑ λειτουργούν 36 δημοτικοί βρεφικοί, παιδικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί εκ των οποίων οι 20 στο Δήμο Ρόδου. Στο πεδίο των μηχανισμών υλοποίησης γίνεται έντονα αισθητή η επίδραση της δημοσιονομικής κρίσης σε συνδυασμό με τις αλλαγές στην τοπική αυτοδιοίκηση. Η πρώτη ανάγκη που καταγράφεται από όλους τους Δήμους που απάντησαν στην έρευνα είναι η έλλειψη προσωπικού. Επιπλέον, οι συγχωνεύσεις και καταργήσεις Νομικών Προσώπων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ειδικά κατά το διάστημα υλοποίησης συγχρηματοδοτούμενων έργων δημιούργησαν σοβαρές δυσλειτουργίες. Εν συνεχεία, και ειδικά στις περιπτώσεις όπου ενταγμένα έργα μεταφέρθηκαν στους ίδιους τους Δήμους (αντί των ΝΠΙΔ), συνεχίζουν να παρατηρούνται σοβαρές επιπλοκές και από το δημόσιο λογιστικό. Στο βαθμό που η Περιφερειακή Στρατηγική συνδέεται με την υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων από το ΕΚΤ δράσεων, η προαναφερθείσα συνθήκη θα πρέπει να ληφθεί ιδιαιτέρως υπόψη και να αντιμετωπιστεί κατά το δυνατόν εκ των προτέρων.

Σε ότι αφορά τους μηχανισμούς καταγραφής ευπαθών ομάδων και την κοινωνική έρευνα, έχει διαμορφωθεί ένα μεικτό σύστημα απόκρισης στα ανωτέρω προβλήματα. Συνθετικά στοιχεία του αποτελούν τα παρακάτω:

- ⇒ Για τα προνοιακά επιδόματα, οι Δήμοι Σύρου-Ερμούπολης και Ρόδου τηρούν καταλόγους και υποβάλλουν τις σχετικές αιτήσεις προς το «Ενιαίο Εθνικό Μητρώο δικαιούχων κοινωνικών και προνοιακών επιδομάτων» για λογαριασμό του συνόλου των Δήμων Κυκλάδων και Δωδεκανήσου αντίστοιχα. Οι κατά τόπους Δήμοι συχνά δεν έχουν εικόνα για το σύνολο των δικαιούχων ή δεν μπορούν να παράσχουν πληροφόρηση και αρκούνται σε

απλή παραλαβή αιτήσεων. Από τη πλευρά τους, οι υπηρεσίες των μεγάλων Δήμων δεν έχουν αντίληψη της πραγματικής κατάστασης στα άλλα νησιά, ενώ επιβαρύνονται με σημαντικό διοικητικό άχθος. Επιπλέον, ατομικά και συγκεντρωτικά στοιχεία ληπτών λοιπών επιδομάτων (ασφαλιστικών ταμείων) δεν βρίσκονται στη διάθεση της τοπικής ή περιφερειακής αυτοδιοίκησης.

⇒ Οι δραστηριοποιούμενοι στην Περιφέρεια φορείς (πλην των ΟΤΑ) όπως οι Μητροπόλεις ή οι κινητές μονάδες ψυχικής υγείας ή ο ΟΑΕΔ, μπορεί να τηρούν διαφορετικά κατά περίπτωση και ανάλογα με το αντικείμενό τους μητρώα. Η συγκέντρωση και σύγκριση των μητρώων αυτών μέχρι στιγμής δεν έχει καταστεί δυνατή. Εντούτοις διάφορες δρομολογημένες διαδικασίες συνηγορούν υπέρ της δημιουργίας κοινών μηχανισμών καταγραφής και διάγνωσης αναγκών σε περιφερειακό επίπεδο. Η στήριξη των διαδικασιών αυτών οφείλει να αποτελέσει διακριτό πεδίο παρέμβασης στο πλαίσιο της Περιφερειακής Στρατηγικής.

Σε ότι αφορά τους μηχανισμούς υλοποίησης, η μέχρι στιγμής ύπαρξη πόρων έχει δημιουργήσει κίνητρα για δημιουργία διαφόρων σχημάτων εφαρμογής από μεμονωμένους φορείς ή συμπράξεις αυτών, συχνά διαφοροποιούμενα ανάλογα με τις πηγές χρηματοδότησης, αλλά και την πολιτική συγκυρία. Το αποτέλεσμα είναι ένα σύστημα πολλαπλών ταχυτήτων, ενώ δεν είναι ασυνήθιστη η εγκατάλειψη δράσεων που έχουν αναληφθεί από προηγούμενες διοικήσεις Δήμων ή Δημοτικών Επιχειρήσεων. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- η διενέργεια κοινωνικών συσσιτίων είτε από Δήμους είτε από Νομικά τους πρόσωπα είτε από Μητροπόλεις.
- η λειτουργία κοινωνικών παντοπωλείων μέσω Δήμων ή της ίδιας της Περιφέρειας.
- το μεικτό σύστημα Βοήθεια στο Σπίτι / Κατ' οίκον φροντίδας όπου το προσωπικό παλαιότερων δομών έχει ενσωματωθεί σε Δήμους ή τα νομικά τους πρόσωπα. Εντούτοις, η παροχή των υπηρεσιών αντιμετωπίζει προβλήματα, κυρίως λειτουργικά, ενώ η άντληση νέων πόρων έχει περιορισθεί στο ελάχιστο. Απεναντίας, πιο δυναμική στο επίπεδο αυτό είναι η παρουσία του μη κερδοσκοπικού ιδιωτικού τομέα μέσω και των κινητών μονάδων (ψυχικής υγείας) που λειτουργούν σε γεωγραφικά υποσύνολα της Περιφέρειας, που μπορεί να περιλαμβάνουν και τα πολύ μικρά νησιά.
- στο πλαίσιο πράξεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» 2007-2013» έχουν δημιουργηθεί **αναπτυξιακές συμπράξεις** με τη συμμετοχή τόσο δημοσίων όσο και ιδιωτικών φορέων (π.χ. ΚΕΚ). Οι τοπικές δράσεις κοινωνικής ένταξης για ευάλωτες ομάδες (ΤΟΠΕΚΟ) και τα τοπικά σύμφωνα για την απασχόληση (ΤΟΠΣΑ), παρά τις όποιες δυσκολίες στην υλοποίηση, έχουν δημιουργήσει μια χρήσιμη εμπειρία στη συλλογική

υλοποίηση δράσεων ΕΚΤ. Ιδιαίτερη σημασία από αυτή την άποψη έχει κατ' αρχήν το **γεωγραφικό πεδίο αναφοράς των συμπράξεων:**

- ο στις Κυκλάδες οι δύο συμπράξεις αφορούν το σύνολο της περιοχής με επιμέρους δράσεις στις ακόλουθες Περιφερειακές Ενότητες/ Δήμους: i) Άνδρου: Δήμος Άνδρου, ii) Νάξου: Δήμος Αμοργού, Δήμος Νάξου & Μικρών Κυκλάδων, iii) Θήρας: Δήμος Θήρας, Δήμος Ιητών, iv) Σύρου: Δ. Σύρου-Ερμούπολης
- ο στα Δωδεκάνησα δυο συμπράξεις έχουν επίσης πεδίο αναφοράς το σύνολο του πρώην Νομού, πλην της ΠΕ Κω, όπου υφίσταται αυτόνομη σύμπραξη.

Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ο **κεντρικός ρόλος των Αναπτυξιακών Εταιριών της Αυτοδιοίκησης** (Αναπτυξιακή Κυκλάδων, Αναπτυξιακή Δωδεκανήσου κλπ.) αλλά και η συμμετοχή Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Οι ανωτέρω οργανισμοί μπορεί να έχουν μεγαλύτερη εμπειρία ή/και ευελιξία σε σχέση με τη διαχείριση συγχρηματοδοτούμενων δράσεων. Στο πλαίσιο των συμπράξεων έχει διαμορφωθεί εμπειρία σχετικά με τη λογική παρέμβασης του ΕΚΤ αλλά και την ικανότητα των επιμέρους εταίρων.

Προς επιβεβαίωση των ανωτέρω αλλά και ως ενδεικτικό των απαιτήσεων της διαχείρισης του ΘΣ9 στο πλαίσιο του ΠΕΠ, αξίζει να παρατεθούν στοιχεία από την υλοποίηση δράσεων ΕΚΤ στην περίοδο 2007-2013. Για την προετοιμασία της περιόδου 2014-2020, η Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Παρακολούθησης Δράσεων Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου έχει προβεί σε αντιστοίχιση των υλοποιούμενων παρεμβάσεων με τις επενδυτικές προτεραιότητες του Θεματικού Στόχου 9. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι ως προς τις βασικές παρεμβάσεις του ΕΚΤ (φροντίδα τέκνων και ηλικιωμένων, κοινωνική φροντίδα κλπ) στην ΠΝΑ έχει δεσμευθεί μόλις το 30% του αρχικά διαθέσιμου Π/Υ, έναντι μέσου όρου 101% στο σύνολο της χώρας.

Συμπληρωματικά, επισημαίνεται η πρόβλεψη για νέες δράσεις οι οποίες τώρα δοκιμάζονται και από την κεντρική διοίκηση (health voucher, ΤΟΠΕΚΟ, πρόνοια) και οι οποίες θα απαιτήσουν αυξημένη προσαρμοστικότητα εκ μέρους των τοπικών και περιφερειακών φορέων.

Τέλος, διακριτό μεν αλλά ελάχιστα χαρτογραφημένο τμήμα στην παροχή υπηρεσιών πρόνοιας και φροντίδας αποτελεί η αυξημένη παρουσία ιδιωτικών / φιλανθρωπικών πρωτοβουλιών υπέρ των κατοίκων των μικρών νησιών. Στο Νότιο Αιγαίο δραστηριοποιούνται περιοδικά ή τακτικά πλήθος Μη κυβερνητικών Οργανισμών με χρηματοδότηση από ιδιώτες χορηγούς και λιγότερο –πλέον- από το κεντρικό κράτος. Ιδιαίτερα επιτυχείς φαίνεται να είναι πρωτοβουλίες μέσω κινητών μονάδων αλλά και τηλεϊατρικής.

ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης, Καταπολέμησης της Φτώχειας
και κάθε μορφής Διακρίσεων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Πίνακας 2.33: Περιφερειακή κατανομή ΕΚΤ 2007-2013 – Ενδεικτική αντιστοίχιση με Επενδυτικές Προτεραιότητες της Στρατηγικής “Ευρώπη 2020”

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΜΕ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ		ΑΝ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Α/ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠ/ΣΟΣ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΡΗΤΗ	ΑΤΤΙΚΗ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (Θ39 ΕΚΤ 2014 - 2020)		68.196.020	168.066.448	73.113.383	43.765.491	85.182.089	24.069.094	33.301.739	42.509.024	71.033.668	34.375.930	74.602.630	299.215.961	44.898.016	1.062.329.493
% διαθέσιμης δαπάνης χώρας		6%	16%	7%	4%	8%	2%	3%	4%	7%	3%	7%	28%	4%	100%
9.1 ΕΝΕΡΓΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΝΤΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ, ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΟΥΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ & ΤΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	ΣΕΚ ΕΥΠΑΘΩΝ & ΕΙΔΙΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ	7.126.920	12.146.099	6.338.700	5.023.730	8.302.825	1.865.160	2.847.650	960.750	6.464.900	1.999.140	5.085.780	33.792.159	479.250	92.433.063
	ΥΠ/ΣΙΕΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ/ ΦΙΛ/ΝΙΑΣ ΤΕΚΝΩΝ	17.980.101	51.361.870	15.539.846	9.980.970	12.340.693	6.138.959	3.917.792	4.039.244	13.598.059	3.731.046	23.441.545	74.677.335	4.964.641	241.712.100
9.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (π.χ. ρομά)	ΚΕΝΤΡΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ROMA	2.338.560	776.832	2.150.400	0	1.064.448	0	0	0	0	0	268.800	1.067.136	0	7.666.176
9.3 ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ & ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ	ΕΛΛΗΝΟΜΑΘΕΙΑ	6.528.510	7.112.040	1.596.570	1.253.070	1.056.600	1.361.100	617.370	1.396.590	1.068.990	425.295	968.760	7.650.630	284.700	31.620.225
	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ (ΚΔΑΠ, ΑΜΕΑ, ΒΡΕΦ/ΚΟΙ ΚΛΠ)	2.773.901	27.527.362	7.686.767	5.336.156	5.772.956	3.913.181	702.481	634.935	2.679.336	432.296	4.178.863	4.755.258	594.407	66.987.900
9.4 ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΙΤΕΣ, ΒΙΩΣΙΜΕΣ ΚΑΙ ΥΨΗΛΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ & ΣΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ"	HEALTH SAFETY NET	3.500.000	18.500.000	7.400.000	2.900.000	8.100.000	2.300.000	1.300.000	5.700.000	4.900.000	1.200.000	6.300.000	35.900.000	2.000.000	100.000.000
	ΠΡΟΝΟΙΑ	0	21.000.000	5.900.000	0	10.000.000	0	0	0	2.700.000	2.700.000	9.300.000	48.400.000	0	100.000.000
	ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΟΙΝ/ΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ	1.802.000	4.386.000	1.734.000	442.000	1.836.000	0	1.054.000	1.258.000	1.666.000	441.900	2.414.000	21.528.800	0	38.562.700
	ΚΗΦΗ&ΚΕΝΤΡΑ ΔΗΜΕΡΕΥΣΗΣ	615.084	13.607.302	3.046.103	4.667.775	2.842.958	4.705.552	2.010.345	1.039.922	1.193.072	2.386.659	10.406.851	25.484.866	2.860.915	74.869.405
9.5 ΚΟΙΝ/ΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9.6 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ	ΤΟΠΕΚΟ	5.600.000	7.000.000	6.100.000	3.200.000	6.200.000	1.300.000	1.800.000	1.300.000	4.520.000	1.500.000	4.800.000	15.586.000	1.094.000	60.000.000
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ		48.565.076	163.417.505	57.492.386	32.803.701	57.516.480	21.583.952	14.249.638	16.329.441	38.790.357	14.816.336	67.166.599	268.842.184	12.277.913	813.851.569
% απορρόφησης διαθέσιμης δαπάνης (πλην health safety net, πρόνοιας, ΤΟΠΕΚΟ)		82,2%	134,4%	107,0%	87,1%	94,5%	105,4%	47,2%	46,0%	65,8%	51,1%	123,9%	134,9%	29,4%	101,4%

Πηγή: ΕΥΣΣΕΚΤ, Ιανουάριος 2009

Εν όψει και της προγραμματικής περιόδου 2014-2020, εντός της ΠΝΑ φαίνεται να διαμορφώνεται αντίστοιχη λογική συμπράξεων με πεδίο αναφοράς επιμέρους γεωγραφικά υποσύνολα που δεν συμπίπτουν απαραίτητα με Δήμους ή Περιφερειακές Ενότητες:

- στο πλαίσιο της προετοιμασίας των παρεμβάσεων του ΕΠ «Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής 2014-2020» για την Ελλάδα έχουν διαμορφωθεί τέσσερις συμπράξεις σε Κυκλάδες, ΠΕ Ρόδου, ΠΕ Καλύμνου και ΠΕ Κω. Υπενθυμίζεται ότι, τόσο στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη όσο και στην πιλοτική εφαρμογή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, υιοθετείται κοινή λογική βάση της οποίας τα άτομα που ζουν με συνθήκες υλικής στέρησης, προωθούνται κατά προτεραιότητα σε δράσεις για την κοινωνική ένταξη. Στο πλαίσιο αυτό, οι ανωτέρω συμπράξεις θα παίξουν κρίσιμο ρόλο και στην υλοποίηση δράσεων ΕΚΤ στο πλαίσιο του ΠΕΠ:

- ο ως μηχανισμοί εντοπισμού δυνητικών ωφελουμένων ή/ και
- ο ως μηχανισμοί προώθησης σε υπηρεσίες ενεργοποίησης ή/ και
- ο ως διαχειριστές / πάροχοι υπηρεσιών ενεργοποίησης, προς ωφελούμενους του ΕΒΥΣ και όχι μόνο.

Η στρατηγική αυτή μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική βελτίωση της αποδοτικότητας του συστήματος πρόληψης και καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού, μειώνοντας το κεντρικό διαχειριστικό κόστος, και αξιοποιώντας τοπικές αντένες των συμπράξεων. Σε εκκρεμότητα παραμένει η κάλυψη του πληθυσμού της ΠΕ Καρπάθου.

- στο πλαίσιο του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού 2007-2013» έχει προταθεί ενιαίος Περιφερειακός Μηχανισμός Υποστήριξης της ανάπτυξης και προώθησης των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.Επ.) και ευρύτερα των πρωτοβουλιών της Κοινωνικής Οικονομίας. Η συνέχιση της λειτουργίας του μηχανισμού μέσω του ΠΕΠ έχει ήδη προβλεφθεί και παραμένει ζητούμενο η λειτουργική διασύνδεσή του με κατά τόπους υπηρεσίες Δήμοι, ΟΑΕΔ κλπ) και η αποτελεσματική λειτουργία του στο πλαίσιο της επίτευξης των στόχων για την κοινωνική οικονομία και καινοτομία.

2.4 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT

Δυνατά Σημεία

- ✓ Έγκαιρος προγραμματισμός της Περιφέρειας για την εκπόνηση της σχετικής μελέτης για την κοινωνική ένταξη.
- ✓ Ύπαρξη φορέων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών και δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, κυρίως στους μεγάλους Δήμους της Περιφέρειας.
- ✓ Έντονη την παρουσία της Εκκλησίας
- ✓ Σημαντικός αριθμός ιδιωτικών πρωτοβουλιών/χορηγιών για τα νησιά.

Αδύνατα σημεία

- ⇒ Πολυδιάσπαση του χώρου, λόγω νησιωτικότητας η οποία δυσχεραίνει την παροχή υπηρεσιών και αυξάνει το κόστος τους.
- ⇒ Αυξημένα ποσοστά ανεργίας λόγω και της εποχικότητας στο παραγωγικό σύστημα.
- ⇒ Κατακερματισμός των διαθέσιμων πόρων.
- ⇒ Ενδεχόμενη υποεκτίμηση του πλήθους κάποιων ομάδων-στόχου, λόγω προστασίας προσωπικών δεδομένων και ελλιπούς συστήματος καταγραφής.
- ⇒ Μη εξοικείωση με νέα χρηματοδοτικά μέσα και τις απαιτήσεις τους (π.χ. Ταμείο Απόρων).
- ⇒ Υποστελέχωση και αδυναμίες στις κοινωνικές υπηρεσίες σε επίπεδο πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης (με εξαίρεση Ρόδο, Κω και Λέρο)
- ⇒ Έλλειψη ευέλικτων δομών (ειδικά στις Κυκλάδες)

Ευκαιρίες

- ⌚ Θεσμικό πλαίσιο της νέας περιόδου 2014-2020.
- ⌚ Ύπαρξη σημαντικού αριθμού προγραμμάτων και δυνατοτήτων χρηματοδότησης των δράσεων κοινωνικής ένταξης.
- ⌚ Μεταφορά εμπειρία και τεχνογνωσίας από επιτυχημένες υφιστάμενες δομές
- ⌚ Ανάδειξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, ως πλέγμα ενεργειών με πολλαπλά οφέλη (απασχόληση, ένταξη κλπ.).
- ⌚ Δημιουργία πολυλειτουργικών μηχανισμών για την έγκαιρη αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων και παραπομπή στις κατάλληλες υπηρεσίες (π.χ. εισοδηματικές, πρόνοια, διάφοροι βαθμοί περίθαλψης).

Απειλές

- ⚡ Ο πληθυσμός των ομάδων-στόχου ενδέχεται να αυξηθεί περαιτέρω, λόγω της οικονομικής συγκυρίας.
- ⚡ Ρευστό περιβάλλον ως προς τη χρηματοδότηση καίριων για την ανακούφιση της φτώχειας δράσεων π.χ. Health Safety Net
- ⚡ Αβεβαιότητα ως προς τις τελικές θεσμικές ρυθμίσεις για το εθνικό πλαίσιο κοινωνικής ένταξης.
- ⚡ Υποστελέχωση και συχνή αλλαγή περιβάλλοντος στους μηχανισμούς κοινωνικής ένταξης βασικών δικαιούχων και ειδικά των ΟΤΑ Α' βαθμού
- ⚡ Αβεβαιότητα ως προς την επιλεξιμότητα «δομών»
- ⚡ Έλλειψη μηχανισμό/ών παρακολούθησης και συντονισμού της περιφερειακής στρατηγικής και σχετικής χρηματοδότησης

ΜΕΡΟΣ 3 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

3.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Οι αρχές της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης αντανakλούν πλήρως τις αντίστοιχες εθνικές όπως έχουν αποτυπωθεί στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη (Αθήνα, Δεκέμβριος 2014) (βλ. και ενότητα Α.2.2). Η Περιφερειακή Στρατηγική υιοθετεί πλήρως τη λογική της μετάβασης από την αντίληψη του ατόμου ως παθητικού «δέκτη» κοινωνικής πολιτικής στην αντίληψη της προαγωγής των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών σε κατάσταση κινδύνου ή ανάγκης. Η νέα αυτή αντίληψη αποσκοπεί στην στήριξη των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού για ενεργητική συμμετοχή στην οικονομική και κοινωνική ζωή.

Κατά αντιστοιχία, οι αρχές της Περιφερειακής Στρατηγικής αφορούν τρία διακριτά επίπεδα:

- το θεσμικό επίπεδο
- το κοινωνικοπολιτικό επίπεδο
- το επιχειρησιακό επίπεδο.

Στο θεσμικό επίπεδο, ισχύουν οι βασικές αρχές των θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων και ειδικότερα:

- της **αρχής της Αναδιανεμητικής Ισότητας**, βάσει της οποίας επιβάλλεται η ισότιμη μεταχείριση όλων των ατόμων που αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο αποκλεισμού και η λήψη θετικών μέτρων σε σχέση με άλλες κατηγορίες του πληθυσμού
- της **αρχής της Κοινωνικής Δικαιοσύνης**, στην οποία περιλαμβάνονται η προσβασιμότητα και η διαθεσιμότητα των υπηρεσιών, η πρόληψη των κοινωνικών αναγκών και η στόχευση των διαθέσιμων πόρων:
- της **αρχής του σεβασμού της Ανθρώπινης Αξιοπρέπειας**, βάσει της οποίας κάθε πολίτης έχει δικαίωμα επιλογής στη μορφή προστασίας που χρειάζεται και περιλαμβάνει ειδικές πρωτοβουλίες για την πρόληψη και καταπολέμηση των διακρίσεων σε βάρος των ευπαθών ομάδων.

Ιδιαίτερη σημασία για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου έχει η εφαρμογή των αρχών της προσβασιμότητας και της διαθεσιμότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η εθνική στρατηγική προβλέπει τη χωρική στόχευση των παρεμβάσεων επισημαίνοντας ότι «οι πολιτικές ένταξης θα αναπτυχθούν σταδιακά και ισόρροπα σε όλες τις γεωγραφικές περιφέρειες της χώρας, ώστε να μην δημιουργηθούν εστίες χωρικού αποκλεισμού». Στο επίπεδο αυτό ιδιαίτερα επιβαρυντικό παράγοντα για την ΠΝΑ αποτελεί η νησιωτικότητα, η οποία, όπως προκύπτει και από τη διάγνωση των αναγκών, οδηγεί σε εξαιρετικά ανισοβαρή κατανομή των διαθέσιμων υπηρεσιών. Συνεπώς, η

εφαρμογή της αρχής απαιτεί επιχειρησιακές ρυθμίσεις / παρεμβάσεις που να αυξάνουν τόσο την πρόσβαση όσο και τη διαθεσιμότητα (π.χ. ΤΠΕ, κινητές μονάδες).

Κατά αντιστοιχία, η αρχή της στόχευσης των διαθέσιμων πόρων επιβάλλει την ακριβή διάγνωση και ιεράρχηση των υφιστάμενων αναγκών και την διοχέτευση των πόρων στην στήριξη αυτών που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη, στοχεύοντας στην ορθότερη αναδιανομή εισοδήματος και την διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Σε κοινωνικοπολιτικό επίπεδο, οι βασικές αρχές περιλαμβάνουν:

- ✚ την **αρχή της Επικουρικότητας** βάσει της οποίας καλύπτονται μόνο οι ανάγκες οι οποίες δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους μέσω της απασχόλησης ή της παρουσίας τους ή στο πλαίσιο της λειτουργίας του συστήματος δημόσιας υποχρεωτικής ασφάλισης. Κατά αντιστοιχία, επιβάλλεται η διακοπή της χορήγησης παροχών/ υπηρεσιών, όταν εξασφαλισθούν οι δυνατότητες κάλυψης των αναγκών του ενδιαφερόμενου από τις παραπάνω πηγές.
- ✚ την **αρχή της Εξατομίκευσης** βάσει της οποίας τα προγράμματα κοινωνικής ένταξης προσαρμόζονται στις εξειδικευμένες ανάγκες των ενδιαφερομένων. Στο πλαίσιο αυτό, τα όργανα της κοινωνικής διοίκησης οφείλουν να αιτιολογούν απόλυτα τις αποφάσεις τους σε σχέση με την ανάγκη, τη μορφή και την έκταση των κοινωνικών παροχών, αλλά και να λαμβάνουν υπόψη την οικογενειακή, επαγγελματική, κοινωνική και οικονομική κατάσταση του ατόμου, τα αίτια που έχουν οδηγήσει στην εμφάνιση ή παράταση της συγκεκριμένης ανάγκης και τη δυνατότητα του ατόμου να καλύψει την αντίστοιχη ανάγκη (αυτοβοήθεια).
- ✚ την **αρχή της Ενεργοποίησης** η οποία αφορά την άμεση ενσωμάτωση στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό και εξειδικεύεται μέσω τεχνικών που ενθαρρύνουν τους δικαιούχους κοινωνικών παροχών να απεγκλωβισθούν από «παγίδες της φτώχειας» και να ενδυναμώσουν τις δεξιότητες κοινωνικής συμμετοχής τους.

Σε επιχειρησιακό επίπεδο, η Περιφερειακή Στρατηγική ενσωματώνει:

- ✚ την **αρχή της Κοινωνικής Λογοδοσίας** βάσει της οποίας οι πολιτικές και οι δράσεις ένταξης συνοδεύονται από μηχανισμούς διαβούλευσης, συντονισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης. Η εφαρμογή της Στρατηγικής μπορεί να ανατεθεί τόσο σε δημόσιους φορείς (αποκεντρωμένα ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ, Περιφέρειες και Δήμοι), όσο και σε ιδιωτικούς και εθελοντικούς φορείς, οι οποίοι δεσμεύονται εξίσου από την αρχή της λογοδοσίας και της διαφάνειας.
- ✚ την **αρχή της πολυδιάστατης προσέγγισης της Κοινωνικής Καινοτομίας** η οποία επιβάλλει την υιοθέτηση σύνθετων μεθοδολογιών και εργαλείων για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων.

■ την **αρχή της Δικτύωσης** που αφορά τη διαμόρφωση μόνιμων δικτύων οριζόντιας και κάθετης συνεργασίας με «εταίρους» φορείς (stakeholders) που έχουν εύλογο ενδιαφέρον για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων της Περιφερειακής Στρατηγικής. Η αρχή της δικτύωσης εστιάζει:

- Ο στην *επίτευξη προστιθέμενης αξίας* ή *εξοικονόμησης πόρων* μέσω εντοπισμού και αξιοποίησης πρόσθετων πόρων (χρηματοδότηση, δεξιότητες, ισχύς) που χωρίς την δικτύωση δεν θα ήταν διαθέσιμοι
- Ο στην *εμπέδωση της «κοινής ευθύνης»* των συμμετεχόντων στο δίκτυο για την επίτευξη θετικών αποτελεσμάτων.

Σε εφαρμογή της αρχής της δικτύωσης η Στρατηγική εστιάζει στην υλοποίηση σχεδίων δράσης μέσω εταιρικών σχημάτων και συμπράξεων (partnerships), στο πλαίσιο των οποίων κάθε φορέας - εταίρος αναλαμβάνει την υλοποίηση συγκεκριμένων τμημάτων του σχεδίου δράσης ανάλογα με τις αρμοδιότητες και τις δυνατότητές του.

3.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Η υιοθέτηση της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου εντάσσεται πλήρως στον ευρύτερο αναπτυξιακό της προγραμματισμό.

3.2.1 Ο Ευρύτερος Αναπτυξιακός Σχεδιασμός

Το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, όπως αυτός διατυπώνεται στο εγκεκριμένο από την ΕΕ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Νοτίου Αιγαίου 2014-2020, είναι

να αποτελέσει έναν από τους κορυφαίους προορισμούς του τουρισμού εμπειρίας παγκοσμίως μέσα από την υιοθέτηση μιας στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης, διαφοροποίησης του προϊόντος και δημιουργίας ταυτότητας προορισμού

Για την υλοποίηση του οράματος επιδιώκεται η αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της ελκυστικότητας της Περιφέρειας με ενίσχυση των εδραιωμένων και αναδυόμενων οικονομικών δραστηριοτήτων καθώς και η άμβλυνση των προβλημάτων και των μειονεκτημάτων που οφείλονται στον ιδιαίτερο χαρακτήρα πολύ-νησιωτικότητάς της. Βασική κατεύθυνση είναι η διάχυση των ωφελειών από τον τουρισμό που αποτελεί τον βασικό αναπτυξιακό μοχλό της περιφερειακής οικονομίας και στις υπόλοιπες δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα, της μεταποίησης και των υπηρεσιών.

Στο πλαίσιο αυτό υιοθετούνται τέσσερις στρατηγικές προτεραιότητες:

Στρατηγική προτεραιότητα 1	Έξυπνη, Ανταγωνιστική, Διαφοροποιημένη Περιφερειακή Οικονομία
Στρατηγική προτεραιότητα 2	Εδραίωση της Αειφορικής Ανάπτυξης με την Αξιοποίηση Συγχρόνων Μεθόδων Διαχείρισης των Πόρων
Στρατηγική προτεραιότητα 3	Ενίσχυση της Περιφερειακής Συνοχής σε όρους χωρικούς αλλά και κοινωνικοοικονομικούς με τη Διάχυση της Ανάπτυξης και την Άρση της Απομόνωσης
Στρατηγική προτεραιότητα 4	Ενεργός Υποστήριξη της Απασχόλησης και Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης

3.2.2 Πυλώνες και Γενικοί Στόχοι Περιφερειακής Στρατηγικής Ένταξης

Οι στρατηγικές προτεραιότητες 3 και 4 όπως αποτυπώνονται και στο ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου σχετίζονται άμεσα με την κοινωνική ένταξη. Αναδεικνύουν επίσης τη στενή σχέση των αναγκών κοινωνικής ένταξης τόσο με την **πολυνησιωτικότητα** όσο και με τη **διάρθρωση της περιφερειακής οικονομίας και αγοράς εργασίας** η οποία είναι άμεσα συνυφασμένη με τον **τουρισμό**.

Συνεπώς, η αντιμετώπιση προβλημάτων κοινωνικής ένταξης αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του ευρύτερου αναπτυξιακού προγραμματισμού της περιφέρειας. Στο πλαίσιο του τελευταίου, η Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης περιλαμβάνει εστιασμένες παρεμβάσεις για την πρόληψη κινδύνων διακρίσεων ή περιθωριοποίησης και την ενεργό υποστήριξη στην απασχόληση, με βασικές επιδιώξεις:

- ✚ την υποστήριξη των γυναικών, προκειμένου να διευκολυνθεί η προώθησή τους στην απασχόληση
- ✚ την κοινωνική και εργασιακή ένταξη ευπαθών ομάδων
- ✚ την καταπολέμηση των διακρίσεων
- ✚ την ισότιμη πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας
- ✚ την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων στο τομέα της κοινωνικής οικονομίας

Με βάση τα παραπάνω, ορίζεται ο **βασικός στόχος της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης**:

Η ολοκληρωμένη υποστήριξη των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, ώστε να μην ακυρώνεται η άσκηση των δικαιωμάτων τους για ενεργητική συμμετοχή στην οικονομική και κοινωνική ζωή και για ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους.

Τόσο σε στρατηγικό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο, η επίτευξη του βασικού στόχου είναι άμεσα συνυφασμένη με δύο βασικές συνθήκες της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου:

✚ την πολυνησιωτικότητα και

✚ την κυριαρχία του τουρισμού στην παραγωγική διάρθρωση της περιφέρειας.

Σε ότι αφορά την **πολυνησιωτικότητα**, ο κατακερματισμός του χώρου της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, με μικρά διάσπαρτα και απομακρυσμένα νησιά και με έντονα προβλήματα χωρικής συνοχής και λειτουργικών διασυνδέσεων, δημιουργούν αντίστοιχα και αυξημένες λειτουργικές απαιτήσεις σε υπηρεσίες ή/και δομές κοινωνικού χαρακτήρα, όπως, υγείας και κοινωνικής πρόνοιας. Κατά τα τελευταία χρόνια, η πτώση του παραγόμενου προϊόντος και η εξ αυτού μείωση της απασχόλησης ή/και η ανεργία και συνεπακόλουθη συρρίκνωση του εισοδήματος, εντείνουν τις συνθήκες φτώχειας και τους κινδύνους περιθωριοποίησης επιμέρους πληθυσμιακών ομάδων, ιδιαίτερα εφόσον το κόστος μετακινήσεων παραμένει σταθερό ή αυξάνεται. Στο πλαίσιο αυτό, οι αρχές της Αναδιανεμητικής Ισότητας και της Κοινωνικής Δικαιοσύνης επιβάλλουν την ανάληψη δράσης προκειμένου η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και υπηρεσίες κοινωνικής ωφέλειας καταστεί ισότιμη για όλες τις ομάδες πληθυσμού.

Το ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου υιοθετεί συγκεκριμένη τυπολογία για την κατάταξη των νησιών προκειμένου να υλοποιηθούν αναπτυξιακές παρεμβάσεις στο πλαίσιο της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου. Οι κατηγορίες αυτές συνεκτιμούν τον πληθυσμό αλλά και τη θέση κάθε νησιού στο παραγωγικό σύστημα της Περιφέρειας, λαμβάνοντας ιδιαίτερως υπόψη τον εθνικό και περιφερειακό χωροταξικό σχεδιασμό. Οι κατηγορίες αυτές είναι:

ΟΜΑΔΑ I: **Ακατοίκητα νησιά / βραχονησίδες**, που περιλαμβάνει 336 νησιά, εκ των οποίων 327 ακατοίκητα και 9 με ελάχιστους κατοίκους

ΟΜΑΔΑ II: **Νησιά με ελλείψεις σε υποδομές και μικρό βαθμό αξιοποίησης πόρων**, που περιλαμβάνει 30 νησιά με πληθυσμό μικρότερο των 3.000 κατοίκων:

- *Λιγότερο ανεπτυγμένα τουριστικά:* Αγαθονήσι, Ανάφη, Αρκοί, Δονούσα, Ηρακλεία, Θηρασιά, Κίμωλος, Κύθνος, Λειψοί, Μεγίστη, Νίσυρος, Σίκινος, Σχοινούσα, Τέλενδος, Τήλος, Φαρμακονήσι, Φολέγανδρος, Χάλκη, Ψέριμος

- *Αναπτυσσόμενα τουριστικά:* Αμοργός, Αντίπαρος, Αστυπάλαια, Ίος, Κάσος, Κέα, Πάτμος, Σέριφος, Σίφνος, Σύμη
- *Ανεπτυγμένο τουριστικά:* Άνω Κουφονήσι

ΟΜΑΔΑ III: Νησιά του βασικού παραγωγικού πυρήνα, που περιλαμβάνει 13 νησιά με πληθυσμό άνω των 3.000 κατοίκων

- *Αναπτυσσόμενα τουριστικά:* Άνδρος, Κάλυμνος, Κάρπαθος, Λέρος, Μήλος, Νάξος, Τήνος
- *Ανεπτυγμένα τουριστικά:* Θήρα, Κως, Μύκονος, Πάρος, Ρόδος, Σύρος

Συμπληρωματικά προς την νησιωτικότητα, η **διάρθρωση της περιφερειακής οικονομίας** δημιουργεί ιδιαίτερες ανάγκες αλλά και ευκαιρίες προκειμένου να επιτευχθεί η κατά το δυνατόν αποτελεσματικότερη κοινωνική ένταξη. Καταρχήν, η κυριαρχία του τουρισμού και της απασχόλησης στις σχετιζόμενες υπηρεσίες δημιουργεί ειδικές ανάγκες πρόληψης του κοινωνικού αποκλεισμού οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν κατά περίπτωση. Ενδεικτικά αναφέρεται η περίπτωση της συμφιλίωσης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής όπου πρόσθετες ανάγκες καταγράφονται κατά τους θερινούς μήνες οπότε και οι ανάγκες φύλαξης και δημιουργικής απασχόλησης παιδιών αυξάνονται κατακόρυφα. Επιπλέον, στο βαθμό που ο τουρισμός παραμένει η κύρια πηγή απασχόλησης, οι διάφορες δράσεις ένταξης και επανένταξης στην αγορά εργασίας οφείλουν να λάβουν υπόψη τις ανάγκες αλλά και τις σχετικές ευκαιρίες στην αγορά εργασίας, σύμφωνα και με την Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης. Στο βαθμό που η Περιφέρεια αποσκοπεί στην ανάπτυξη δυναμικών εστιών επιχειρηματικότητας και αξιοποίηση νέων επενδυτικών ευκαιριών σε διάφορους κρίκους της αλυσίδας αξίας και σε διασυνδεδεμένους με τον τουρισμό κλάδους, η Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης οφείλει να λειτουργήσει συμπληρωματικά με αυτούς²².

Θα πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερα υπόψη η μικρή από άποψη ποσοστού αλλά εξαιρετικά σημαντική και από κοινωνική άποψη θέση του πρωτογενή τομέα στην οικονομία. Η γεωργία, η κτηνοτροφία και η αλιεία εξακολουθούν να αποτελούν μόνιμη πηγή απασχόλησης για τον πληθυσμό και αντικείμενο ειδικών παρεμβάσεων και πολιτικών. Στο βαθμό που η στρατηγική κοινωνικής ένταξης ενεργοποιήσει εργαλεία χωρικής δικτύωσης και τοπικών σχεδίων δράσης αυτά θα λειτουργήσουν σε συνέργεια με αντίστοιχα εργαλεία άλλων πολιτικών²³.

²² Σύμφωνα με το ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου 2014-2020: «Οι αναδυόμενοι κλάδοι της αγροδιατροφής, της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών μπορούν να υποδεχθούν σημαντικές επενδύσεις και να ενισχύσουν την εξωστρέφειά τους. Η δημιουργική αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και η ανάπτυξη, σε συνάρτηση με αυτή και τον τουρισμό, βιώσιμων οικονομικών δραστηριοτήτων μπορεί να αποτελέσει νέο δυναμικό αναπτυξιακό πόλο με σημαντικές ευκαιρίες απασχόλησης».

²³ Για παράδειγμα, με την εφαρμογή της προσέγγισης LEADER στην γεωργία και την αλιεία.

Τα ανωτέρω λειτουργούν συμπληρωματικά με τις εκ των ων ουκ άνευ παρεμβάσεις υπέρ των ευπαθών και ειδικών ομάδων του πληθυσμού (αρχή της ισότητας).

Παράλληλα, η Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης της ΠΝΑ στηρίζεται στους ακόλουθους τρεις Πυλώνες, οι οποίοι και ταυτίζονται με τους Πυλώνες του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Κοινωνικής Ένταξης:

ΠΥΛΩΝΑΣ 1 Καταπολέμηση της φτώχειας

ΠΥΛΩΝΑΣ 2 Πρόσβαση σε υπηρεσίες

ΠΥΛΩΝΑΣ 3 Αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, ο βασικός στόχος της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου εξειδικεύεται σε τρεις Γενικούς Στόχους οι οποίοι προκύπτουν άμεσα από την ανάλυση που προηγήθηκε, τον αναπτυξιακό προγραμματισμό και τις ιδιαίτερες συνθήκες της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΑΙΑΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Ο πρώτος στόχος της Στρατηγικής εστιάζει στην προστασία των ατόμων που βιώνουν συνθήκες ακραίας φτώχειας, ως αποτέλεσμα της οποίας αδυνατούν να καλύψουν τις βασικές ανάγκες διαβίωσής τους. Η κατάσταση της ακραίας φτώχειας μπορεί να αποτελεί μόνιμη συνθήκη, όπως στην περίπτωση της μακροχρόνιας ανεργίας, είτε να είναι αποτέλεσμα συγκυριακής κρίσης, η οποία όμως μπορεί να οδηγήσει σε ευρύτερο κοινωνικό αποκλεισμό, όπως στην περίπτωση της υπερχρέωσης.

Ο συγκεκριμένος στόχος αναφέρεται σε ομάδα του πληθυσμού η οποία αποτελεί «ομάδα υψηλής δημόσιας προτεραιότητας», σύμφωνα και με την Εθνική Στρατηγική, καθώς «παρουσιάζει τον υψηλότερο βαθμό κινδύνου και την μεγαλύτερη ανάγκη υποστήριξης από τις οργανωμένες υπηρεσίες της κοινωνικής διοίκησης σε περιόδους οικονομικής ύφεσης».

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΥ-ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΩΣ ΠΗΓΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Η πολυνησιωτικότητα και η επακόλουθη γεωγραφική απομόνωση αποτελούν μία διακριτή παράμετρο του κοινωνικού αποκλεισμού στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Η γεωγραφική ιδιαιτερότητα των νησιών λειτουργεί επιβαρυντικά τόσο ως προς την ανάπτυξη της οικονομίας και της απασχόλησης όσο και ως προς την παροχή και λήψη κάθε είδους υπηρεσιών (πρόνοιας, ένταξης κλπ). Για τον λόγο αυτό εξάλλου, οι κάτοικοι των (απομακρυσμένων) νησιωτικών περιοχών έχουν αναγνωριστεί ως «ειδική (ευπαθής) ομάδα πληθυσμού», η οποία βρίσκεται σε μειονεκτική θέση ως προς την ομαλή ένταξή της στην αγορά εργασίας, από οικονομικά, κοινωνικά και

πολιτισμικά αίτια (Ν.4019/2011). Ως εκ τούτου, η ειδική αντιμετώπιση της νησιωτικότητας ως παράγοντα αποκλεισμού αποτελεί διακριτό και κρίσιμο στόχο της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 3 **ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΑΘΕ ΜΟΡΦΗΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ**

Ο τρίτος γενικός στόχος της στρατηγικής εστιάζει στην καταπολέμηση του αποκλεισμού που μπορεί να προκύψει λόγω φύλου, αναπηρίας ή οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων. Βασικό πεδίο αναφοράς είναι οι ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού (κατά την έννοια του Ν.4019/2011) στις οποίες περιλαμβάνονται οι ομάδες εκείνες του πληθυσμού που η ένταξή τους στην οικονομική και κοινωνική ζωή εμποδίζεται από σωματικά ή ψυχικά αίτια ή λόγω παραβατικής συμπεριφοράς ή λόγω αδυναμίας ένταξης στην αγορά εργασίας, από οικονομικά, κοινωνικά ή πολιτιστικά αίτια. Σε αυτές ανήκουν άτομα με αναπηρίες (σωματικές ή ψυχικές ή νοητικές ή αισθητηριακές), εξαρτημένα ή απεξαρτημένα από ουσίες άτομα, οροθετικοί, φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι, ανήλικοι παραβάτες, αλλά και οι άνεργοι νέοι, οι άνεργες γυναίκες, οι μακροχρόνια άνεργοι, οι αρχηγοί μονογενεϊκών οικογενειών και τα μέλη πολύτεκνων οικογενειών, οι γυναίκες θύματα βίας και τα άτομα με πολιτιστικές ιδιαιτερότητες, συμπεριλαμβανομένων και των μεταναστών.

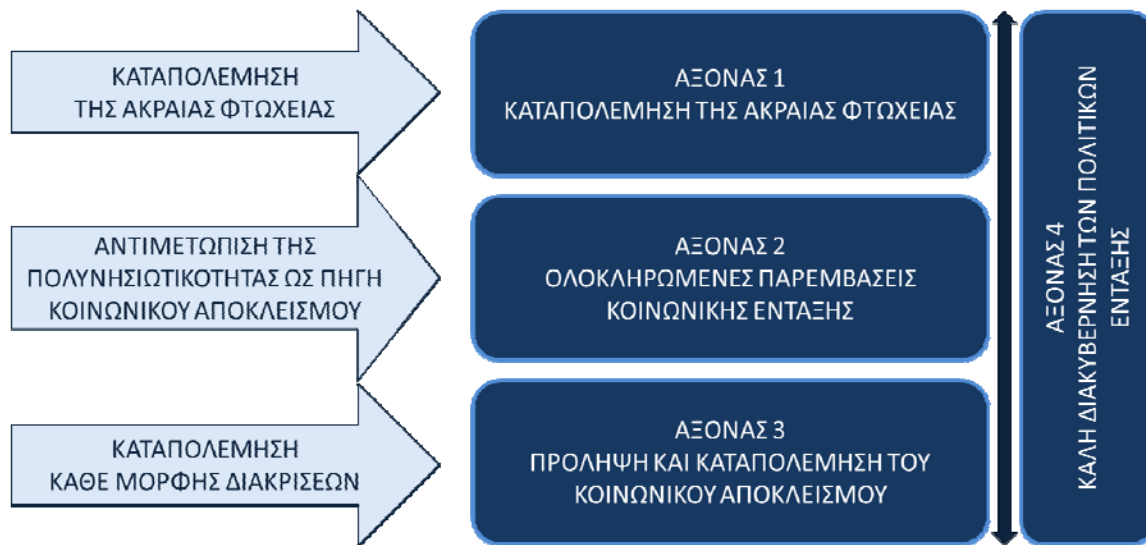
Ιδιαίτερως λαμβάνεται υπόψη ότι οι διακρίσεις τις οποίες μπορεί να υφίστανται οι ανωτέρω ευπαθείς ομάδες επιτείνεται λόγω της νησιωτικότητας.

Στο Σχήμα που ακολουθεί αποτυπώνεται η συσχέτιση των Γενικών Στόχων της Περιφερειακής Στρατηγικής με τους Πυλώνες της Εθνικής και Περιφερειακής Στρατηγικής.

Πυλώνες ΕΣΚΕ και ΠΕΣΚΕ ΠΝΑ		Γενικοί Στόχοι ΠΕΣΚΕ ΠΝΑ		
		1 ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΑΙΑΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ	2 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΥ- ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΩΣ ΠΗΓΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ	3 ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΑΘΕ ΜΟΡΦΗΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ
ΠΥΛΩΝΑΣ 1	Καταπολέμηση της φτώχειας	✓		
ΠΥΛΩΝΑΣ 2	Πρόσβαση σε υπηρεσίες		✓	✓
ΠΥΛΩΝΑΣ 3	Αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς		✓	✓

3.2.3 Άξονες Προτεραιότητας

Οι Γενικοί Στόχοι της στρατηγικής της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου για την Κοινωνική Ένταξη αντιστοιχούν επιχειρησιακά σε τέσσερεις Άξονες Προτεραιότητας.

Πιο συγκεκριμένα, οι Άξονες Προτεραιότητας αναλύονται στη συνέχεια.

ΑΞΟΝΑΣ 1 ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΑΙΑΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Αποσκοπώντας στην καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας, ο πρώτος Άξονας Προτεραιότητας εστιάζει στην άμεση αντιμετώπιση υλικών στερήσεων.

Οι διάφορες μορφές **υλικής στέρησης** συνεισφέρουν στη συντήρηση εστιών κοινωνικού αποκλεισμού, συχνά δε απειλούν ακόμα και την ίδια την επιβίωση του ατόμου εφόσον λάβουν ακραία μορφή. Στις βασικές υλικές στερήσεις, σύμφωνα με τα εθνικές και ευρωπαϊκές μεθοδολογίες (EU SILC -Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών) περιλαμβάνονται η αδυναμία πληρωμής ενοικίου ή λογαριασμών κοινής ωφελείας, η αδυναμία επαρκούς θέρμανσης της κύριας κατοικίας, η αδυναμία αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών, η έλλειψη κατανάλωσης κρέατος, ψαριού ή πρωτεϊνούχου ισοδύναμου κάθε δεύτερη μέρα, η έλλειψη μίας εβδομάδας διακοπών μία φορά το χρόνο μακριά από την κατοικία, η έλλειψη αυτοκινήτου, πλυντηρίου, έγχρωμης τηλεόρασης και τηλεφώνου. Τέτοιες μορφές υλικές στερήσεις δυσχεραίνουν τα άτομα να ξεφύγουν από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό και να επωφεληθούν από άλλα μέτρα φροντίδας, που συνδυάζονται με κατάλληλες υπηρεσίες φροντίδας και μέτρα ενεργοποίησης όπως η επαγγελματική κατάρτιση και παροχή συμβουλών.

Σύμφωνα και με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη η άμεση αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας συνίσταται στην **βελτίωση της πρόσβασης σε επαρκείς πόρους** και στη **βελτίωση της πρόσβασης σε υλικά αγαθά**.

Για τη βελτίωση της πρόσβασης σε πόρους εφαρμόζεται κεντρική επιδοματική πολιτική. Η πολιτική αυτή συνίσταται στην σταδιακή εφαρμογή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, το οποίο έχει ήδη εισαχθεί πιλοτικά στο Δήμο Σύρου – Ερμούπολης. Συμπληρωματικά, λειτουργούν άλλες

πρωτοβουλίες χρηματοδοτούμενες από την κεντρική κυβέρνηση περιλαμβάνουν μόνιμα ή/και έκτακτα μέτρα, όπως επιδόματα (π.χ. πρόνοιας, θέρμανσης) ή άλλη μορφή στήριξης (π.χ. κοινωνικό τιμολόγιο ΔΕΗ).

Εντούτοις, πρέπει να σημειωθεί όμως, ότι τόσο σύμφωνα με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο όσο και την ΚΥΑ 39892/2014²⁴ στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης προσέγγισης της νέας Εθνικής Στρατηγικής, η εισοδηματική ενίσχυση οφείλει να αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης υποστήριξης προς τους ωφελούμενους και τα εξαρτώμενα από αυτούς μέλη. Η υποστήριξη αυτή περιλαμβάνει την **προώθηση και διασφάλιση της πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες και δράσεις ένταξης και επανένταξης στην εργασία**. Αν και οι σχετικές δράσεις αυτές περιλαμβάνονται και περιγράφονται σε επόμενους Άξονες του παρόντος, πρέπει να σημειωθεί ότι οι δομές άμεσης αντιμετώπισης της φτώχειας, κατά τη λειτουργία τους οφείλουν να εξυπηρετούν και τον ευρύτερο σκοπό της ενεργού ένταξης.

Επιπλέον, με τον πρόσφατο Ν. 4320/2015 «Ρυθμίσεις για τη λήψη άμεσων μέτρων για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης» (ΦΕΚ 29/Α') και την σχετική ΚΥΑ εξειδίκευσης (494/7.4.2015), άτομα και οικογένειες που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας αποκτούν δικαίωμα στην παροχή των εξής αγαθών

- ✚ **Δωρεάν επανασύνδεση και παροχή ηλεκτρικού ρεύματος**, που αντιστοιχεί σε ποσότητα κατανάλωσης, αναλογικά, μέχρι 1200 kWh ανά τετράμηνο (300 kWh μηνιαίως).
- ✚ **Επίδομα ενοικίου** 70 € μηνιαίως για μεμονωμένα άτομο, προσαυξανόμενο κατά 30 € για κάθε επιπλέον ενήλικο ή ανήλικο άτομο της οικογένειας και μέχρι του ποσού των 220 €/μηνιαίως.
- ✚ **Επιδότηση σίτισης**, υπό μορφή ηλεκτρονικής κάρτας η οποία θα πιστώνεται με 70 € μηνιαίως για μεμονωμένο άτομο, προσαυξανόμενο κατά 30 € για κάθε επιπλέον μέλος της οικογένειας.

Δικαιούχοι των ανωτέρω είναι όλοι οι πολίτες με ετήσιο ατομικό εισόδημα κάτω των 2.400 € προσαυξανόμενο ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση, ως εξής:

Οικογενειακή κατάσταση	Ετήσιο Εισόδημα
Μεμονωμένο άτομο	2.400 €
Οικογένεια χωρίς εξαρτώμενο μέλος ή άτομο με 1 εξαρτώμενο μέλος	3.600 €
Οικογένεια με 1 εξαρτώμενο μέλος ή άτομο με 2 εξαρτώμενα μέλη	4.200 €
Οικογένεια με 2 εξαρτώμενα μέλη ή άτομο με 3 εξαρτώμενα μέλη	4.800 €
Οικογένεια με 3 εξαρτώμενα μέλη ή άτομο με 4 εξαρτώμενα μέλη	5.400 €

²⁴ Κ.Υ.Α. αριθμ. 39892/ΓΔ1.2/7.11.2014: Καθορισμός των όρων και των προϋποθέσεων εφαρμογής του πιλοτικού προγράμματος Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (ΦΕΚ Β' 3018/07-11-2014)

Οικογένεια με 4 και άνω εξαρτώμενα μέλη ή άτομο με 5 και άνω εξαρτώμενα μέλη	6.000 €
--	---------

Ανάλογη λογική κατά αντιστοιχία εφαρμόζεται και για τις προγραμματιζόμενες ενέργειες του Προγράμματος «Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής προς Απόρους (ΕΒΥΣ)», του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους (ΤΕΒΑ/FEAD). Οι κοινωνικές συμπράξεις που έχουν δημιουργηθεί στο πλαίσιο του Προγράμματος, με ευρεία συμμετοχή της αυτοδιοίκησης και άλλων κοινωνικών φορέων, θα έχουν αυξημένη ικανότητα εντοπισμού νοικοκυριών σε κρίση προκειμένου να υπάρξει παραπομπή στις κατάλληλες κοινωνικές ή άλλες υπηρεσίες.

Κατά συνέπεια και σε ότι αφορά τη βελτίωση της πρόσβασης σε βασικά αγαθά, οι δράσεις της Περιφερειακής Στρατηγικής θα είναι περιορισμένες και θα εστιάσουν σε δομές άμεσης αντιμετώπισης της φτώχειας, όπως κοινωνικά παντοπωλεία ή συσσίτια κλπ.

Εντούτοις, οι **δράσεις στο πλαίσιο του Άξονα, και ειδικά οι δομές που δραστηριοποιούνται στην αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας, αποτελούν στρατηγικά και επιχειρησιακά τον ακρογωνιαίο λίθο της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης** της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου: τόσο οι Δήμοι (ΕΕΕ, επιδόματα) όσο και οι υπό διαμόρφωση συμπράξεις (ΤΕΒΑ) αποτελούν το βασικό επίπεδο έγκαιρου εντοπισμού ατόμων ή/και νοικοκυριών σε κρίση, τα οποία αποτελούν και τη βασική ομάδα στόχο για τις παρεμβάσεις που θα χρηματοδοτηθούν άμεσα από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Νοτίου Αιγαίου στο πλαίσιο των Αξόνων 2 και 3 του παρόντος.

ΑΞΟΝΑΣ 2

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Έχοντας ως γνώμονα την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και λαμβάνοντας ιδιαίτερα τη συνεισφορά της πολυνησιωτικότητας στην οξύτητα του φαινομένου, ο δεύτερος Άξονας της Περιφερειακής Στρατηγικής εστιάζει στην υλοποίηση κάθε είδους δράσης που συμβάλλουν στην **ενεργητική συμμετοχή των ευπαθών ομάδων στην οικονομική και κοινωνική ζωή**. Ως κυρίαρχο στοιχείο ένταξης στο πλαίσιο του Άξονα ορίζεται η βελτίωση της απασχολησιμότητας, η οποία αποτελεί κρίσιμο παράγοντα συμμετοχής.

Επιπλέον, στην υλοποίηση των δράσεων του Άξονα εφαρμόζεται η λογική της ολοκληρωμένης παρέμβασης σε δύο επίπεδα:

- σε πρώτο επίπεδο οι παρεμβάσεις περιλαμβάνουν πλέγμα αλληλοσυμπληρούμενων δράσεων σε επίπεδο ωφελούμενου με σκοπό την υποστήριξη της (επαν)ένταξης. Για παράδειγμα, δράσεις συμβουλευτικής που υποστηρίζονται από δράσεις κατάρτισης ή / και δράσεις φροντίδας τέκνων, προκειμένου ο γονιός ή οι γονείς να μπορέσουν να απασχοληθούν. Σημαντική σε αυτό το επίπεδο είναι και η σύνδεση των δράσεων με τον τοπικό ή περιφερειακό παραγωγικό ιστό.

σε δεύτερο επίπεδο, το εκάστοτε πλέγμα δράσεων είναι προτιμητέο να συνεισφέρει στη συνολική αντιμετώπιση αναγκών συγκεκριμένων γεωγραφικών ενοτήτων (νησιών). Η παράμετρος αυτή αποσκοπεί στην εκ των προτέρων ενσωμάτωση της διάστασης της γεωγραφικής διασποράς των ωφελουμένων αλλά και των διοικητικών και διαχειριστικών δυσκολιών που προκύπτουν κατά τον εντοπισμό ή/και την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων κατηγοριών ωφελουμένων, όπως έχει ήδη αποτυπωθεί.

Ιδιαίτερη σημασία για την υλοποίηση των δράσεων του Άξονα έχει η ενεργοποίηση φορέων, σχημάτων και δράσεων που δραστηριοποιούνται ήδη ή δύνανται να δραστηριοποιηθούν στους τομείς της πρόνοιας και της αντιμετώπισης της φτώχειας. Ως εκ τούτου, ειδικό βάρος θα πρέπει να δοθεί στη διεύρυνση των δραστηριοτήτων των δρομολογημένων εταιρικών σχημάτων στο πλαίσιο του ΤΕΒΑ.

Ειδική μνεία θα πρέπει να γίνει στην κατά προτεραιότητα χρήση του εργαλείου της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο της «οικονομίας της αλληλεγγύης» και της «κοινωνικής καινοτομίας»²⁵ υιοθετώντας πλήρως τις κατευθύνσεις του Εθνικού Πλαισίου. Στο Εθνικό Πλαίσιο επισημαίνεται η «διπλή» υπεραξία των κοινωνικών επιχειρήσεων:

- συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη κάλυψη των ευπαθών ομάδων, μέσω της ανάπτυξης νέων υπηρεσιών ή/και τρόπων οργάνωσης και παροχής των υπηρεσιών,
- συμβάλλουν στην καταπολέμηση της ανεργίας, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας σε τομείς με αυξανόμενη ζήτηση.

Στις ενδεικτικές δράσεις / κατηγορίες δράσεων στο πλαίσιο του Άξονα περιλαμβάνεται συνδυασμός κάποιων ή όλων των παρακάτω:

- Συμβουλευτική
- Mentoring
- Επαγγελματικός προσανατολισμός
- Κατάρτιση
- Ευαισθητοποίηση και δημοσιότητα

²⁵ Η κοινωνική καινοτομία, ως ειδική έκφραση της καινοτομίας, αντιστοιχεί σε **κάθε νέα στρατηγική, σύλληψη, ιδέα ή οργανωτικό/λειτουργικό μοντέλο που εξυπηρετεί βασικές ανάγκες του κοινωνικού συνόλου και αναπτύσσεται κυρίως από φορείς που επιδιώκουν κοινωνικούς σκοπούς**. Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή προσδιορίζει την κοινωνική καινοτομία ως μία διαδικασία «αξιοποίησης της ευρηματικότητας που έχουν οι ιδιωτικές μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, οι ενώσεις και οι κοινωνικοί επιχειρηματίες για να βρίσκουν νέους τρόπους κάλυψης εκείνων των κοινωνικών αναγκών που δεν ικανοποιούνται από την αγορά ή από τον δημόσιο τομέα» ή στην χρησιμοποίηση αυτής της ευρηματικότητας για την επίτευξη της «αλλαγής συμπεριφοράς που απαιτείται για την αντιμετώπιση των κυριότερων κοινωνικών προκλήσεων...». Βλ. σχετικά την Ανακοίνωση της Επιτροπής «Εμβληματική Πρωτοβουλία στο πλαίσιο της Στρατηγικής Ευρώπη 2020 – Ένωση Καινοτομίας», COM (2010) 546/6.10.2010, σελ. 25-26.

- ✚ Δράσεις αντιμετώπισης κρίσεων και στήριξης νοικοκυριών σε κρίση
- ✚ Προώθηση στην απασχόληση (για ευπαθείς ομάδες)
- ✚ Δράσεις ενίσχυσης της απασχολησιμότητας ατόμων που έχουν την ευθύνη φροντίδας τέκνων (π.χ. στήριξη μέσω βρεφονηπιακών σταθμών ή (εποχιακών) κέντρων δημιουργικής απασχόλησης)
- ✚ Στοχευμένα μέτρα ενίσχυσης της διαχειριστικής ικανότητας και της ενθάρρυνσης της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών
- ✚ Ανάπτυξη ή στήριξη Περιφερειακών Δικτύων Κοινωνικής Καινοτομίας με στόχο την βελτίωση της προσβασιμότητας και της ποιότητας των διαθέσιμων υπηρεσιών ενεργοποίησης ευάλωτων ατόμων και κοινωνικής φροντίδας ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνεται η συνέχιση της υποστήριξης της λειτουργίας του υπό ίδρυση Περιφερειακού Μηχανισμού Υποστήριξης της ανάπτυξης και προώθησης των Κοινωνικών Επιχειρήσεων».

ΑΞΟΝΑΣ 3

ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Ο Άξονας αφορά στην καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων, οι οποίες οφείλονται στο φύλο, σε εθνικά/ εθνοτικά χαρακτηριστικά ή σε ιδιαίτερα λοιπά χαρακτηριστικά των ομάδων στόχου. Ο Άξονας βασίζεται στον εκ των προτέρων ορισμό βασικών κοινωνικών ιδιοτήτων οι οποίες δημιουργούν προϋποθέσεις σωρευτικών διακρίσεων πρόσβασης και αξιοποίησης κοινωνικών αγαθών για τους ενδιαφερόμενους/ επωφελούμενους.

Για τους σκοπούς της Περιφερειακής Στρατηγικής, ως ομάδες με υψηλό κίνδυνο αποκλεισμού ορίζονται:

- ✚ παιδιά σε καταστάσεις αποκλεισμού,
- ✚ τα άτομα με αναπηρία,
- ✚ άτομα με αυξημένες ευθύνες φροντίδας εξαρτημένων ατόμων (ειδικά ηλικιωμένων και παιδιών) και ιδιαίτερα γυναίκες,
- ✚ τα άτομα χωρίς ασφάλιση, ειδικά οι ηλικιωμένοι,
- ✚ οι ηλικιωμένοι και ειδικά οι ανασφάλιστοι ηλικιωμένοι,
- ✚ οι γυναίκες και ειδικά οι γυναίκες θύματα βίας και τα παιδιά τους,
- ✚ άλλα άτομα που αντιμετωπίζουν κοινωνικές προκαταλήψεις ή που διαθέτουν μειωμένα προσόντα (π.χ. γνώση ελληνικής γλώσσας) και οι φροντιστές τους ,
- ✚ οι Ρομά και

- άλλες ομάδες δημόσιας προτεραιότητας, εφόσον υπάρξει τέτοια ανάγκη ή προσδιοριστεί από την Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης.

Στο πλαίσιο του Άξονα, για κάθε ομάδα-στόχου εφαρμόζεται ολοκληρωμένη προσέγγιση, καλύπτοντας τις κατά περίπτωση ανάγκες της ομάδας, του νοικοκυριού ή του ατόμου, με βάση τις αρχές της ίσης μεταχείρισης αλλά και εξειδικευμένες προνοιακές τεχνικές.

Στις ενδεικτικές δράσεις / κατηγορίες δράσεων στο πλαίσιο του Άξονα περιλαμβάνονται ενδεικτικά τα παρακάτω:

- Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης για παιδιά και εφήβους με νοητική υστέρηση ή/και αναπηρίες.
- Βρεφονηπιακοί Σταθμοί Ολοκληρωμένης Φροντίδας
- Κέντρα Δημέρευσης ατόμων με αναπηρία
- Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης ΑΜΕΑ (ΣΥΔ).
- Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ).
- Συμβουλευτικά κέντρα και ξενώνες φιλοξενίας κακοποιημένων γυναικών.
- Δράσεις βελτίωσης της πρόσβασης σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.
- Διαπολιτισμική διαμεσολάβηση και προγράμματα προώθησης της Ελληνομάθειας.
- Εξειδικευμένη εκπαιδευτική υποστήριξη για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.
- Κάθε δράση για την Κοινωνικοοικονομική ένταξη περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά.
- Παροχή υπηρεσιών στήριξης ατόμων που διαβιούν σε Κέντρα Φιλοξενίας (μετανάστες, αιτούντες άσυλο), όπως ενδεικτικά συμβουλευτική, νομική υποστήριξη, μετάφραση/διερμηνεία.
- Ενέργειες ευαισθητοποίησης τοπικής κοινωνίας και φορέων.

ΑΞΟΝΑΣ 4

ΚΑΛΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ

Ο οριζόντιος Άξονας Προτεραιότητας 4 περιλαμβάνει παρεμβάσεις που στοχεύουν στην ενίσχυση του συστήματος διακυβέρνησης των πολιτικών ένταξης και στην διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής της Περιφερειακής Στρατηγικής, που αναλύονται στην Ενότητα 3.4.3. «Μηχανισμοί Συντονισμού, Υλοποίησης και Παρακολούθησης».

3.3 ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΕΩΝ

ΑΞΟΝΑΣ 1: ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΑΙΑΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 1.1: ΠΑΡΟΧΕΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Ακολουθώντας την Εθνική Στρατηγική, η Στρατηγική της ΠΝΑ ενσωματώνει την αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας και στέρησης, όπως αυτή έχει οριστεί σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο: ως άτομα σε κατάσταση στέρησης θεωρούνται εκείνα τα οποία αδυνατούν να καλύψουν τέσσερα από τα ακόλουθα εννέα αγαθά: 1) ενοίκιο, ή εξόφληση δανείου 2) θέρμανση 3) απρόοπτα έξοδα 4) διατροφή με κρέας ή ψάρι κάθε δύο ημέρες 5) διακοπές εκτός οικίας για μία εβδομάδα 6) αυτοκίνητο 7) πλυντήριο ρούχων 8) έγχρωμη τηλεόραση 9) τηλέφωνο. Οι ανωτέρω συνθήκες στέρησης έχουν επιδεινωθεί εξαιτίας της συγκυρίας της οικονομικής κρίσης η οποία έχει προστεθεί στις πάγιες δυσκολίες που υφίστανται οι κάτοικοι της ΠΝΑ λόγω γεωγραφικής απομόνωσης.

Οι ακραίες μορφές υλικής στέρησης απειλούν την ίδια την επιβίωση του ατόμου σε κρίση, δυσχεραίνοντας τα άτομα να ξεφύγουν από τη φτώχεια και τον αποκλεισμό και να επωφεληθούν από μέτρα επαγγελματικής κατάρτισης και παροχής συμβουλών, τα οποία αποτελούν και το κύριο πεδίο παρέμβασης της Περιφερειακής Στρατηγικής (βλ. Άξονες 2 και 3).

Οι διάφορες παροχές εισοδηματικής ενίσχυσης αποτελούν πεδίο εθνικών πολιτικών και ως επί το πλείστον κεντρικής κρατικής χρηματοδότησης, η οποία εμπίπτει στις παρακάτω κατηγορίες:

- α) τα **κατηγοριακά προγράμματα επιδοματικής ενίσχυσης**, που εξασφαλίζουν πόρους μετά από έλεγχο εισοδηματικών και περιουσιακών πηγών σε επιλεγμένες κατηγορίες πληθυσμού, όπως για παράδειγμα το ΕΕΕ, το επίδομα απροστάτευτων τέκνων κ.α..
- β) τα **προγράμματα επιδοματικής ενίσχυσης ανέργων** προνοιακού χαρακτήρα, όπως το επίδομα μακροχρόνια ανέργων μετά τη λήξη της ενίσχυσης από τον ΟΑΕΔ.
- γ) τα **προγράμματα αντιμετώπισης της ανθρωπιστικής κρίσης (Ν. 4320/2015)**, όπως επίδομα θέρμανσης, επίδομα ενοικίου, επιδότηση στέγασης, δωρεάν επανασύνδεση και παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, κοινωνικά τιμολόγια φορέων ΔΕΚΟ & Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, κ.α..
- δ) τα **προγράμματα φορολογικών πλεονεκτημάτων**, όπως ευνοϊκές φορολογικές ρυθμίσεις για κατοίκους μικρών νησιών.

Αν και οι δράσεις εισοδηματικής ενίσχυσης χρηματοδοτούνται αποκλειστικά σχεδόν από Εθνικούς Πόρους, προκύπτει η ανάγκη παροχής των συνοδευτικών υπηρεσιών που προβλέπονται στην Εθνική Στρατηγική. Σε ότι αφορά την υλοποίηση της Περιφερειακής Στρατηγικής, η λήψη κάποιου/ων από τα ανωτέρω, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως τρόπος ταυτοποίησης δυνητικών ωφελουμένων προκειμένου να έχουν πρόσβαση σε άλλες δράσεις ένταξης.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 1.2: ΥΛΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Αυτή η Κατηγορία Δράσεων στοχεύει στην ανακούφιση/αντιμετώπιση ακραίων φαινομένων φτώχειας με το μεγαλύτερο αντίκτυπο κοινωνικού αποκλεισμού, όπως η έλλειψη στέγασης και πρόσβασης σε βασικά υλικά αγαθά και υπηρεσίες (διατροφή, φαρμακευτική αγωγή).

Για την κάλυψη των ως άνω αναγκών κρίσιμη αναμένεται να είναι η συνδρομή του Ε.Π. «Επισιτιστική και Βασική Υλική Συνδρομή προς Απόρους 2014-2020», που χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους (ΤΕΒΑ).

Οι δράσεις εστιάζουν σε άτομα τα οποία διαβιούν σε συνθήκες ακραίας στέρησης προσφέροντας:

- ⇒ επισιτιστική βοήθεια μέσω συσσιτίων ή/και κοινωνικών παντοπωλείων ή/και άλλων δικτύων διανομής
- ⇒ υλική συνδρομή, κυρίως σε είδη γενικής και ατομικής υγιεινής (π.χ. απορρυπαντικά, σαμπουάν, χλωρίνη, σκούπες, πάνες για μωρά), μέσω των κοινωνικών παντοπωλείων ή/και άλλων δικτύων διανομής
- ⇒ στην παροχή υπηρεσιών υγείας ή/ και φαρμάκων μέσω κοινωνικών ιατρείων και φαρμακείων

Η δράση μπορεί να λειτουργήσει σε συνέργεια με τα κοινωνικά παντοπωλεία ή λαχανόκηπους μέσα από ένα δίκτυο κοινωνικής πολιτικής τοπικού χαρακτήρα. Η δράση θα καλυφθεί από ενέργειες κοινωνικών φορέων ή/και μέσω ενεργειών του Ταμείου Βοήθειας προς τους Απόρους (ΤΕΒΑ). Με δεδομένη την έναρξη υλοποίησης δράσεων του ΤΕΒΑ, προτείνεται η περιορισμένη χρήση πόρων του ΠΕΠ προς την κατεύθυνση αυτή.

Υπενθυμίζεται ότι στο πλαίσιο της υλοποίησης δράσεων ΤΕΒΑ έχουν συγκροτηθεί:

- η Κοινωνική Σύμπραξη Νομού Κυκλάδων με τη συμμετοχή της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, των Δήμων Σύρου-Ερμούπολης, Άνδρου, Θήρας, Κέας, Μήλου, Νάξου, Πάρου, Τήνου και Σίφνου, της ΙΜ Σύρου, Τήνου, Άνδρου, Κέας, Μήλου, της ΙΜ Θήρας, Αμοργού και Νήσων, ΙΜ Παροναξίας, της Καθολικής Επισκοπής Σύρου, της Καθολικής Αρχιεπισκοπής Νάξου-Τήνου και του Κέντρου Έρευνας και Ανάπτυξης ΙΜ Σύρου.
- η Κοινωνική Σύμπραξη Περιφερειακής Ενότητας Καλύμνου με τη συμμετοχή της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, των Δήμων Καλύμνου, Λέρου, Πάτμου, Αστυπάλαιας, Λειψών και Αγαθονησίου, της ΙΜ Λέρου, Καλύμνου και Αστυπάλαιας, της Πατριαρχικής Εξαρχίας Πάτμου, του Σωματείου Γονέων Κηδεμόνων και Φίλων ΑμεΑ «ΑΓ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ», του Συλλόγου Γονέων Τριτέκνων Δήμου Καλύμνου, του Συλλόγου Πολυτέκνων Καλύμνου και του Συλλόγου Τριτέκνων Λέρου-Λειψών.

η Κοινωνική Σύμπραξη Περιφερειακής Ενότητας Ρόδου με Επικεφαλής Εταίρο το Δήμο Ρόδου και συμμετοχή της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, της ΙΜ Ρόδου, της ΙΜ Σύμης, του Δήμου Σύμης, του Δήμου Τήλου, του Δήμου Χάλκης, του Δήμου Μεγίστης, πλήθους οργανώσεων εθελοντών και φορέων της κοινωνίας των πολιτών αλλά και του Πανεπιστήμιο Αιγαίου (Εργαστήριο «Ψυχολογίας, Παιδαγωγικών Ερευνών και Μέσων στην Εκπαίδευση»).

η Κοινωνική Σύμπραξη Περιφερειακής Ενότητας Κω με τη συμμετοχή του Δήμου Κω (Κοινωφελής Επιχείρηση Κοινωνικής Προστασίας, Αλληλεγγύης, Πρόνοιας, Υγείας και Αστικής Συγκοινωνίας - ΚΕΚΠΑΠΥΑΣ), της ΙΜ Κώ & Νισύρου καθώς και φορέων εθελοντισμού και της κοινωνίας των πολιτών

Η συμβολή του ΤΕΒΑ – ΕΠΒΥΣ στην ανακούφιση των ακραίων μορφών φτώχειας από υλικές στερήσεις της ΠΝΑ εκτιμάται σε 10 εκ. € (βλ. και σχετική ενότητα), ενώ μη αμελητέα εκτιμάται και η δυνατότητα αξιοποίησης λοιπών κοινωνικών ή άλλων πόρων (δραστηριότητες και πόροι Εκκλησίας, μη κερδοσκοπικών Οργανώσεων και των Εθελοντικών Οργανισμών, εταιρικής κοινωνικής ευθύνης).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν στο πλαίσιο εκπόνησης του παρόντος οι υφιστάμενες δομές για την κάλυψη αναγκών βασικής επισιτιστικής και υλικής συνδρομής περιλαμβάνουν:

- 5 κοινωνικά παντοπωλεία εκ των οποίων 3 υπό την αιγίδα Δήμων (Λέρος, Μήλος, Νάξος) και 2 υπό την αιγίδα της ΠΝΑ (Σύρος, Ρόδος)
- 4 δομές παροχής γευμάτων (κοινωνικά μαγειρεία/ συσσίτια) εκ των οποίων 2 υπό την αιγίδα Δήμων (Σύρος, Ρόδος) και τρεις υπό την αιγίδα κατά τόπους Μητροπόλεων (Κως, Πάρος, Τήνος).
- 5 κοινωνικά φαρμακεία σε Σύρο, Θήρα, Λέρο, Νάξο και Τήνου σε συνεργασία και με κατά τόπους Μητροπόλεις.
- 2 κοινωνικά φροντιστήρια σε Θήρα και Ρόδο (το τελευταίο στο πλαίσιο του Κοινωνικού Παντοπωλείου της Περιφέρειας).
- 1 κοινωνικό ανταλλακτήριο με τη συμμετοχή όλων των δημοτών στη Μήλο.

Σημειώνεται τέλος η δραστηριότητα Εκκλησιαστικών Ιδρυμάτων (όπως αυτό της Ιεράς Νήσου Τήνου Άννας Ανέστη-Χαλκιά) ή/και άλλων μονάδων των κατά τόπους Μητροπόλεων, που παρέχουν γεύματα, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, αλλά και λοιπές κοινωνικές και οικονομικές παροχές σε απόρους και ευάλωτα τμήματα του πληθυσμού.

Σημειώνεται ότι, εφόσον κάποια από τα ανωτέρω λειτουργήσουν ως κοινωνικές επιχειρήσεις, θα μπορούσαν να τύχουν στήριξης μέσω της κατηγορίας δράσεων 2.2 (βλ. παρακάτω).

Πίνακας 3.1: Δομές για την κάλυψη αναγκών βασικής επισιτιστικής και υλικής συνδρομής, ΠΝΑ, 2015

α/α	Δήμος	Είδος δομής	Πλήθος Εξυπηρετούμενων	Παρατηρήσεις
1	Σύρου-Ερμούπολης	Κοινωνικό Παντοπωλείο		Περιφέρεια
		Κοινωνικό Φαρμακείο	-	Προσωρινή παύση δράσης
		Δομή παροχής γευμάτων	60	
3	Θήρας	Κοινωνικό Φαρμακείο	100	
		Κοινωνικό Φροντιστήριο	20	
10	Λέρου	Κοινωνικό Παντοπωλείο	80	Χορηγίες/ Δωρεές/ Συνεργασίες
		Κοινωνικό Φαρμακείο	150	
16	Κω	Δομή παροχής γευμάτων	400	ΙΜ Κω – Νισύρου Δήμος Κω / Ιδιώτες
19	Μήλου	Κοινωνικό Παντοπωλείο	330 οικογένειες	
		Κοινωνικό Ανταλλακτήριο	(όλοι οι δημότες)	
24	Νάξου/Μικρών Κυκλάδων	Κοινωνικό Παντοπωλείο	1.468	
		Κοινωνικό Φαρμακείο		
25	Πάρου	Δομή παροχής γευμάτων	60 ημερησίως	συνεργασία με Ιερό Προσκύνημα Παναγίας Εκατονταπυλιανής
27	Ρόδου	Κοινωνικό Παντοπωλείο	350	Περιφέρεια, συμπ. κοινωνικό φροντιστήριο
		Δομή παροχής γευμάτων	135	
31	Τήνου	Κοινωνικό Φαρμακείο	30	

Πηγή: Δήμοι ΠΝΑ, 2015, σε απάντηση σε ερωτηματολόγιο στο πλαίσιο εκπόνησης του παρόντος. Δεν περιλαμβάνονται οι Δήμοι Ανάφης, Φολέγανδρου και Σίκινου, Αστυπάλαιας, Λειψών και Αγαθονησίου, Κάρπαθου, Κάσου, Κύθνου, Νίσυρου, Κιμώλου, Σερίφου, Σίφνου, Μυκόνου, Αντιπάρου, Μεγίστης, Τήλου

ΑΞΟΝΑΣ 2: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 2.1: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Η συγκεκριμένη κατηγορία περιλαμβάνει παρεμβάσεις με στόχο την πρόληψη, άρση ή άμβλυνση παραγόντων που αποτελούν υψηλές εστίες κινδύνου κοινωνικού αποκλεισμού, καλύπτοντας τόσο φτωχούς και ανέργους με σωρευτικά χαρακτηριστικά αποκλεισμού, όσο και άλλες ευπαθείς ομάδες. Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου επιδιώκει την ανάπτυξη ενός ευρύτερου πλέγματος δράσεων πρόληψης και αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού, το οποίο λειτουργεί σε συνέργεια με τις δράσεις του ΤΕΒΑ (βλ. ανωτέρω, Άξονα 1) αλλά και τις ευρύτερες εθνικές και περιφερειακές δράσεις για την προώθηση στην απασχόληση.

Ιδιαίτερη έμφαση στο πλαίσιο αυτό δίνεται στον αποκλεισμό των παιδιών και στην πρόληψη αυτού, κατά αντιστοιχία με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την κοινωνική ένταξη.

Στην κατηγορία περιλαμβάνονται οι ακόλουθες δύο Δράσεις και οι κατά περίπτωση απαραίτητες για την υλοποίησή τους ενέργειες:

- ✚ Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την ένταξη και την απασχόληση
- ✚ Ενίσχυση διοικητικής ικανότητας εμπλεκόμενων φορέων

Δράση 2.1.1: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την ένταξη και την απασχόληση

Κομβικό ρόλο στην προσέγγιση της ΠΝΑ στην ενεργό ένταξη διαδραματίζει η ανάπτυξη ενός ευρύτερου πλέγματος δράσεων πρόληψης και αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού, μέσω της παροχής συμβουλευτικής και νομικής υποστήριξης, στους ακόλουθους τομείς:

- ✚ Ψυχοκοινωνική στήριξη και έγκαιρη παρέμβαση για πρόληψη κρίσεων.
- ✚ Έγκαιρος εντοπισμός προβλημάτων και διασύνδεση με τις αντίστοιχες υπηρεσίες υγείας & πρόνοιας που μπορούν να παρέχουν εντατική ή εξειδικευμένη υποστήριξη.
- ✚ Συμβουλευτική, mentoring, επαγγελματικός προσανατολισμός.
- ✚ Στοχευμένα προγράμματα κατάρτισης συνδεδεμένα με πρακτική άσκηση για ευπαθείς ομάδες σε κλάδους αιχμής της οικονομίας της Περιφέρειας / τοπικής οικονομίας.
- ✚ Ενέργειες προώθησης στην απασχόληση (τύπου ΝΕΕ, ΝΘΕ) για ευπαθείς ομάδες.

Αντιστοίχως, και σε συμφωνία με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη, περιλαμβάνονται υπηρεσίες υποστήριξης παιδιών, εφήβων και των οικογενειών τους στους ακόλουθους τομείς:

- ✚ Ψυχοκοινωνική στήριξη και έγκαιρη παρέμβαση για πρόληψη κρίσεων
- ✚ Συμβουλευτική γονέων
- ✚ Υποστήριξη γονέων για τη φροντίδα βρεφών ή παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας (π.χ. θηλασμός, υγιεινή και διατροφή, έγκαιρος εντοπισμός μαθησιακών προβλημάτων)
- ✚ Έγκαιρος εντοπισμός προβλημάτων και διασύνδεση οικογενειών με τις αντίστοιχες υπηρεσίες υγείας & πρόνοιας που μπορούν να τους παρέχουν εντατική ή εξειδικευμένη υποστήριξη
- ✚ Έκτακτη φύλαξη παιδιών ή εξαρτώμενων μελών για την υποστήριξη άνεργων γονέων κατά την αναζήτηση εργασίας ή την παρακολούθηση προγραμμάτων κατάρτισης.
- ✚ Παρεμβάσεις πρόληψης ενημερωτικού και εκπαιδευτικού χαρακτήρα σε σχολεία.

Κατά περίπτωση, μπορεί να περιλαμβάνεται:

- ✚ συμβουλευτική για την πρόληψη και καταπολέμησης της υπερχρέωσης (ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και επιμόρφωση των ωφελούμενων σε θέματα ορθολογικής διαχείρισης χρημάτων και συνετής καταναλωτικής συμπεριφοράς, καθοδήγηση νοικοκυριών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες διαχείρισης του προϋπολογισμού τους και κινδυνεύουν άμεσα με υπερχρέωση,

υποστήριξη των νοικοκυριών που βρίσκονται σε οριστική αδυναμία αποπληρωμής των χρεών τους),

- ✚ υποστήριξη ατόμων και οικογενειών σε κίνδυνο ή σοβαρή κοινωνική κρίση (παροχή συντονισμένης πρωτοβάθμιας ιατρικής και κοινωνικής φροντίδας ή / και διασύνδεση και παραπομπή των ωφελούμενων στις διαθέσιμες τοπικές δομές (δημόσιες ή εθελοντικές) φιλοξενίας, υποστήριξης ή/και αποκατάστασης),
- ✚ νομική συνδρομή ευπαθών ομάδων, που εξασφαλίζει δωρεάν νομικές υπηρεσίες σε υποθέσεις κοινωνικοασφαλιστικού και προνοιακού δικαίου για ανασφάλιστα άτομα και οικογένειες.

Ως προς τους ωφελούμενους, αυτοί θα είναι κατά προτεραιότητα:

- ✚ οι άνεργοι και ειδικά οι μακροχρόνια άνεργοι
- ✚ οι ήδη εξυπηρετούμενοι από συσσίτια και άλλες μορφές επισιτιστικής βοήθειας (ωφελούμενοι ΤΕΒΑ)
- ✚ οι δικαιούχοι του ΕΕΕ η λήψη του οποίου μπορεί να αποτελέσει ως μηχανισμός έγκαιρης διάγνωσης και παραπομπής στις κατάλληλες υπηρεσίες συμβουλευτικής, φροντίδας ή εργασιακής επανένταξης, ανάλογα με τις ανάγκες.
- ✚ άλλα μέλη ευπαθών ομάδων σε κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού

Ως προς τον τρόπο υλοποίησης των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου προκρίνει δύο τρόπους παροχής των σχετικών υπηρεσιών, την **ανάπτυξη δικτύου Κέντρων Κοινότητας** (“one-stop shops”) και την **προώθηση στην αγορά εργασίας**.

Τα **Κέντρα Κοινότητας αποτελούν βασική επιλογή και ουσιαστικό εργαλείο υλοποίησης της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης**. Οι σχετικές κατευθύνσεις της ΕΥΣΕΚΤ περιγράφουν το Κέντρο Κοινότητας ως ένα «Πολυκέντρο» το οποίο ενσωματώνει τις υπηρεσίες των ειδικών ομάδων (όπως άστεγοι νέοι ή αιτούντες άσυλο), ή εστιάζει τις υπηρεσίες γύρω από συγκεκριμένα γεγονότα της ζωής ή διοικητικά θέματα που επηρεάζουν τους πολίτες (π.χ. η λήψη παροχών κοινωνικής πρόνοιας, στέγασης, παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών κλπ.). Αποτελούν κρίσιμο συστατικό της μεταρρύθμισης των συστημάτων κοινωνικής φροντίδας διασφαλίζοντας συντονισμό μεταξύ συναφών τομέων πολιτικής όπως η προώθηση στην απασχόληση, η κοινωνική ασφάλιση, η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών φροντίδας και κοινωνικής ένταξης, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη βελτίωση του συντονισμού μεταξύ διαφορετικών θεματικών ενοτήτων και επιπέδων διακυβέρνησης καθώς και μεταξύ δικτύων δημοσίων και ιδιωτικών φορέων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Ουσιαστικά, το κέντρο κοινότητας αποτελεί ένα εστιακό σημείο για την παροχή συντονισμένης υποστήριξης υψηλής έντασης για την ενεργοποίηση των ωφελούμενων της Στρατηγικής και κατ’ επέκταση άλλων επιμέρους στρατηγικών (Ρομά, ΑμεΑ, άποροι, άνεργοι κλπ).

Σκοπός της Περιφέρειας είναι η έγκαιρη **λειτουργία πέντε (5) Κέντρων Κοινότητας**, κατά προτεραιότητα στις περιοχές που εδρεύουν οι Κοινωνικές Συμπράξεις που έχουν ενεργοποιηθεί στο πλαίσιο του ΤΕΒΑ (Ρόδος, Κως, Κάλυμνος, Σύρος) και η κατά περίπτωση ενεργοποίηση Κινητών Μονάδων ή Παραρτημάτων προκειμένου να εξυπηρετηθεί μια ευρύτερη (νησιωτική) περιοχή ή συγκεκριμένοι θύλακες εντός νησιών (π.χ. καταυλισμοί Ρομά).

«ΚΕΝΤΡΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ / ONE STOP SHOPS»

Ο στόχος της συγκεκριμένης δομής είναι να συγκεντρώσει ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών υπηρεσιών ώστε να αποφευχθεί η διασπορά πόρων και να επιτευχθεί η ολιστική παρέμβαση σε πολλές ομάδες πληθυσμού (φτωχές οικογένειες, μετανάστες, Ρομά, κ.λπ) και να διασυνδέσει μέσω παραπομπών τους επιμέρους φορείς και παρεμφερείς υπηρεσίες (δημόσιες και κοινωνίας των πολιτών) υποστηρίζοντας την προσέγγιση της **κοινωνικής σύμπραξης**... Επισημαίνεται δε ότι η λειτουργία των Κέντρων Κοινότητας / One Stop Shops έχουν ως στόχο την υποστήριξη του Δήμου στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής... Σε περίπτωση που σε ένα Δήμο υπάρχουν αρκετοί θύλακες φτώχειας ή και καταυλισμοί Ρομά θα υπάρχει η δυνατότητα πέραν της κεντρικής δομής να λειτουργήσουν παραρτήματα ή / και κινητή μονάδα.

Τα Κέντρα Κοινότητας / One Stop Shops δύναται να παρέχουν υπηρεσίες που θα αφορούν:

1. **την Ανάπτυξη δράσεων δημιουργικής απασχόλησης και μαθησιακής στήριξης παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας**, όπως δημιουργική απασχόληση, εκπαιδευτικές δραστηριότητες / μαθησιακή υποστήριξη, παροχή γευμάτων / σνακ.
2. **Πρώθηση στην απασχόληση**, όπως διασύνδεση με προγράμματα κατάρτισης, ενημέρωση για δράσεις απασχόλησης, επιμορφωτικά σεμινάρια, συμβουλευτική υποστήριξη / επαγγελματικό προσανατολισμό, διασύνδεση με τοπική αγορά εργασίας
3. **Διοργάνωση εκδηλώσεων με επιμορφωτικό, επικοινωνιακό και κοινωνικό περιεχόμενο** όπως οργάνωση ομάδων γειτονιάς για την ανάληψη κοινοτικών πρωτοβουλιών και την ενεργοποίηση των πολιτών, διοργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων προληπτικής ιατρικής και συνθηκών υγιεινής διαβίωσης, δικτύωση με τοπικούς φορείς για μεικτές πρωτοβουλίες
4. **Μεικτές δράσεις για την κοινωνικοποίηση και την πορεία προς την κοινωνική ένταξη (συμπ. Ρομά και μεταναστών)**, όπως σύνδεση σχολείου κοινωνίας και μεικτές εκδηλώσεις, μεικτές δραστηριότητες δημιουργικής απασχόλησης σε σύνδεση με τα θερινά σχολεία, μεικτές δραστηριότητες για παιδιά και εφήβους, συμμετοχή σε θερινές κατασκηνώσεις/ προπαρασκευαστικό στάδιο ετοιμότητας, δράσεις για τον περιορισμό του αποκλεισμού εντός των εκπαιδευτικών μονάδων
5. **Προγράμματα για την δημιουργία ευκαιριών για νέους**, όπως επαγγελματικός προσανατολισμός / καλοκαιρινή απασχόληση, βελτίωση δεξιοτήτων (computer labs, κ.λπ), πολιτισμικές δραστηριότητες (π.χ. λέσχες/όμιλοι), προγράμματα Νεανικής Συμμετοχής και Στήριξης σε συνεργασία με Συνήγορο του παιδιού (Υψηλή Προτεραιότητα)
6. **Παραπομπές και σύνδεση με άλλους τοπικούς φορείς / υπηρεσίες** με αρμοδιότητα για την καταβολή επιδομάτων, τη λειτουργία κοινωνικών φροντιστηρίων ή την παροχή άλλης μορφής υποστήριξης (π.χ. δομές ψυχικής υγείας) κλπ. Η διασύνδεση μπορεί να γίνεται και μέσω διαδικτυακής πύλης.
7. **Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης για παιδιά, ενηλίκους και οικογένειες**, συμπεριλαμβανομένης της κατά περίπτωση νομικής υποστήριξης, ανάλογα με τις ανάγκες.
8. **Ανάπτυξη Δικτύου Εθελοντισμού, μέσω της** συγκέντρωσης αγαθών, της υποστήριξης εκδηλώσεων και της παροχής υπηρεσιών (μαθημάτων, νομικών υπηρεσιών, κ.α.)

Παρατήματα/ Κινητές μονάδες: Ένα Κέντρο Κοινότητας δύναται να έχει παραρτήματα ή/ και κινητή μονάδα και να εξυπηρετεί παρεμφερείς θύλακες φτώχειας, γύρω περιοχές και χωριά ή καταυλισμούς Ρομά, ή και θύλακες Μεταναστών.

Εξειδίκευση σε ομάδες στόχου: Ανάλογα με την περιοχή ένα Κέντρο Κοινότητας δύναται να εξειδικεύεται σε μια συγκεκριμένη ομάδα χωρίς να αποκλείει άλλες, π.χ. μετανάστες, Ρομά, κ.λπ

Τα Κέντρα Κοινότητας μπορούν να έχουν και υποδομές υγιεινής (ειδικά για οικισμούς Ρομά) όπως Χώροι

Υγιεινής και Κοινόχρηστοι Χώροι (π.χ. λουτρά, πλυντήρια) (σε συνέργεια με ΕΤΠΑ)

Ενδεικτικό ετήσιο κόστος λειτουργίας Κέντρου Κοινότητας: 243.200€

Ενδεικτικό ετήσιο κόστος λειτουργίας κινητής μονάδας: 50.000€

Πηγή: ΕΥΣΕΚΤ, 2014-5. Για αναλυτική περιγραφή βλ. Παράρτημα Ι

Συμπληρωματικά, προβλέπεται η **υλοποίηση ενεργειών προώθησης στην αγορά εργασίας** στο πλαίσιο ολοκληρωμένων παρεμβάσεων ή και επιδότησης θέσεων εργασίας/νέων επαγγελματιών συμπληρωματικά προς αυτές. Στις σχετικές ενέργειες περιλαμβάνονται:

- ✚ Δράσεις επαγγελματικού προσανατολισμού/ αναπροσανατολισμού
- ✚ Δράσεις συμβουλευτικής, κατάρτισης/επιμόρφωσης και mentoring, τύπου «κοινωνικού voucher
- ✚ Στοχευμένα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, ει δυνατόν συνδεδεμένα με πρακτική άσκηση, για ευπαθείς και λοιπές ομάδες.
- ✚ Ενέργειες ευαισθητοποίησης, πληροφόρησης και δημοσιότητας
- ✚ Προγράμματα προώθησης στην αγορά εργασίας των ειδικών ευπαθών κοινωνικά ομάδων

Οι προαναφερόμενες δράσεις έχουν ως στόχο την καθοδήγηση των ωφελούμενων, προκειμένου να προσανατολίσουν τις επαγγελματικές/εργασιακές τους επιδιώξεις, να καταρτιστούν και να αποκτήσουν ή να αναβαθμίσουν τις δεξιότητές τους και να διεκδικήσουν με καλύτερους όρους θέσεις στην αγορά εργασίας.

Δράση 2.1.2: Ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας των εμπλεκόμενων φορέων

Κατά αντιστοιχία με τον Άξονα 4 του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου (Καλή Διακυβέρνηση των πολιτικών ένταξης), η περιφερειακή στρατηγική είναι αναγκαίο να υποστηριχθεί από κατάλληλους διοικητικούς ή άλλους μηχανισμούς, προς εξυπηρέτηση των ωφελούμενων αλλά της εσωτερικής παρακολούθησης της υλοποίησης από τη διοίκηση.

Στο πλαίσιο και με βάση τους διαθέσιμους πόρους θα υποστηριχθεί η ενίσχυση του συστήματος διακυβέρνησης των πολιτικών ένταξης και η διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής της Στρατηγικής. Κατά το δυνατόν θα καλυφθούν:

- ✚ ενέργειες αποτελεσματικής εφαρμογής και διασφάλισης ποιότητας των δράσεων ένταξης.
- ✚ ενέργειες συντονισμού και ενδυνάμωσης των τοπικών κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών

Σημειώνεται ότι σύμφωνα και με τις εθνικές κατευθύνσεις, η υλοποίηση των στρατηγικών ένταξης αφορά σε μεγάλο βαθμό τους Δήμους είτε ως Δικαιούχους είτε ως επισπεύδοντες τοπικών εταιρικών σχημάτων. Επιπλέον, η νεοεισαχθείσα έντονα περιφερειακή διάσταση των δράσεων του

Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου με έντονο το στοιχείο των ολοκληρωμένων (χωρικών) παρεμβάσεων αποτελεί καινοτομία η οποία θα απαιτήσει χρόνο και προσπάθεια για την προσαρμογή. Τέλος, η εισαγωγή της λογικής της ενεργού ένταξης δημιουργεί αντίστοιχα αυξημένες απαιτήσεις για τη λειτουργία των κοινωνικών υπηρεσιών, προκειμένου να παρέχουν ουσιαστικές υπηρεσίες ένταξης.

Υπενθυμίζεται ότι στις ενδεικτικές δράσεις της Επενδυτικής Προτεραιότητας 9.ι του εγκεκριμένου από την Ευρ. Επιτροπή ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου 2014-2020 περιλαμβάνονται «Στοχευμένα μέτρα ενίσχυσης της διαχειριστικής ικανότητας και της ενθάρρυνσης της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών», ενώ προς την ίδια κατεύθυνση μπορούν να ενεργοποιηθούν πόροι του Α.Π. 7 «Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ» του ΠΕΠ (ενέργειες υποστήριξης εταίρων ή και των δυνητικών δικαιούχων για την εφαρμογή των δράσεων ΕΚΤ).

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 2.2: ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Οι Δράσεις αφορούν στην ανάπτυξη επικουρικών δραστηριοτήτων προς την κοινωνική επιχειρηματικότητα προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση και αυτοαπασχόληση για άτομα που απειλούνται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Μέσω των σχετικών μηχανισμών θα δημιουργηθεί ένα προστατευμένο μικρο-περιβάλλον όπου θα μπορέσουν να απορροφηθούν κάποιοι από τους αρχικούς κινδύνους της επένδυσης, λαμβάνοντας υπόψη την παράμετρο του υφιστάμενου κοινωνικού αποκλεισμού και των δυσκολιών πρόσβασης στην αγορά εργασίας. Σκοπός είναι η ανάπτυξη και ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας και της επιχειρηματικότητας σε κοινωνικές ομάδες που αντιμετωπίζουν αντικειμενικές δυσκολίες και μειωμένη απασχολησιμότητα, λόγω φτώχειας ή άλλων αιτιών κοινωνικού αποκλεισμού.

Δράση 2.2.1: Μηχανισμοί στήριξης κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Στους μηχανισμούς στήριξης κοινωνικής επιχειρηματικότητας περιλαμβάνονται:

- ✚ Η λειτουργία θερμοκοιτίδων για κοινωνικές επιχειρήσεις μέσω
 - ο της παροχής κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής,
 - ο της υποστήριξης, καθοδήγησης, κατάρτισης και εκπαίδευσης, καλύπτοντας, κατά προτεραιότητα, ζητήματα συμβουλευτικής, ανάπτυξης δεξιοτήτων, εκπόνησης επιχειρηματικών σχεδίων, διαχείρισης και λειτουργίας επιχείρησης και θεσμικού πλαισίου, με σκοπό να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα της επιχειρηματικής δραστηριοποίησης και
 - ο της διατήρησης ή σύστασης ομάδων παρακολούθησης, επιλογής και υποστήριξης των κοινωνικών επιχειρήσεων.

✚ Ενέργειες δικτύωσης εντός και εκτός ΠΝΑ με στόχο την καλύτερη διαχείριση της πληροφορίας για απασχόληση και τη διάχυσή της στους ενδιαφερόμενους. Οι ενέργειες δικτύωσης μπορούν να λάβουν τη μορφή κοινής ηλεκτρονικής πλατφόρμας μεταξύ του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ), των Γραφείων διασύνδεσης των τοπικών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και άλλων περιφερειακών δομών υποστήριξης των κοινωνικών επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο των ενεργειών δικτύωσης θα δοθεί ιδιαίτερο βάρος στην δημοσιοποίηση, ανάπτυξη και διεύρυνση της χρήσης του εργαλείου των Δημοσίων Συμβάσεων Κοινωνικής Αναφοράς (Ν.4019/2011, άρθρο 16, παρ. 1)

Για τον υπολογισμό του κόστους της δράσης έχει χρησιμοποιηθεί ως βάση το μέσο ετήσιο κόστος που προβλέπεται στην σχετική πρόσκληση υποβολής προτάσεων για «Λειτουργία Περιφερειακών Μηχανισμών Υποστήριξης της ανάπτυξης και προώθησης των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.Επ.) και ευρύτερα των πρωτοβουλιών της Κοινωνικής Οικονομίας»²⁶ σε συνδυασμό με τις προβλέψεις χρηματοδότησής τους από το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» 2014-2020 και στη συνέχεια από το ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου 2014-2020. Υπενθυμίζεται ότι ο μηχανισμός κοινωνικής οικονομίας, ως λειτουργικός μηχανισμός στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης, δύναται να αναλάβει το συντονισμό, διαχείριση ή και την υλοποίηση και άλλων δράσεων στο πλαίσιο της Περιφερειακής Στρατηγικής.

ΔΡΑΣΗ	ΕΤΗΣΙΟ ΚΟΣΤΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	ΕΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	ΚΟΣΤΟΣ 2015-2020
Μηχανισμοί στήριξης κοινωνικής επιχειρηματικότητας	500.000 €	4	3.101.000 €

Δράση 2.2.2: Υποστήριξη υλοποίησης επιχειρηματικών σχεδίων Κοινωνικών Επιχειρήσεων

Στόχος του συγκεκριμένου τύπου Δράσης είναι η υποστήριξη της δημιουργίας και της ανάπτυξης κοινωνικών επιχειρήσεων (Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης, οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Κοινωνικής Φροντίδας και Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού του Ν. 4019/2011, Κοινωνικές Επιχειρήσεις Περιορισμένης Ευθύνης του Ν. 2716/1999, καθώς και λοιπές νομικές μορφές κοινωνικής επιχειρηματικότητας).

Στο πλαίσιο της δράσης θα ενισχυθεί η κοινωνική οικονομία και θα αναπτυχθούν υπηρεσίες και προϊόντα με κοινωνικό προσδιορισμό προκειμένου να αντιμετωπισθεί η φτώχεια από τις ίδιες τις ομάδες που πλήττονται από αυτή, στο πλαίσιο της κοινωνικής χειραφέτησης και αλληλεγγύης.

Οι τομείς/ κλάδοι προτεραιότητας, σε συνάφεια τόσο με την Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη όσο και τον περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό, μπορούν, ενδεικτικά, να καλύψουν:

²⁶ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ, ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, Αρ. Πρωτ. 4.29190/οικ.4.1856 / 15-10-2014.

- ✚ **τους τομείς της «Περιφερειακής Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης ΠΝΑ» (RIS)** όπως ο τουρισμός εμπειρίας, η αγροδιατροφή, η αλιεία και οι υδατοκαλλιέργειες, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης ΤΠΕ και των καθαρών τεχνολογιών
- ✚ **την παροχή υπηρεσιών προσωπικών υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής φροντίδας**, όπως βοήθεια στο σπίτι για ηλικιωμένους και ΑΜΕΑ, μετακίνηση και συνοδεία ηλικιωμένων και ΑΜΕΑ, υπηρεσίες στήριξης οικογενειών με βρέφη ή πολύ μικρά παιδιά. Ειδικότερα, οι προσωπικές κοινωνικές υπηρεσίες παρουσιάζουν ολοένα αυξανόμενη ζήτηση ιδίως ενόψει της γήρανσης του πληθυσμού, της αποδυνάμωσης των οικογενειακών δικτύων φροντίδας και της ανάγκης των εργαζόμενων μελών του νοικοκυριού να συμφιλιώσουν επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις. Παράλληλα, στην Ελλάδα ο συγκεκριμένος τομέας παρουσιάζει σημαντική έλλειψη ποιοτικού ανθρώπινου δυναμικού και υψηλό βαθμό αδήλωτης εργασίας (ιδίως από αλλοδαπές γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας).

Οι ενέργειες που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του παρόντος περιλαμβάνουν:

- ✚ Παροχή ενισχύσεων για την υλοποίηση του αρχικού επιχειρηματικού σχεδίου (χρηματοδότηση Start-Ups) κοινωνικών επιχειρήσεων, με ιδιαίτερη έμφαση στους προαναφερόμενους τομείς.
- ✚ Ανάπτυξη νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων υφιστάμενων Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) και Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.Επ.)
- ✚ Προώθηση ανέργων ευπαθών ομάδων για απασχόληση σε μικρο-επιχειρήσεις επιχειρήσεων στον τομέα προσωπικών υπηρεσιών φροντίδας (ιδίως επιδότηση των μικρο-επιχειρήσεων για πρόσληψη ΑΜΕΑ, μακροχρονίως ανέργων ή νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας με στόχο την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας)

Παράλληλα, στο πλαίσιο του ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ 2014-2020, προβλέπονται οι ακόλουθοι τύποι συμπληρωματικών δράσεων ενίσχυσης της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας:

- ✚ Λειτουργία «λαϊκών» αγορών και εκθετηρίων προϊόντων κοινωνικών επιχειρήσεων
- ✚ Συνομολόγηση και υλοποίηση Τοπικών Οικονομικών Συμφωνιών ανάπτυξης της Κοινωνικής Οικονομίας μεταξύ φορέων Ο.Τ.Α., Ιδιωτικού τομέα και κοινωνικών επιχειρήσεων
- ✚ Δημιουργία Φορέων Παροχής Μικροπιστώσεων
- ✚ Μόχλευση εναλλακτικών/συμπληρωματικών κεφαλαίων και εύρεση παρόχων κεφαλαίου
- ✚ Δημιουργία Περιφερειακών Ταμείων ενίσχυσης της Κοινωνικής Οικονομίας
- ✚ Εφαρμογή μηχανισμών συναλλακτικής διευκόλυνσης-διατακτικών πληρωμής (social vouchers) από ΟΤΑ με αποδέκτες τους δημότες αυτών με στόχο την ενθάρρυνση της κατανάλωσης υπηρεσιών και προϊόντων Κοινωνικών Επιχειρήσεων.

Οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις της ΠΝΑ είναι δυνατό επίσης να επωφεληθούν δράσεων που θα αναπτυχθούν σε εθνικό επίπεδο, όπως:

- ✚ χορήγηση δανείων χαμηλού κόστους από τον υπό σύσταση Εθνικό Οργανισμό Μικροπιστώσεων,
- ✚ παροχή τεχνογνωσίας και υπηρεσιών τεκμηρίωσης από το υπό σύσταση Εθνικό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Καινοτομίας και Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, και
- ✚ πολιτικών Δημοσίων Συμβάσεων Κοινωνικής Αναφοράς (ειδικά κριτήρια ανάθεσης Δημοσίων Συμβάσεων).

ΔΡΑΣΗ	ΜΟΝΑΔΙΑΙΟ ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΠΛΗΘΟΣ	ΚΟΣΤΟΣ 2017-2020
Υποστήριξη υλοποίησης επιχειρηματικού σχεδίου κοινωνικής επιχείρησης	30.000	70	2.100.00

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 2.3: ΔΡΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

Η πρόσβαση σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής, στην υποχρεωτική εκπαίδευση αλλά και σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και αναψυχής αποτελεί προτεραιότητα στο πλαίσιο του Άξονα 2 του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου για την Κοινωνική Ένταξη, μέσω των προτεραιοτήτων 2.2 (Πρόσβαση σε Οικονομικά Προσιτές και Ποιοτικές Υπηρεσίες) και 2.3 (Πρόσβαση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση). Η παροχή των σχετικών υπηρεσιών στηρίζει τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και αποτελεί υποστηρικτική προς την ενεργό ένταξη δράση, στο βαθμό που τόσο οι άνεργοι όσο και οι απασχολούμενοι διευκολύνονται στην αναζήτηση ή στην άσκηση εργασίας.

Ως εκ τούτου, η δράση απευθύνεται τόσο στα ίδια τα παιδιά όσο σε άτομα, μέλη νοικοκυριών που απειλούνται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό, που έχουν την ευθύνη φροντίδας παιδιών και περιλαμβάνουν την παροχή υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας παιδιών (Παιδικοί / Βρεφικοί / Βρεφονηπιακοί σταθμοί, ΚΔΑΠ, κλπ).

Δράση 2.3.1: Υπηρεσίες εκπαίδευσης, προσχολικής αγωγής και δημιουργικής απασχόλησης

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρασχέθηκαν από την τοπική αυτοδιοίκηση στο πλαίσιο εκπόνησης του παρόντος, στην Περιφέρεια λειτουργούν 57 δομές παιδικών και βρεφικών σταθμών σταθμών, οι οποίες εξυπηρετούν περίπου 2.700 παιδιά (μέσος όρος 48 παιδιά ανά δομή). Από τις 57 δομές, οι 13 είναι ιδιωτικές (κερδοσκοπικού ή μη χαρακτήρα), εκ των οποίων 7 στην Κω. Αξίζει να σημειωθεί ότι από τις 44 δημόσιες δομές παιδικών σταθμών οι 20 βρίσκονται στο νησί της Ρόδου. Στην ΠΝΑ λειτουργούν επίσης 4 Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) σε Τήνο, Νάξο

και Ρόδο, τα οποία το τρέχον έτος εξυπηρετούν 122 παιδιά. Στη Ρόδο λειτουργεί επίσης θερινό Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης, ενώ το αντίστοιχο ΚΔΑΠμεΑ της Κω λειτουργεί σε ετήσια βάση.

Στο πλαίσιο αυτό, η επιχειρησιακή στόχευση της ΠΝΑ μέσω του ΘΣ 9 περιλαμβάνει

⇒ τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε υφιστάμενες δομές και

⇒ τη διεύρυνση του δικτύου παρεχόμενων υπηρεσιών

Το ενδεικτικό κόστος για τη συγκεκριμένη δράση ακολουθεί τις παραδοχές κόστους που εφαρμόστηκαν κατά τον σχεδιασμό και έγκριση του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου:

✚ Το ετήσιο κόστος ετήσιας παροχής υπηρεσιών παιδικών σταθμών υπολογίζεται σε 2.500€ ανά τέκνο.

✚ Το ετήσιο κόστος ετήσιας παροχής υπηρεσιών ΚΔΑΠ είναι 1.250 €.

Για τις δράσεις «Εναρμόνισης Επαγγελματικής και Οικογενειακής Ζωής» θα διατεθούν κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 490 εκ. €, εκ των οποίων 240 εκ. € από τα ΠΕΠ. Τα ΠΕΠ θα εστιάσουν σε γυναίκες κάτω του ορίου της φτώχειας (άνεργες ή εργαζόμενες), ενώ το Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» 2014-2020 θα εστιάσει την ενίσχυσή του κυρίως σε γυναίκες με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα άνω του ορίου της φτώχειας, είτε εργαζόμενες με επισφαλή θέση εργασίας, είτε άνεργες.

Σε ότι αφορά την **χρηματοδότηση μέσω του ΠΕΠ** προβλέπεται η χρηματοδότηση υπηρεσιών ΚΔΑΠ προς 90 παιδιά και υπηρεσιών παιδικών και Βρεφονηπιακών σταθμών προς 2.100 παιδιά, σε διάστημα επταετίας.

Συμπληρωματικά, αναμένεται η εξειδίκευση της Προτεραιότητας Πολιτικής 2.3: «Πρόσβαση στην υποχρεωτική εκπαίδευση», η οποία, σύμφωνα με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο θα αποτελέσει αντικείμενο κοινής πρωτοβουλίας των Υπουργείων Παιδείας & Θρησκευμάτων και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας (σελ 67). Σε κάθε περίπτωση, στο πλαίσιο του ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ προβλέπονται, επιπλέον, δράσεις για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής, τη μείωση του ποσοστού πρόωρης εγκατάλειψης της σχολικής εκπαίδευσης και για την ενίσχυση της πρόσβασης και ένταξης στην εκπαίδευση για τις Ευάλωτες Κοινωνικά Ομάδες (Μετανάστες, Ρομά, μονογονεϊκές οικογένειες, Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας κλπ.).

ΑΞΟΝΑΣ 3: ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 3.1: ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Η Κατηγορία Δράσεων 3.1 αφορά σε ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω αναπηρίας καλύπτοντας την υποστήριξη υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας, στη βελτίωση των συνθηκών κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης των Ατόμων με Αναπηρία και την

εν γένει αναβάθμιση της εκπροσώπησης και παρουσίας των Ατόμων με Αναπηρία στο δημόσιο βίο. Οι δράσεις μπορεί ενδεικτικά να περιλαμβάνουν:

- ✚ Δράσεις βελτίωσης της πρόσβαση ατόμων με αναπηρία σε υπηρεσίες φροντίδας όπως:
 - ο Βρεφονηπιακοί Σταθμοί Ολοκληρωμένης Φροντίδας για παιδιά με αναπηρία
 - ο Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία
 - ο Κέντρα Δημέρευσης – Ημερήσιας Φροντίδας
- ✚ Δικτύωση και κοινωνική εκπροσώπηση των ΑμεΑ,
- ✚ Συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη
- ✚ Ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση της κοινωνίας και των επιχειρήσεων για θέματα διακρίσεων και πρόσβασης στην αγορά εργασίας
- ✚ Εξατομικευμένη επαγγελματική συμβουλευτική και κατάρτιση για την προώθηση στην αγορά εργασίας, ιδιαίτερα σε κλάδους όπου η Περιφέρεια διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα, καθώς επίσης στο περιβάλλον και τον κοινωνικό τομέα (βλ. και Άξονα 4, για την αναλυτική περιγραφή της προσέγγιση της δράσης)

Πρόσθετες δράσεις είναι ενσωματωμένες μέσω των οριζόντιων προβλέψεων του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου αλλά και του τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση, όπως:

- ✚ «Διαβίωση κατ' οίκον» για παρεμβάσεις προσβασιμότητας σε κατοικίες ΑμεΑ.
- ✚ Παροχή κινήτρων σε επιχειρηματίες για απασχόληση ατόμων με αναπηρία.
- ✚ Εύλογες προσαρμογές στους χώρους εργασίας και τις χρησιμοποιούμενες ΤΠΕ.
- ✚ Δράσεις Ειδικής Αγωγής και Παράλληλης Στήριξης ΑμεΑ.
- ✚ Δράσεις επιμόρφωσης ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού για ΑμεΑ.

Δράση 3.1.1: Δίκτυο υπηρεσιών υποστήριξης οικογενειών που φροντίζουν παιδιά/άτομα με αναπηρία

Η κατηγορία δράσεων αφορά σε ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω αναπηρίας καλύπτοντας την αντιμετώπιση ευρέος φάσματος αναγκών που περιλαμβάνει:

- ✚ την **κατά περίπτωση στήριξη της λειτουργίας δικτύου υπηρεσιών** Υποστήριξης Οικογενειών που φροντίζουν ΑμεΑ, που μπορεί να περιλαμβάνει:
 - ο Κέντρο/α Ειδικής Αγωγής (Διημέρευση)
 - ο Κέντρο/α Ημέρας - Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών Με Αναπηρία (ΚΔΑΠ-ΜΕΑ)
 - ο Στέγη/ες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης

ο Κέντρο/α Δημέρευσης – Ημερήσιας Φροντίδας

Τα Κέντρα θα παρέχουν υπηρεσίες πρόνοιας και υγειονομικής περίθαλψης, καθώς και υπηρεσίες ψυχολογικής και κοινωνικής υποστήριξης και παραπομπής.

- την **παροχή υπηρεσιών εξατομικευμένης στήριξης σε ψυχολογικά, συναισθηματικά αλλά και πρακτικά ζητήματα**, η οποία θα παρέχεται μέσω του δικτύου υποστήριξης. Η βοήθεια θα απευθύνεται κατά κύριο λόγο σε μητέρες/ πατέρες παιδιών/ατόμων με αναπηρία και γυναίκες με αναπηρία.

Για τον υπολογισμό του κόστους υλοποίησης των ανωτέρω δράσεων, χρησιμοποιούνται στοιχεία από αντίστοιχες δράσεις οι οποίες υλοποιήθηκαν / υλοποιούνται στο πλαίσιο του ΕΠΑΝΑΔ κατά την περίοδο 2007-2013 ως εξής:

- Για Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης παιδιών με Αναπηρία, υπολογίζεται μέσο κόστος 5.500€ ανά ωφελούμενο ετησίως. Υπολογίζεται ότι οι σχετικές δομές σε βάθος εξαετίας θα φιλοξενήσουν 210 παιδιά με αναπηρία σε πέντε κέντρα.
- Για στέγες υποστηριζόμενης διαβίωσης (ΣΥΔ) υπολογίζεται ετήσιο λειτουργικό κόστος 250.000€. Υπολογίζεται ότι εντός διετίας θα έχει ξεκινήσει η λειτουργία της υπό κατασκευή Στέγης Υποστηριζόμενης Διαβίωσης στην Κάλυμνο.

ΔΡΑΣΗ	ΜΟΝΑΔΙΑΙΟ ΚΟΣΤΟΣ (€)	ΠΛΗΘΟΣ	ΕΤΗΣΙΟ ΚΟΣΤΟΣ €	ΚΟΣΤΟΣ 2014-2020 €
Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης για παιδιά και εφήβους με νοητική υστέρηση ή και αναπηρίες	5.500	210		1.155.000
Στέγη Υποστηριζόμενης Διαβίωσης	250.000	1	250.000	-

Πέραν των ανωτέρω, αλλά και των πάγιων οικονομικών αναγκών, τα άτομα με αναπηρίες αντιμετωπίζουν πρόσθετες ανάγκες:

- συνδιαλλαγών με τις δημόσιες υπηρεσίες
- λήψης εξωτερικής βοήθειας για τη φροντίδα του ατόμου με αναπηρία
- αντιμετώπισης των πρακτικών και οργανωτικών θεμάτων της καθημερινότητας
- παροχής άλλης εξατομικευμένης ψυχοκοινωνικής υποστήριξης

Προς την κατεύθυνση αυτή, κρίνεται σκόπιμη παροχή προσωπικής βοήθειας για όλα τα παραπάνω μέσω κινητών μονάδων. Για την κάλυψη των αναγκών, προκρίνεται η κατά προτεραιότητα εξυπηρέτησή τους μέσω του δικτύου των κινητών μονάδων των Κέντρων Κοινότητας (βλέπε Δράση 2.1.1: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την ένταξη και την απασχόληση) και η συνέχιση των

προγραμμάτων Κατ' Οίκον Φροντίδας, όπως εφαρμόζονται μέχρι στιγμής από το Υπουργείο Υγείας και τα Ταμεία, μέσω εξωτερικών παρόχων.

Πίνακας 3.2: Υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης παιδιών με αναπηρία, 2015

α/α	Δήμος	Είδος δομής	Δημοτικές Δομές	
			Πλήθος	Εξυπηρετούμενα παιδιά
1	Σύρου-Ερμούπολης	Κέντρα Δημ. Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία	1	25
7	Καλυμνίων	Κέντρα Δημ. Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία	1	35
16	Κω	Κέντρα Δημ. Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία	1	25
27	Ρόδου	Κέντρα Δημ. Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία	2	58
	ΣΥΝΟΛΟ		5	143

Πηγή: Δήμοι ΠΝΑ, 2015

Δράση 3.1.2: Υποστήριξη κοινωνικών επιχειρήσεων ΑμεΑ

Η κοινωνική καινοτομία και επιχειρηματικότητα μπορεί να λειτουργήσει ως πηγή απασχόλησης ή/και αυτοαπασχόλησης για ΑμεΑ, ενώ η κοινωνική φροντίδα αποτελεί κατ' εξοχήν πεδίο ανάπτυξης των κοινωνικών επιχειρήσεων κατά την έννοια του Ν. 4019/2011 και σύμφωνα με τις σχετικές Ευρωπαϊκές στρατηγικές.

Στο ίδιο πλαίσιο οι συλλογικοί φορείς εκπροσώπησης των ΑμεΑ μπορούν να λειτουργήσουν ως μηχανισμοί στήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας των ΑμεΑ ή ως μέρος ευρύτερων μηχανισμών, στο πεδίο των οποίων ενσωματώνονται δράσεις που θα απευθύνονται και σε άτομα με αναπηρία.

Η προσέγγιση της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου στην ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, καλύπτοντας και τις σχετικές δράσεις για ΑμεΑ περιγράφονται ανωτέρω, στο πλαίσιο του Άξονα 2 "Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις για την ένταξη και την απασχόληση" (κατηγορία Δράσεων 2.2 «Οικονομία της Αλληλεγγύης»).

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 3.2: ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΟΦΕΛΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ

Η συγκεκριμένη κατηγορία δράσεων αφορά στην ανάπτυξη και αναβάθμιση δικτύου υποστήριξης των γυναικών - θυμάτων βίας στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου στοχεύοντας:

- ✚ στη στήριξη λειτουργίας Συμβουλευτικών Κέντρων Γυναικών (ψυχοκοινωνική, νομική, συμβουλευτική υποστήριξη γυναικών - θυμάτων βίας και των παιδιών τους),
- ✚ στη στήριξη λειτουργίας Ξενώνων φιλοξενίας γυναικών θυμάτων βίας και
- ✚ στην ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση της κοινωνίας σε θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών,

μέσω:

- της παροχής συνδρομής και υποστήριξης ατόμων θυμάτων βίας και των παιδιών τους και
- της ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης για την αντιμετώπιση της βίας και εκμετάλλευσης.

Δράση 3.2.1: Στήριξη λειτουργίας συμβουλευτικών κέντρων

Όπως έχει προαναφερθεί, στην ΠΝΑ λειτουργούν 3 Συμβουλευτικά Κέντρα Γυναικών, χρηματοδοτούμενα μέσω του ΕΣΠΑ 2007-2013. Τα Συμβουλευτικά Κέντρα συνιστούν υπηρεσίες πρώτης γραμμής, τα οποία καλύπτουν την ανάγκη παροχής υπηρεσιών άμεσης αρωγής προς τις γυναίκες – θύματα έμφυλης βίας, αλλά και υλοποίησης δράσεων πρόληψης και ευαισθητοποίησης κρίσιμης σημασίας για την ανάδειξη του ζητήματος της έμφυλης βίας όλων των μορφών. Η στήριξη που παρέχουν αφορά κυρίως στην ψυχολογική και συμβουλευτική υποστήριξη των γυναικών θυμάτων βίας και των παιδιών τους καθώς και στην παροχή συμβουλών νομικής φύσεως. Στο πλαίσιο του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου 2014-2020 προβλέπεται η συνέχιση της στήριξης της λειτουργίας των ανωτέρω κέντρων.

Συμπληρωματικά, στο πλαίσιο της δράσης προβλέπεται η ανάληψη πρωτοβουλιών ευαισθητοποίησης και πληροφόρησης της κοινωνίας σε θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών. Θα συμπεριληφθούν δράσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης της ευρύτερης κοινωνίας σχετικά με την αποφυγή της βίας κατά των γυναικών αλλά και τη γενικότερη ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στην κοινωνική ζωή, ειδικά σε μικρές τοπικές κοινωνίες, που το συγκεκριμένο θέμα συχνά αντιμετωπίζεται με προκατάληψη.

Στο πλαίσιο της δράσης θα διεξαχθούν καμπάνιες ευαισθητοποίησης, που θα περιλαμβάνουν ενέργειες ενημέρωσης του κοινού ως προς:

- το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών,
- τις διαθέσιμες υπηρεσίες σε περιφερειακό επίπεδο και
- την εν γένει προώθηση της ισότητας των φύλων.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ευαισθητοποίηση σε φαινόμενα πολλαπλού αποκλεισμού στην περίπτωση των μεταναστριών, γυναικών Ρομά κ.ο.κ. Ενδεικτικά, η δράση θα περιλαμβάνει προβολή κοινωνικών μηνυμάτων σε ραδιοτηλεοπτικά μέσα και ηλεκτρονικές σελίδες, ημερίδες και άλλες εκδηλώσεις.

ΔΡΑΣΗ	ΕΤΗΣΙΟ ΚΟΣΤΟΣ € (€)	ΕΤΗ	Κόστος 2014-2020 (€)
Στήριξη Συμβουλευτικών Κέντρων			988.577
ΣΚ Κω	96.781	3	290.343
ΣΚ Ρόδου	78.000	3	234.000
ΣΚ Σύρου	114.000	3	342.000

ΔΡΑΣΗ	ΕΤΗΣΙΟ ΚΟΣΤΟΣ € (€)	ΕΤΗ	Κόστος 2014-2020 (€)
Εκστρατεία ενημέρωσης / ευαισθητοποίησης			122.234

Δράση 3.2.2: Φιλοξενία γυναικών θυμάτων βίας

Στην ΠΝΑ λειτουργεί ένας ξενώνας φιλοξενίας γυναικών θυμάτων βίας από το Δήμο Ρόδου, του οποίου η στήριξη προβλέπεται να συνεχιστεί μέσω του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου. Ωφελούμενες των Ξενώνων φιλοξενίας είναι οι γυναίκες θύματα βίας, trafficking κλπ. και τα παιδιά τους (χωρίς περιορισμούς ως προς την γεωγραφική προέλευση των ωφελούμενων γυναικών). Από τη σχετική δράση που υλοποιείται στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013, προκύπτει ότι το κόστος λειτουργίας της δομής φιλοξενίας, ανέρχεται περίπου σε 237.000 χιλ. € περίπου κατ' έτος.

ΔΡΑΣΗ	ΕΤΗΣΙΟ ΚΟΣΤΟΣ € (€)	ΕΤΗ	Κόστος 2014-2020 (€)
Ξενώνας φιλοξενίας γυναικών θυμάτων βίας (Ρόδου)	237.141	3	711.423

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 3.3: ΔΡΑΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΡΟΜΑ

Δράση 3.3.1: Ολοκληρωμένες δράσεις ενσωμάτωσης των Ρομά

Η συγκεκριμένη κατηγορία δράσεων αφορά ενεργητικές παρεμβάσεις στήριξης της κοινωνικής και οικονομικής ένταξης κοινοτήτων Ρομά, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του εγκεκριμένου από το Περιφερειακό Συμβούλιο *Επιχειρησιακού Σχεδίου Δράσης για την Ένταξη των Ρομά Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου*. Το σχετικό Επιχειρησιακό Σχέδιο Δράσης αναπτύσσεται σε 5 πυλώνες:

- A. Στέγαση**, όπου περιλαμβάνονται η εξασφάλιση βασικών συνθηκών στέγασης, η ολοκλήρωση δικτύων υποδομών ηλεκτροδότησης, ύδρευσης και αποχέτευσης, η ανάπτυξη και βελτίωση του οδικού δικτύου και η διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων και λοιπές υποστηρικτικές ενέργειες (δράσεις προσπελασιμότητας, διαχείρισης απορριμμάτων κλπ.). Βαρύτητα δίδεται στο πλαίσιο της Περιφερειακής Στρατηγικής για τους Ρομά στις δράσεις στεγαστικής αποκατάστασης κυρίως με τη μορφή της επιδότησης ενοικίου. Για τη διασφάλιση του ολοκληρωμένου χαρακτήρα και της βιωσιμότητας αυτής της Δράσης προτείνεται να συνοδευτεί με παρεμβάσεις συμμετοχής των δυνητικά ωφελουμένων σε Δράσεις ενεργητικής ένταξης.
- B. Εκπαίδευση**, όπου περιλαμβάνονται η προσχολική εκπαίδευση (προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, προσχολικής αγωγής, αλλά και προγράμματα ενίσχυσης κοινωνικών δεξιοτήτων και λειτουργία πρότυπου παιδικού σταθμού), η αντιμετώπιση της μαθητικής διαρροής και η βελτίωση της σχολικής επίδοσης (υποδομές και προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας, αντιμετώπισης σχολικής βίας και ανάπτυξης δεξιοτήτων), καθώς και η ανάπτυξη προγραμμάτων αντιμετώπισης του αναλφαριθμητισμού ενηλίκων.

- Γ. **Απασχόληση – Επαγγελματική Κατάρτιση**, όπου περιλαμβάνονται Δράσεις προώθησης στην απασχόληση, πιστοποίησης - ανάπτυξης επαγγελματικών δεξιοτήτων και ανάπτυξης επιχειρηματικών/επαγγελματικών δραστηριοτήτων σε τομείς εξειδίκευσης του πληθυσμού των Ρομά, περιλαμβανομένης της κοινωνικής και συνεταιριστικής δραστηριότητας
- Δ. **Υγεία – Κοινωνική Φροντίδα**, όπου περιλαμβάνονται η πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας (προγράμματα πρόληψης και προαγωγής υγείας και πρόσβασης σε σχετικές υπηρεσίες), η διασφάλιση ψυχικής υγείας (προγράμματα πρόληψης, διάγνωσης και αντιμετώπισης καθώς και ενημέρωσης του πληθυσμού), και η κοινωνική φροντίδα και πρόνοια.
- Ε. **Οριζόντια θέματα**, όπου περιλαμβάνονται η ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου, πολιτιστικών δράσεων, κοινωνικών δεξιοτήτων και δράσεων υποστήριξης των Ρομά για τις συναλλαγές τους με δημοσίους φορείς, καθώς και σειράς οριζόντιων δράσεων (υποστηρικτικές ενέργειες και θεσμικές παρεμβάσεις).

ΔΡΑΣΗ	ΚΟΣΤΟΣ 2014-2020 (€)
Ολοκληρωμένες δράσεις ενσωμάτωσης Ρομά	3.312.000

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΕΩΝ 3.4: ΔΡΑΣΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ

Η συγκεκριμένη κατηγορία δράσεων επικεντρώνεται σε δράσεις

- της πολιτικής health safety net του Υπουργείου Υγείας
- πρωτοβάθμιας φροντίδας ηλικιωμένων
- παροχής υπηρεσιών υποδοχής προσφύγων/ μεταναστών.

Δράση 3.4.1: Ανάπτυξη και εφαρμογή της πολιτικής Health Safety Net στην ΠΝΑ

Οι δράσεις υγείας που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο της Περιφερειακής Στρατηγικής εντάσσονται στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής για τον τομέα της υγείας, όπως έχει προσεγγιστεί στο πλαίσιο του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου 2014-2020. Η ακριβής ποσοτική και ποιοτική αποτύπωση των παρεχόμενων υπηρεσιών ήδη γίνεται από το Υπουργείο Υγείας και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας.

Σκοπός του δικτύου ολοκληρωμένης παροχής υπηρεσιών υγείας (Health Safety Net), είναι η καθολική κάλυψη και ίση πρόσβαση, με ειδική μέριμνα για τους μη έχοντες ασφαλιστική ικανότητα, τους διαβιούντες κάτω από το όριο της φτώχειας και άλλες απειλούμενες από κοινωνικό αποκλεισμό ομάδες του πληθυσμού (Ν.4238/14, και λοιπές σχετικές υπουργικές αποφάσεις), με ειδική μέριμνα για περιοχές όπου εντοπίζονται θύλακες φτώχειας (υψηλή ανεργία, αγροτικές, ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές, κ.α). Οι υπηρεσίες θα υπηρετούν την Εθνική Στρατηγική για την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας. Οι

δράσεις που έχουν προεπιλεγεί και βρίσκονται υπό εξειδίκευση από το αρμόδιο Υπουργείο Υγείας περιλαμβάνουν:

- Δράσεις παροχής υπηρεσιών στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας για ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού (στη βάση μοναδιαίου κόστους)
- Ολοκλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ του Επιτρόπου Απασχόλησης και του Υπουργού Υγείας για τα έτη 2014-15 και υλοποίηση καινοτόμων δράσεων ή πιλοτικών προγραμμάτων σε τοπικό επίπεδο για την αντιμετώπιση νέων αναδυόμενων αναγκών
- Δημιουργία δικτύου Μονάδων Οικογενειακής Ιατρικής (Family Health Units)
- Ενδυνάμωση των Κέντρων Υγείας στις αγροτικές περιοχές και αναδιοργάνωση των μονάδων υγείας του ΠΕΔΥ (πρώην μονάδες υγείας του ΕΟΠΥΥ/ΙΚΑ), μέσω της απόκτησης γνώσεων και ενίσχυσης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού
- Συντονισμός της παροχής υπηρεσιών υγείας μεταξύ της πρωτοβάθμιας και της νοσοκομειακής φροντίδας υγείας

ΔΡΑΣΗ	ΚΟΣΤΟΣ 2014-2020 (€)
Ολοκληρωμένη παροχή υπηρεσιών υγείας (Health Safety Net),	4.773.320
<i>Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας</i>	
<i>Υλοποίηση καινοτόμων δράσεων ή πιλοτικών προγραμμάτων σε τοπικό επίπεδο</i>	
<i>Δημιουργία δικτύου Μονάδων Οικογενειακής Ιατρικής</i>	
<i>Ενδυνάμωση των Κέντρων Υγείας στις αγροτικές περιοχές και αναδιοργάνωση των μονάδων υγείας του ΠΕΔΥ, μέσω της απόκτησης γνώσεων και ενίσχυσης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού</i>	
<i>Συντονισμός της παροχής υπηρεσιών υγείας μεταξύ της πρωτοβάθμιας και της νοσοκομειακής φροντίδας υγείας</i>	

Δράση 3.4.2: Ενίσχυση των Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων

Η δράση αφορά την ενίσχυση των υφιστάμενων Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων, για παροχή ιατρικών υπηρεσιών και συμβουλευτικής/ψυχολογικής υποστήριξης.

Οι δράσεις απευθύνονται πρωτίστως σε άτομα της τρίτης ηλικίας που δεν αυτοεξυπηρετούνται πλήρως, άτομα με αναπηρίες ή ειδικά προβλήματα, με προτεραιότητα εκείνων που ζουν μόνοι τους, που δεν έχουν την πλήρη φροντίδα της οικογένειας ή που το εισόδημά τους δεν τους επιτρέπει να εξασφαλίσουν τις απαιτούμενες υπηρεσίες για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους. Στο πλαίσιο των δράσεων αυτών παρέχεται επίσης συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη, ιατρική/νοσηλευτική φροντίδα και συντροφιά.

Για τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων υπολογίζεται ότι αυτά θα αφορούν τους φτωχότερους ηλικιωμένους με εισόδημα κάτω των 3.000 € και ότι η δυναμικότητα των υφιστάμενων ΚΗΦΗ (105 άτομα) θα αυξηθεί κατά 15% περίπου (σε 121 άτομα).

Δράση	Μοναδιαίο κόστος €	Πλήθος	Ετήσιο κόστος €	Κόστος 2015-2020 €
ΚΗΦΗ	5.000	121	605.000	4.235.000

Δράση 3.4.3: Υποδοχή προσφύγων – Κοινωνική ένταξη μεταναστών

Η δράση αυτή στοχεύει στη διευκόλυνση της βιώσιμης κοινωνικής ένταξης των μεταναστών / προσφύγων που διαβιούν σε Κέντρα Ένταξης Μεταναστών στον κοινωνικό ιστό και περιλαμβάνει την κάλυψη υπηρεσιών οι οποίες προωθούν την βελτίωση της απασχολησιμότητας και την κοινωνική ένταξη της εν λόγω ομάδας-στόχο, όπως, ενδεικτικά, συμβουλευτικές υπηρεσίες, νομική υποστήριξη, διαπολιτισμική διαμεσολάβηση, κτλ.

Η δράση ακολουθεί τον σχετικό σχεδιασμό του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου, το οποίο προβλέπει τη διάθεση πόρων **1.974.000 €**, το οποίο αντιστοιχεί στην εξυπηρέτηση περίπου **1.645** μεταναστών / προσφύγων οι οποίοι διαβιούν σε Κέντρα Ένταξης Μεταναστών ανά έτος, υπό την αίρεση της.

Επιπλέον, σημειώνεται ότι το ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ 2014-2020 προβλέπει δράσεις Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης για την ενίσχυση της παραμονής στο εκπαιδευτικό σύστημα μαθητών/τριών με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και, πιο συγκεκριμένα, δράσεις για την ενίσχυση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας, την ανάπτυξη των δεξιοτήτων των μαθητών, την ψυχοκοινωνική υποστήριξη των ίδιων και των οικογενειών τους, καθώς και την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης με επιμορφωτικά προγράμματα.

3.4 ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

3.4.1 Σύνοψη της Περιφερειακής Στρατηγικής Ένταξης

Η συνοπτική αποτύπωση της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης, με τις εκτιμώμενες πηγές χρηματοδότησης και εκτιμώμενο προϋπολογισμό αποτυπώνεται στη συνέχεια.

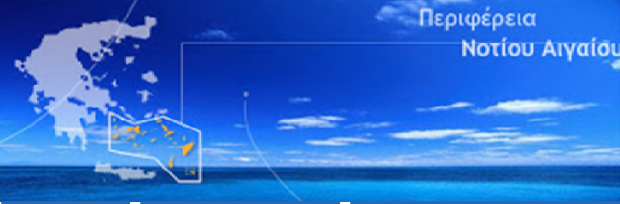
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΑΙΑΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ				
1.1	ΠΑΡΟΧΕΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ			
		Π/Υ 2016-2020	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
-	Εφαρμογή ΕΕΕ σε σύνολο ΠΝΑ		Εθνικοί πόροι	
1.2	ΥΛΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ			
		Π/Υ 2015-2020	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1.2.1	Κοινωνικά Παντοπωλεία		ΤΕΒΑ / Εκκλησία/ Χορηγίες / Εθελοντισμός	ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ ΤΕΒΑ = 10 εκ.€ (εκτίμηση)
1.2.2	Δομές παροχής συσσιτίων			
1.2.3	Κοινωνικά φαρμακεία/ιατρεία			

ΑΞΟΝΑΣ 2: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ				
2.1		ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ		
		Π/Υ 2015-2020	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
2.1.1	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την ένταξη και την απασχόληση	12.788.052	ΠΕΠ ΠΝΑ 2014-2020	Επενδυτικές Προτεραιότητες 9i και 9iv
			ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ 2014-2020	Επενδυτική Προτεραιότητα 9i,
2.1.2	Ενίσχυση διοικητικής ικανότητας εμπλεκόμενων φορέων	850.000	Εθνικοί πόροι / ΠΕΠ	Υπολογίζονται 50 ανθρωποέτη για κάλυψη του συνόλου των αναγκών των Δήμων, με 17.000€
2.2		ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ		
		Π/Υ 2015-2020	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
2.2.1	Μηχανισμοί στήριξης κοινωνικής επιχειρηματικότητας	3.101.000	ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ 2014-2020	Επενδυτική Προτεραιότητα 9v: Σύσταση και αρχική λειτουργία Περ. Μηχανισμού
			ΠΕΠ ΠΝΑ 2014-2020	Επενδυτική Προτεραιότητα 9v: Λειτουργία Περ. Μηχανισμού
2.2.2	Υποστήριξη υλοποίησης επιχειρηματικού σχεδίου κοινωνικής επιχείρησης	2.100.000	ΠΕΠ ΠΝΑ 2014-2020	Επενδυτική Προτεραιότητα 9v
			ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ 2014-2020	Επενδυτική Προτεραιότητα 9v
2.3		ΔΡΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ		
		Π/Υ 2015-2020	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
2.3.1	Υπηρεσίες εκπαίδευσης, προσχολικής αγωγής και δημιουργικής απασχόλησης	5.376.000	ΠΕΠ ΠΝΑ 2014-2020	Επενδυτική Προτεραιότητα 9i,

ΑΞΟΝΑΣ 3: ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ				
3.1		ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ		
		Κόστος 2015-2020	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
3.1.1	Δίκτυο υπηρεσιών υποστήριξης οικογενειών που φροντίζουν παιδιά/άτομα με αναπηρία	2.155.000	ΠΕΠ ΠΝΑ 2014-2020	Επενδυτική Προτεραιότητα 9iii
3.1.2	Υποστήριξη κοινωνικών επιχειρήσεων ΑμεΑ		ΠΕΠ ΠΝΑ 2014-2020	Βλ. Άξονα 2. Δράση 2.2
3.2		ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΟΦΕΛΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ		
		Π/Υ 2015-2020	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
3.2.1	Στήριξη λειτουργίας συμβουλευτικών κέντρων	988.577	ΠΕΠ ΠΝΑ 2014-2020	Επενδυτική Προτεραιότητα 9iii
3.2.2	Φιλοξενία γυναικών θυμάτων βίας	711.423	ΠΕΠ ΠΝΑ 2014-2020	Επενδυτική Προτεραιότητα 9iii
3.3		ΔΡΑΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΡΟΜΑ		
		Π/Υ 2015-2020	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
3.3.1	Ολοκληρωμένες δράσεις ενσωμάτωσης των Ρομά	3.312.000	ΠΕΠ ΠΝΑ 2014-2020	Επενδυτική Προτεραιότητα 9ii
			Εθνικοί πόροι	
3.4		ΔΡΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ		
		Π/Υ 2015-2020	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
3.4.1	Πολιτικές health safety net	4.773.320	ΠΕΠ ΠΝΑ 2014-2020	Επενδυτική Προτεραιότητα 9iv
3.4.2	ΚΗΦΗ - ΔΔΗΦ	4.309.500	ΠΕΠ ΠΝΑ 2014-2020	Επενδυτική Προτεραιότητα 9iv
3.4.3	Υποδοχή προσφύγων	1.974.000	ΠΕΠ ΠΝΑ 2014-2020	Επενδυτική Προτεραιότητα 9iv

3.4.2 Σύνδεση με την Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης

Οι Άξονες και επιμέρους Κατηγορίες Δράσεων της Περιφερειακής Στρατηγικής Νοτίου Αιγαίου για την Κοινωνική Ένταξη και την Καταπολέμηση της Φτώχειας εμφανίζουν υψηλό βαθμό συνάφειας με τους Επιχειρησιακούς Άξονες της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης και τις σχετικές Προτεραιότητες Πολιτικής. Οι σχετικές διασυνδέσεις παρουσιάζονται στη μήτρα συνάφειας που ακολουθεί.

			 Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗ- ΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΑΙΑΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΠΡΩΤΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ									
			Κατηγορία Δράσης 1.1 ΠΑΡΟΣΧΕΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΣΧΥΣΗΣ 1.2 ΥΛΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 2.1 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΑΣΧΟΛΗΣΗ 2.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2.3 ΔΡΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΑΓΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ 3.1 ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ / ΟΤΩ ΑΝΑΤΡΙΑΣ 3.2 ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΟΦΕΛΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ 3.3 ΔΡΑΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΡΟΜΑ 3.4 ΔΡΑΣΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ									
ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ												
Ε.Α.	Επιχειρησιακοί Άξονες	Π.Π.										
Ε.Α. 1	Καταπολέμηση της φτώχειας		↔									
	Π.Π. 1.1	Πρόσβαση σε Βασικά Αγαθά	✓	✓								
	Π.Π. 1.2	Πρόσβαση σε Επαρκείς Πόρους	✓									
Ε.Α. 2	Πρόληψη και καταπολέμηση του αποκλεισμού των παιδιών		↔									
	Π.Π. 2.1	Πρόσβαση σε Οικονομικούς Πόρους	✓	✓								
	Π.Π. 2.2	Πρόσβαση σε Οικονομικά Προσιτές και Ποιοτικές Υπηρεσίες			✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Π.Π. 2.3	Πρόσβαση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση								✓		
Ε.Α. 3	Πρωτόληψη της ένταξης των ευπαθών ομάδων				↔							
	Π.Π. 3.1	Ενίσχυση εισοδηματικών πόρων των ανέργων	✓									
	Π.Π. 3.2	Πρόσβαση των ανέργων σε υπηρεσίες ενεργηποίησης			✓	✓	✓	✓				
	Π.Π. 3.3	Πρόσβαση ανέργων με σωρευτικά χαρακτηριστικά αποκλεισμού και άλλων ομάδων σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ε.Α. 4	Καλή Διακυβέρνηση των Πολιτικών Ένταξης											
	Π.Π. 4.1	Συντονισμός των πολιτικών ένταξης			✓							
	Π.Π. 4.2	Ποιότητα των πολιτικών ένταξης			✓							
	Π.Π. 4.3	Αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών ένταξης			✓							

ΚΑΛΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ

3.4.3 Μηχανισμοί Συντονισμού, Υλοποίησης και Παρακολούθησης

Το υφιστάμενο σύστημα οργάνωσης και διακυβέρνησης της κοινωνικής πολιτικής σε επίπεδο Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου βασίζεται στην εκ του νόμου κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ

- ✚ της Πρωτοβάθμιας Αυτοδιοίκησης (32 Δήμοι) η οποία έχει προνοιακού, κυρίως, χαρακτήρα αρμοδιότητες,
- ✚ της Δευτεροβάθμιας Αυτοδιοίκησης (Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και δεκατρείς Περιφερειακές Ενότητες) με αρμοδιότητες στους τομείς απασχόλησης, κοινωνικής ενσωμάτωσης και υγείας,
- ✚ Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου με αρμοδιότητες κυρίως σε ζητήματα μεταναστευτικής πολιτικής και πολιτογράφησης.
- ✚ Της Κεντρικής Κυβέρνησης και ειδικότερα του Υπουργείου Υγείας και του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλειας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και των εποπτευόμενων από αυτά φορέων, συμπεριλαμβανομένου και του ΟΑΕΔ.

Παρά την βαθιά μεταρρύθμιση που επέφερε το Πρόγραμμα Καλλικράτης, η εφαρμογή της κοινωνικής πολιτικής παρουσιάζει σοβαρές αδυναμίες, οι οποίες έχουν συνοψιστεί εύγλωττα στο παρελθόν από το ίδιο το Υπουργείο Εσωτερικών.

- Ο χαρακτήρας του σχεδιασμού, σε κεντρικό επίπεδο, είναι κλασικός «top down», χωρίς τη συμμετοχή σ' αυτόν των εμπλεκόμενων μερών και χωρίς την πρόβλεψη μηχανισμών συντονισμού οριζόντιων πολιτικών.
- Παντελής έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού (ποικιλία δομών και φορέων, μεγάλος αριθμός εμπλεκόμενων υπηρεσιών, έλλειψη τεχνογνωσίας) και προγραμματισμού, σε τοπικό επίπεδο, με αποτέλεσμα:
- Οι ιδέες για συμμετοχή των εμπλεκόμενων στη διαμόρφωση των πολιτικών και η επιτυχής υλοποίησή τους μένουν κενό γράμμα
- Η αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων και αναγκών είναι αποσπασματική
- Η προώθηση ολοκληρωμένων πολιτικών και προγραμμάτων κοινωνικής προστασίας να καθίσταται δυσχερής
- Έλλειψη χρηματο-οικονομικού σχεδιασμού σε αυτοδιοικητικό επίπεδο, ο οποίος θα διασφάλιζε τακτικές χρηματορροές που με τη σειρά τους συνιστούν κίνητρο για ενεργή συμμετοχή των ΜΚΟ και της κοινωνίας των πολιτών σε εθελοντικά προγράμματα, αναδεικνύεται ως ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα για την επάρκεια και συνέχεια των χρηματοδοτήσεων (π.χ. το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι»).
- Με τον τρόπο αυτό, η κύρια πηγή χρηματοδότησης για τα προγράμματα κοινωνικής προστασίας είναι για μεν τα ΝΠΔΔ, οι τακτικοί προϋπολογισμοί των εποπτευόντων Υπουργείων, για δε τα ΜΚΟ χορηγίες, δωρεές και εισφορές των μελών τους.
- Έντονα οργανωτικά – λειτουργικά προβλήματα στις Κοινωνικές Υπηρεσίες (δυσλειτουργικές και πεπαλαιωμένες εσωτερικές γραφειοκρατικές δομές, έλλειψη δικτύωσης και συνεργασίας με τους εμπλεκόμενους φορείς, απουσία συστημάτων παρακολούθησης των αποτελεσμάτων των πολιτικών και προγραμμάτων, καθώς και δεικτών αξιολόγησης της λειτουργίας τους).
- Παντελής απουσία συμμετοχής των χρηστών των υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας στο σχεδιασμό και λήψη των αποφάσεων που σχετίζονται με τη διαμόρφωση και υλοποίηση των προγραμμάτων αυτών.
- Απουσία ενός «συστήματος κοινωνικής προστασίας» σε τοπικό επίπεδο, το οποίο θα χαρακτηρίζεται από:

- ο «bottom up» χαρακτήρα
- ο στρατηγικό σχεδιασμό των πολιτικών κοινωνικής προστασίας
- ο εργαλεία συστηματικής παρακολούθησης και αξιολόγησης των αποτελεσμάτων των πολιτικών και προγραμμάτων
- ο χρηματο-οικονομικό σχεδιασμό, ο οποίος θα διασφαλίζει τις απαιτούμενες τακτικές χρηματορροές
- ο δικτύωση των ευπαθών κοινωνικών ομάδων του πληθυσμού και συνεχή διαβούλευση κι συμμετοχή για τη διαμόρφωση των πολιτικών και προγραμμάτων που θα αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα τοπικά προβλήματα και δεν θα επικεντρώνονται αποκλειστικά στην επιδοματική στήριξη των ομάδων πίεσης
- ο δικτύωση των εμπλεκόμενων δημόσιων υπηρεσιών και φορέων

Πηγή: Υπ. Εσωτερικών (2010) Πρόταση Μοντέλου Οργάνωσης Κοινωνικής Υπηρεσίας Περιφέρειας και Ο.Τ.Α. Α' βαθμού

Επιδιώκοντας να αντιμετωπίσει τις ανωτέρω αδυναμίες, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου θα εισάγει ένα **Περιφερειακό Μηχανισμό παρακολούθησης και συντονισμού των δράσεων κοινωνικής ένταξης** βασισμένο σε σχέσεις συνεργασίας και συναλληλίας με το σύνολο των εμπλεκόμενων φορέων. Σκοπός του μηχανισμού είναι να φέρει τη διοίκηση κοντά στον πολίτη, ειδικά για τους πολίτες των τοπικών κοινωνιών και τις Ευπαθείς και λοιπές Κοινωνικές Ομάδες οι οποίες βιώνουν ή απειλούνται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό.

Πρέπει να σημειωθεί ότι μέχρι στιγμής εκκρεμούν κομβικές αποφάσεις της Κεντρικής Κυβέρνησης για την υλοποίηση κοινωνικών πολιτικών, παρά την πρόσφατη έγκριση της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη, οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων τη χρηματοδότησή της, τα συστήματα παρακολούθησης της εφαρμογής της κλπ.

Συνεπώς και μέχρι την ολοκλήρωση των ανωτέρω διαδικασιών, ο σχετικός Περιφερειακός Μηχανισμός θα λειτουργήσει αυτόνομα με την προοπτική να μπορέσει να συνεργαστεί με τις αντίστοιχες εθνικές δομές, όταν αυτές λάβουν τελική μορφή.

Εκ των πραγμάτων, τόσο ο Περιφερειακός Μηχανισμός όσο και η χρηματοδότηση της Περιφερειακής Στρατηγικής εστιάζουν, κυρίως, στη χρήση των διαθέσιμων πόρων μέσω του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Νοτίου Αιγαίου 2014-2020 και ειδικά των σχετικών προβλέψεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Ο αναλυτικός σχεδιασμός του Περιφερειακού Μηχανισμού παρουσιάζεται στις ενότητες που ακολουθούν.

3.4.3.1 Συντονισμός και Υλοποίηση

Η επιτυχημένη υλοποίηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης απαιτεί την κινητοποίηση και συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων δημόσιων φορέων, της κοινωνίας των πολιτών και των φορέων εκπροσώπησης των ατόμων που απειλούνται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό και, σε ορισμένες περιπτώσεις, της επιχειρηματικής κοινότητας.

Οι βασικές υποθέσεις πάνω στις οποίες αναπτύσσεται ο παρών μηχανισμός είναι:

- η μεγιστοποίηση της δυνατότητας κινητοποίησης των κοινωνικών φορέων,
- η αποφυγή αύξησης της πολυπλοκότητας στο σύστημα διακυβέρνησης,
- η αποφυγή επικαλύψεων αρμοδιοτήτων στα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης,
- η αξιοποίηση υφιστάμενων οργάνων και δομών,
- η αξιοποίηση της υφιστάμενης εμπειρίας, θετικής και αρνητικής και
- η χρηματοδότηση δράσεων ΕΚΤ στην ΠΝΑ θα γίνει μέσα από τους μηχανισμούς λειτουργίας της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου, η οποία αναφέρεται απευθείας στον Περιφερειάρχη Νοτίου Αιγαίου.

Ακολουθώντας τη δομή ενός ολοκληρωμένου συστήματος διακυβέρνησης δημιουργούνται τρία διακριτά επίπεδα λειτουργιών:

- Συντονισμός και χάραξη πολιτικής.
- Τεκμηρίωση και λεπτομερής σχεδιασμός .
- Υλοποίηση της πολιτικής - διαχείριση δράσεων.

ΕΠΙΠΕΔΟ 1: ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Το επίπεδο του “Συντονισμού και χάραξης πολιτικής” αποτελεί το επιτελικό επίπεδο διακυβέρνησης και συγκροτείται από τα πολιτικά όργανα της Περιφέρειας δηλαδή:

1. το Περιφερειακό Συμβούλιο
2. τον Περιφερειάρχη
3. τους Αντιπεριφερειάρχες και ειδικά τον Αντιπεριφερειάρχη του τομέα Απασχόλησης, Κοινωνικής Μέρимνας και Εθελοντισμού

ΕΠΙΠΕΔΟ 2: ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Κατά τη φάση της υλοποίησης της Στρατηγικής, προτείνεται η πλαisiώση των πολιτικών οργάνων με ένα συμβουλευτικό όργανο, το **Περιφερειακό Συμβούλιο Κοινωνικής Ένταξης (ΠΣΚΕ)** το οποίο έχει ως **στόχο**: την ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου και συναίνεσης ανάμεσα στους κύριους πρωταγωνιστές της εφαρμογής κοινωνικών πολιτικών και πολιτικών καταπολέμησης του αποκλεισμού στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.

Συγκεκριμένα ο **ρόλος** του ΠΣΚΕ, στο πλαίσιο των συμβουλευτικών του καθηκόντων, είναι η επεξεργασία των ζητημάτων που σχετίζονται με την προώθηση της καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Το Συμβούλιο θα προτείνει και θα γνωμοδοτεί για το σχεδιασμό δράσεων ένταξης για την ενίσχυση των στρατηγικών στόχων της

Περιφέρειας. Επιπλέον, θα παρακολουθεί την υλοποίηση της Στρατηγικής και θα προτείνει αλλαγές και αναθεωρήσεις, σε περίπτωση που οι υλοποιούμενες δράσεις αποδεικνύονται μη αποτελεσματικές. Τέλος, το ΠΣΚΕ θα αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την κινητοποίηση των φορέων εκπροσώπησης, επιδιώκοντας την ενεργή συμμετοχή τους στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των δράσεων.

Αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία συγκρότησης και θεσμοθέτησής του, το Συμβούλιο θα επεξεργαστεί έναν Κανονισμό Λειτουργίας που θα εγκριθεί από το Περιφερειακό Συμβούλιο. Ο Κανονισμός θα περιγράφει αναλυτικά τη δομή του και τον τρόπο λειτουργίας του και θα μπορεί να αναθεωρηθεί μετά από πρόταση του Συμβουλίου προς στον Περιφερειάρχη.

Ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου ορίζονται από τον Περιφερειάρχη ή εναλλακτικά μπορεί να είναι ο Περιφερειάρχης και ένας Αντιπεριφερειάρχης.

Μέλη του Συμβουλίου μπορεί να είναι:

- ✚ Εκπρόσωπος της Περιφέρειας (εάν ο Πρόεδρος ή/και Αντιπρόεδρος δεν είναι ο Περιφερειάρχης / Αντιπεριφερειάρχης).
- ✚ Ο Υπεύθυνος Συντονισμού της αναπτυξιακής πολιτικής και της πολιτικής καινοτομίας της ΠΝΑ.
- ✚ Εκπρόσωποι της Γενικής Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας & Κοινωνικής Μέριμνας και των Διευθύνσεων Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας
- ✚ Εκπρόσωποι των Δήμων και ειδικά των, κατά περίπτωση, Διευθύνσεων / Τμημάτων κοινωνικής πολιτικής, κοινωνικής προστασίας, κοινωνικής πρόνοιας ή και των νομικών προσώπων των ΟΤΑ.
- ✚ Εκπρόσωποι των Κέντρων Πρόληψης Εξαρτήσεων
- ✚ Εκπρόσωποι των Περιφερειακών Γραφείων ΟΑΕΔ
- ✚ Εκπρόσωποι των Εργατικών Κέντρων της Περιφέρειας
- ✚ Εκπρόσωποι συλλογικών φορέων εκπροσώπησης ευπαθών, ευάλωτων και ειδικών ομάδων του πληθυσμού
- ✚ Εκπρόσωποι των κατά τόπους Μητροπόλεων
- ✚ Εκπρόσωποι Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων
- ✚ Εκπρόσωποι δομών Ψυχικής Υγείας
- ✚ Εκπρόσωποι ΔΥΠΕ
- ✚ Εκπρόσωποι της Ελληνικής Αστυνομίας
- ✚ Εκπρόσωποι του σωφρονιστικού συστήματος

✚ Εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων και των Συμβουλευτικών Κέντρων Γυναίκων

✚ Εκπρόσωπος των Ρομ

Μπορούν επίσης να συμμετέχουν:

✚ Εκπρόσωποι Επιμελητήριων της Περιφέρειας

✚ Εκπρόσωποι Ενώσεων / Αγροτικών Συνεταιρισμών

✚ Εκπρόσωπος του Πανεπιστημίου Αιγαίου

✚ Προσωπικότητες από τον επιχειρηματικό κόσμο

Το Περιφερειακό Συμβούλιο Κοινωνικής Ένταξης υποστηρίζεται από τις υπηρεσίες της Γενικής Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας & Κοινωνικής Μέριμνας (τεχνική /διοικητική και επιστημονική υποστήριξη).

ΕΠΙΠΕΔΟ 3: ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΡΑΣΕΩΝ

Η υλοποίηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης και της αναπτυξιακής πολιτικής αποτελεί ευθύνη των υπηρεσιών της Περιφέρειας και ειδικά της Γενικής Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας & Κοινωνικής Μέριμνας και της Γενικής Διεύθυνσης Ανάπτυξης.

Η Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας & Κοινωνικής Μέριμνας στο πλαίσιο κυρίως των αρμοδιοτήτων της Διεύθυνσης Κοινωνικής Μέριμνας είναι υπεύθυνη για την « ... εφαρμογή προγραμμάτων στέγασης, κοινωνικής και οικονομικής επανένταξης ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, τη συμβουλευτική, ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη των ευπαθών ομάδων...», διατυπώνει προτάσεις προς την ηγεσία της Περιφέρειας και τη Διαχειριστική Αρχή του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου για:

✚ την εξειδίκευση πλευρών της περιφερειακής στρατηγικής σε συνεργασία και με τις λοιπές αρμόδιες υπηρεσίες της Περιφέρειας (Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης σε θέματα προώθησης της απασχόλησης, Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Σχεδιασμού σε θέματα διατύπωσης προτάσεων για προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από πόρους της ΕΕ),

✚ το συντονισμό με τα κεντρικά όργανα σχεδιασμού και τους τοπικούς Φορείς υλοποίησης των παρεμβάσεων (συγχρονισμός ενεργειών, προετοιμασία και ωρίμανση σχεδίων παρεμβάσεων, ευαισθητοποίηση της κοινωνίας των πολιτών κ.οκ.),

✚ τη διατύπωση προτάσεων για την εξειδίκευση του Α.Π. του ΠΕΠ και το περιεχόμενο των προσκλήσεων προς τους Δικαιούχους,

✚ τη συγκέντρωση, επεξεργασία και τεκμηρίωση κοινωνικών και άλλων στοιχείων που αφορούν στην υφιστάμενη κατάσταση, αλλά και στοιχείων προόδου των υλοποιούμενων παρεμβάσεων,

στην υλοποίηση επιμέρους πράξεων (ως Δικαιούχος συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων) εάν και εφόσον αυτό προκύψει ως ανάγκη.

Η διαχείριση των δράσεων που υλοποιούνται με χρηματοδότηση από το ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου είναι ευθύνη της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης (ΕΥΔ), η οποία υπάγεται κατευθείαν στον Περιφερειάρχη. Η ΕΥΔ δεν εμπλέκεται στην υλοποίηση των έργων και λειτουργεί κατά τον τρόπο που προσδιορίζει το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ) του νέου ΕΣΠΑ 2014-2020 και ακολουθεί τις οδηγίες που εκδίδονται από την Εθνική Αρχή Συντονισμού, στο πλαίσιο των συντονιστικών αρμοδιοτήτων που αυτή ασκεί.

ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΔΟΜΕΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, δρομολογήθηκαν οι απαιτούμενες ενέργειες για τη δημιουργία ενός μόνιμου συστήματος διάγνωσης αναγκών της αγοράς εργασίας. Το Υπουργείο Εργασίας εκπόνησε Σχέδιο Δράσης για την εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου συστήματος παρακολούθησης των τρεχουσών αναγκών και τάσεων της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα, με σκοπό τη βελτίωση της στόχευσης και την αποτελεσματικότητα των πολιτικών απασχόλησης και επαγγελματικής εκπαίδευσης/ κατάρτισης. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκε συνεργασία με το ΕΙΕΑΔ και το CEDEFOP, ενώ αναπτύχθηκε προ-διαγνωστικό εργαλείο ανίχνευσης των αναγκών των επιχειρήσεων μέσω του πληροφοριακού συστήματος «ΕΡΓΑΝΗ».

Με τη συνεργασία των κοινωνικών εταίρων και μέχρι τη λήξη της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, το Υπουργείο Εργασίας θα έχει ενεργοποιήσει ένα Εθνικό Σύστημα Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας. Στο Σύστημα αυτό τον κεντρικό στρατηγικό και συντονιστικό ρόλο επιτελεί η Διεύθυνση Απασχόλησης του Υπουργείου, συνεπικουρούμενη από τη Μονάδα Ανάλυσης & Τεκμηρίωσης και τη Διεύθυνση Πληροφορικής, ενώ σαφείς ρόλους έχουν το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας & Ανθρώπινου Δυναμικού (ΕΙΕΑΔ), ο ΟΑΕΔ, οι κοινωνικοί εταίροι και λοιποί δημόσιοι φορείς, όπως αυτοί προκύπτουν από το Σχέδιο Δράσης.

Κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 θα χρηματοδοτηθούν οι δράσεις που περιλαμβάνονται στο συμφωνημένο με την Ε.Ε. Σχέδιο Δράσης, στο οποίο προβλέπεται η ανάπτυξη και λειτουργία του Συστήματος Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας.

Για την ανάπτυξη και εδραίωση του Συστήματος Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας θα υπάρξει συμπληρωματικότητα και συνέργεια του ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ με το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία (ΕΠΑνΕΚ). Ειδικότερα το ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ θα συμβάλλει κυρίως στη θεσμική εδραίωση και τη λειτουργική αυτάρκεια του συστήματος και το ΕΠΑνΕΚ στην υλοποίηση ερευνών και μελετών.

Έως την ολοκλήρωση και την πλήρη εφαρμογή του Συστήματος Διάγνωσης Αναγκών της αγοράς εργασίας σε εθνικό επίπεδο και προκειμένου να επιτευχθεί με τρόπο λειτουργικό ο συστηματικός

και περιοδικός προσδιορισμός των ζητούμενων αναγκών σε δεξιότητες και επαγγέλματα, δεν θα ενεργοποιηθεί καμία δράση εκπαίδευσης, κατάρτισης και ανάπτυξης δεξιοτήτων από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. Η παραπάνω δέσμευση δεν αφορά στις εμπροσθοβαρείς δράσεις που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ της Ε.Ε. και των ελληνικών αρχών, τις δράσεις της ΠΝΑ συνολικά, καθώς και τις σχετικές με την πιλοτική εφαρμογή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος και την κοινωφελή εργασία.

3.4.3.2 Παρακολούθηση και αξιολόγηση

ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

Η παρακολούθηση της υλοποίησης της περιφερειακής στρατηγικής, εκ μέρους των υπηρεσιακών οργάνων της Περιφέρειας, αποτελεί ευθύνη της Γενικής Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας & Κοινωνικής Μέριμνας. Στο πλαίσιο αυτού του ρόλου της συνεργάζεται με κεντρικά και Περιφερειακά όργανα συντονισμού, παρακολούθησης και υλοποίησης των πολιτικών αντιμετώπισης της φτώχειας και καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και τυχόν εθνικοί μηχανισμοί και όργανα συντονισμού πολιτικών ένταξης, ΕΥΣΕΚΤ, ΕΥΔ ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ, Όργανα Διαχείρισης του Ε.Π. «Επισιτιστική και Βασική Υλική Συνδρομή προς Απόρους 2014-2020», ΗΔΙΚΑ Α.Ε., ΟΑΕΔ και το Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης²⁷.

Με δεδομένο ότι επί του παρόντος, η βασική πηγή χρηματοδότησης της περιφερειακής Στρατηγικής, πλην του ΕΕΕ, είναι το ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου, η ένταξη και η επαλήθευση υλοποίησης των επιμέρους δράσεων που χρηματοδοτούνται από το ΠΕΠ και συνολικά η αποτίμηση της πορείας υλοποίησης του Άξονα 3 «Πρωτόκληση της Κοινωνικής Ένταξης» του Προγράμματος αποτελεί ευθύνη της Ειδικής Υπηρεσίας.

Στο πλαίσιο της παρακολούθησης της υλοποίησης της περιφερειακής στρατηγικής η Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας & Κοινωνικής Μέριμνας συνεργάζεται στενά με τη ΕΥΔ του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου και ανταλλάσσει με αυτή τα αναγκαία στοιχεία.

Η παρακολούθηση έχει ως στόχο να επιβεβαιώσει ότι οι δραστηριότητες υλοποιούνται και η χρηματοδότηση κατανέμεται σύμφωνα με το σχεδιασμό για την παραγωγή συγκριμένων εκροών και άμεσων αποτελεσμάτων.

Με δεδομένο ότι για τις ανάγκες του ΠΕΠ έχει οργανωθεί σύστημα παρακολούθησης, το σύστημα παρακολούθησης της Στρατηγικής θα εναρμονιστεί με αυτό εξασφαλίζοντας ότι δεν θα δημιουργηθούν πολλαπλοί επικαλυπτόμενοι μηχανισμοί και συστήματα δεικτών. Επομένως κάθε

²⁷ Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο προβλέπει την ανάπτυξη Περιφερειακών Παρατηρητηρίων για την παρακολούθηση των παρεμβάσεων της Στρατηγικής σε περιφερειακό/τοπικό επίπεδο, την ανάδειξη τοπικών αναγκών και προκλήσεων, την αποτύπωση των χωρικών διαστάσεων της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, την τροφοδότηση του Εθνικού Συντονιστικού Μηχανισμού με τοπικά και περιφερειακά δεδομένα και την εν γένει υποστήριξη με στοιχεία των αρμοδίων οργάνων Συντονισμού και Υλοποίησης.

παράμετρος (π.χ. το σύστημα δεικτών) θα προσαρμοστεί στις συγκεκριμένες ανάγκες της παρακολούθησης του ΠΕΠ.

Επιπλέον, επισημαίνεται ότι η Στρατηγική περιλαμβάνει δράσεις οι οποίες θα επιδιωχθεί χρηματοδοτηθούν από άλλες πηγές εκτός του ΠΕΠ όπως π.χ. από το ΕΠΑΝΕΚ, το ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΒΜ, το ΕΤΘΑ και το ΕΓΤΑΑ. Στις περιπτώσεις αυτές, το σύστημα διαχείρισης στην Περιφέρεια έχει περιορισμένη δυνατότητα παρέμβασης και επηρεασμού της υλοποίησης. Επομένως η παρακολούθηση των εκροών και των αποτελεσμάτων έχει μόνο πληροφοριακό χαρακτήρα, χωρίς να δημιουργεί άμεση ανάδραση στο σύστημα συντονισμού και υλοποίησης.

Η παρακολούθηση θα βασιστεί σε σύστημα δεικτών εκροών και άμεσων αποτελεσμάτων οι οποίοι παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 3.5.

Επιπλέον το Σύστημα Παρακολούθησης βρίσκεται θα διασυνδέεται λειτουργικά με το προβλεπόμενο από την Εθνική Στρατηγική «Περιφερειακό Παρατηρητήριο Ένταξης», το οποίο θα δημιουργηθεί με μέριμνα του Υπ. Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας. Όπως σημειώνεται στην Εθνική Στρατηγική:

Το Μέτρο [4.1.2] αφορά την ανάπτυξη του δικτύου Περιφερειακών Παρατηρητηρίων (ένα ανά Περιφέρεια) με στόχο την παρακολούθηση των παρεμβάσεων της Στρατηγικής σε περιφερειακό/τοπικό επίπεδο, την ανάδειξη τοπικών αναγκών και προκλήσεων, την αποτύπωση των χωρικών διαστάσεων της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και την τροφοδότηση του Εθνικού Συντονιστικού Μηχανισμού με δεδομένα των Περιφερειακών Στρατηγικών Κοινωνικής Ένταξης.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Η αξιολόγηση έχει ως στόχο την αποτίμηση των επιπτώσεων και του κόστους των μέτρων από την εφαρμογή της περιφερειακής στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη. Βασικό εργαλείο για την αξιολόγηση της εφαρμογής της περιφερειακής στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη αποτελεί το σύστημα των δεικτών παρακολούθησης υλοποίησης της εν λόγω στρατηγικής, που παρουσιάζονται στην Ενότητα 3.5 του παρόντος (δείκτες εκροών και δείκτες αποτελέσματος).

Στο πλαίσιο της αξιολόγησης, ιδιαίτερη σημασία έχει:

- ✚ η διερεύνηση του εάν τα αποτελέσματα τα οποία παρατηρούνται και αποτυπώνονται στους δείκτες αποτελέσματος έχουν παραχθεί εξαιτίας της Στρατηγικής και των συγκεκριμένων Δράσεων ή από άλλους παράγοντες (attribution),
- ✚ η προσθετικότητα (additionality) των δράσεων, δηλαδή σε ποιο βαθμό οι δικαιούχοι θα πραγματοποιούσαν ανάλογα έργα και οι ωφελούμενοι σε ανάλογες ενέργειες, χωρίς τη δημόσια χρηματοδότηση.

η απλότητα και αποτελεσματικότητα στο σύστημα διαχείρισης και η ελαχιστοποίηση του διαχειριστικού κόστους για τους ωφελούμενους.

Οι αξιολογήσεις διενεργούνται τόσο κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του Σχεδίου Δράσης, όσο και μετά την ολοκλήρωση της περιόδου αναπτυξιακού προγραμματισμού. Χρηματοδοτούνται από πόρους της Τεχνικής Βοήθειας του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου 2014-2020 και διενεργούνται από ανεξάρτητους αξιολογητές. Τα πορίσματα των ενδιάμεσων αξιολογήσεων τροφοδοτούν την προσαρμογή/εξειδίκευση της στρατηγικής, ενώ η τελική αξιολόγηση υποστηρίζει τον περιφερειακό σχεδιασμό της επόμενης περιόδου αναπτυξιακού προγραμματισμού.

3.4.4 Ενδεικτικά εργαλεία υλοποίησης

Όπως έχει αποτυπωθεί στο σύνολο της στρατηγικής, η περιφερειακή και πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση βρίσκονται αντιμέτωπες τόσο με το φάσμα της φτώχειας και της αντιμετώπισής της όσο και με τις διοικητικές ανατάξεις της κοινωνικής πολιτικής την οποία θα κληθούν να εφαρμόσουν με περιορισμένους πόρους. Η εισαγωγή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, αλλά και η ενεργοποίηση των Κοινωνικών Συμπράξεων στο πλαίσιο του ΤΕΒΑ (το οποίο πρέπει να λειτουργήσει συμπληρωματικά με δράσεις ΕΚΤ), δημιουργούν τις προϋποθέσεις, αλλά το κυριότερο, την **ανάγκη για μια μεθοδική προσέγγιση της εισαγωγής ολοκληρωμένων (χωρικών) παρεμβάσεων για την κοινωνική συνοχή**.

Εκ του κανονισμού 1304/2013, οι παρεμβάσεις του ΕΚΤ λαμβάνουν έντονα χωρικό χαρακτήρα, διάσταση η οποία επιτείνεται από την πολύ-νησιωτικότητα της ΠΝΑ, η οποία όπως έχει αναλυθεί δημιουργεί αυξημένα κόστη παροχής υπηρεσιών, διαχείρισης κλπ. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ενεργοποίηση του τοπικού ιστού και στην ενεργοποίηση και δικτύωση ανάμεσα σε τοπικούς φορείς, στο πλαίσιο ενιαίων σχεδίων τοπικής ανάπτυξης. Προς την κατεύθυνση αυτή είναι χρήσιμη η υφιστάμενη εμπειρία από τα Τοπικά Σχέδια Απασχόλησης (ΤοπΣΑ), τις Τοπικές δράσεις κοινωνικής ένταξης για ευάλωτες ομάδες (ΤοπΕΚΟ) και τους μηχανισμούς στήριξης κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων, αλλά και την εφαρμογή της προσέγγισης LEADER στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΘΑ. Υπενθυμίζεται εξάλλου ότι ο κανονισμός ΕΕ 1303/2013 προβλέπει το εργαλείο της Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ), η οποία αφορά την προετοιμασία και υλοποίηση τοπικού αναπτυξιακού σχεδίου το οποίο μπορεί να συνδυαστεί με χρηματοδότηση και από το σύνολο των διαθέσιμων ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ)²⁸.

Η λογική της ολοκληρωμένης παρέμβασης στην παρούσα στρατηγική μπορεί να έχει κατά περίπτωση χωρική ή/και διαχειριστική στόχευση, στο πλαίσιο της οποίας ένας ή περισσότεροι

²⁸ Καλύπτοντας πιο έργα και δράσεις μεταφορών, περιβάλλοντος και στήριξης της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας και της εξωστρέφειας σύμφωνα με τις περιφερειακές προτεραιότητες, όπως έχουν αποτυπωθεί στο εγκεκριμένο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Νοτίου Αιγαίου, βλ. και ενότητα 1.3.2.2.

φορείς υλοποιούν ένα πλέγμα δράσεων για την κοινωνική ένταξη. Στο εν λόγω πλέγμα μπορεί να περιλαμβάνεται συνδυασμός κάποιων ή όλων των παρακάτω:

- ✚ υποστήριξη για το σχεδιασμό τοπικών σχεδίων δράσης για την απασχόληση και την επιχειρηματικότητα των κοινωνικά ευπαθών ομάδων
- ✚ Συμβουλευτική, κατάρτιση / επιμόρφωση, mentoring, δημοσιότητα & ευαισθητοποίηση, δικτύωση, προώθηση της απασχόλησης / αυτοαπασχόλησης κ.α.
- ✚ Ενίσχυση της διαχειριστικής ικανότητας και της ενθάρρυνσης της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών.
- ✚ υποστήριξη της (επαν)ένταξης των δικαιούχων του ΕΕΕ μέσω της προετοιμασίας σχεδίων κοινωνικής ενσωμάτωσης δικαιούχων του ΕΕΕ
- ✚ ίδρυση και λειτουργία Κέντρου Κοινότητας
- ✚ στήριξη της λειτουργίας ΚΗΦΗ
- ✚ ενέργειες στήριξης ΑΜΕΑ
- ✚ παροχή στοχευμένων υπηρεσιών συμβουλευτικής και νομικής στήριξης σε νοικοκυριά σε κρίση
- ✚ παροχή υπηρεσιών υποδοχής προσφύγων
- ✚ παρεμβάσεις υπέρ των Ρομά
- ✚ παρεμβάσεις υπέρ των κακοποιημένων γυναικών
- ✚ κάθε άλλη δράση της παρούσας στρατηγικής, εφόσον τεκμηριώνεται από το τοπικό σχέδιο δράσης.

Πρόταση του παρόντος είναι το πεδίο παρέμβασης των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων να ακολουθήσει τις υπό σύσταση κοινωνικές συμπράξεις της ΠΝΑ με ενδεικτική σειρά ανάπτυξης παρεμβάσεων:

- ⇒ **ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΗ (πιλοτική) σε Κυκλάδες** (έδρα: Ερμούπολη) **και ΠΕ Καλύμνου**. Η αρχική εισαγωγή στις Κυκλάδες συνάδει με την ύπαρξη εμπειρίας εφαρμογής του ΕΕΕ (Δήμος Σύρου-Ερμούπολης) ενώ έρχεται να αντιμετωπίσει ευθέως το ζήτημα της νησιωτικότητας και της διασποράς πληθυσμού. Από την άλλη, η ΠΕ Καλύμνου καταγράφεται ως θύλακας πολλαπλού κοινωνικού αποκλεισμού όπου η ανάγκη παρέμβασης έχει τον χαρακτήρα του επείγοντος. Υπέρ της εισαγωγής σε μικρότερες (πληθυσμιακά) ενότητες συνηγορεί η ανάγκη ανάδρασης και σταδιακής βελτίωσης προτού επιδιωχθεί η πλήρης ανάπτυξη (roll out) των παρεμβάσεων.
- ⇒ **ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΑΣΗ (κύρια) σε ΠΕ Ρόδου και ΠΕ Κω**. Η Ρόδος και η Κως συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο τμήμα των περισσότερων ομάδων στόχου σε απόλυτα μεγέθη, καθώς και

εξειδικευμένες δομές για συγκεκριμένες ομάδες στόχου (συμβουλευτικά κέντρα γυναικών, ΚΔΑΠ-ΜΕΑ). Επιπλέον, στις δύο αυτές ΠΕ, συγκεντρώνεται το σύνολο του πληθυσμού Ρομά της Περιφέρειας. Με δεδομένο, το εύρος και την πολυπλοκότητα των παρεμβάσεων προτείνεται η ενεργοποίηση των σχετικών παρεμβάσεων μετά από την πιλοτική εφαρμογή σε Κυκλάδες και Κάλυμνο.

3.5 ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

Όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα 3.4.1.2 «Σύστημα Παρακολούθησης και Αξιολόγησης», το σύστημα παρακολούθησης της Στρατηγικής θα εναρμονιστεί με το Σύστημα Παρακολούθησης του ΠΕΠ, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό ότι δεν θα δημιουργηθούν πολλαπλοί επικαλυπτόμενοι μηχανισμοί και συστήματα δεικτών. Επομένως το σύστημα δεικτών **θα προσαρμοστεί στις συγκεκριμένες ανάγκες της παρακολούθησης του ΠΕΠ**, όπως παρουσιάζεται στη συνέχεια.

ΑΞΟΝΑΣ 1: ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΑΙΑΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Δείκτης	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Δείκτες εκροών			
Αριθμός δικαιούχων ΕΕΕ			7.561
Αριθμός δομών υλικής συνδρομής οι οποίες είναι σε λειτουργία			11
Δείκτες αποτελεσμάτων			
Άτομα σε κίνδυνο φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις ²⁹			
Αριθμός ωφελούμενων από δομές υλικής συνδρομής			1100

ΑΞΟΝΑΣ 2: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Δείκτης	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Δείκτες εκροών			
Μειονεκτούντα άτομα (δηλ. συμμετέχοντες που ζουν σε νοικοκυριά ανέργων ή ζουν σε νοικοκυριά ανέργων με συντηρούμενα τέκνα ή που ζουν σε μονοπρόσωπα νοικοκυριά με συντηρούμενα τέκνα ή μετανάστες, άτομα με αλλοδαπή προέλευσης, μειονότητες (συμπεριλαμβανομένων περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομ) ή με αναπηρία ή άλλα μειονεκτούντα άτομα)			300
			1.300
			340
			2.100
			90
αριθμός υποστηριζόμενων πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (συμπεριλαμβανομένων συνεταιριστικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας)			69
Δείκτες αποτελεσμάτων			
Μειονεκτούντα άτομα που συμμετέχουν σε εκπαίδευση / κατάρτιση, που αποκτούν εξειδίκευση, που κατέχουν θέση απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης, εντός έξι μηνών από τη λήξη συμμετοχής τους			18
			132
			420
Κοινωνικές επιχειρήσεις που η λειτουργία τους συνεχίζεται ένα έτος μετά			62

²⁹ Ο δείκτης Άτομα σε κίνδυνο φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί σε επίπεδο Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, δεδομένης της έλλειψης αποτελεσμάτων της έρευνας SILC σε περιφερειακό επίπεδο

Δείκτης	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
τη λήξη της παρέμβασης			

ΑΞΟΝΑΣ 3: ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Δείκτης	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Δείκτες εκροών			
Μειονεκτούντα άτομα (δηλ. συμμετέχοντες που ζουν σε νοικοκυριά ανέργων ή ζουν σε νοικοκυριά ανέργων με συντηρούμενα τέκνα ή που ζουν σε μονοπρόσωπα νοικοκυριά με συντηρούμενα τέκνα ή μετανάστες, άτομα με αλλοδαπής προέλευσης, μειονότητες (συμπεριλαμβανομένων περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομ) ή με αναπηρία ή άλλα μειονεκτούντα άτομα) που έχουν την ευθύνη φροντίδας ατόμων ΑΜΕΑ			210
Συμμετέχοντες με αναπηρία			520
Αριθμός ενεργειών για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας με θύματα γυναίκες			4
Μετανάστες, συμμετέχοντες αλλοδαπής προέλευσης, μειονότητες (συμπεριλαμβανομένων περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομ)			400
Μειονεκτούντα άτομα (δηλ. συμμετέχοντες που ζουν σε νοικοκυριά ανέργων.....ή με αναπηρία ή άλλα μειονεκτούντα άτομα) που δεν έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας			13.600
Μειονεκτούντα άτομα (δηλ. συμμετέχοντες που ζουν σε νοικοκυριά ανέργων ή ζουν σε νοικοκυριά ανέργων με συντηρούμενα τέκνα ή που ζουν σε μονοπρόσωπα νοικοκυριά με συντηρούμενα τέκνα ή μετανάστες, άτομα με αλλοδαπής προέλευσης, μειονότητες (συμπεριλαμβανομένων περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομ) ή με αναπηρία ή άλλα μειονεκτούντα άτομα)			830
			9.800
Δείκτες αποτελεσμάτων			
μειονεκτούντες συμμετέχοντες που αναζητούν εργασία, λαμβάνουν εκπαίδευση/κατάρτιση, αποκτούν εξειδίκευση ή εργάζονται, συμπεριλαμβανομένων των αυτοαπασχολούμενων, αμέσως μετά την αποχώρησή τους από την εργασία			125
			80
			638
Ποσοστό ευπαθών και λοιπών ομάδων πληθυσμού που αποκτούν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας			22%

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΚΕΝΤΡΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ – one-stop shops

ΠΗΓΗ: Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Παρακολούθησης Δράσεων Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου

Το θεωρητικό υπόβαθρο των “One Stop Shops”

Οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν τα τελευταία χρόνια επικριθεί για έλλειψη συντονισμού μεταξύ συναφών τομέων πολιτικής όπως η προώθηση στην απασχόληση, η κοινωνική ασφάλιση, η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών φροντίδας και κοινωνικής ένταξης. Η αναγνώριση αυτή έχει οδηγήσει στην εισαγωγή μέτρων για την αύξηση της ικανότητας και της αποτελεσματικότητας της διακυβέρνησης. Τα μέτρα αυτά δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στη βελτίωση του συντονισμού μεταξύ διαφορετικών θεματικών ενοτήτων και επιπέδων διακυβέρνησης καθώς και μεταξύ δικτύων τόσο από δημόσιους όσο και από ιδιωτικούς φορείς παροχής κοινωνικών υπηρεσιών.

Αυτή η οργανωτική μορφή θεωρείται ως ένα μέσο για την αύξηση της νομιμότητας και της αποτελεσματικότητας του κοινωνικού κράτους το οποίο βρίσκεται υπό πίεση εν μέρει λόγω της αυξανόμενης πολυπλοκότητας και της έλλειψης συντονισμού.

Το νέο οργανωτικό μοντέλο έχει ως στόχο να καταστήσει τις υπηρεσίες ενιαίες για τους χρήστες, παρέχοντας ένα ενιαίο σημείο εισόδου. Τα ‘One Stop Shops’ έχουν λάβει διάφορες μορφές, ως ενιαίος φορέας για πολύπλοκους οργανισμούς, ως δομή ‘ομπρέλας’ για μια σειρά συναφών υπηρεσιών, ως ενιαία ηλεκτρονική πύλη πληροφοριών, ως και φορέας ολοκληρωμένων/ ολιστικών υπηρεσιών που συσχετίζονται.

Τα ‘One Stop Shops’ ως μέρος των μεταρρυθμίσεων των συστημάτων κοινωνικής φροντίδας έχουν υλοποιηθεί με διάφορους τρόπους. Για παράδειγμα στη Δανία, ένα Δημοτικό Κέντρο Εργασίας παρέχει πληροφορίες, συμβουλές, κοινωνικές παροχές για τους ανέργους μέσω μιας ενιαίας δομής. Στην Νορβηγία οι δομές απασχόλησης συγχωνεύτηκαν με τις υπηρεσίες κοινωνικών ασφαλίσεων και δημιούργησαν μια εταιρική σχέση με τις δημοτικές υπηρεσίες κοινωνικών παροχών και υπηρεσιών. Στην Αγγλία, τα κέντρα απασχόλησης παρέχουν πρόσβαση στην κατάρτιση, στην απασχόληση και στα επιδόματα μέσω μιας ενιαίας δικτυακής πύλης.

Τα ‘One Stop Shops’ λειτουργούν στο πεδίο, στο σημείο στο οποίο η πολιτική συναντά τους πολίτες. Ο απώτερος στόχος του μοντέλου των ‘One Stop Shops’ είναι να προσφέρει ολιστικές υπηρεσίες. Αυτές οι υπηρεσίες παρέχονται συνήθως από το δημόσιο τομέα, ωστόσο, μπορούν ορισμένες υπηρεσίες να ανατεθούν από τον δημόσιο τομέα στον ιδιωτικό ή μη-κερδοσκοπικό τομέα και να ρυθμίζονται από το κράτος.

Συνήθως προτείνονται τρεις κατηγορίες για τα ‘One Stop Shops’ 1) η ‘Πρώτη Στάση’ όπου παρέχεται μια απλή ενημέρωση, ενός παρόχου που καθοδηγεί τον πολίτη στις αρμόδιες υπηρεσίες, 2) «Ευκολία Προσβασιμότητας», όπου πολλές διαφορετικές υπηρεσίες βρίσκονται σε ένα σημείο ή σε μια ιστοσελίδα. Μέσω αυτών των δομών η παροχή υπηρεσιών προσεγγίζει την ολιστική παρέμβαση, αν και οι πολίτες εξακολουθούν να χρειάζονται να λάβουν περαιτέρω μέτρα

για να ολοκληρώσουν τις συναλλαγές τους. Ο τρίτος τύπος, ο 'αληθινός τύπος' του 'One Stop Shop', μεταφορικά είναι ένα 'Πολυκατάστημα / Πολύκεντρο'. Αυτό ενσωματώνει τις υπηρεσίες των ειδικών ομάδων πελατών (όπως άστεγοι νέοι ή αιτούντες άσυλο), ή εστιάζει τις υπηρεσίες γύρω από συγκεκριμένα γεγονότα της ζωής ή διοικητικά θέματα που επηρεάζουν τους πολίτες (π.χ. η λήψη παροχών κοινωνικής πρόνοιας, στέγασης, παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών κ.λ.π).

Το προτεινόμενο μοντέλο για παροχή ποιοτικών κοινωνικών υπηρεσιών στον τομέα της κοινωνικής ένταξης στο ΕΣΠΑ 2014 - 2020

«Τα Κέντρα Κοινότητας / One Stop Shops» προτείνεται να λειτουργήσουν πιλοτικά ως δομές όπου οι πολίτες μιας περιοχής παρέμβασης εξυπηρετούνται όσο το δυνατόν ολιστικά για θέματα που άπτονται στην καταπολέμηση της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και κάθε μορφής διακρίσεων. Επιπρόσθετα δύναται να λειτουργούν και ως χώροι όπου συγκεντρώνεται η κοινότητα για ομαδικές δραστηριότητες, θέματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Τα κέντρα δύναται να δέχονται τα μέλη όλης της κοινότητας καθώς και ειδικές ομάδες πληθυσμού (π.χ νέοι, γυναίκες, παιδιά, κ.λ.π). Το Κέντρο Κοινότητας μπορεί να προσφέρει πληροφόρηση, παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής, προώθησης στην απασχόληση, δυνατότητες για την ανάπτυξη πολιτισμικών δραστηριοτήτων, την προώθηση της προσωπικής και κοινωνικής ευημερίας, την δημιουργία έργων αρωγής και συμπαράστασης. Μέσω του Κέντρου μπορεί να οργανωθεί η κοινότητα για τοπική αναπτυξιακή και κοινωνική δράση στους τομείς της υγείας, εκπαίδευσης απασχόλησης, ψυχαγωγίας.

Ο στόχος της συγκεκριμένης δομής είναι να συγκεντρώσει ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών υπηρεσιών ώστε να αποφευχθεί η διασπορά πόρων και να επιτευχθεί η ολιστική παρέμβαση σε πολλές ομάδες πληθυσμού (φτωχές οικογένειες, μετανάστες, Ρομά, κ.λ.π) και να διασύνδεει μέσω παραπομπών τους επιμέρους φορείς και παρεμφερείς υπηρεσίες (δημόσιες και κοινωνίας των πολιτών) υποστηρίζοντας την προσέγγιση της **κοινωνικής σύμπραξης**.

Επιπρόσθετα, μέσω του Κέντρου Κοινότητας δύναται να αναπτυχθεί η ενδυνάμωση της τοπικής κοινωνίας για την ενεργοποίηση του πληθυσμού και την συμμετοχή του στον σχεδιασμό και την υλοποίηση τοπικών ολοκληρωμένων σχεδίων.

Λόγου της καινοτομίας, της παροχής πολύπλευρων υπηρεσιών και πολλών ομάδων στόχου θα πρέπει να αναπτυχθούν ειδικά εργαλεία και μεθοδολογικές διαδικασίες για τους τομείς παρέμβασης τόσο στον οργανωτικό τομέα για την διαχείριση του κέντρου όσο και για την ίδια την παροχή των υπηρεσιών. Επιπρόσθετα θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην αλληλοϋποστήριξη των διαφορετικών ομάδων στόχου και του ανοίγματος του Κέντρου προς την ευρύτερη κοινότητα. Κάθε περιφέρεια ανάλογα με το είδος των One Stop Shops που θα δημιουργήσει θα πρέπει να αναπτύξει και τα αντίστοιχα μεθοδολογικά εργαλεία για την επίτευξη

του έργου του. Επισημάνεται δε ότι η λειτουργία των Κέντρων Κοινότητας / One Stop Shops έχουν ως στόχο την υποστήριξη του Δήμου στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής.

Σε περίπτωση που σε ένα Δήμο υπάρχουν αρκετοί θύλακες φτώχειας ή και καταυλισμοί Ρομά θα υπάρχει η δυνατότητα πέραν της κεντρικής δομής να λειτουργήσουν παρατήματα ή / και κινητή μονάδα.

Κάθε περιοχή μπορεί να επιλέξει από μια γκάμα κοινωνικών υπηρεσιών τον τύπο υπηρεσιών που θα προσφέρει ανάλογα με τις ανάγκες του πληθυσμού της περιοχής.

Συγκεκριμένα τα Κέντρα Κοινότητας / One Stop Shops δύναται να παρέχουν υπηρεσίες που θα αφορούν:

1. την Ανάπτυξη δράσεων δημιουργικής απασχόλησης και μαθησιακής στήριξης παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας (σε συνέργεια με τα προγράμματα του τομέα της εκπαίδευσης)

- ✓ δημιουργική απασχόληση
- ✓ εκπαιδευτικές δραστηριότητες / μαθησιακή υποστήριξη
- ✓ παροχή γευμάτων / σνακ –

2. Προώθηση στην απασχόληση

- ✓ διασύνδεση με Προγράμματα κατάρτισης
- ✓ ενημέρωση για δράσεις απασχόλησης
- ✓ επιμορφωτικά σεμινάρια
- ✓ συμβουλευτική υποστήριξη / επαγγελματικό προσανατολισμό
- ✓ διασύνδεση με τοπική αγορά εργασίας

3. Διοργάνωση εκδηλώσεων με επιμορφωτικό, επικοινωνιακό και κοινωνικό περιεχόμενο όπως:

- ✓ Οργάνωση ομάδων γειτονιάς για την ανάληψη κοινοτικών πρωτοβουλιών και ενεργοποίηση των πολιτών στα πεδία της άσκησης των δικαιωμάτων και των συμμετοχικών διαδικασιών (διαδικασίες συμμετοχής στην υλοποίηση της τοπικής στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη / ένταξη Ρομά)
- ✓ Διοργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων προληπτικής ιατρικής και συνθηκών υγιεινής διαβίωσης, καθαριότητα – υγιεινή ενδυμάτων, οικιακή διαχείριση, φροντίδα βρεφών, διαπαιδαγώγηση παιδιών, οικογενειακός προγραμματισμός, προγράμματα διατροφής. κ.α. (ιδιαίτερα για οικισμούς / καταυλισμούς Ρομά)
- ✓ Δικτύωση με φορείς της τοπικής κοινωνίας (σχολεία, πολιτιστικοί σύλλογοι, επαγγελματικοί φορείς κ.λ.π) για μεικτές πρωτοβουλίες δράσεων για την τοπική

ανάπτυξη και δυνατότητες απασχόλησης, την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής, την προώθηση οικολογικών στόχων κ.α.

4. Μεικτές δράσεις για την κοινωνικοποίηση και την πορεία προς την κοινωνική ένταξη (Ρομά και Μετανάστες)

- ✓ Σύνδεση σχολείου κοινωνίας – οικογένειας (π.χ. δικτύωση σχολείων, κοινωνικών δομών Δήμου – συλλογικών φορέων, διοργάνωση και συμμετοχή σε μεικτές εκδηλώσεις – περιβαντολογικές / πολιτισμικές
- ✓ Μεικτές δραστηριότητες δημιουργικής απασχόλησης σε σύνδεση με τα θερινά σχολεία (διοργάνωση δραστηριοτήτων μετά το θερινό σχολείο με στόχο την επίτευξη κοινωνικών δεξιοτήτων).
- ✓ Μεικτές δραστηριότητες κατά την διάρκεια Σαββατοκύριακων με στόχο παιδιά και εφήβους Ρομά ή και παιδιά έφηβοι Μετανάστες σε συνεργασία με τα Κέντρα Ημέρας ή Κέντρα Κοινότητας (οργάνωση αθλητικών, πολιτιστικών περιβαλλοντολογικών εκδηλώσεων κ.λ.π)
- ✓ Συμμετοχή σε θερινές κατασκηνώσεις / προπαρασκευαστικό στάδιο ετοιμότητας
- ✓ Δράσεις κοινωνικής ένταξης για τον περιορισμό του αποκλεισμού εντός των εκπαιδευτικών μονάδων

5. Προγράμματα για την δημιουργία ευκαιριών για νέους

- ✓ Επαγγελματικός προσανατολισμός / καλοκαιρινή απασχόληση,
- ✓ βελτίωση δεξιοτήτων (computer labs, κ.λ.π)
- ✓ πολιτισμικές δραστηριότητες (λέσχες κινηματογράφου/ ανάγνωσης/ θεάτρου/ σκακιού/μουσικής/ περιβαντολογική ευαισθητοποίηση)
- ✓ **Πρόγραμμα Νεανικής Συμμετοχής και Στήριξης** σε συνεργασία με Συνήγορο του παιδιού (Υψηλή Προτεραιότητα)

Προβλέπεται να δημιουργηθούν Ομάδες Παιδιών / Εφήβων στις οποίες θα αναπτυχθούν δράσεις στο πεδίο των ενδιαφερόντων και των αναγκών νέων έως 18 - 20 ετών. Στα Κέντρα αυτά θα συμμετέχουν νέοι των τοπικών κοινοτήτων, και συμμετοχή νέων προερχόμενων από κοινότητες Ρομά (όπου υπάρχουν οικισμοί / καταυλισμοί Ρομά). Θα διεξάγονται τακτικές συναντήσεις σε ομάδες με κοινά ηλικιακά χαρακτηριστικά με επιμορφωτικό, επικοινωνιακό, ψυχαγωγικό και κοινωνικό περιεχόμενο και στόχο την βιωματική μάθηση στα πεδία της άσκησης των δικαιωμάτων, της κοινωνικής συμμετοχής και της καταπολέμησης των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού και της προώθησης στην απασχόληση.

Σε οικισμούς / καταυλισμούς Ρομά δύναται να δημιουργούνται και ειδικές ομάδες παιδιών / εφήβων Ρομά για πιο εξειδικευμένη υποστήριξη και συμβουλευτική που θα συνδέονται όμως και με τις υπόλοιπες ομάδες Παιδιών / Εφήβων του Δήμου.

6. Παραπομπές και σύνδεση με άλλους τοπικούς φορείς / υπηρεσίες (δικτυακή πύλη)

- ✓ Επιδόματα
- ✓ Κοινωνικά φροντιστήρια,
- ✓ Δομές υποστήριξης (ξενώνες, δομές ψυχικής υγείας κ.λ.π)

7. Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης

- ✓ Συμβουλευτική υποστήριξη παιδιών
- ✓ Συμβουλευτική υποστήριξη ενηλίκων, οικογένειας
- ✓ Νομική υποστήριξη κ.α. (εξαρτάται από τις ανάγκες του κάθε Κέντρου)

8. Ανάπτυξη Δικτύου Εθελοντισμού

- ✓ συγκέντρωση αγαθών
- ✓ υποστήριξη εκδηλώσεων
- ✓ παροχή υπηρεσιών (μαθημάτων, νομικών υπηρεσιών, κ.α.)

Παραρτήματα / Κινητές μονάδες: Ένα Κέντρο Κοινότητας δύναται να έχει **παραρτήματα ή/ και κινητή μονάδα** και να εξυπηρετεί παρεμφερείς θύλακες φτώχειας, γύρω περιοχές και χωριά ή καταυλισμούς Ρομά, ή και θύλακες Μεταναστών. Τα παραρτήματα θα έχουν περιορισμένο προσωπικό 2 – 3 άτομα και τόσο τα παραρτήματα όσο και οι κινητές μονάδες θα συνδέονται άμεσα με τις παρεχόμενες υπηρεσίες που θα προσφέρονται στο κεντρικό Κέντρο Κοινότητας. Επιπλέον τα παραρτήματα ή / και οι κινητές μονάδες δύναται να εξειδικεύονται σε μία ή ορισμένες υπηρεσίες ανάλογα με τις ανάγκες κάθε περιοχής ή ομάδας στόχου. Σημειώνεται ότι η φιλοσοφία του Κέντρου Κοινότητας και των παραρτημάτων / κινητών μονάδων θα είναι η ανάπτυξη δράσεων και υπηρεσιών που θα στοχεύουν στην κοινωνική ένταξη όλων των πολιτών και στην μεταξύ τους συμμετοχή και συνεργασία σε όλους τους τομείς.

Εξειδίκευση σε ομάδες στόχου: Ανάλογα με την περιοχή παρέμβασης δύναται ένα Κέντρο Κοινότητας να εξειδικεύεται σε μια συγκεκριμένη ομάδα χωρίς να αποκλείει τις άλλες ομάδες, π.χ. μετανάστες, Ρομά, κ.λ.π

Τα κέντρα Κοινότητας θα μπορούσαν να έχουν και υποδομές υγιεινής (ειδικά για οικισμούς / καταυλισμούς Ρομά) όπως:

- ✓ **Χώροι Υγιεινής: Λειτουργία Δημόσιων Λουτρών και Κοινόχρηστων Χώρων για Πλυντήρια / Στεγνωτήρια (σε συνέργεια με ΕΤΠΑ για υποδομές όπου κρίνεται απαραίτητο ή εξοπλισμό):**

Λειτουργία των Κέντρων

Προσωπικό για τη λειτουργία των Κέντρων

- 6 άτομα πλήρους απασχόλησης
- Ειδικοί μερικής απασχόλησης ή παροχής υπηρεσιών ανάλογα με την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων.

Προδιαγραφές Χώρων

Τουλάχιστον:

- Ένα γραφείο για διοικητικές υποθέσεις
- Μία αίθουσα δραστηριοτήτων για παιδιά προσχολικής ηλικίας και σχολικής ηλικίας
- Μία αίθουσα νέων / εφήβων
- Μία αίθουσα συμβουλευτικής
- 1 WC
- 1 κουζίνα

Ωράριο Λειτουργίας

09.00 ή 10.00 π.μ. έως 20.00 μ.μ. ή 21.00 (κυλιόμενες βάρδιες)

Προϋπολογισμός:

6 απασχολούμενοι / 13.600 ετησίως ανά απασχολούμενο X 6 = 81.600 €

+ 20.000 € για παροχή υπηρεσιών = 101.600€

+ 20% λειτουργικά (20.3200 € λειτουργικά και catering) = 203.200€

+ ευαισθητοποίηση/ δημοσιότητα / δράσεις εθελοντισμού 25.000 € = 228.200€

και 15.000 δαπάνες μετακίνησης και εκδηλώσεις για πρόγραμμα νεανικής συμμετοχής= 243.200 €

+ Κινητή Μονάδα 50.000

= 293.200 €